

KARLOVAČKA ŽUPANIJA

ŽUPANIJSKA RAZVOJNA STRATEGIJA KARLOVAČKE ŽUPANIJE 2011. - 2013.

SIJEČANJ 2011.

SADRŽAJ

Predgovor	8
1. Uvod	10
1.1. Cilj, svrha i okvir izrade Županijske razvojne strategije Karlovačke županije.....	10
1.2. Načelo partnerstva i konzultacijski proces pri izradi Županijske razvojne strategije Karlovačke županije.....	11
2. Sažetak	13
3. Analiza/Ocjena stanja	17
3.1. Geoprometni položaj, zemljopisna, prirodna i kulturna obilježja.....	17
3.2. Stanovništvo i ljudski resursi.....	29
3.2.1. Demografska obilježja.....	29
3.2.2. Obrazovanost	32
3.2.3. Zdravstveno stanje	32
3.2.4. Zaposlenost i nezaposlenost	34
3.3. Fizička infrastruktura.....	38
3.3.1. Prometna infrastruktura.....	38
3.3.2. Komunalna infrastruktura.....	40
3.3.3. Poslovna infrastruktura.....	42
3.3.4. Energetika.....	44
3.4. Okoliš, sustav zaštite okoliša i prirode.....	45
3.5. Gospodarstvo.....	49
3.5.1. Sektorska struktura i dinamika rasta.....	49
3.5.2. Obrtništvo	55
3.5.3. Turizam.....	57
3.5.4. Lovstvo.....	62
3.5.5. Šumarstvo.....	63
3.5.6. Poljoprivreda.....	63
3.5.7. Investicije u gospodarstvu.....	68
3.5.8. Vanjskotrgovinska razmjena.....	69
3.6. Društvene djelatnosti.....	73
3.6.1. Obrazovanje.....	73
3.6.2. Zdravstvo i socijalna skrb.....	76
3.6.3. Kultura	81
3.6.4. Šport.....	82
3.7. Civilno društvo.....	83
3.8. Institucionalni okvir za upravljanje razvojem.....	85

3.9. Financijski izvori za razvojne projekte i za funkcioniranje Županije.....	88
3.10. Međuregionalna i međunarodna suradnja.....	90
3.11. Razvojni planovi i programi.....	94
3.12. Područja posebne državne skrbi.....	97
4. Rezultati provođenja prijašnjih strategija.....	102
4.1. Regionalni operativni program 2005. – 2012.....	102
4.2. Master plan turizma Karlovačke županije.....	103
4.3. Strategija održivog korištenja energije Karlovačke županije.....	104
4.4. Strategija razvoja ljudskih potencijala Karlovačke županije.....	105
5. SWOT analiza.....	106
6. Vizija i strateški ciljevi.....	109
7. Prioriteti i mjere.....	111
8. Politika Županije prema posebnim područjima.....	114
9. Financijski plan.....	118
10. Provedba Županijske razvojne strategije.....	122
11. Praćenje i izvještavanje.....	128
12. Dodaci	129
Dodatak 1. Rezultati konzultacija sa Županijskim partnerskim vijećem tijekom izrade ŽRS-a te opis kako će biti uključeno u praćenje provedbe.....	129
Dodatak 2. Izvještaj o prethodnom vrednovanju ŽRS-a.....	130
Dodatak 3. Akcijski plan.....	146
Dodatak 4. Komunikacijska strategija.....	161
Dodatak 5. Popis članova Županijskog partnerskog vijeća Karlovačke županije.....	176
Dodatak 6. Popis članova Radne skupine za izradu ŽRS-a.....	177
Popis izvora podataka.....	178

POPIS SLIKA

Slika 1: Administrativna podjela Karlovačke županije.....	17
Slika 2: Prirodna i kulturna baština.....	20
Slika 3: Pokrov.....	23
Slika 4: Vodeći uzroci smrti po skupinama bolesti u Karlovačkoj županiji u 2007. godini	33
Slika 5: Glavni cestovni i željeznički pravci.....	39
Slika 6: Grafički prikaz Poslovne zone Ogulin.....	43
Slika 7: Grafički prikaz osnovnih financijskih rezultata poduzetnika Karlovačke	

	županije 2005. i 2009. godine.....	55
Slika 8:	Kretanje broja obrtnika u Karlovačkoj županiji, 2005. - 2009. godina.....	56
Slika 9:	Usporedba Karlovačke županije i županija (kontinentalne) Hrvatske u broju noćenja 2005. i 2009. Godine.....	59
Slika 10:	Robna razmjena Karlovačke županije s inozemstvom, 2005. - 2009. godina.....	70
Slika 11:	Struktura izvoza prerađivačke industrije Karlovačke županije u 2009. godini.....	70
Slika 12:	Izvozna tržišta Karlovačke županije u 2009. godini.....	71
Slika 13:	Osnovne škole, srednje škole i učenički domovi Karlovačke županije u 2010. godini.....	74
Slika 14:	Ustanove socijalne skrbi na području Karlovačke županije.....	78
Slika 15:	Kretanje broja korisnika stalne pomoći na području Karlovačke županije, 2001. - 2010. godina.....	79
Slika 16:	Kretanje broja korisnika po pojedinim pravima iz socijalne skrbi na području Karlovačke županije, 2001. - 2009. godina.....	79
Slika 17:	Struktura udruga na području Karlovačke županije.....	84
Slika 18:	Baza projekata ŽRS-a - struktura financijskih sredstava prema strateškim ciljevima.....	119
Slika 19:	Pregled projektnih prijedloga prema strateškim ciljevima.....	121

POPIS TABLICA

Tablica 1:	Zaštićena područja Karlovačke županije.....	27
Tablica 2:	Razminirane površine od 2005. do 2010. Godine.....	29
Tablica 3:	Kretanje broja stanovnika Karlovačke županije u posljednjih 5 godina i njihov udio u odnosu na posljednji popis stanovništva iz 2001. godine.....	30
Tablica 4:	Broj stanovnika Karlovačke županije po gradovima i općinama prema popisu stanovništva iz 2001. godine.....	31
Tablica 5:	Broj stanovnika Karlovačke županije prema dobnoj strukturi prema procjeni iz 2009. godine.....	31
Tablica 6:	Broj stanovnika Karlovačke županije starije od 15 godina prema stupnju obrazovanja prema popisu stanovništva iz 2001. godine....	32
Tablica 7:	Prikaz osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2007. godini i stope na 100.000 stanovnika u dobi od 15 do 64 godine u Karlovačkoj županiji.....	33

Tablica 8:	Broj zaposlenih u Karlovačkoj županiji posljednjih 5 godina u odnosu na 2005. godinu.....	34
Tablica 9:	Prosječan broj nezaposlenih u Karlovačkoj županiji posljednjih pet godina u odnosu na 2005. godinu.....	35
Tablica 10:	Stopa registrirane stope nezaposlenosti u Karlovačkoj županiji u posljednjih pet godina.....	35
Tablica 11:	Struktura nezaposlenih u Karlovačkoj županiji u rujnu 2010. godine.....	36
Tablica 12:	Nezaposlene osobe prema dužini trajanja nezaposlenosti u Karlovačkoj županiji u 2009. godini.....	36
Tablica 13:	Broj korisnika mirovinskog osiguranja u Karlovačkoj županiji posljednjih pet godina u odnosu na 2005.godinu.....	37
Tablica 14:	Financijski pokazatelji poslovanja poduzetnika Karlovačke županije (2005./2009.).....	50
Tablica 15:	Promjene u strukturi gospodarstva po području djelatnosti.....	52
Tablica 16:	Pregled osnovnih financijskih rezultata poslovanja poduzetnika po gradovima i općinama Karlovačke županije (1.dio).....	53
Tablica 17:	Pregled osnovnih financijskih rezultata poslovanja poduzetnika po gradovima i općinama Karlovačke županije (2.dio).....	54
Tablica 18:	Broj obrtnika po udruženjima obrtnika Karlovačke županije na kraju 2009. Godine.....	57
Tablica 19:	Usporedba Karlovačke županije i županija Republike Hrvatske u broju turista, 2005. – 2008. godina.....	58
Tablica 20:	Usporedba Karlovačke županije i županija Republike Hrvatske u broju noćenja, 2005. – 2008. godina.....	58
Tablica 21:	Dolasci i noćenja u Karlovačkoj županiji u 2009.godini.....	59
Tablica 22:	Isporučene količine kravljeg mlijeka i brojno stanje isporučitelja u Karlovačkoj županiji.....	64
Tablica 23:	Brojno stanje stoke na području Karlovačke županije.....	65
Tablica 24:	Brojno stanje značajnijih vrsta riba u uzgoju.....	65
Tablica 25:	Zasijane površine na području Karlovačke županije od 2005. do 2007. godine.....	66
Tablica 26:	Površine posađenih trajnih nasada na području Karlovačke županije od 2005. do 2009. godine.....	66
Tablica 27:	Investicije u dugotrajnu imovinu.....	68
Tablica 28:	Robna razmjena Karlovačke županije s inozemstvom, 2005. - 2009.....	69
Tablica 29:	Usporedne vrijednosti izvoza prerađivačke industrije Karlovačke	

županije po djelatnostima.....	71
Tablica 30: Pokazatelji robne razmjene Karlovačke županije i Republike Hrvatske u 2009. godini.....	72
Tablica 31: Pregled zdravstvenih ustanova Karlovačke županije.....	76
Tablica 32: Privatne ordinacije krajem 2008. godine u Karlovačkoj županiji.....	77
Tablica 33: Prikaz razvojnih planova i programa po jedinicama lokalne samouprave Karlovačke županije.....	96
Tablica 34: Sredstva iz proračuna Županije alocirana u 2010. godini po JLS-ima koja pripadaju područjima posebne državne skrbi.....	117
Tablica 35: Ključni dionici u provedbi ŽRS-a.....	127
Tablica 36: Okvirni indikatori mjerenja uspješnosti provedbe ŽRS-a prema strateškim ciljevima.....	153
Tablica 37: Popis članova Županijskog partnerskog vijeća Karlovačke županije.....	176
Tablica 38: Popis članova Radne skupine za izradu Županijske razvojne strategije.....	177

POPIS KRATICA

NSAP – Nacionalna strategija i akcijski plan

CARDS – Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation (Pomoć Zajednice za obnovu, razvoj i stabilizaciju)

ITF - International Fund for Demining and Mine Victims Assistance (Međunarodni fond za razminiranje i pomoć žrtvama mina)

ES – ekvivalentnih stanovnika (mjerna jedinica kod izračunavanja kapaciteta otpadnih voda)

AZO – Agencija za zaštitu okoliša

GV – granična vrijednost kvalitete zraka

UTT – ukupna taložna tvar

HGK – Hrvatska gospodarska komora

HOC Bjelolasica – Hrvatski olimpijski centar Bjelolasica

ROP – Regionalni operativni plan

JP – javno poduzeće

OPG – obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo

VTR – vanjskotrgovinska razmjena

VT – vanjska trgovina

NKD – nacionalna klasifikacija djelatnosti

KŽ – Karlovačka županija

NUTS II - Nomenclature of Territorial Units for Statistics (Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku)

JLS – jedinice lokalne samouprave

UNDP - United Nations Development Programme (Program Ujedinjenih naroda za razvoj)

WB – Svjetska banka

PSGO - Projekt socijalnog i gospodarskog oporavka

Interreg IIIA - Program jadranske prekogranične suradnje i Program za susjedstvo između Slovenije, Mađarske i Hrvatske

IDA - Istarska razvojna agencija

RDA NW (RRA SZ) - Regional Development Association of Northwest B&H

(Regionalna razvojna asocijacija za sjeverozapadnu BiH)
NERDA – Northeast Regional Development Association
(Regionalna razvojna agencija za ekonomsku regiju sjeveroistočna BiH)
SIMORA - Razvojna agencija Sisačko-moslavačke županije
CTR - Centar za tehnološki razvoj - Razvojna agencija Brodsko-posavske županije
PREDA PD - Agencija za ekonomski razvoj općine Prijedor
AER – Assembly of European Regions
IRE – Institut der Regionen Europas
CETC – 65 - Central European Transport Corridor – Route 65
PHARE - Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies
CBC – Cross border cooperation (Prekogranična suradnja)
EIB – European Investment Bank (Europska investicijska banka)
IEE Program – Intelligent Energy Europe
IPA - Instrument for Pre-Accession Assistance (Instrument za pretpristupnu pomoć)
IPARD - Instrument for Pre-Accession Assistance, njegova V. komponenta Ruralni razvoj
PUR – Program ukupnog razvoja
PPDS - područja posebne državne skrbi
NGO – Non-governmental organization (Nevladina organizacija)
SWOT analiza – Strengths weaknesses opportunities threats analysis (Analiza jakosti, slabosti prilika i prijetnja)
SRR RH – Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske
PUR – Program ukupnog razvoja
MP – Mape razvoja
ŽRS – Županijska razvojna strategija

PREDGOVOR

Povodom završetka rada na prvom strateško-razvojnom dokumentu, Županijskoj razvojnoj strategiji Karlovačke županije, kao županu mi je pripala ugodna dužnost predstavljanja ovog važnog dokumenta integralnog razvoja, kojim se želi doprinijeti poboljšanju gospodarskih kapaciteta i podizanju socijalnog standarda u gradovima i općinama Karlovačke županije.

Županijska razvojna strategija, kao svojevrsni poslovni plan Županije od 2011. do 2013. godine, izrađena je isključivo i prvenstveno zbog nas, stanovnika Karlovačke županije, i naše budućnosti. Ona nije obrazac ili recept za održivi razvoj, već okvir za upravljanje regionalnim razvojem i definiranje jasnog strateškog usmjerenja, a to prije svega znači:

poticanje razvoja uz poštivanje principa partnerstva civilnog, javnog i nevladinog sektora, uklanjanje uzroka razvojnih poteškoća kojih smo svjesni i na čijem otklanjanju radimo, te razvoju prekogranične i međuregionalne suradnje koja nam se nameće kao prirodni put i neizbježna alternativa, osobito nakon što naša zemlja uskoro postane članica Europske Unije.

Kao i Regionalni operativni program (ROP), koji je rađen od 2005. do 2006. godine, Županijska razvojna strategija pripada terminologiji regionalne politike Europske Unije i predstavlja instrument za unapređenje razvoja. To znači da je naša strategija rađena na način kako se rade razvojni i strateški dokumenti u zemljama EU-a i da su tu metodologiju usvojile naše službe i upravni odjeli.

Za nas je također važno da je kroz strategiju izvršena sustavna analiza i ocjena stanja u Županiji te da su kroz brojne projektne prijedloge iskazane financijske potrebe jedinica lokalne samouprave, institucija, ustanova, poslovnih subjekata i udruga. Neovisno o financijskoj koristi koju Županija može ostvariti putem ove strategije, njena osnovna svrha je nadzor i usmjeravanje uravnoteženog budućeg razvoja Karlovačke županije.

Osnovna razlika između ROP-a i Županijske razvojne strategije jest u tome što je ROP rađen na (financijsku) inicijativu i prema načelima Europske Unije, dok je Županijska razvojna strategija rađena vlastitim sredstvima, poštujući metodologiju izrade zadane Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske.

Kroz pojedina poglavlja strategije utvrđeno je trenutačno stanje Županije, pozitivna obilježja, identificirani su razvojni problemi i definirane su ulagačke potrebe i potrebe djelovanja za razdoblje do 2013. godine.

U cjelokupnom postupku izrade ovog strateškog dokumenta nesebičan doprinos dala je Radna skupina za izradu ŽRS-a, sastavljena od stručnjaka iz različitih područja (gospodarstva, turizma, infrastrukture, zaštite prirode i okoliša, zdravstva i socijalne skrbi, obrazovanja i dr.). U tom smislu treba posebno istaknuti važnost postizanja konsenzusa temeljenog na partnerstvu različitih interesnih skupina kroz Partnersko vijeće, koje je sudjelovalo u donošenju svih relevantnih odluka u okviru Županijske razvojne strategije. Zajedno s Upravnim odjelima i službama Karlovačke županije, različitim partnerskim institucijama kao što su HGK, HZZ, HOK, JU Natura, predstavnici civilnog sektora, ex ante evaluatora i drugi, poseban doprinos u izradi ŽRS-a dala je Razvojna agencija Karlovačke županije koja je pružala tehničku pomoć i organizacijsku podršku Radnoj skupini i Partnerskom vijeću. Zalaganjem svih spomenutih Razvojna strategija Karlovačke županije kvalitetno je izrađena u rekordno kratkom vremenskom razdoblju, što je posebice hvalevrijedno.

Županijska razvojna strategija i Strategija regionalnog razvoja RH predlažu novi odnos i način suradnje među partnerima kako na regionalnoj i lokalnoj razini tako i intenziviranje suradnje sa središnjom razinom, pozivajući na zajedničko rješavanje pitanja i problema ključnih za društveno-gospodarsku koheziju i konkurentnost. Stoga je važno da se u razdoblju provedbe Strategije izgrade kapaciteti koji će omogućiti jasno identificiranje projekata koji opravdavaju investiranje javnih sredstava u pojedina područja. Izgradnja takvih kapaciteta ključna je i za buduće korištenje strukturnih fondova Europske Unije.

Realizacija ciljeva strategije nedvojbeno vodi k ostvarenju željene vizije da Karlovačka županija postane **županija razvijene poduzetničke klime i gospodarstva, kvalitetnih ljudskih resursa, održivog razvoja i kvalitetnog življenja**. Stoga, Županijska razvojna strategija predstavlja izazov svima onima koji se bave pitanjem održivog razvoja Županije, no istodobno, ona daje osnovu za odgovor na taj izazov – za bolji život. Na nama je da tu viziju i ostvarimo odgovornim i predanim radom za zajednicu u kojoj živimo.

Župan Karlovačke županije
Ivan Vučić, dipl. ing.

1. UVOD

1.1. CILJ, SVRHA I OKVIR IZRADE ŽUPANIJSKE RAZVOJNE STRATEGIJE KARLOVAČKE ŽUPANIJE

Županijska razvojna strategija Karlovačke županije 2011. - 2013. (u daljnjem tekstu: ŽRS) je planski dokument politike regionalnog razvoja kojim se određuju osnovni smjerovi razvoja Županije usuglašeni sa ciljevima i prioritetima Strategije regionalnog razvoja RH, kao i drugim županijskim i nacionalnim strateškim razvojnim dokumentima te onima na razini EU-a. ŽRS donosi jedinica područne (regionalne) samouprave sukladno odredbama Zakona o regionalnom razvoju (N.N. br. 153/09), Pravilnika o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija (N.N. br. 53/10) i Strategiji regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011.-2013. poštujući jedno od temeljnih načela politike regionalnog razvoja, načelo partnerstva i suradnje između javnog, privatnog i civilnog sektora.

ŽRS se donosi za vremensko razdoblje sukladno SRR RH, odnosno prema razdoblju trajanja Strategije Vladinih programa zbog potrebe povezivanja izrade ŽRS-a s procesom proračunskog planiranja. Pretpostavka za cjelovito i dugoročno planiranje razvoja Županije te stvaranje uvjeta za ujednačeni održivi razvoj svih područja Županije jest izrada strateškog plana usuglašenog s nacionalnim sustavom planiranja i financiranja razvoja.

ŽRS je logičan nastavak Regionalnog operativnog programa Karlovačke županije 2005. - 2012. čijom izradom su stečena prva iskustva o strateškom planiranju temeljena na standardnoj metodologiji izrade regionalnih razvojnih programa u EU. U kontekstu pristupanja RH Europskoj Uniji potrebna je dobra pripremljenost regije za učinkovito korištenje instrumenata kohezijske politike (kohezijski i strukturni fondovi EU-a), koja je jedna je od financijski najznačajnijih zajedničkih politika EU-a, a kvalitetno izrađena ŽRS će značajno pridonijeti realizaciji tog cilja.

Ciljevi ŽRS-a su:

- postići konsenzus o razvojnim potrebama Županije među svim relevantnim dionicima;
- pridonijeti ispunjenju zajedničkih strateških ciljeva u suradnji s drugim županijama te poboljšati prekograničnu, transnacionalnu i međuregionalnu suradnju;
- utvrditi osnovne smjernice za izradu indikativne liste razvojnih projekata;
- utvrditi osnovni okvir za lokalne razvojne planove i projekte JLS-a.

Svrha izrade ŽRS-a je utvrđivanje realnih, sveobuhvatnih, prihvatljivih i mjerljivih ciljeva, prioriteta, mjera i projekata te uspostava sustava za provedbu i praćenje kako bi se međusektorskim pristupom svi raspoloživi resursi usmjerili na postizanje održivog društveno-gospodarskog razvoja Županije.

1.2. NAČELO PARTNERSTVA I KONZULTACIJSKI PROCES PRI IZRADI ŽUPANIJSKE RAZVOJNE STRATEGIJE KARLOVAČKE ŽUPANIJE

Partnerski pristup pri provođenju pripremih radnji za izradu ŽRS-a osiguran je u srpnju 2010. godine osnivanjem Županijskog partnerskog vijeća Karlovačke županije na čelu sa županom. U Županijsko partnersko vijeće su imenovani predstavnici javnog, privatnog i civilnog sektora, odnosno predstavnici Županije, jedinica lokalne samouprave, gospodarskih subjekata, znanstvene zajednice, socijalnih partnera i organizacija civilnog društva. Jedino partnerskim pristupom moguće je osigurati uključenost potreba i doprinosa svih relevantnih sudionika, s ciljem ostvarenja uravnoteženog održivog razvoja svih dijelova Županije. Županijsko partnersko vijeće prema Pravilniku o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija ima savjetodavnu ulogu u izradi i provedbi ŽRS-a.

Županijsko partnersko vijeće je radom u sjednicama te drugim oblicima komunikacije (elektronička pošta, web stranica Razvojne agencije Karlovačke županije d.o.o.) aktivno sudjelovalo u svim fazama izrade ŽRS-a, a pri radu je bilo vođeno načelima konsenzusa, jednakosti i transparentnosti.

ŽRS je rezultat dinamičnog i intenzivnog konzultacijskog procesa koji podrazumijeva različite oblike uključivanja dionika u izradu ovog razvojnog dokumenta Županije.

Radna skupina za izradu ŽRS-a osnovana je Odlukom župana u kolovozu 2010. godine te Izmjenama i dopunama Odluke u studenom 2010. godine, u koju su imenovani stručnjaci iz pojedinih sektora u upravnim tijelima Županije te drugih

relevantnih institucija na području Županije. Značajnu ulogu u izradi ŽRS-a imala je Razvojna agencija Karlovačke županije d.o.o. osiguravajući učinkovitu koordinaciju i sudjelujući u svim aktivnostima tijekom izrade ŽRS-a. Također, vrijedan doprinos izradi ŽRS-a pripada prethodnom vrednovatelju ŽRS-a, predstavnicima tvrtke Mikro projekt d.o.o., koji su svojim preporukama utjecali na poboljšanje kvalitete ovog važnog razvojnog dokumenta Županije.

Nakon prezentiranja konačnog prijedloga ŽRS-a te usvajanja od strane Županijskog partnerskog vijeća, Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva ocjenjuje usklađenost ŽRS-a sa Strategijom regionalnog razvoja RH uzimajući u obzir i prethodno vrednovanje.

Županijska skupština Karlovačke županije usvojila je Županijsku razvojnu strategiju Karlovačke županije, 2011. - 2013. na ____ sjednici održanoj _____ 2011. godine.

2. SAŽETAK

Županijska razvojna strategija Karlovačke županije temeljni je planski dokument politike regionalnog razvoja nastala kao rezultat intenzivnog konzultacijskog procesa na središnjoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

ŽRS je izrađen u skladu sa sljedećim pravnim propisima:

- Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (Narodne novine br. 153/2009);
- Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011. - 2013.;
- Pravilnik o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i način vrednovanja županijskih razvojnih strategija (Narodne novine br. 53/10).

Sadržaj ŽRS-a je propisan Pravilnikom o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i način vrednovanja županijskih razvojnih strategija te sadrži sljedeća poglavlja i dodatke:

1. Uvod
2. Sažetak
3. Analiza/Ocjena stanja
4. Rezultati provođenja prijašnjih strategija
5. SWOT analiza
6. Vizija i strateški ciljevi
7. Prioriteti i mjere
8. Politika Županije prema posebnim područjima
9. Financijski plan
10. Provedba Strategije
11. Praćenje i izvještavanje
12. Dodaci
Dodatak 1. Rezultati konzultacija sa Županijskim partnerskim vijećem tijekom izrade ŽRS-a te opis na koji način će isto biti uključeno u praćenje provedbe
Dodatak 2. Izvještaj o prethodnom vrednovanju ŽRS-a
Dodatak 3. Akcijski plan
Dodatak 4. Komunikacijska strategija

Dodatak 5. Popis članova Radne skupine za izradu ŽRS-a

Dodatak 6. Popis članova Županijskog partnerskog vijeća Karlovačke županije

Analiza/Ocjena stanja sadrži pregled razvojnih obilježja, trendova, problema i potreba Županije po sljedećim područjima:

- Geoprometni položaj, zemljopisna, prirodna i kulturna obilježja;
- Stanovništvo i ljudski resursi;
- Fizička infrastruktura;
- Okoliš, sustav zaštite okoliša i prirode;
- Gospodarstvo;
- Društvene djelatnosti;
- Civilno društvo;
- Institucionalni okvir za upravljanje razvojem,
- Financijski izvori za razvojne projekte i funkcioniranje Županije;
- Međuregionalna i međunarodna suradnja;
- Razvojni planovi i programi;
- Područja posebne državne skrbi.

Rezultati provođenja prijašnjih strategija je poglavlje koje sadrži vrednovanje ostvarenja rezultata i učinaka na razvoj Županije prethodne generacije razvojnih strategija (Regionalnog operativnog programa Karlovačke županije), Master plana turizma Karlovačke županije, Strategije održivog korištenja energije Karlovačke županije i Strategije razvoja ljudskih potencijala Karlovačke županije 2006. - 2012.

SWOT analiza je rezultirala ocjenom snaga i slabosti (unutar Županije) te prilika i prijetnji (izvan Županije) bitnih za razvoj svih važnih područja. Izradom SWOT analize utvrđeni su stvarni čimbenici razvoja i potencijali za razvoj Županije te ograničenja i prepreke razvoju.

Vizija je sažeta i jasna zamisao o željenom i predvidljivom postignuću u razvoju Županije, a zasniva se na rezultatima osnovne i SWOT analize, razvojnih trendova u užem i širem okružju te idejama o budućnosti Županije.

VIZIJA

**Županija razvijene poduzetničke klime i gospodarstva,
kvalitetnih ljudskih resursa, održivog razvoja i kvalitetnog življenja.**

Strateški ciljevi sadrže konzistentan i sažeti opis namjeravanih ishoda s jasno izraženim i mjerljivim postignućima koja proizlaze iz vizije. Utvrđena su četiri strateška cilja, koji su razrađeni kroz ukupno devetnaest prioriteta. Prioriteti razvoja Županije proizlaze iz vizije i strateških ciljeva te konkretiziraju sve sastavnice strateških ciljeva. Mjere za razvoj Županije proizlaze iz prioriteta i strateških ciljeva i s njima tvore hijerarhijsku strukturu. Mjere su intervencije i aktivnosti u nekom sektoru i predstavljaju okvir za izradu konkretnih projekata.

Strateški cilj 1.

Oživljavanje ruralnog prostora i uravnotežen razvoj svih područja Županije

Strateški cilj 2.

Konkurentno gospodarstvo, razvoj poljoprivrede, turizma i infrastrukture

Strateški cilj 3.

Jačanje ljudskih resursa i strateško planiranje razvoja

Strateški cilj 4.

Održivo upravljanje okolišem i prirodnim resursima i kulturnom baštinom

HORIZONTALNA MJERA - Razminiranje

Politika Županije prema posebnim područjima (8. poglavlje) sadrži opis i ciljeve programa i mjera poticanja razvoja područja posebne državne skrbi, koja obuhvaćaju preko 65% ukupne površine Županije.

Financijski plan (9. poglavlje) sadrži okvirni pregled mogućih izvora financiranja razvojnih projekata i programa radi realizacije utvrđenih ciljeva, prioriteta i mjera. Ovo poglavlje sadrži i analizu Baze projekata ŽRS-a (oko 370 projekata i projektnih ideja) ukupne vrijednosti 4.092.189.335 kn koji će biti uvršteni u Središnju elektroničku bazu razvojnih projekata.

U 10. poglavlju (Provedba Županijske razvojne strategije) opisan je postupak donošenja i uključenost dionika u donošenje ŽRS-a te njihova nadležnost, odgovornost i uloga u provedbi ŽRS-a. Također je određen vremenski okvir te potrebni resursi za provedbu ŽRS-a.

Praćenje i izvještavanje (11. poglavlje) sadrži opis postupka, nadležnost subjekata te popis pokazatelja kojima će se ocjenjivati uspješnost realizacije postavljenih ciljeva, prioriteta i mjera te učinkovitost upravljanja provedbom.

Dodaci

- Dodatak 1. Rezultati konzultacija sa Županijskim partnerskim vijećem tijekom izrade ŽRS-a te opis na koji način će isto biti uključeno u praćenje provedbe
- Dodatak 2. Izvještaj o prethodnom vrednovanju ŽRS-a
- Dodatak 3. Akcijski plan
- Dodatak 4. Komunikacijska strategija
- Dodatak 5. Popis članova Županijskog partnerskog vijeća Karlovačke županije
- Dodatak 6. Popis članova Radne skupine za izradu ŽRS-a

3. ANALIZA/OCJENA STANJA RAZVOJA

3.1. GEOPROMETNI POLOŽAJ, ZEMLJOPISNA, PRIRODNA I KULTURNA OBILJEŽJA

Prostor Karlovačke županije ima površinu od 3.644 km², politički je organiziran kroz pet gradova (Karlovac, Ogulin, Duga Resa, Ozalj i Slunj) i sedamnaest općina (Barilović, Bosiljevo, Cetingrad, Draganić, Generalski Stol, Josipdol, Kamanje, Krnjak, Lasinja, Netretić, Plaški, Rakovica, Ribnik, Saborsko, Tounj, Vojnić i Žakanje). Kontaktne županije su Zagrebačka, Sisačko-moslavačka, Ličko-senjska i Primorsko-goranska, a veliki dio županijskih granica su ujedno i državne granice s Republikom Slovenijom te Bosnom i Hercegovinom.

Preko 65% površine je proglašeno područjem posebne državne skrbi, i to 1. skupine 1.042 km², 2. skupine 1.018 km² i 3. skupine 319 km². Uz to je, zbog prirodnih i društvenih karakteristika, područje grada Ogulina proglašeno brdsko-planinskim područjem.

Ratna razaranja su zahvatila preko 70% površine Županije, iz kojih je ostao veliki broj miniranih područja (5% površine

Slika 1: Administrativna podjela Karlovačke županije

Županije), od kojih je do danas razminirano oko 11 km², dok je nerazminiranih ostalo još oko 15 km² potencijalno miniranih područja i oko 157 km² sumnjivih miniranih područja. Postupak razminiravanja kontinuirano traje, ovisno o količini financijskih sredstava koja se za te svrhe izdvajaju.

GEOPROMETNI POLOŽAJ

Povoljan prirodni te prometno-geografski položaj rezultirao je infrastrukturnim koridorima od strateške važnosti za Republiku Hrvatsku, koji su ujedno i **jedina veza kontinentalnog i primorskog dijela Republike Hrvatske unutar njenih granica** (45 km zračne linije između državnih granica prema Sloveniji i prema Bosni i Hercegovini).

Naravno, promet je oduvijek imao stratešku poziciju tako da od rimskih cesta, preko stare Frankopanske ceste i danas najpoznatijih povijesnih cesta Karoline, Lujziane (Lujzinska cesta) i Jozefine (18. i 19. st.), dolaskom željeznice do Karlovca i kasnijim prolaskom do Rijeke (1873. god.), sve do današnjih dana i prolaska autoceste prema Jadranu (2 pravca – prema Rijeci i prema Zadru/Splitu/Dubrovniku), možemo reći da je svaki od tih događaja na svoj način obilježio vrijeme u kojem se dogodio i donio velike promjene.

Od tri prometna koridora europskog i državnog značenja na području Hrvatske, jedan prolazi područjem Županije - poprečni koridor na prometnom pravcu sjever – jug - Vb. Prema kategorizaciji cesta, na području Županije postoje dvije autoceste - A1 i A3 (79 km), 11 državnih (375 km), 55 županijskih (557 km) i 164 lokalne ceste (703 km), uz veliki broj nekategoriziranih cesta za koje ne postoje detaljniji podaci.

Zbog prolaska glavnih prometnih koridora od Zagreba prema moru, odličan je pristup do luke Rijeka te do gospodarskog prostora grada Zagreba i centralnog dijela Hrvatske.

KULTURNA BAŠTINA

Položaj Županije na razmeđu puteva imao je za posljedicu burnu prošlost ovih prostora, te je svako razdoblje ostavilo značajne tragove. Znatan broj zaštićenih, preventivno zaštićenih i evidentiranih spomenika kulturne baštine predstavlja samo vidljivi dio graditeljskog nasljeđa, dok je još uvijek velik dio skriven pod zemljom, a njegovo postojanje utvrđeno je samo načelno. Čak i taj dio baštine pokazuje izrazitu neusklađenost između broja registriranih i evidentiranih spomenika.

Gustoća i značenje evidentiranih kulturno-povijesnih elemenata u prostoru određuje osobito vrijedna kulturno-povijesna područja. Prema tom kriteriju na ovom prostoru veću pozornost zavrđuju sljedeća područja:

- Grad Karlovac,
- Grad Slunj,
- Grad Ozalj,
- Grad Ogulin,
- Općina Josipdol.

Raznovrsnost spomeničkog potencijala i prirodnih vrijednosti osnovne su značajke po kojima je spomenute prostore moguće svrstati u kategoriju kulturnog krajolika.

POVIJESNE GRADITELJSKE CJELINE

Najveće devastacije povijesnih graditeljskih cjelina rezultat su procesa urbanizacije koji donosi najveće promjene u odnosu na povijesnu strukturu naselja kroz promjene proporcija, oblika i materijala gradnje kao bitnih odrednica identiteta mjesta. Stoga je za sprečavanje neželjenih posljedica najvažnija uloga prostorno-planske dokumentacije, koja kao jednu od podloga mora uključiti i službene konzervatorske podloge izrađene za potrebe zaštite navedenih graditeljskih cjelina.

Ruralna naselja zbog depopulacije propadaju, dok je jedan broj zahvaćen procesom urbanizacije. S obzirom na spomenute procese hitno je potrebno izvršiti stručnu inventarizaciju i valorizaciju ruralnih naselja. Lokalna bi zajednica trebala osigurati najnužniju infrastrukturu i javne sadržaje, kao osnovnu pretpostavku za opstanak i vitalitet ruralne zajednice. U oživljavanju ruralnih prostora značajnu ulogu imat će turizam, koji u prvom redu treba usmjeriti na reaktiviranje postojećih zapuštenih ili nedovoljno iskorištenih potencijala u ili uz postojeća turistička područja, osobito područja toplica Lešće, Rastoka, ozaljskoga kraja, graničnog područja Pokuplja uz slovensku granicu.

POVIJESNI SKLOPOVI I GRAĐEVINE

Ova skupina graditeljske baštine najraznovrsnija je i brojčano najveća. Sukladno planskom mjerilu predmet su analiza povijesni sklopovi i građevine izvan zaštićenih naselja koji su upravo zbog toga, najčešće izvan šire društvene skrbi, prepušteni propadanju bez obzira na njihovo značenje i vrijednost. Najčešći uzroci njihova propadanja su: gubitak nositelja vlasništva, gubitak namjene ili neadekvatna namjena, nedovoljno pripremljena građa, konzervatorske podloge sa smjernicama za preporučene namjene i obnovu pojedinačnih građevina, osobito povijesnih cjelina (Zvijezda), a vrlo često i prometna izoliranost.

Prioritetna mjera zaštite ovih građevina je utvrđivanje vlasništva, stavljanje u aktivnu funkciju, odnosno uključivanje u razvojne programe područja. Dodatna je vrijednost većine tih građevina njihov neposredan okoliš, povijesno određen i izvorno definiran, koji kao nerazdvojiv dio njihova integriteta i opstanka (park šume, perivoji, aleje, voćnjaci, vinogradi i livade, karakteristični elementi vodotoka, jezera i sl.) podliježe integralnoj zaštiti.

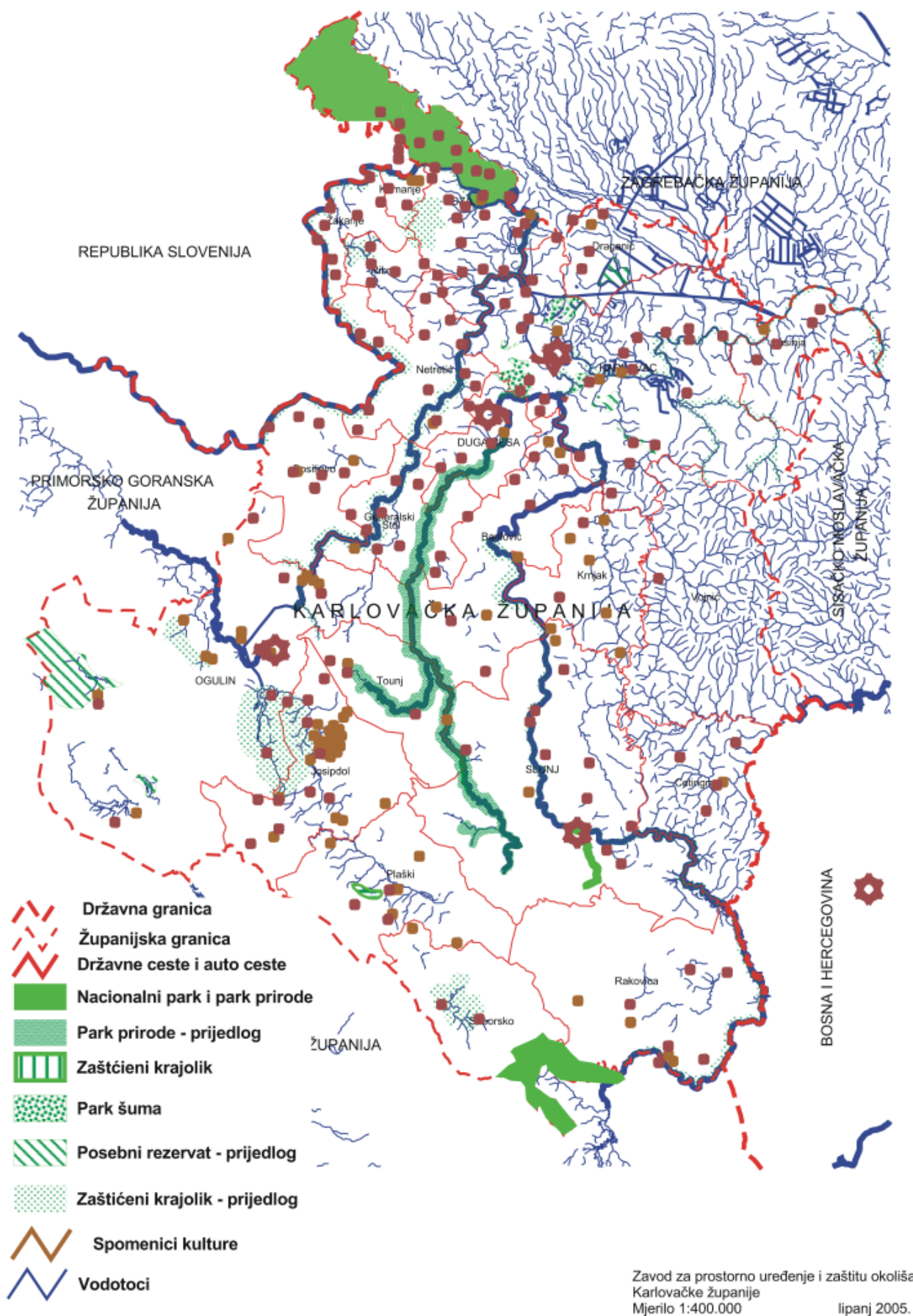
Druga, nešto manje ugrožena skupina, su građevine koje imaju vlasnika i namjenu (npr. sakralne građevine, župne kurije, pojedine privredne i industrijske građevine, mostovi i dr.), ali, zbog nebrige ili materijalnih nemogućnosti vlasnika, njihovo stanje nije zadovoljavajuće.

ETNOLOŠKA BAŠTINA

U procesu propadanja ruralnih područja smanjuje se ili sasvim nestaje etnološka baština, materijalna (nepokretna i pokretna) i nematerijalna (način života i privređivanja, običaji, folklor i dr.). No, usprkos evidentnim destruktivnim pojavama, još je uvijek, skoro na

čitavom prostoru Županije, izuzetno dobro očuvano tradicijsko graditeljstvo, karakteristično obilježje i nerazdvojni dio identiteta krajolika pojedinih mikroregija. Iznimna gustoća te gradnje još se zatiče na području više općina/gradova u središnjem i sjevernim dijelovima Županije gdje je evidentirano niz naselja (15) koja zbog stupnja očuvanosti zavrđuju zaštitu u cjelini. U ovim kao i u nekim drugim, manje očuvanim naseljima, još su dobro očuvani posljednji, posve arhaični primjerci tradicijske gradnje.

Slika 2: Prirodna i kulturna baština

PRIRODNA OBILJEŽJA

PRIRODNO GEOGRAFSKA REGIONALIZACIJA I KRAJOBRAZNE JEDINICE

Prostor Županije kontaktni je prostor dviju geografskih megaregija Republike Hrvatske:

- Gorske Hrvatske - Ogulinsko-plašćanska zaval a i Unsko-koranska zaravan,
- Panonske Hrvatske - zaval a sjeverozapadne Hrvatske i manjim dijelom gorsko zaval sko područje sjeverozapadne Hrvatske.

Kao takvog karakteriziraju ga obilježja obiju regija, svi njihovi prostorni parametri te njihovi utjecaji na prostorno, društveno i gospodarsko uređenje. Najniža kota terena je 110 m n.v. na izlazu rijeke Kupe s područja Županije, a najviša 1.534 m n.v., vrh Kula na Bjelolasici, na granici s Primorsko-goranskom županijom. Prostor Županije veoma je raznolik, od širokih naplavnih dolina rijeka na ravničarskom sjeveru, do uskih riječnih kanjona i dolina između planinskih vrhova u južnom dijelu Županije.

Zbog velikih razlika u obilježjima prostora, različit je i pristup određivanju načina njegovog uređenja i korištenja.

Prostor Karlovačke županije pristup je suženom prostoru Dinarida Gorske Hrvatske (Hrvatskom pragu) iz smjera Panonske nizine – prostorno najpovoljnijem mjestu za povezivanje srednjeg Podunavlja s Jadranom. Posljedice takvog položaja su brojni infrastrukturni koridori od strateške važnosti za Republiku Hrvatsku, a važnost toga prostora je to veća što je to jedina veza kontinentalnog i primorskog dijela Republike Hrvatske unutar njenih granica.

KRAJOBRAZNE JEDINICE

Prema pregledu krajobraznih jedinica Hrvatske, navedenom u Nacionalnoj strategiji i akcijskom planu zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti - NSAP (NN br. 81/99) i Strategiji prostornog uređenja Republike Hrvatske (1998.) područje Karlovačke županije pripada najvećim dijelom **krajobraznoj jedinici Kordunska zaravan**, te rubno na JZ krajobraznim jedinicama **Gorski kotar** i **Lika**, a na sjeveru i SI krajobraznim jedinicama **Žumberak** i **Samoborsko gorje, nizinska područja sjeverne Hrvatske i panonska gorja**.

Nizinska područja sjeverne Hrvatske

Na području Karlovačke županije unutar ove krajobrazne jedinice ističe se dio **Pokupskog bazena** s rijekom Kupom te rubno smještenim županijskim centrom Karlovcem. Nizinski dio Kupe obiluje močvarnim staništima te sadrži jedan od najvećih kompleksa poplavnih šuma hrasta lužnjaka u Hrvatskoj. Sa Žumberka u Kupu pritječu Blatnica i Kupčina, a na području Draganića smješteni su šaranski ribnjaci. Uz samu Kupu, s obje strane, razvijena su sela s brojnim malim poljoprivrednim površinama, a ponegdje su zaostala i prostrana polja s vlažnim travnjacima, kao što je Veliko polje pokraj Rečice ili Kupčinsko polje uz Donje Pokuplje u Zagrebačkoj županiji.

Panonska gorja

U Karlovačkoj županiji ovdje je uključen dio područja **Petrove gore**, koja se prostire sjeveroistočno od središnjeg dijela Korduna. U kontaktnoj zoni s Pokupljem širi se rubna zona nekadašnjeg Panonskog mora od kojega su zaostali koraljni grebeni s nalazištima fosila morskih životinja, primjerice Šabarić brdo.

Žumberak i Samoborsko gorje

Ova krajobrazna jedinica izdvojena je iz peripanonske gorske skupine poradi značajnih krajobraznih posebnosti. Reljef je izuzetno raščlanjen zahvaljujući većem udjelu dolomita i općenito raznolikijem petrografskom sastavu. Reljefom dominiraju duboke potočne doline (npr. Kupčina, Bregana) i markantniji vrhovi (npr. Oštrc, Japetić). Krajobrazno je vrlo značajan i mozaik poljoprivrednih otvorenih prostora – livada, oranica i pašnjaka s naseljima koja se penju i do 800 m n.v., a izmjenjuju se sa šumovitim prostorima. Jedan od prepoznatljivih znakova su i prigorski brežuljci Plješivice i Japetića koji su gotovo u cijelosti obrasli vinogradima. Odlaskom stanovništva otvorene površine brzo zarašćuju, a prostor često narušava i gradnja neprimjerenih vikend-objekata.

Cijelo područje Žumberka i Samoborskog gorja proglašeno je Parkom prirode, od kojega se u Karlovačkoj županiji nalazi samo krajnji zapadni dio: **planinsko pobrđe ozaljsko – vividinsko – žumberačko**, koje obiluje nizom speleoloških objekata.

Kordunska zaravan

Radi se o prostranoj vapnenačkoj zaravni na prostoru između poteza Petrova gora – Žumberak, zapadno do podnožja goransko-ličkih planina. Prosječna nadmorska visina zaravni je između 300 i 400 metara, s dublje usječenim riječnim kanjonima Kupe, Dobre, Mrežnice i Korane ispresijecanim brojnim sedrenim barijerama i slapovima. Ova je krajobrazna jedinica praktički cijela smještena na teritoriju Karlovačke županije i najkarakterističnija je za njezin prostor. Odlikuju je slikoviti kanjoni bistrih krških rijeka Kupe, Dobre, Korane te Mrežnice, koja je izrazito bogata sedrenim slapovima. Krajobrazna karakteristika Kordunske zaravni također su plitke krške depresije s docima, poljima i naročito velikim brojem ponikvi, koje su u dolomitima šire i blaže, a u vapnencima ljevaste te duboke oko 10 metara. Velike površine prekrivaju bujadare i vrištine te šumarci breze i kestena.

Lika

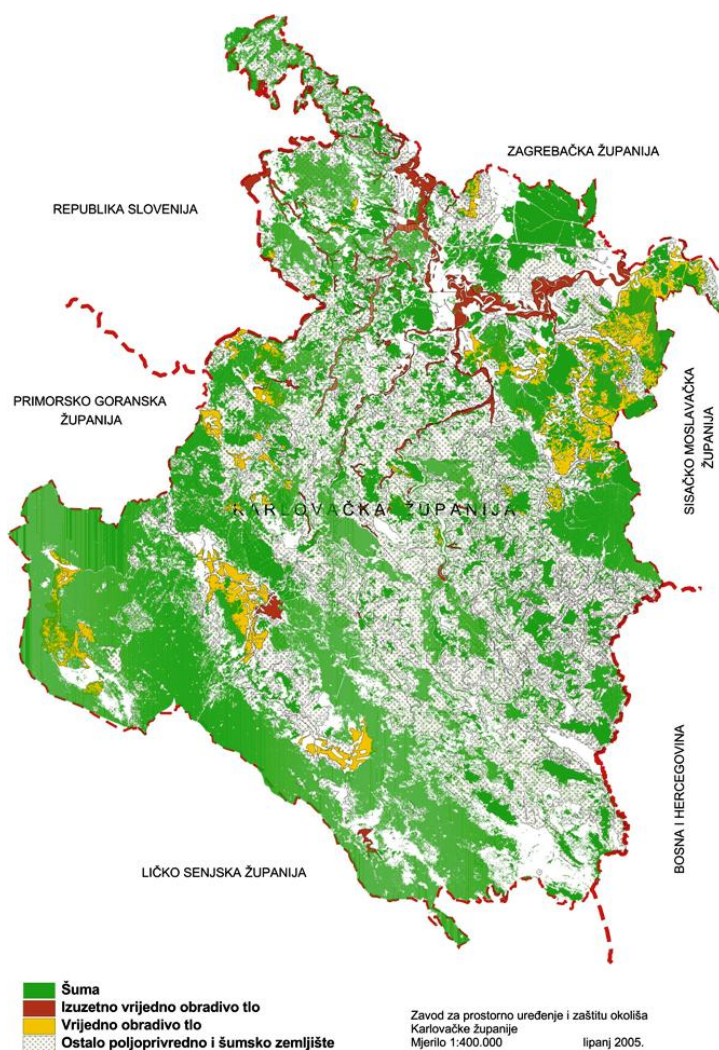
Ovoj krajobraznoj jedinici pripada vrlo mali dio Karlovačke županije (**područje Rakovice i Saborskog**). I ovdje se izdvajaju krška obilježja sa speleološkim objektima te šumski prostor prekriven bukvom i jelom, od kojega je od posebne važnosti prašuma Čorkova uvala, smještena u Nacionalnom parku Plitvička jezera.

Gorski kotar

Ovo izrazito planinsko područje obuhvaća niz planinskih masiva i vrhova do 1.500 metara n.v. Radi se o krškom prostoru koji je najvećim dijelom obrastao prostranim kompleksima šume bukve i jele. Karakterističan je niz krških polja koja se nastavljaju protezati i u područje Like, a koja su dobrim dijelom pretvorena u poljoprivredne površine i uz čije rubove su se razvila glavna naselja i prometnice. Cijeli Gorski kotar smješten je iznad 600 metara n.v., s izuzetkom uskih dolina gornjih tokova Kupe i Dobre. S obzirom da je više od 60% prostora Gorskoga kotara obraslo šumom, s krajobraznog gledišta osobito su vrijedne otvorene površine – šumski proplanci i travnjaci te krška polja.

U Karlovačkoj županiji ovoj krajobraznoj jedinici pripada krajnji jugozapadni dio s obroncima Velike Kapele i **ogulinsko-plašćanskim područjem**. Ovaj krški prostor obiluje planinskim izvorima i potocima te rijekama (Tounjčica, Dobra i Mrežnica) koje su usjekle kanjone u vapnenačkoj podlozi. Od svjetske je važnosti podzemni hidrološki sustav ovoga prostora koji uvjetuje cijeli niz podzemnih vodenih staništa u speleološkim objektima naseljenim brojnim endemičnim svojstama.

Slika 3: Pokrov

Prirodni uvjeti

Podneblje kao prirodni čimbenik, na nekom području relativno stabilan kroz niz godina, djeluje na morfologiju reljefa, vodene tokove, genezu i plodnost tla, na rasprostranjenost i fizionomiju biljnog pokrova te na život ljudi i životinja. Prostorni raspored temperatura i padalina na području Županije različit je u sjevernom nizinskom dijelu od onoga u južnom i jugozapadnom brdsko-planinskom dijelu. Idući od sjevernoga dijela Županije prema jugozapadu, promjene slijede postupno uzdizanje terena, količine oborina su veće, a temperature niže. Klima je kontinentalna, ublažena maritimnim utjecajem (na najbližem dijelu samo 14 km zračne linije do mora, pravac Novi Vinodolski – Javornica), što se očituje velikim oscilacijama godišnjih temperatura i rasporedom većeg dijela godišnjih oborina u hladnijem dijelu godine, s odstupanjima prema višoj nadmorskoj visini i položaju prema dinarskom prostoru. Izmjenu reljefa prati i izmjena **geološke građe**, zastupljene su stijene iz razdoblja paleozoika, mezozoika i kenozoika. Geološka podloga ravničarskog područja oko sutoka Kupe, Dobre, Mrežnice i Korane, sjeverno od Karlovca, sačinjena je pretežito od krupnozrnih kvartarnih, slabo propusnih taložina koje postupno prelaze u bazensko područje klastičnih naslaga iz tercijara. Područje oko Vojnića te sjeverno od Ozlja i Žakanja leži na klastitima metamorfnih i magmatskih stijena paleozoika i mezozoika. Južno od Duge Rese, do Ogulina i Slunja, prostiru se karbonatne naslage s ograničenim krškim pojavama, dok se područje koje se prostire još južnije nalazi na karbonatnim stijenama s veoma razvijenim krškim pojavama. Stoga se, fiziografski, područje Županije može podijeliti na područje aluvijalnih nizina, središnje brdsko područje te brdsko-planinsko područje na jugozapadu, unutar kojih postoji znatan broj mezo i mikro rajona.

U **pedološkom** smislu ukupan prostor sastoji se od automorfnih tala (brdsko-brežuljkasto područje na pozitivnim oblicima reljefa) te hidromorfnih tala (nizinsko područje i drenažni jarci brežuljaka i brda, pleistocenske terase i neki obronci). Na županijskom prostoru ima ukupno 41 najniža pedosistematska jedinica. Prema pedološkim karakteristikama tla, pretežito u središnjim i južnim dijelovima Županije prevladavaju skupine tala marginalno pogodnih za intenzivnu poljoprivredu. Skupine tala srednje pogodnih za poljoprivredu uz veća ograničenja prevladavaju u sjevernim i (manje) istočnim dijelovima Županije. Tla pogodna za poljoprivredu uz vodotoke, zbog režima voda, u velikom broju slučajeva ne mogu biti optimalno korištena bez regulacije vodotoka.

Unutar kontinentalne **fitografske regije** (raspored biljnih zajednica), u kojoj se nalazi područje Karlovačke županije, uočavaju se sljedeći pojasevi:

- glavne nizinske i poplavne zone na sjeveru (područje hrasta lužnjaka);
- brdski (područje šume hrasta kitnjaka i običnog graba);
- predplaninski (područje predplaninske šume bukve);
- gorski (područje šume bukve i jele).

Hidrološki Karlovačku županiju karakterizira jedna od najznačajnijih i najvrednijih hidrogeoloških cjelina – sliv rijeke Kupe, koji obuhvaća područje ukupne površine do Karlovca od 6.400 km². To je prostor koji se prostire južno i jugozapadno od Karlovca do masiva Velike i Male Kapele i Ličke Plješivice na jugu, Zrinske gore na istoku, Risnjaka na zapadu te Žumberačke i Samoborske gore na sjeveru i sjeverozapadu. Južna i zapadna granica sliva ujedno je i vododjelnica crnomorskog i jadranskog sliva.

Za sliv rijeke Kupe je karakteristično da je nesimetričan, jer je 70% pritoka smješteno na desnoj obali rijeke Kupe, odnosno u području Karlovačke županije, i koncentriran, jer se glavne rijeke sliva Dobra, Korana i Mrežnica ulijevaju u rijeku Kupu na vrlo uskom području grada Karlovca.

U gornjem toku, do Ozlja, rijeka Kupa ima karakteristike krške rijeke, a nizvodno karakter nizinske rijeke. Ostali vodotoci također u gornjem i srednjem dijelu toka imaju karakteristike krških rijeka, a u donjem nizinskih. U krškom dijelu specifični je problem zagađenja podzemnih voda, gdje zagađenje ima gotovo istovremeni utjecaj na kvalitetu cjelokupnog toka podzemnih voda. U nizinskom dijelu prisutan je problem plavljenja površina uz vodotok, što znatno ograničava korištenje velikih površina, zahtijeva regulaciju i dodatna ulaganja prilikom svakog zahvata u prostoru (hidromelioracije, temeljenje objekata, zaštita od poplava i sl.).

U **hidrogeološkom** smislu područje Županije možemo podijeliti na dvije osnovne hidrogeološke jedinice:

- jedinica mezozojskih karbonatnih naslaga,
- jedinica mladih kenozojskih naslaga.

Osnovni pečat području Županije daje jedinica karbonatnih naslaga, koju u osnovi čini **geološka sinteza** (geološka ograničenja korištenja prostora), vapnenci i dolomiti mezozojske starosti. Prema dubini erozione baze, odnosno dubini do koje je doprla karstifikacija, unutar ove jedinice izdvajaju se dvije zone:

- zona visokog krša – zapadno od Ogulina, Josipdola i Plaškog,
- zona plitkog ili fluvio krša – istočno od Ogulina, do pravca koji ide od Ozlja preko Karlovca do Duge Rese i Slunja.

U zoni visokog krša došlo je do razvoja krških fenomena kao što su krška polja, rijeke ponornice, škarpe, vrtače, ponikve i slično, a sva površinska voda gubi se gotovo neposredno u podzemlju, stvarajući tokove voda duboko ispod površine. To su ujedno i zone velikih podzemnih pećinskih sustava izuzetne prirodne ljepote.

Zona plitkog krša karakterizirana je manjom debljinom karbonatnih naslaga, krške pojave su relativno plitke, pa unatoč brzom poniranju voda, ne dolazi do njihova gubitka iz slivova. Vodeni tokovi su uglavnom površinski, a razvodnice slijede morfologiju terena. U hidrološkoj jedinici kenozojskih naslaga istočno od Ozlja, Karlovca, Duge Rese i Slunja, geološku podlogu formiraju terciarni i kvartarni sedimenti (lapor, pješčenjaci, konglomerati,

vapnenci, gline, šljunci, pijesci) koji su u hidrogeološkom pogledu u pravilu slabo vodopropusni. Međutim, lokalno se mogu pojaviti područja dobre vodopropusnosti, što se naročito odnosi na kompleks miocenskih vapnenaca i konglomerata, s nešto lapora i glina. Moguće su i pojave mjestimičnih akumulacija većih količina podzemnih voda u višim razinama, pri čemu gornji horizont vode temeljnica dopire mjestimično do same površine terena. Za razliku od jedinice karbonatnih naslaga, gdje lokalno zagađenje može imati vrlo širok utjecaj s nesagledivim posljedicama, u zoni kenozojskih naslaga opasnost od širih posljedica zagađivanja je manja. Prema Strategiji i Programu prostornog uređenja Republike Hrvatske, cjelokupno zapadno i jugozapadno područje Županije nalazi se na području potencijalnih rezervi podzemnih voda prve razine.

BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I ZAŠTIĆENE PRIRODNE VRIJEDNOSTI

Sagledavajući prirodne značajke Karlovačke županije, uočava se bogata raznolikost i isprepletenost različitih prirodnih vrijednosti i reljefnih karakteristika. Prostor se može podijeliti na više cjelina u kojima se izmjenjuju prirodne vrijednosti karakterizirane raznolikošću krajobraznih i bioloških komponenti.

Bogatstvo krajobraznih vrijednosti naročito se ističe u području Parka prirode Žumberak - Samoborsko gorje, u dolinama Kupe, Velike i Male Utinje, potoka Ribnik i Mlakovac te na području brda Vodenica kod Ozlja. Također treba istaknuti da se u ovoj cjelini nalaze gotovo svi zaštićeni i/ili evidentirani cretovi, parkovi i perivoji. Središnji dio Županije obilježen je prostorom uz rijeku Mrežnicu i Dobru. Posebice se ističe Mrežnica koja zajedno sa širim područjem (pritokom Tounjčicom i speleološki iznimno vrijednim područjem brda Krpel) zavređuje zaštitu u kategoriji parka prirode ili regionalnog parka i usmjereno upravljanje u cilju očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti, povoljnih uvjeta staništa ugroženih i zaštićenih vrsta te kulturno-povijesnih vrijednosti. Proglašenje zaštite pozitivno će utjecati na razminiranje minsko sumnjivih područja, održivi razvoj turističkih djelatnosti mrežničkoga kraja, razvoj poljoprivrede temeljene na proizvodnji autohtonih proizvoda (mliječni proizvodi, povrtlarske kulture i dr.), očuvanje tradicionalnih obrta i tradicijske arhitekture, te će omogućiti dobrobit lokalnoga stanovništva i šire zajednice. Uz zaštićeni značajni krajobraz područja Kleka, u zapadnom dijelu Županije, treba istaknuti očuvane i specifične šumske ekosustave u okolici Jasenka i u Drežničkom polju, te prostor Bjelolasice koji, uz krajobrazne vrijednosti, obilježava i raznolikost i očuvanost zaštićenih, rijetkih i nekih ugroženih biljnih vrsta. Istočni i jugoistočni dio Županije karakteriziraju vodotoci Korane, Slunjčice (zaštićeni značajni krajobraz) i Gline, prostori vrijedni sa stajališta očuvanja krajobraznih vrijednosti i očuvanja povoljnih uvjeta staništa vezanih uz vodotoke (vlažna staništa), te povoljnog stanja populacije zaštićenih i/ili ugroženih vrsta riba.

U južnom dijelu područje Karlovačke županije zahvaća i manji dio Nacionalnog parka Plitvička jezera, međunarodno važnog područja sa stajališta zaštite prirode. Bogatstvom i

raznolikošću biljnih vrsta vezanih uz ugrožen i rijetka cretna staništa ističe se dolina Dretulje koja je, uz cretove u sjeveroistočnom dijelu županije (Banski Moravci, Vukmanić), floristički najvrednije područje Karlovačke županije.

Temeljem Zakona o zaštiti prirode (NN 07/05, NN 139/08), na području Karlovačke županije zaštićeno je i upisano u Upisnik zaštićenih prirodnih vrijednosti, koji se vodi pri Upravi za zaštitu prirode Ministarstva kulture, ukupno 15 prirodnih vrijednosti zaštićenih u različitim kategorijama zaštite, od kojih su dva preventivno zaštićena područja. Neka od ovih područja samo se djelomično nalaze u Karlovačkoj županiji, što je naznačeno u tablici.

Tablica 1.: Zaštićena područja Karlovačke županije

Zaštićena područja Karlovačke županije	Kategorija zaštite	Godina proglašenja	Površina (ha)	Površina u Karlovačkoj županiji (ha)
Bijele i Samarske stijene	Strogi rezervat	1985.	1.125,38	86,73
Plitvička jezera	Nacionalni park	1949.	29.685,15	2.752,29
Žumberak – Samoborsko gorje	Park prirode	1999.	34.121,45	7.635,55
Cret Banski Moravci	Posebni rezervat - floristički	1967.	2,00*	2,00*
Visibaba	Spomenik prirode - geomorfološki	1966.	-	-
Vrlovka	Spomenik prirode - geomorfološki	1962.	-	-
Špilja u kamenolomu Tounj	Spomenik prirode – geomorfološki **	2008.	136,45	136,45
Klek	Značajni krajobraz	1971.	847,86	847,86
Ozalj	Značajni krajobraz	1970.	6,08	6,08
Petrova gora - Biljeg	Značajni krajobraz	1969.	2.929,44	2.124,03
Slunčica	Značajni krajobraz	1964.	147,88	147,88
Baračeve špilje	Značajni krajobraz **	2008.	12,93	12,93
Marmontova aleja	Spomenik parkovne arhitekture	1968.	0,59	0,59
Park u Bosiljevu	Spomenik parkovne arhitekture	1974.	9,67	9,67
Vrbanićev perivoj	Spomenik parkovne arhitekture	1970.	3,63	3,63
				13.765,69

Izvor podataka: Državni zavod za zaštitu prirode (GIS baza)

Zaštićena područja obuhvaćaju 13.765,69 ha, odnosno 3,8% teritorija Županije. Ako izuzmemo Nacionalni park Plitvička jezera i Park prirode Žumberak-Samoborsko gorje kao područja kojima upravljaju zasebne javne ustanove, te Strogi rezervat Bijele i Samarske stijene, kojime upravlja Javna ustanova Primorsko-goranske županije („Priroda“), u upravljačkoj nadležnosti Javne ustanove „Natura viva“ ukupno ostaje 3.291,12 ha u različitim kategorijama zaštićenih područja, odnosno samo 0,91 % ukupne površine Županije.

Karlovačka županija obiluje rijetkim i ugroženim tipovima staništa s brojnim zaštićenim i ugroženim vrstama flore i faune, raznolikim krškim formama i područjima Ekološke mreže Republike Hrvatske.

Karlovačka županija gotovo se u potpunosti nalazi na **krškom području**. S obzirom da se dinarski krš smatra jednim od žarišta biološke raznolikosti u svijetu, ne čudi činjenica da špilje Karlovačke županije pokazuju iznimno bogatstvo špiljskih vrsta, od kojih su neke i endemične za ovo područje.

RAZMINIRANJE

Na prostoru Karlovačke županije uglavnom su razminirani svi stambeni i gospodarski objekti, kao i objekti komunalne infrastrukture, a ostalo je nerazminirano poljoprivredno i šumsko zemljište. Razminiranje je rađeno temeljem prioriteta koje su predložile jedinice lokalne samouprave ili javna poduzeća, a nastojalo se prvo razminirati najgušće naseljene prostore i prostore gdje se ljudi najviše kreću. Posebno treba istaknuti akciju „Grad Karlovac bez mina“ koju je pokrenuo Rotary klub Karlovac i koja je za šest godina doprinijela da se šire gradsko područje očisti od mina, prikupivši preko četiri milijuna eura donacija. Obilježavanjem kraja te akcije i otkrivanjem prigodnog spomenika svim donatorima, iniciran je nastavak akcije pod geslom „Karlovačka županija bez mina“ te dobiveno obećanje od veleposlanika SAD-a, kao najvećeg donatora, Hrvatskog centra za razminiranje i brojnih drugih sudionika, da će podržati našu akciju ako se i mi u nju aktivno uključimo. U akciji „Karlovačka županija bez mina“ vrijedna je donacija japanske Vlade od 150 tisuća eura za razminiranje na području Općine Cetingrad.

U tom smislu predloženo je da se u proračunu Karlovačke županije od 2007. godine za razminiranje startno osigura 400.000,00 kuna, kao i 2008., a da bi se u 2009. godini iznos povećao na 500.000,00 kuna, što bi bila inicijalna sredstva, koja bi se kasnije, već po uhdanom principu, duplicirala preko ITF-a donacijskim sredstvima Vlade SAD-a. Na taj je način povećana razminirana površina u Karlovačkoj županiji. To je cilj akcije „Karlovačka županija bez mina“ kojom se planira kroz naredne četiri godine ukloniti sva poznata minska polja u Karlovačkoj županiji.

Treba spomenuti dva projekta financirana iz fonda EU programa CARDS 2004: razminiranje poljoprivrednih površina u Lasinji i Josipdolu, ukupne površine 1.600.000 m². Iz projekta Svjetske banke, program PSGO – razminiranje - isto su bili financirani projekti u vrijednosti od preko 1.000.000 kuna tijekom 2008. godine.

Republika Hrvatska ima dovoljno kapaciteta u strojevima, opremi i stručnim ljudima za razminiranje, ali je do sada uvijek bio problem novac, odnosno nedostatak sredstava za razminiranje svih traženih površina. Iz tog se razloga i Karlovačka županija želi aktivnije uključiti u financiranje i prikupljanje financijskih sredstava za razminiranje preostalog

miniranog prostora u Županiji, kako bi se iz godine u godinu povećavala razminirana površina i tako osigurao siguran život i razvitak na svim prostorima.

Tablica 2.: Razminirane površine od 2005. do 2010. godine.

Godina	Površina u m ²
2005.	3.006.150
2006.	1.846.050
2007.	1.908.628
2008.	2.490.184
2009.	2.376.823
2010.	1.242.934
Ukupna površina	12.870.769

Izvor podataka: Ured župana, Odsjek za protokol i odnose s javnošću Karlovačke županije, 2010.

Pozitivna obilježja

Povoljan geoprometni položaj
Prolazak koridora europskog i državnog značenja
Visoka opskrbljenost vodom
Odličan pristup do luke Rijeka, gospodarskog prostora Zagreba i kontinentalne Hrvatske
Znatan broj zaštićenih spomenika kulturne baštine
Raznovidnost spomeničkog potencijala i prirodnih vrijednosti

Razvojne potrebe

Modernizacija i uključivanje željezničke mreže u europske koridore
Dugoročno povezivanje vodoopskrbnih sustava južnog i sjevernog djela Županije
Zaštita slivnih područja koja se prostiru u susjedne županije i države
Zaštita kulturne baštine na definiranim područjima

Negativna obilježja

Velik broj nekategoriziranih cesta bez detaljnih podataka
Koridori državnog značaja nisu grupirani
Teretni promet opterećuje urbane zone
Nedovoljna izgrađenost i kapaciteti željezničke mreže
Fizička nedostupnost atraktivnim kulturnim i prirodnim lokacijama
Nedostatak sredstava za održavanje i obnovu kulturne i prirodne baštine

Razvojni problemi

Sporo restrukturiranje i modernizacija Hrvatskih željeznica
Nedostatak investicija
Degradacija baštine gradnjom komunalne i industrijske infrastrukture
Aktiviranje građevnih područja uz graditeljsku baštinu

3.2. STANOVNIŠTVO I LJUDSKI RESURSI

3.2.1. DEMOGRAFSKA OBILJEŽJA

Trenutačna demografska slika Karlovačke županije pokazuje da su gotovo svi demografski procesi i strukturne promjene već više godina nepovoljni. Prema posljednjim procjenama

Karlovačka županija ima 132.150 stanovnika¹, s tim što je proces depopulacije prisutan već godinama. Od posljednjeg popisa stanovništva iz 2001. godine procjenjuje se da se smanjio broj stanovnika Županije za 6,8%, odnosno za 9.637 osoba. Proces depopulacije ima negativni utjecaj na ukupnu socijalnu i gospodarsku situaciju. Ako se nastave ovakva demografska kretanja, do 2020. godine broj stanovnika Karlovačke županije smanjit će se na 120.000², a s time će razvojni potencijali biti smanjeni i ostvarivanje razvojnih planova će biti dovedeno u pitanje.

Tablica 3.: Kretanje broja stanovnika Karlovačke županije u posljednjih 5 godina i njihov udio u odnosu na posljednji popis stanovništva iz 2001. g.

Godina	2001. ³	2005. ⁴	2006.	2007.	2008.	2009.
Broj stanovnika	141.787	136.985	135.714	134.479	133.405	132.150
%	100	96,6	95,7	94,8	94,1	93,2

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku RH

Dva negativna demografska trenda su glavni uzroci depopulacije Karlovačke županije. Godinama je u Županiji prisutan negativan prirodni prirast (-942 stanovnika u 2009. godini⁵) kao i negativan migracijski saldo stanovništva Karlovačke županije (-694 stanovnika u 2009. godini⁶). S površinom od 3.626 km²⁷ Karlovačka županija je jedna od najrjeđe naseljenih županija u Hrvatskoj, s prosječnom gustoćom naseljenosti od 36,4 stanovnika na km²⁸, dok je prosjek RH 78,2 stanovnika na km². Osim rijetke naseljenosti podaci govore o neravnomjerno naseljenom području, jer su ruralni dijelovi slabije naseljeni i vidljiva je njihova daljnja depopulacija, dok u gradovima raste broj stanovnika. Smanjenje broja stanovnika je problem koji se mora rješavati kroz poticajne populacijske mjere na državnoj i na lokalnoj razini. Osim poticanja prirodnog rasta, potrebno je zaustaviti odseljavanje postojećeg stanovništva kao i napraviti programe za privlačenje novih. Osobito je potrebno poticati naseljavanje ruralnih krajeva (primarno nekad okupirana područja - općine Vojnić, Rakovica, Cetingrad, Plaški, Saborsko), koji su slabo naseljeni i vidljiva je njihova daljnja depopulacija.

¹ Procjena ukupnog stanovništva RH po županijama sredinom 2009. godine; Državni zavod za statistiku RH, rujan 2010. godine, Zagreb

² Izračun prema prosječnom godišnjem smanjenju broja stanovnika Karlovačke županije (0,9%)

³ Izvještaj o broju stanovnika po županijama iz popisa stanovništva 2001. godine; Državni zavod za statistiku, 2002. g, Zagreb

⁴ Procjene stanovništva po županijama sredinom 2005., 2006., 2007., 2008. i 2009. godine; Državni zavod za statistiku RH, rujan 2010. godine, Zagreb

⁵ Prirodno kretanje stanovništva RH u 2009. godini; Državni zavod za statistiku RH, srpanj 2010. godine, Zagreb

⁶ Migracija stanovništva Hrvatske u 2009. godini; Državni zavod za statistiku RH, svibanj 2010. godine, Zagreb

⁷ Podaci o službenoj evidenciji prostornih jedinica izračunati iz grafičke baze podataka; Državna geodetska uprava, prosinac 2002. godina, Zagreb

⁸ Gustoća naseljenosti stanovništva prema procjeni stanovništva iz 2009. godine; Državni zavod za statistiku RH, rujan 2010. godine, Zagreb

Tablica 4.: Broj stanovnika Karlovačke županije po gradovima i općinama prema popisu stanovništva iz 2001. godine. Napomena: Kamanje je konstituirano 2004. godine i nije bilo uključeno u popis. Stanovnici iz općine Kamanje uključeni su popis stanovnika Općine Žakanje.

Grad/općina	Broj stanovnika	Grad/općina	Broj stanovnika	Grad/općina	Broj stanovnika
Karlovac	59.395	Ogulin	15.054	Duga Resa	12.114
Ozalj	7.932	Slunj	6.096	Vojnić	5.495
Josipdol	3.987	Neretić	3.333	Generalski Stol	3.199
Žakanje	3.193	Barilović	3.095	Draganić	2.950
Cetingrad	2.746	Rakovica	2.623	Plaški	2.292
Krnjak	2.164	Lasinja	1.938	Bosiljevo	1.486
Tounj	1.252	Saborsko	860	Ribnik	583

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku RH

U ukupnom broju stanovnika Karlovačke županije udio žena je veći i iznosio je 51,5% (68.093)⁹, dok je udio muškaraca iznosio 48,5% (64.057). Ipak, udio žena u Karlovačkoj županiji je manji od prosjeka u RH za 0,3%. Starenje stanovništva je negativan demografski proces koji je već nekoliko desetljeća primjetan u većini zemalja EU-a, pa tako i u cijeloj Hrvatskoj. Karlovačka županija ima vrlo veliki udio starijeg stanovništva u Hrvatskoj (nakon Ličko-senjske i Šibensko-kninske županije) koji je prema posljednjim podacima iznosio 20,6%¹⁰ od ukupnog broja stanovnika. Starenje stanovništva Karlovačke županije je izrazito vidljiv trend koji dovodi do smanjenja ukupno aktivnog stanovništva i povećanja ekonomski ovisnog stanovništva. Osim opterećenja mirovinskog sustava, starenje stanovništva dovodi do brojnih socijalnih problema, te će u budućem razdoblju biti potrebno razviti dodatne programe pomoći starijim osobama.

Tablica 5.: Broj stanovnika Karlovačke županije prema dobnoj strukturi prema procjenama iz 2009. godine

Dobna struktura	Broj stanovnika	%
Ukupno	132.150	100
0 – 29	41.335	31,3
30 – 59	56.056	42,4
60 +	34.024	25,7
Nepoznato	915	0,6

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku RH

⁹ Procjena ukupnog stanovništva RH po županijama sredinom 2009. godine; Državni zavod za statistiku RH, rujan 2010. godine, Zagreb

¹⁰ Udio stanovništva starog 65 i više godina u ukupnom stanovništvu prema procjeni u 2009. godini; Državni zavod za statistiku RH, rujan 2010. godine, Zagreb

3.2.2. OBRAZOVANOST

Struktura stanovništva Karlovačke županije prema stupnju obrazovanja pokazuje ispodprosječne rezultate u odnosu na RH. S udjelom od 4% stanovništva bez škole, u odnosu na prosjek RH od 2,8%¹¹, Karlovačka županija pripada županijama s najvišim udjelom osoba bez ikakvog obrazovanja. Također, negativan podatak o 46,9% NKV radnika u ukupnom broju stanovnika odražava se na negativne trendove razvoja gospodarstva i zapošljavanja u Županiji.

Tablica 6.: Broj stanovnika Karlovačke županije starijeg od 15 godina prema stupnju obrazovanja prema popisu stanovništva iz 2001. godine.

Stupanj obrazovanja	Broj stanovnika	%
Ukupno	121.266	100
bez škole	4.859	4
nezavršena OŠ ¹²	27.056	22,3
OŠ	24.951	20,6
KV/VKV (3 godišnja)	32.364	26,7
SSS (4 godišnja)	20.675	17,1
VŠS	4.345	3,6
VSS	5.825	4,8
magisterij, doktorat	270	0,2
nepoznato	921	0,7

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku RH

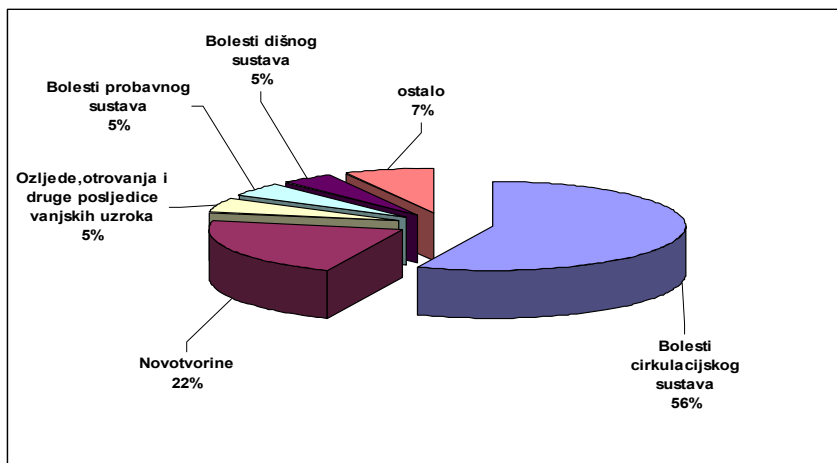
3.2.3. ZDRAVSTENO STANJE

Vodeći uzrok smrtnosti u Karlovačkoj županiji u 2007. godini su bolesti cirkulacijskog sustava od kojih je umrlo 1.166 osoba (56,45 % od ukupno umrlih) i stopa smrtnosti od navedenih bolesti je 822,4/100.000 stanovnika. Na drugom mjestu su zloćudne novotvorine od kojih je umrlo 447 osoba (21,65%) i stopa smrtnosti je 315,3/100.000 stanovnika. Ozljeđe, otrovanja i neke druge posljedice vanjskih uzroka su na trećem mjestu uzroka smrti sa 106 umrlih (5,13%) i stopom smrtnosti 74,8/100.000 stanovnika. Slijede bolesti probavnog sustava (98 umrlih ili 4,75%) i bolesti dišnog sustava (94 umrla ili 4,55%).

¹¹ Izvještaj o broju stanovnika po županijama iz popisa stanovništva 2001. godine; Državni zavod za statistiku, 2002. g, Zagreb

¹² OŠ – Osnovna škola

Slika 4.: Vodeći uzroci smrti po skupinama bolesti u Karlovačkoj županiji u 2007. godini

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku RH

Najčešći razlozi posjeta liječniku primarne zdravstvene zaštite u 2007. godini u Karlovačkoj županiji su bolesti dišnog sustava, cirkulacijskog sustava, mišićno-koštanog i genitourinarnog sustava, te duševni poremećaji i poremećaji ponašanja i bolesti probavnog sustava.

Rak je drugi najznačajniji uzrok smrti u Republici Hrvatskoj i u Karlovačkoj županiji. Godišnje u Karlovačkoj županiji prosječno (razdoblje 2000. – 2005. godina) umre oko 480 osoba. U 2007. godini, od ukupno umrlih osoba u Karlovačkoj županiji, muškarci su zastupljeniji u dobi od 0 – 64, dok žene više umiru u dobi od 65 i više godina.

Epidemiološka situacija, s obzirom na zarazne bolesti u Karlovačkoj županiji, može se procijeniti kao razmjerno povoljna. Jedan od važnih preduvjeta za povoljno stanje zaraznih bolesti je sustavno i plansko cijepljenje. Analiza rezultata procijepljenosti za 2007. godinu u Karlovačkoj županiji pokazuje da je zadana razina od 90% procijepljenosti postignuta kod svih predviđenih cjepiva.

Podatke o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga prikuplja Hrvatski zavod za javno zdravstvo, gdje se vodi Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga.

Tablica 7.: Prikaz osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u 2007. godini i stope na 100.000 stanovnika u dobi od 15 do 64 godine u Karlovačkoj županiji

Liječene osobe ukupno				Prvi puta liječene			
Broj	Stopa na 100.000	Od toga opijati	Stopa na 100.000 (opijati)	Svi tipovi ovisnosti	Udio liječenih osoba(%)	Od toga opijatni tip	Udio od prvi puta liječenih
135	146,6	34	36,9	41	30,4	12	29,3

Izvor podataka : Izvješće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2007. godini, HZZJZ

Stopa liječenih na 100.000 stanovnika u Karlovačkoj županiji je 146,6 - što je manje od prosjeka u Republici Hrvatskoj, gdje je stopa liječenih u 2007. godini bila 250,3/100 000 stanovnika.

Sukladno Nacionalnoj strategiji suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj, na razini Karlovačke županije osnovano je 2004. godine i Županijsko povjerenstvo za suzbijanje zlouporabe opojnih droga kao koordinacijsko tijelo.

U 2007. godini od ukupno umrlih osoba u Karlovačkoj županiji, muškarci su zastupljeniji u dobi od 0 do 64 godina, dok žene više umiru u dobi od 65 i više godina.

Iz analize o zdravstvenom stanju stanovnika proizlazi da je nužno osigurati uvjete za unapređenje preventivnog rada, provođenje specifične i stručne edukacije, nabava opreme i modernih dijagnostičkih sredstava.

3.2.4. ZAPOSLENOST I NEZAPOSLENOST

Usporavanje gospodarskih aktivnosti krajem 2008., a potom i znatno smanjenje tijekom 2009. i 2010. godine uslijed krize, negativno se odrazilo na pokazatelje tržišta rada. U navedenom razdoblju ukupna zaposlenost u Karlovačkoj županiji se smanjila, a nezaposlenost povećala.

Nakon pet godina kontinuiranog rasta broja zaposlenih, u 2009. godini broj zaposlenih osoba u Karlovačkoj županiji se smanjio na godišnjoj razini za 5,9% i iznosio je 38.913¹³. Prema posljednjim pokazateljima broj zaposlenih u Županiji nastavio se smanjivati i u 2010. godini.

Tablica 8.: Broj zaposlenih u Karlovačkoj županiji posljednjih 5 godina u odnosu na 2005. g.

Godina	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Broj zaposlenih	37.720	38.749	40.112	41.157	38.913
%	100	102,7	106,3	109,1	103,2

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku RH

Najviše osoba u Karlovačkoj županiji je zaposleno u sektoru industrije, ukupno 23,9% (9.300 osoba)¹⁴, što je najjača djelatnost u Županiji. Osim industrije, u privatnom sektoru, velik je broj osoba zaposlenih u djelatnosti trgovine (11,8%, tj. 4.593 osoba) te u građevinarstvu (7,3%, tj. 2.837 osoba). Javni sektor u Karlovačkoj županiji još uvijek zapošljava veliki broj osoba. U djelatnosti javne uprave i obrane ukupno je zaposleno 13%

¹³ Broj zaposlenih koji uključuje zaposlene u pravnim osobama, zaposlene u obrtu i slobodnim profesijama te poljoprivredne osiguranike, stanje 31. 3. 2009.; Statističke informacije 2010; Državni zavod za statistiku RH, 2010.g, Zagreb

¹⁴ Broj zaposlenih koji uključuje zaposlene u pravnim osobama, zaposlene u obrtu i slobodnim profesijama te poljoprivredne osiguranike, stanje 31. 3. 2009.; Zaposlenost i plaće; Državni zavod za statistiku RH, 2010.g, Zagreb

(5.067 osoba), te u djelatnostima zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, kao i djelatnosti obrazovanja 13,5% (5.267 osoba).

Zbog pada zaposlenosti porasla je nezaposlenost u Karlovačkoj županiji u 2009. godini. Broj nezaposlenih u 2009. godini u Karlovačkoj županiji iznosio je 11.462 osobe¹⁵, što je porast za 5,9% na godišnjoj razini. Prema posljednjim podacima broj nezaposlenih u Županiji u 2010. godini će vjerojatno ostati na razini iz prethodne godine.

Tablica 9.: Prosječan broj nezaposlenih u Karlovačkoj županiji posljednjih 5 godina u odnosu na 2005.

Godina	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Broj nezaposlenih	13.600	12.968	12.029	10.815	11.468
%	100	95,3	88,4	79,5	84,3

Izvor podataka: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Karlovačka županija je već godinama županija s jednom od najviših stopa nezaposlenosti (7. županija po visini stope nezaposlenosti). U 2009. godini stopa nezaposlenosti iznosila je 23,0%¹⁶, što je za 7,1% više od prosjeka RH. Tijekom 1990-ih proces privatizacije i ratna zbivanja utjecala su na promjene u strukturi gospodarstva Karlovačke županije. U tom razdoblju zabilježen je porast broja nezaposlenih osoba, koji se na visokoj razini zadržao i danas, tako da je Karlovačka županija već godinama županija s jednom od najviših stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj.

Tablica 10.: Stopa registrirane nezaposlenosti u Karlovačkoj županiji posljednjih 5 godina

Godina	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
%	27,2	26,1	24,1	21,8	23,0

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku RH

Promatrajući strukturu nezaposlenih osoba, primijećeno je nekoliko negativnih trendova. Struktura nezaposlenih osoba po obrazovanju je izuzetno nepovoljna. Udio NKV radnika u strukturi nezaposlenih iznosi 37%, i u razdobljima pada ukupne nezaposlenosti dolazi do povećanja njihovog udjela zbog niske stope zapošljavanja radnika bez zanimanja (17,1%¹⁷). Osim toga, primjetan je problem zastarjelosti pojedinih zanimanja kod nezaposlenih osoba u Županiji, zbog kojeg je došlo promjenom strukture gospodarstva još u razdoblju 1990-ih.

Tablica 11.: Struktura nezaposlenih u Karlovačkoj županiji u rujnu 2010.g.

¹⁵ Prosječan broj nezaposlenih evidentiranih na Zavodu za zapošljavanje u 2009. Godini; Hrvatski zavod za zapošljavanje, veljača 2010., Karlovac

¹⁶ Stopa registrirane nezaposlenosti uključuje broj registriranih nezaposlenih na HZZ-u te broj zaposlenih prema DZS na dan 31.03.; Državni zavod za statistiku RH, 2010.g., Zagreb

¹⁷ Stopa zapošljavanja nezaposlenih NKV radnika registriranih u Zavodu za zapošljavanje u godinu dana; podaci za 2009. godinu; Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2010. g., Karlovac

Stupanj obrazovanja	Broj nezaposlenih	%
Ukupno	11.224	100
Bez OŠ	971	8,5
OŠ	3.198	28,5
KV/VKV (3 godišnja)	3.816	34,0
SSS (4 godišnja)	2.554	22,7
VŠS	400	3,6
VSS	285	2,5

Izvor podataka: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Vidljiv je trend povećanja udjela nezaposlenih žena u strukturi nezaposlenih osoba u Karlovačkoj županiji. Od ukupnog broja nezaposlenih 6.355 (56,6%)¹⁸ su žene, a 4.869 (43,4%) su muškarci. Na negativna kretanja u zapošljavanju žena u Karlovačkoj županiji utjecala je promjena strukture gospodarstva još 1990-ih (smanjivanje tekstilne i obućarske proizvodnje).

Dobna struktura nezaposlenih osoba također je nepovoljna, jer je vidljiv trend povećanja broja osoba starije radne dobi. Gotovo jedna trećina ukupnog broja nezaposlenih čine osobe starije od 50 godina, njih 3.673 (32,7%)¹⁹. Zbog starenja ukupne populacije stanovništva Županije, kao i preferencija poslodavaca da zapošljavaju mlađe osobe, ovaj problem bi mogao postati još izraženiji. Osoba srednje radne dobi (od 35 do 50 godina) u evidenciji nezaposlenih ima 3.652 (32,5%), mlađih osoba (od 20 do 35 godina) 3.373 (30,1%) te mladih od 15 do 20 godina starosti 526 (4,7%).

Karlovačku županiju obilježava i izrazito visok udio dugotrajno nezaposlenih osoba²⁰, što je uzrokovano brojnim stečajevima i zatvaranjem tvornica još iz 1990-ih godina. Prema podacima iz 2009. godine bilo je 6.681 dugotrajno nezaposlenih osoba, odnosno 55,3% od ukupnog broja nezaposlenih u Karlovačkoj županiji.

Tablica 12.: Nezaposlene osobe prema dužini trajanja nezaposlenosti u Karlovačkoj županiji u 2009.g.

Trajanje nezaposlenosti	1 - 3 god.	3 - 5 god.	5 god. -
Dugotrajno nezaposleni	2.242	1.015	3.361
% od ukupne nezaposlenosti	18,5	8,4	27,8

Izvor podataka: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Iako Karlovačku županiju odlikuje visok broj nezaposlenih osoba, potrebe lokalnog gospodarstva ne odgovaraju postojećem stanju. Lokalni poduzetnici danas trebaju stručnu radnu snagu koja posjeduje specifična znanja i vještine pojedinih djelatnosti. Kako bi se u budućnosti iskoristio ogroman potencijal visokog broja nezaposlenih osoba, bit će potrebno

¹⁸ Broj nezaposlenih osoba u evidenciji Zavoda za zapošljavanje u rujnu 2010. godine, Hrvatski zavod za zapošljavanje, listopad 2010.

¹⁹ Broj nezaposlenih osoba u evidenciji Zavoda za zapošljavanje u rujnu 2010. godine, Hrvatski zavod za zapošljavanje, listopad 2010.

²⁰ Dugotrajno nezaposlene osobe su osobe koje se nalaze u evidenciji nezaposlenih više od jedne godine.

razviti, u suradnji sa svim lokalnim dionicima, kvalitetne programa osposobljavanja nezaposlenih osoba za potrebe lokalnog tržišta rada.

Proces starenja stanovništva uzrokuje povećanje radno neaktivnog stanovništva, odnosno broja umirovljenika u Karlovačkoj županiji. Podaci pokazuju da se godinama blago povećava broj umirovljenika u Županiji, dok s druge strane posljednjih godina dolazi do pada broja zaposlenih. Prema posljednjim podacima u Karlovačkoj županiji ima 36.258 korisnika mirovine²¹, a odnos broja korisnika mirovina i osiguranika iznosi 1:1,07, što je negativnije nego na razini RH (gdje je 1:1,29).

Tablica 13.: Broj korisnika mirovinskog osiguranja u Karlovačkoj županiji posljednjih 5 godina u odnosu na 2005. g.

Godina	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Broj korisnika	35.673	35.593	35.718	35.826	36.258
%	100	99,8	100,1	100,4	101,6

Izvor podataka: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje

Pozitivna obilježja

Dobra prometna i komunikacijska povezanost ruralnih i urbanih područja
Programi poticanja zapošljavanja nezaposlenih osoba
Rastući sektori prerađivačke industrije, trgovine i ugostiteljstva u Županiji
Dosta raspoložive radne snage
Mjere poticanja doseljavanja stanovnika u nenaseljene i ruralne krajeve Županije

Razvojne potrebe

Poticaji iz nacionalnih i EU fondova za financiranje socijalnih programa i programa poticanja zapošljavanja
Uključivanje u programe nacionalne populacijske politike za poticanje rasta nataliteta u Županiji
Poboljšanje prometne povezanosti s ostalim regionalnim središtima Hrvatske
Bolja opremljenost društvenom infrastrukturom područja izvan urbanih centara

Negativna obilježja

Nepovoljna demografska kretanja i starenje stanovništva
Županija s najvišim udjelom osoba bez ikakvog obrazovanja ili s niskim obrazovanjem
Neusklađenost obrazovne strukture s potrebama gospodarstva
Povećanje broja umirovljenika i ekonomski ovisnog stanovništva
Nedovoljna opremljenost suvremenom medicinskom opremom i aparatima zdravstvenih ustanova u Županiji

Razvojni problemi

Odljev obrazovanih i mladih osoba iz Županije u Zagreb te zemlje Europe
Dolazak jeftinije radne snage iz nerazvijenih zemalja
Negativan demografski trend
Nedostatak stručne radne snage

²¹ Broj korisnika mirovina u 2009. godini, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, veljača, 2010.

3.3. FIZIČKA INFRASTRUKTURA

3.3.1. PROMETNA INFRASTRUKTURA

Cestovni promet

Prema kategorizaciji cesta, na području Županije postoje dvije autoceste (79 km), 11 državnih (375 km), 55 županijskih (557 km) i 164 lokalne ceste (703 km), uz veliki broj nekategoriziranih cesta za koje ne postoje detaljniji podaci.

Zbog prolaska glavnih prometnih koridora od Zagreba prema moru, odličan je pristup do luke Rijeka te do gospodarskog prostora grada Zagreba i centralnog dijela Hrvatske. Osnovnu cestovnu mrežu Županije čine tri osnovna pravca u smjeru sjever – jug te tri poprečna pravca u smjeru istok – zapad, kako slijedi:

1. Karlovac – Rijeka; (D3, A6)
2. Duga Resa – Josipdol – Senj; (D23, 51 km)
3. Karlovac – Slunj – Plitvice; (D1, 74 km)
4. Jurovski Brod – Karlovac – Duga Resa – Krnjak – Vojnić – Velika Kladuša; (D6, LC34037, ŽC3179, ŽC3180, ŽC3184, ŽC3189, D6, D216, oko 80 km)
5. Pribanjci – Bosiljevo – Generalski Stol – Slunj – Cetingrad – Velika Kladuša; (D204, ŽC3174, ŽC3176, D23, ŽC3256, ŽC3258, oko 80 km).
6. Grabovac (Korana) – Saborsko – Josipdol – Ogulin – Vrbovsko/Bosiljevo. (D42, ŽC3175, oko 90 km)

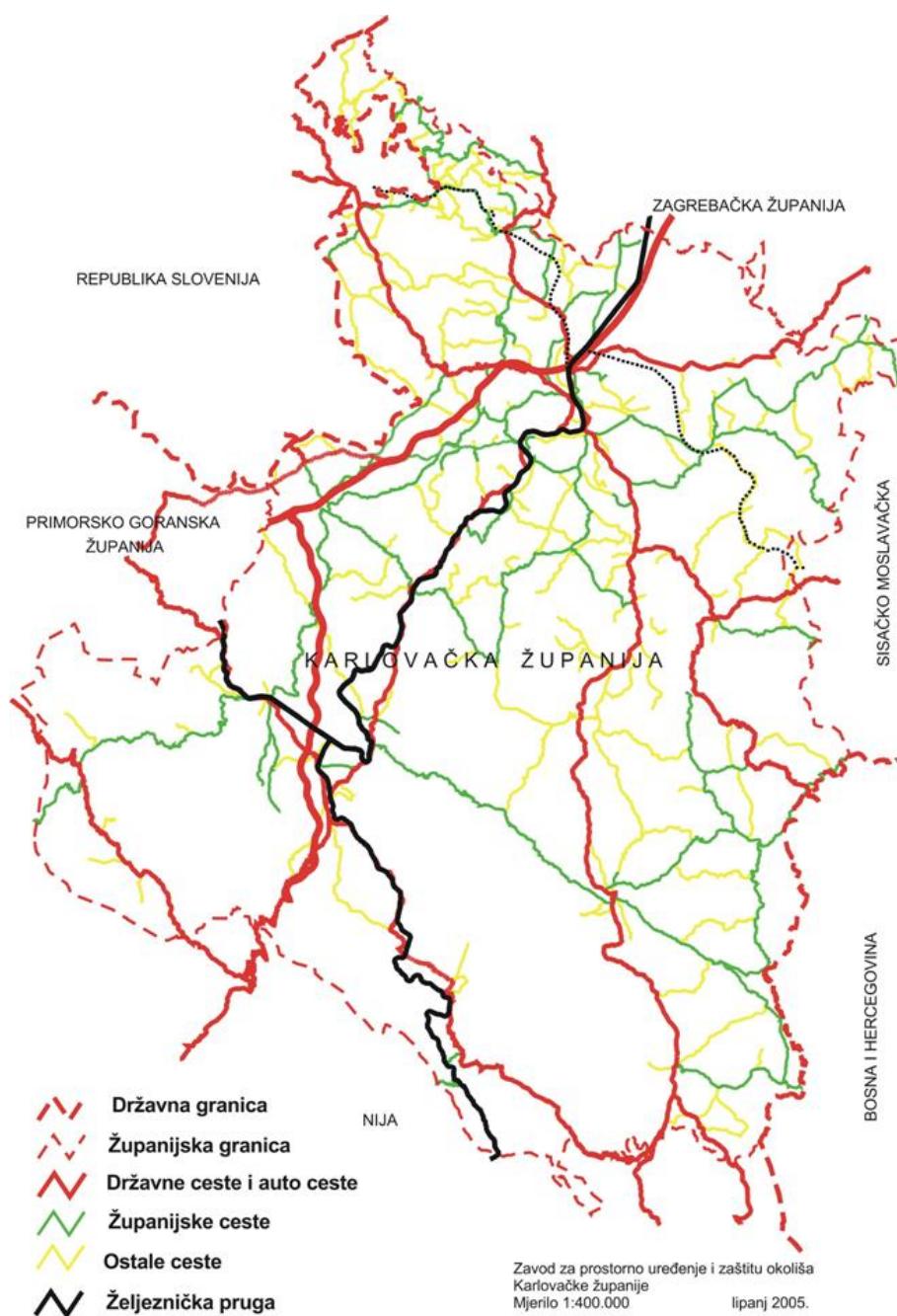
U uređenju tih pravaca prioritetni su pravci 4. Jurovski Brod – Velika Kladuša i 6. Grabovac – Bosiljevo, koji povezuju mrežu autocesta sa sustavom cesta nižeg ranga, kao i sa značajnijim gospodarskim i turističkim područjima.

Zasebnu problematiku čini mreža cesta grada Karlovca, kojima prolazi tranzitni promet i koje iz šireg okruženja ulaze i sijeku središnji dio grada.

Koridori nisu objedinjeni, ne postoji integralni dokument (studija) kojim se sagledavaju sve vrste prometnih tokova i građevina koje prolaze područjem urbanog prostora grada Karlovca i njegovim užim okruženjem. Takav dokument trebao bi riješiti probleme sadašnjih prometnih i drugih infrastrukturnih tokova, omogućiti planiranje budućih i u što većoj mjeri iskorištavanje geoprometnih pogodnosti.

Od tri prometna koridora europskoga i državnoga značenja na području Hrvatske, jedan prolazi područjem Županije - poprečni koridor na prometnom pravcu sjever – jug - Vb.

Slika 5: Glavni cestovni i željeznički pravci

S obzirom na novoizgrađene dionice autocesta za pravce Zagreb – Rijeka i Zagreb – Split, evidentan je pad turističkog tranzita u ljetnim mjesecima, dok ostaje teretni tranzit, koji izbjegava autocestu, i cjelokupan promet na pravcu Slovenija – Bosna i Hercegovina. Njegovo rješavanje se očekuje u okviru sanacije pravca br. 4, čime će se taj dio prometa izmjestiti van urbane zone grada Karlovca, kao i osigurati kvalitetan priključak Duge Rese na autocestovnu mrežu RH.

Željeznički promet

Strategijom prostornog uređenja RH, željeznička mreža ocijenjena je na niskoj tehničkoj razini kapaciteta te kao nedovoljno izgrađena. Stoga je planirano njezino uređenje na način koji bi garantirao uključenost u europske tokove. Od novih koridora, na području Županije definiran je novi pravac trase Zagreb – Karlovac – Rijeka, tzv. "drežničkom" varijantom.

Na području Županije se nalaze dijelovi četiriju pruga:

1. Zagreb – Rijeka, glavna magistralna pruga MG 1 C (77,98 km);
2. Oštarije – Knin, pomoćna magistralna pruga MP 11 A (43,5 km);
3. Sisak – Karlovac, pruga drugog reda 212 – nije u uporabi;
4. Karlovac – Ozalj – državna granica, pruga drugog reda 213 (28,9 km).

Strategija restrukturiranja i modernizacije Hrvatskih željeznica ide u smjeru održavanja prometa na razini iz 1998. godine. Od nabrojanih pruga prioritetno se uređuje pravac prema Splitu (Rijeci), dok se ostali pravci namjeravaju riješiti uz realizaciju posebnih ugovora s lokalnom i regionalnom samoupravom.

3.3.2. KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

Vodoopskrba

U Karlovačkoj županiji opskrbljenost stanovništva vodom je vrlo visoka (oko 90%), ali varira od područja koja nemaju regularne vodoopskrbne sustave (općina Generalski Stol) do urbanih područja s visokih 94% stanovništva opskrbljenih vodom (Karlovac, Ozalj). Specifičnost Županije je postojanje mnogih pojedinačnih, nekontroliranih malih sustava, kao i značajni gubici vode u distribuciji u svim sustavima, najčešće zbog starosti mreže.

Osim područja na kojima postoje dostatne količine vode za vodoopskrbu, postoje i velika područja gdje se za potrebe vodoopskrbe moraju tražiti drugi izvori. Najočitiiji je primjer područje općine Rakovica koja na svom području nema prirodnih izvora pitke vode, već je vezana na dovod vode s područja Nacionalnog parka Plitvička Jezera, dakle iz druge

županije. S druge strane, ako Nacionalni park želi zadržati atraktivnost i prirodne ljepote, voda iz jezera ne smije se koristiti, već se mora dovoditi iz udaljenijih područja, u ovom slučaju s izvora Male i Velike Ličke Jasenice.

Osnovne potrebe vode u Županiji mogu se zadovoljiti s 614 l/s, dok je danas zahvaćeno 735 l/s (+ cca 17 l/s s područja Plitvica), što prvenstveno ukazuje na izuzetno velike gubitke u vodoopskrbnoj mreži (preko 30%). Uz to se javlja i situacija da neki sustavi raspolažu viškom vode, dok se istovremeno javljaju nestašice vode u drugim vodovodnim sustavima, što se može riješiti putem njihovog povezivanja, kako bi se voda mogla distribuirati u sustave kojemu trenutno nedostaje. Prioritet je razmatranje zahvata vode na izvorima Male i Velike Ličke Jasenice i njena distribucija do potrošača na južnom području Županije, u gradu Slunju te općinama Rakovica i Saborsko, kao i njihovo dugoročno povezivanje na vodoopskrbne sustave sjevernog dijela Županije.

U sljedećem je razdoblju nužno raditi prvenstveno na:

- izradi dokumentacije za izgradnju regionalnog vodovoda Karlovačke županije, u okviru kojeg je potrebno ispitati mogućnost spoja na regionalne vodovode susjednih županija;
- izgradnji regionalnog vodovoda Lička Jasenica, s ciljem rješavanja problema vodoopskrbe južnog dijela Karlovačke županije;
- zaštiti slivnih područja rijeka Karlovačke županije, koje se prostiru na području susjednih županija te, na međudržavnoj razini, na zaštiti slivnih područja na teritoriju susjednih država;
- zaštiti postojećih i potencijalnih izvorišta od mogućih zagađenja, te utvrditi njihova slivna područja i odrediti granice zona zaštite s mjerama zaštite;
- provođenju vodoistražnih radova, kako bi se ukazalo na potencijalne rezerve pitke vode;
- rekonstrukcijama starih, dotrajalih cijevnih vodova na području cijele Županije, kako bi se gubici vode sveli na podnošljivu mjeru (oko 10%);
- izgrađivati pojedine vodovodne sustave i dovršiti započete;
- povezivati pojedine vodovodne sustave, kako bi se u slučaju havarije na određenom vodovodnom sustavu, mogle zadovoljiti minimalne potrebe na vodi iz drugog sustava, barem za vrijeme dok se ne otklone uzroci havarije.

Opskrbljenost stanovništva vodom je vrlo visoka (oko 90%). Projekcija potrošnje vode pokazuje da se za područje Županije u budućnosti mora osigurati minimalno oko 1.000 l/s, što znači da je zahvaćanje novih količina vode nužnost.

Odvodnja

Sustavi odvodnje postoje u većini gradova te u manjem broju centara općina. Na projektnoj i planskoj razini sva rješenja sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda su predviđena i zaokružena po cjelinama, ali njihovo izvođenje znatno zaostaje za planovima. Razlog prvenstveno leži u činjenici da je izvođenje tih sustava izuzetno kompleksno i financijski

zahtjevno, te najčešće prelazi mogućnosti lokalne zajednice, posebice u područjima koja su demografski ispražnjena tijekom Domovinskog rata.

Najviše su izgrađeni sustavi odvodnje gradova Karlovac i Duga Resa, koji čine jednu tehnološko-projektnu cjelinu i predstavljaju prioritet s obzirom na područje Županije. Znatno manje su izgrađeni sustavi u ostalim gradovima, a u centrima općina gotovo i ne postoje.

Velik broj malih raspršenih naselja na području Županije upućuje na potrebu tehničkih rješenja odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda pojedinačnih objekata i malih naselja, do 50 ES, te malih naselja od 50 do 500 ES, bez kojih nema cjelovite zaštite voda.

Prioriteti u provođenju zaštite voda od zagađivanja:

- izgradnja sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda gradova s revizijom projektne dokumentacije;
- izgradnja sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda s područja NP Plitvička jezera i naselja Općine Rakovica.

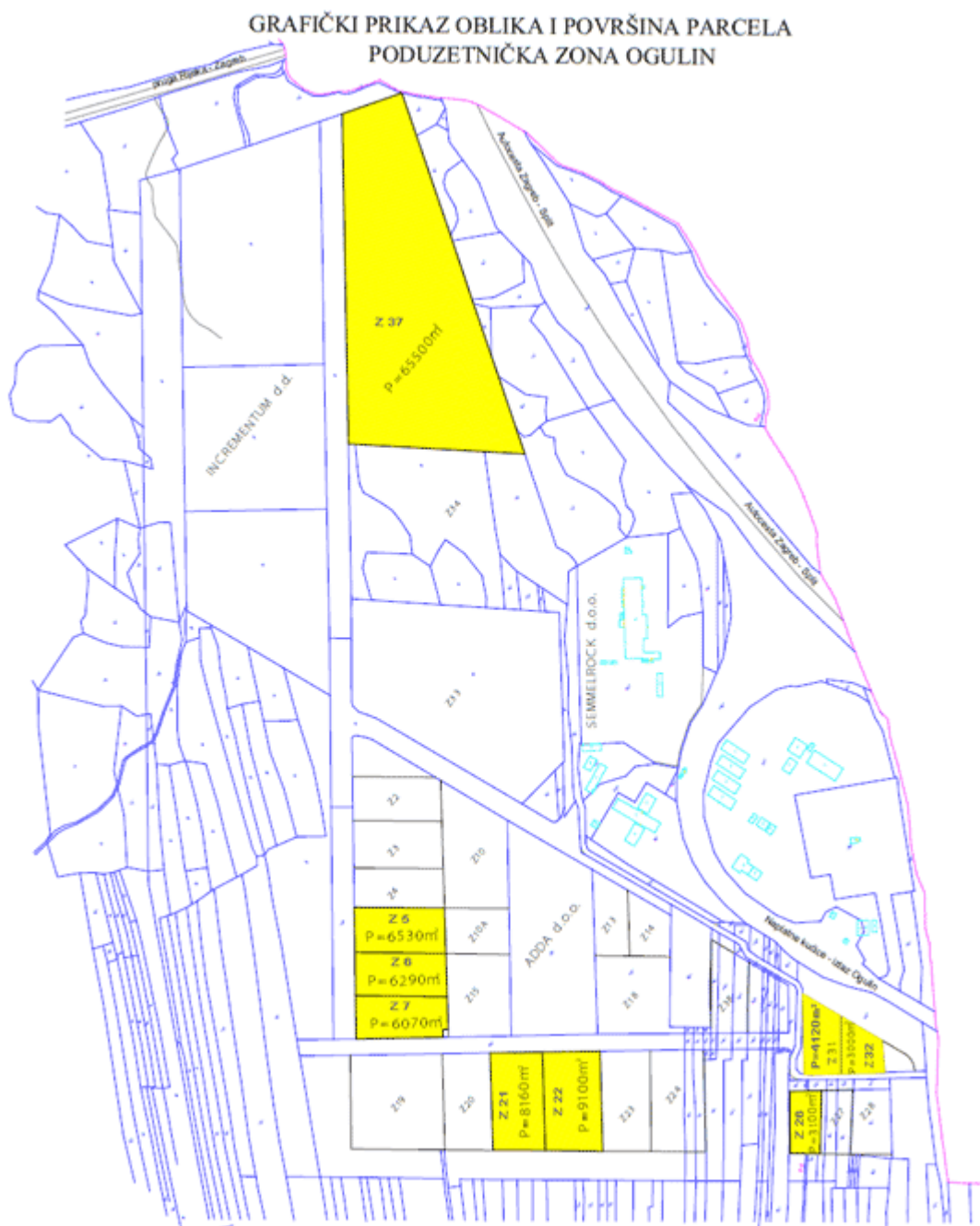
Što se tiče odvodnje, Županija nema proveden sustav odvodnje u nekoliko manjih općina, dok su gradovi u većem dijelu pokriveni. Ipak, zbog značajnih demografskih i gospodarskih promjena, došlo je do promjena u samom opterećenju svakog pojedinog sustava te je poželjno izvršiti tehničko-tehnološku i hidrauličku analizu predloženih rješenja.

3.3.3. POSLOVNA INFRASTRUKTURA

Proizvodne građevine - industrijske i obrtničke zone (gospodarske zone I, K) veličine iznad 25 ha

- Poduzetnička zona Bosiljevo (uz čvor autoceste) - 52 ha;
- Poduzetnička zona Ogulin (uz čvor autoceste) - 91 ha;
- Poslovna zona Logorište (Barilović) - 40 ha;
- Poslovna zona uz obilaznicu grada Slunja - 25 ha;
- Poduzetnička zona Skakavac - 38 ha;
- Industrijska zona Jug - Mala Švarča - 30,5 ha;
- Poduzetnička zona "LUG" - Ozalj - 48 ha;
- Poduzetnička zona Mekušje - 101 ha;
- Poslovna zona Banija - 31,7 ha;
- Poslovna zona Selce - 79,4 ha;
- Proizvodna zona Skakavac - 38,9 ha;
- Poduzetnička zona Mahično - 108 ha
- Industrijska zona Gornje Taborište - 32,2 h

Slika 6: Grafički prikaz Poslovne zone Ogulin

3.3.4. ENERGETIKA

Strategija održivog korištenja energije Karlovačke županije određuje smjernice za uspješan gospodarski i energetske razvitak Županije, poštujući pritom načela održivosti i zaštite okoliša. Glavni naglasak je na učinkovitom korištenju energije i obnovljivim izvorima energije kao područjima čiji razvitak može i treba značajno doprinijeti održivom razvoju čitave Županije. U skladu s tim procijenjen je potencijalni učinak racionalnog korištenja energije na zaštitu okoliša, razvitak lokalnog gospodarstva i poboljšanja socijalnih prilika stanovništva Županije.

Postojeće stanje energetske infrastrukture Županije te dosadašnja iskustva u provedbi projekata energetske učinkovitosti i iskorištavanju pojedinih obnovljivih izvora energije uzeti su kao polazna točka za definiranje budućih smjerova razvoja. Također, posebno se mora voditi računa o usklađenosti županijskih ciljeva s nacionalnim i europskim zakonodavstvom i strateškim dokumentima.

Doprinos proizvodnji toplinske energije iz obnovljivih izvora energije na području Županije očekuje se prvenstveno korištenjem energije biomase i Sunca, a manjim dijelom i korištenjem toplinskih pumpi.

Strategijom Županije utvrđeni su ciljevi energetske razvitka te identificirane mjere za njihovo uspješno ostvarenje, bazirane na nekoliko glavnih načela:

- konceptu održivog razvitka Županije u cilju zaštite njezinih ljudskih i prirodnih resursa;
- sustavnom gospodarenju energijom u zgradama javne namjene u vlasništvu Županije;
- strateškom poticanju korištenja obnovljivih izvora energije;
- kontinuiranoj podršci učinkovitom korištenju energije u svim sektorima ljudskog djelovanja: zgradarstvu, prometu, industriji, poljoprivredi i dr;
- usuglašavanju s institucionalnim i zakonskim okvirima na županijskoj, regionalnoj, nacionalnoj i europskoj razini.

Dugoročne koristi od donošenja i provedbe Strategije su:

- gospodarski razvitak Županije;
- povećanje energetske neovisnosti (samodostatnosti) Županije, koja na temelju zaključaka Strategije sama odlučuje u kojem će smjeru ići njezin daljnji energetske razvitak;
- osnivanje novih lokalnih poduzeća za provođenje energetske projekata i aktivnosti prema provedbenom planu Strategije;
- otvaranje novih radnih mjesta i smanjenje stope nezaposlenosti lokalnog stanovništva;
- razvitak poljoprivrednih kućanstava kroz provođenje raznih energetske djelatnosti - iznajmljivanje ili prodaja zemljišta za gradnju energetske postrojenja, uzgajanje poljoprivrednih kultura za energetske iskorištenje i dr.;

- smanjenje energetske potrošnje u kućanstvima, nestambenom sektoru zgrada, prometu i industriji u Županiji provođenjem predloženih mjera energetske učinkovitosti, što u konačnici rezultira reduciranjem emisija onečišćujućih tvari u atmosferu i zdravijim životnim okruženjem;
- smanjenje potrošnje svih tipova energije u zgradama u vlasništvu Županije kroz provođenje mjera sustavnog gospodarenja energijom.

Pozitivna obilježja

Kroz Županiju prolaze 2 autoceste i 4 pruge
Velik broj poslovnih zona
94% opskrbljenosti vodom Županije
Izrađena strategija održivog korištenja energije

Negativna obilježja

Veliki gubici vode zbog starosti mreže
Nema sustava odvodnje u općinama
Velika potrošnja energije
Neiskorištenost obnovljivih izvora

Razvojne potrebe

Izgradnja novih vodovodnih sustava i sustava odvodnje
Zaštita izvorišta
Otvaranje novih radnih mjesta i povećanje zaposlenosti
Smanjenje energetske potrošnje u kućanstvima, nestambenim objektima i industriji

Razvojni problemi

Opterećenost cestovne mreže grada Karlovca
Niska tehnička razina željezničkog prometa
Pad turističkog tranzita
Financijski zahtjevna izgradnja sustava odvodnje

3.4. OKOLIŠ, SUSTAV ZAŠTITE OKOLIŠA I PRIRODE

Za područje gospodarenja otpadom može se ustvrditi da su u proteklih šest godina, od donošenja Zakona o otpadu, napravljeni značajni pomaci. Većina jedinica lokalne samouprave izvršila je svoju zakonsku obvezu i donijela planove gospodarenja otpadom te u zadnje dvije godine redovito prati njegovo izvršenje i donosi godišnja izvješća o izvršenju plana. Najveći dio naselja, odnosno domaćinstava na području Karlovačke županije obuhvaćen je organiziranim odvozom komunalnog otpada, koji su organizirale jedinice lokalne uprave preko vlastitih komunalnih tvrtki ili su ugovorile koncesiju. U naseljima s većom gustoćom stanovništva postavljeni su, u suradnji i uz sufinanciranje Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, zeleni otoci i kontejneri za odvojeno prikupljanje otpada. Također su za sva odlagališta pokrenuti postupci ishoda tehničke dokumentacije za njihovu sanaciju i privođenje namjeni. Na odlagalištu Ilovac u Karlovcu, gdje se odlaže najveća količina otpada, izvršena je većim dijelom sanacija dijela odlagališta, dok se na drugom dijelu nastavlja s odlaganjem otpada do konačne uspostave Centra za gospodarenje otpadom za područje cijele Županije. Uslijed nedostatka svijesti o okolišu, ilegalno odlaganje i dalje je prisutno, te se troše znatna sredstva za saniranje okoliša. Za dobivanje stvarne slike stanja opterećenosti okoliša otpadom najveći problem predstavlja nedostatak

mjerljivih parametara. Prema podacima AZO²² -a, u Registar onečišćavanja okoliša podatke je za 2008. godinu prijavilo deset sakupljača komunalnog otpada na području Županije, u ukupnoj količini od 42.102 tone komunalnog otpada, s time da je odvozom obuhvaćeno 96% stanovništva.

Programom zaštite okoliša Karlovačke županije propisane su mjere za zaštitu zraka - trebalo je izraditi elaborat i uspostaviti mrežu za ocjenu kakvoće zraka, uz važnije prometnice postaviti automatske mjerne stanice za mjerenje koncentracije onečišćujućih tvari, izraditi registar izvora emisije onečišćujućih tvari, opremiti meteorološku stanicu Karlovac opremom za neprekidno mjerenje i bilježenje smjera i brzine vjetra te poticati uvođenje plina u domaćinstva. U pogledu izvršavanja zakonom propisanih obveza, Županija je dužna uspostaviti mrežu za trajno praćenje kakvoće zraka na svom području, ako su razine onečišćenosti više od graničnih vrijednosti. Ocjena razine onečišćenosti na području Županije do sada se nije provodila zbog nedostatka financijskih sredstava te zbog činjenice da praćenje emisija na najgušće naseljenom području Županije, u gradu Karlovcu, do sada nije pokazalo prekoračenje zakonom propisanih graničnih vrijednosti. Uspoređivanjem rezultata mjerenja s brojčanim vrijednostima GV Uredbe o graničnim vrijednostima onečišćujućih tvari u zraku (NN br. 133/05) zaključeno je da je u 2009. godini zrak u gradu Karlovcu, u pogledu sadržaja dima, sumpornog dioksida (SO₂), ukupne taložne tvari (UTT), olova (Pb) i kadmija (Cd) u UTT na svim ispitivanim mjernim postajama bio I. kategorije, što je u skladu s člankom 5 Uredbe o određivanju područja i naseljenih područja prema kategorijama kakvoće zraka (NN br. 68/08).

U proteklom razdoblju od pet godina, obveza procjene utjecaja na okoliš utvrđena je za dvadesetak zahvata gradnje, što je dovoljan pokazatelj da je bilo jako malo takvih aktivnosti u pogledu novih većih onečišćivača, tim više što neki od navedenih zahvata još nisu realizirani. Najviše se radilo na izgradnji infrastrukturnih objekata (cesta, plinovod) te na projektima sanacije postojećih odlagališta komunalnog otpada koje je trebalo uskladiti sa zakonskim obvezama. Neka od tih odlagališta će se potpuno zatvoriti, dok će se na nekima i dalje odvijati aktivnosti gospodarenja otpadom, ali ne i konačnog odlaganja. U tijeku je i postupak ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu za dvije male hidroelektrane za koje ne postoji obveza procjene utjecaja na okoliš. Ovdje treba napomenuti i to da je u promatranom periodu izgrađena i puštena u rad hidroelektrana Lešće na rijeci Dobri, za koju je procjena utjecaja na okoliš rađena prema ranijim propisima na temelju Studije utjecaja na okolinu (Elektroprojekt, Zagreb 1985.).

²² AZO – Agencija za zaštitu okoliša

Zbog bogatstva rijetkih i ugroženih vrsta, flore, faune i staništa koji su prisutni na našem području i važni ne samo na nacionalnoj već i na međunarodnoj razini, cilj nam je dugoročno očuvati biološku raznolikost Karlovačke županije, sukladno zakonima i direktivama EU-a.

U zaštićenim područjima kojima upravlja Javna ustanova Karlovačke županije može se naći šest tipova staništa na III. razini Nacionalne klasifikacije staništa, koja se smatraju ugroženima prema Pravilniku o vrstama stanišnih tipova, karti staništa, ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima te o mjerama za očuvanje stanišnih tipova (NN 07/06).

Novim istraživanjima i obradom dostupnih podataka uočen je izvjesni nesrazmjer između stanja prirodnih vrijednosti evidentiranih za zaštitu županijskim prostornim planom i stvarnog stanja na terenu. Stoga je nužno sustavnom inventarizacijom i monitoringom dopuniti postojeću bazu podataka u sustavu zaštite prirode, kako bi se donijeli kvalitetni planovi upravljanja koji će poslužiti kao temelj zaštiti i upravljanju prirodnim vrijednostima i prostorom općenito. Stanjem na terenu se potvrdilo da je potrebna stalna edukacija i promocija zaštićenih područja i prirodnih vrijednosti općenito i njihovih mogućnosti u svrhu razvoja održivog turizma, ekološke poljoprivrede i sličnih razvojnih ciljeva. Takva područja se mogu održivim upravljanjem, za koje je nadležna JU „Natura viva“, kapitalizirati kroz razvojne projekte Karlovačke županije. Na zaštićenim područjima je potrebno ne samo inventarizirati i nadzirati nego i poboljšati infrastrukturu u smislu interpretativnih tabli, vidikovaca, poučnih staza, edukativnog centra i sl., kako bi se ta područja ustupila na korištenje široj javnosti i turistima. U ovu analizu su uključena samo ona zaštićena područja Karlovačke županije čiji je cilj očuvanje bioraznolikosti, a kojima upravlja županijska Javna ustanova.

Iz navedene analize su vidljivi problemi i njihova moguća rješenja, kako je navedeno:

Problemi

1. Spor postupak uspostave Informacijskog sustava zaštite okoliša;
2. Nemogućnost obrade prikupljenih podataka u registar onečišćivača okoliša na županijskoj razini;
3. Nedostatne aktivnosti na uspostavi sustava odvojenog prikupljanja otpada na mjestu nastanka;
4. Spori tijek sanacije službenih odlagališta otpada;
5. Ilegalno odlaganje otpada;
6. Nedostatak vertikalne i horizontalne komunikacije i razmjene informacija;
7. Nema planova upravljanja zaštićenih prirodnih područja;

8. Upravljanje ekološkom mrežom – nedostatak financijskih sredstava za upravljanje, a koja nisu osigurana od strane tijela koje je proglasilo zaštitu (Vlada RH), što je bila zakonska obveza;
9. Nije provedena ocjena razine onečišćenosti zraka;
10. Granice zaštićenih područja – nepodudaranje postojećih granica sa stanjem na terenu, te definiranje novozaštićenih područja;
11. Nedovoljno poznavanje sustava zaštite prirode na lokalnoj razini i mogućnosti tog sustava;
12. Nema sustavne inventarizacije i monitoringa;
13. Nedovoljna promocija zaštite prirode i prirodnih vrijednosti i mogućnosti koje one pružaju;
14. Nedostatna infrastruktura na zaštićenim područjima (smeđa signalizacija, interpretativne ploče, vidikovci, poučne staze).

Rješenja

1. Revidirati granice zaštićenih područja u gis-sustavu, iniciranje zaštite novih područja – obilaskom terena učitati granice u gis-sustavu;
2. Potrebna je edukacija djelatnika Javne ustanove, lokalne samouprave i javnosti, kako bi se ojačao sustav zaštite prirode;
3. Izrada planova upravljanja i akcijskih planova za zaštićena područja kroz uspostavu gis-a, inventarizaciju i monitoring;
4. Promocija zaštite prirode kroz zajedničke projekte s drugim sektorima kao što je turistički;
5. Unapređenje infrastrukturnog stanja na zaštićenim lokalitetima postavljanjem smeđe signalizacije, interpretativnih ploča, vidikovcima, poučnim stazama

Pozitivna obilježja

Veliko bogatstvo biološke i krajobrazne raznolikosti
 Visoka kvaliteta vode, zraka i tla
 Visok stupanj zaštite i čuvanja okoliša
 Raritetna raznolikost staništa i ekosustava
 2/3 područja Karlovačke županije pripada kraškom ekosustavu (vrijednost svjetskog značenja)

Razvojne potrebe

Edukacija djelatnika i javnosti
 Projekti zaštite prirode i okoliša sa susjednim županijama i državama
 Obveze zakona o otpadu
 Financijska podrška Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost

Negativna obilježja

Pritisci ugrožavaju prirodu i okoliš uz velike infrastrukturne građevine u urbane sredine
 Nema sustavnog monitoringa
 Nedovoljna svijest o zaštiti okoliša
 Visoki troškovi sanacije divljih odlagališta otpada

Razvojni problemi

Nedovoljno razrađen sustav informacija o
 Neracionalno gospodarenje otpadom
 Nedostatak sredstava za sanaciju divljih odlagališta
 Nepostojanje uvida u količinu otpada
 Netransparentnost u davanju koncesija

3.5 GOSPODARSTVO

3.5.1. SEKTORSKA STRUKTURA I DINAMIKA RASTA

U Karlovačkoj županiji ostvaruje se 2,5% bruto domaćeg proizvoda, koji prema zadnjim raspoloživim podacima iznosi 7.825 eura ili 81% državnog prosjeka (9.656 eura u RH).

Na području Karlovačke županije posluje 4.131 poduzetnik i to 1.742 trgovačkih društava ili 42,2% i 2.389 obrta ili 57,8%. Promatrano po veličini prevladavaju mali poduzetnici koji čine 98% ukupnog broja poduzetnika, srednjih ima 25, a velikih svega četiri.

Poduzetnici ukupno zapošljavaju 22.420 radnika. Pretežiti dio ili 69% zaposleno je u trgovačkim društvima, a preostalih 31% u obrtu. Pritom trgovačka društva u prosjeku zapošljavaju 8,9 radnika, a obrti tri radnika.

Najveća koncentracija poduzetnika, zaposlenosti i gospodarske aktivnosti ostvaruje se u gradskim središtima Županije, mada je u posljednje dvije godine teritorijalna raspoređenost poduzetnika nešto povoljnija, jer se u odnosu na gradove povećava udjel općina.

U gospodarstvu Karlovačke županije ostvaruje se:

- 2,5% bruto domaćeg proizvoda Republike Hrvatske
- 1,2% ukupnih prihoda,
- 2,5% dobiti,
- 0,9% ukupnih gubitaka,
- 1,9% ukupnog broja poduzetnika,
- 1,7% ukupnog broja zaposlenih
- 2,5% ukupnog izvoza
- 1,0% ukupnog uvoza

Pozicija gospodarstva Karlovačke županije u korelaciji s ostalim županijama je sljedeća:

- prema broju poduzetnika - 11. mjesto u RH
- prema broju zaposlenih nalazi se na 17. mjestu
- prema ostvarenom ukupnom prihodu i vrijednosti investicija - 16.mjesto
- prema visini prosječne neto plaće – 8. mjesto
- prema ostvarenoj dobiti - 4. mjesto (ispred nas su samo Grad Zagreb, Istarska i Zagrebačka županija)

Tablica 14.: Financijski pokazatelji poslovanja poduzetnika (2005./2009.)

R. br.	Opis	Karlovačka županija Iznosi u 000 kuna			Udjel Ka. županije u RH	
		2005.	2009.	Indeks 09./05.	2005	2009
1.	Ukupni prihodi	6.272.265	7.464.408	119,0	1,2	1,2
2.	Ukupni rashodi	6.116.469	6.915.432	113,1	1,2	1,1
3.	Dobit tekuće godine	246.352	654.217	265,6	0,9	2,5
4.	Gubitak tekuće godine	142.817	196.493	137,6	1,3	0,9
5.	Broj poduzetnika (aps. broj)	1.415	1.742	123,1	2,0	1,9
6.	Broj zaposlenih (aps. broj)	15.150	15.425	101,8	1,9	1,7
7.	Prosječna mj. neto plaća(u kn)	3.401	4.053	119,2	88,3	87,4
8.	Investicije u dugotrajnu imovinu	491.836	416.704	84,7	*	0,8

Izvor podataka: Fina i HGK – Županijska komora Karlovac

Osnovni pokazatelji poslovanja poduzetnika Karlovačke županije u 2009. godini, u odnosu na bazu 2005. godinu, ukazuju na pozitivne pomake.

Evidentan je porast broja poduzetnika za 23% i ukupnih prihoda za 19%. Porast rashoda bio je sporiji – 13%, tako da je ekonomičnost poslovanja poduzetnika u posljednjih pet godina poboljšana. Porast efikasnosti poslovanja naročito se ogleda kroz ostvarenu dobit koja je krajem 2009. godine dostigla iznos od 654 milijuna kuna, a u odnosu na 2005. godinu porasla je za 2,7 puta. Zaposlenost u trgovačkim društvima također je rasla, ali po znatno nižoj stopi – 2%, dok je prosječna mjesečna neto plaća porasla za 19%, te dostigla iznos od 4.053,00 kune, što čini 87,4% državnog prosjeka.

S dobiti je poslovalo 988 poduzetnika ili 56,8% ukupnog broja, a preostalih 754 poduzetnika ili 43,2% poslovalo je s gubitkom. Slična, odnosno neznatno povoljnija situacija je i na razini Republike Hrvatske gdje 59,5% poduzetnika posluje pozitivno, a preostalih 40,5% bilježe gubitke u poslovanju.

Poduzetnici Karlovačke županije u cjelini iskazuju u posljednjih pet godina pozitivne konsolidirane financijske rezultate, s time da je najbolji rezultat ostvaren 2009. godine – 457 milijuna kuna, što je 4,4 puta više nego krajem 2005. godine.

Jedna od konstanti u poslovanju poduzetnika, kako u Republici Hrvatskoj tako i u županijskom gospodarstvu, je velika koncentracija poslovanja na tri područja djelatnosti, a to su: prerađivačka industrija, građevinarstvo i trgovina. Tri najznačajnije gospodarske djelatnosti – prerađivačka industrija, trgovina i građevinarstvo – zajedno ostvaruju 84,9% ukupnih prihoda, 84,5% rashoda, 87,7% ukupne dobiti, 82,6% gubitaka, uplaćuju 87,1% poreza na dobit, zapošljavaju 76,5% ukupnog broja zaposlenih, a u njima je koncentrirano 60,8% ukupnog broja poduzetnika.

U Karlovačkoj županiji prerađivačka je industrija još uvijek apsolutno dominantna po svim pokazateljima. Naime, prihodi ukupnog gospodarstva u posljednjih pet godina povećani su za 19%, dok je u industriji rast bio znatno brži, odnosno iznosio je 23%. Prerađivačka industrija još uvijek ostvaruje 3,7 milijardi kuna prihoda, a što predstavlja 50,4% ukupnog

prihoda gospodarstva Županije (2005. godine 48,5%) kao najboljeg brojčanog reprezentanta obujma poslovnih aktivnosti.

O značaju prerađivačke industrije Karlovačke županije govore i njeni udjeli u prerađivačkoj industriji Hrvatske. Tako 319 poduzetnika prerađivačke industrije Karlovačke županije sudjeluje u broju poduzetnika prerađivačke industrije Hrvatske s 2,9%, u broju zaposlenih s 3,0%, u dobiti nakon oporezivanja sa 7,8%, a u gubicima s 1,4%. Usporedimo li to s udjelima istih pokazatelja ukupnog gospodarstva Županije u ukupnom gospodarstvu Hrvatske, koji se kreću od 0,9% – 2,5%, evidentno je da je udjel industrije zamjetno veći.

U druge dvije dominantne gospodarske djelatnosti – trgovini i građevinarstvu - rast prihoda bio je znatno sporiji od prosjeka gospodarstva, tako da se njihov udjel u županijskom gospodarstvu smanjuje, i to u građevinarstvu s 12,0% u 2005. godini na 10,3% u 2009. godini, a udjel trgovine s 25,2% na 24,2%.

Tablica 15.: Promjene u strukturi gospodarstva po područjima djelatnosti

Područje djelatnosti		Ukupni prihodi – iznosi u kn			Ukupni rashodi – iznosi u kn			Ukupni prihodi Udjel u %		Ukupni rashodi Udjel u %	
		2005.	2009.	Ind.	2005.	2009.	Ind.	2005.	2009.	2005.	2009.
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	35.424	78.199	220,8	35.310	77.130	218,4	0,6	1,0	0,6	1,1
B	Rudarstvo i vađenje	178.733	9.739	5,4	172.590	9.632	5,6	2,9	0,1	2,8	0,1
C	Prerađivačka industrija	3.041.602	3.762.218	123,7	2.970.338	3.320.626	111,8	48,5	50,4	48,6	48,1
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	94.624	40.960	43,3	99.626	43.073	43,2	1,5	0,5	1,6	0,6
E	Opskrba vodom; uklanjanje otp.voda, gospodarenje otpadom		157.002	-		149.870			2,1		2,2
F	Građevinarstvo	755.374	769.164	101,8	719.092	736.542	102,4	12,0	10,3	11,8	10,7
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motokala	1.573.899	1.804.423	114,6	1.558.670	1.787.944	114,7	25,2	24,2	25,5	25,9
H	Prijevoz i skladištenje	170.009	212.708	125,1	157.686	203.064	128,8	2,7	2,8	2,6	2,9
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	59.788	94.492	158,0	60.930	91.442	150,0	0,9	1,3	1,0	1,3
J	Informacije i komunikacije		85.872	-		84.183			1,2		1,2
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	17.349	11.137	64,2	10.450	8.902	85,2	0,3	0,1	0,2	0,1
L	Poslovanje nekretnostima	194.800	19.985	10,3	179.776	20.217	11,2	3,1	0,3	2,9	0,3
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti		246.438			210.410			3,3		3,0
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti		36.900			39.419			0,5		0,6
O	Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje		150			144			-		
P	Obrazovanje	9.009	12.938	143,6	8.626	12.321	142,8	0,1	0,2	0,1	0,2
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	40.695	32.727	80,4	39.400	30.347	77,0	0,6	0,4	0,6	0,4
R	Umjetnost, zabava i rekreacija		43.437			47.506			0,6		0,7
S	Ostale uslužne djelatnosti	100.960	45.462	45,0	103.974	42.655	41,0	1,6	0,7	1,7	0,6
UKUPNO		6.272.265	7.464.408	119,0	6.116.469	6.915.432	113,1	100,0	100,0	100,0	100,0

Izvor podataka: Fina i HGK – Županijska komora Karlovac

- Prerađivačka industrija čini, a i ubuduće treba činiti okosnicu razvoja Županije. U posljednjih pet godina povećan je udjel ukupnih prihoda prerađivačke industrije u ukupnom gospodarstvu Županije s 48,5% na 50,4%. Glavninu djelatnosti u prerađivačkoj industriji čine proizvodnja hrane i pića, proizvodnja metala, strojeva i uređaja te proizvodnja drva i proizvoda od drva.
- Trgovina na veliko i na malo čini drugo područje djelatnosti s obzirom na veličinu ukupnih prihoda, s time da je udjel ukupnih prihoda trgovine u posljednjih pet godina smanjen s 12,0% na 10,3% prihoda ukupnog gospodarstva.
- Građevinarstvo je treće područje djelatnosti promatrano po visini ostvarenog ukupnog prihoda, ali s tendencijom smanjenja udjela s 12,0% u 2005. na 10,3% u 2009. godini - međutim, mogućnosti rasta postoje.

- Značajne perspektive razvoja postoje i u djelatnostima poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, prijevozu i skladištenju, djelatnosti pružanja smještaja, pripreme i usluživanja hrane te u obrazovanju. U svim ovim djelatnostima u posljednjih pet godina zabilježen je natprosječan porast prihoda.

Uz velike razlike prisutne u obujmu gospodarske aktivnosti po djelatnostima, vrlo je naglašena i teritorijalna neravnomjernost kako po koncentraciji broja poduzetnika tako i po vrijednosti ostvarenih financijskih rezultata. Po ekonomskoj snazi prednjači grad Karlovac. U Karlovcu je koncentrirano 57,3% ukupnog broja poduzetnika (2005. godine 63,4%), a zaposleno je 9.970 radnika ili 64,6% ukupnog broja radnika (2005. godine 65,6%). Karlovac je dominantan po ekonomskoj snazi mjerenoj visinom ukupnog prihoda. Poduzetnici sa sjedištem u gradu Karlovcu prihodovali su čak 75,4% % ukupnog prihoda Županije (2005. godine 72,9%), ostvarili 83,0% ukupne dobiti (2005. godine 76,2%), i 45% ukupnih gubitaka (2005. godine 60,5 %), te su u globalu poslovali ekonomično, odnosno ostvarili 454 milijuna kuna neto dobiti, što čini čak 99% ukupne neto dobiti županijskog gospodarstva.

Mjereći gospodarsku aktivnost visinom ostvarenog ukupnog prihoda, možemo konstatirati da iza Karlovca slijedi grad Ogulin, čiji poduzetnici ostvaruju 5,5% ukupnog županijskog prihoda, a zatim slijede grad Duga Resa s 4,4% udjela, grad Ozalj s 4,0% udjela te grad Slunj s 2,3% udjela. Promatrano po općinama, najviše prihoda ostvaruje općina Vojnić s 1,3% udjela, slijedi Kamanje s 1,2% te Tounj s 0,9%. Poduzetnici sa sjedištem na području preostalih 14 općina, njih 235 ili 13,5% od ukupnog broja, ostvaruju zajedno svega 5,0% ukupnog prihoda Županije.

Tablica 16.: Pregled osnovnih financijskih rezultata poslovanja poduzetnika po gradovima i općinama Karlovačke županije (1.dio)

R. br.	Grad/općina	Broj poduzetnika		Indeks	Iznosi u 000 kuna		Indeks
		2005.	2009.		Ukupni	prihodi	
					2005.	2009.	
1.	Barilović	4	23	575	6.974	67.899	974
2.	Bosiljevo	12	16	133	27.846	33.548	120
3.	Cetingrad	4	10	250	3.156	17.112	542
4.	Draganić	23	28	122	39.377	67.177	171
5.	Duga Resa	125	135	108	312.960	330.378	106
6.	Generalski Stol	11	8	73	6.232	2.699	43
7.	Josipdol	8	33	412	38.164	61.850	162
8.	Kamanje	11	12	109	35.281	89.340	253
9.	Karlovac	898	999	111	4.570.224	5.630.717	123
10.	Krnjak	5	17	340	5.461	5.334	98
11.	Lasinja	2	9	450	6.847	8.916	130
12.	Netretić	13	26	200	23.531	26.850	114
13.	Ogulin	122	152	125	721.545	410.977	57
14.	Ozalj	62	83	134	253.877	299.381	118
15.	Plaški	5	9	180	467	16.707	3578

16.	Rakovica	8	19	238	11.265	46.315	411
17.	Ribnik	10	11	110	9.084	29.089	320
18.	Saborsko	0	3			1.649	
19.	Slunj	32	60	188	91.329	168.929	185
20.	Tounj	2	8	400	3.159	70.256	2224
21.	Vojnić	18	52	288	45.353	99.511	219
22.	Žakanje	30	23	77	60.133	54.888	91
Karlovačka županija		1.415	1.742	123	6.272.265	7.464.408	119

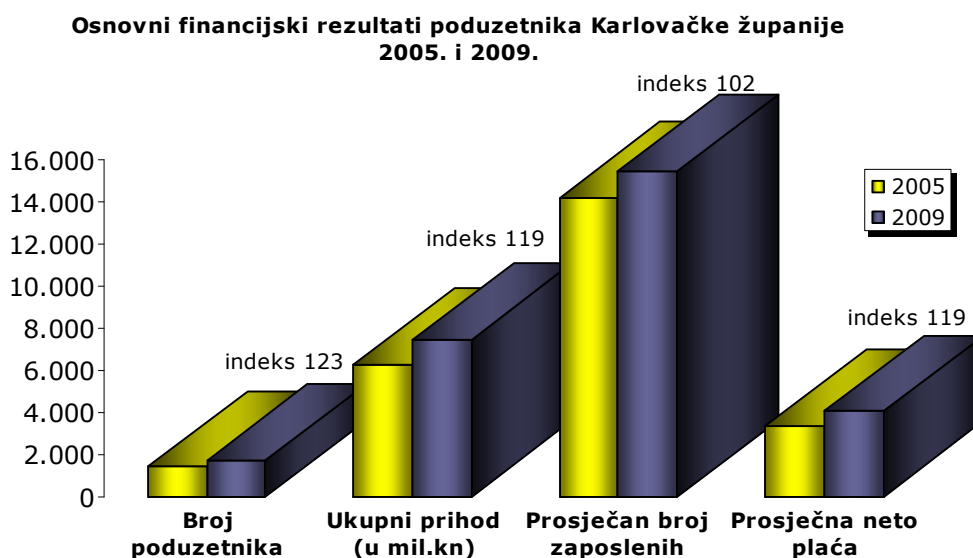
Tablica 17.: Pregled osnovnih financijskih rezultata poslovanja poduzetnika po gradovima i općinama Karlovačke županije (2.dio)

R. b.	Grad/općina	Konsolidirani financijski rezultat u 000 kuna		Prosječan broj zaposlenih		In-deks	Prosječna mj. neto plaća u kn		In-deks
		2005.	2009.	2005.	2009.		2005	2009	
1.	Barilović	-349	1.449	24	187	779	1.881	3.214	171
2.	Bosiljevo	419	-1.827	150	128	85	2.854	3.845	135
3.	Cetingrad	-670	688	23	56	243	1.099	2.811	256
4.	Draganić	2.060	1.354	112	140	125	2.405	3.250	135
5.	Duga Resa	-3.709	669	1.333	952	71	2.621	3.431	131
6.	Generalski S.	1	154	23	12	52	2.424	2.713	112
7.	Josipdol	824	203	148	231	156	2.875	3.506	122
8.	Kamanje	864	1.229	118	326	276	3.599	3.642	101
9.	Karlovac	104.857	454.625	9.940	9.970	101	3.556	4.465	126
10.	Krnjak	77	-1.029	19	32	168	2.688	2.543	95
11.	Lasinja	100	685	16	26	162	2.920	2.552	87
12.	Netretić	-2.936	-7.241	61	153	251	2.370	2.227	94
13.	Ogulin	5.658	-5.338	1.674	1.156	69	3.074	3.486	113
14.	Ozalj	5.640	-10.758	574	851	148	3.102	3.520	113
15.	Plaški	-1.011	-539	13	26	200	1.938	2.761	142
16.	Rakovica	266	11.734	32	87	272	3.280	3.160	96
17.	Ribnik	-1.207	-2.719	47	65	138	2.773	2.947	106
18.	Saborsko		136		3			3.741	
19.	Slunj	1.649	23.918	323	446	138	2.793	3.149	113
20.	Tounj	213	-222.953	7	264	3771	3.067	4.798	156
21.	Vojnić	614	7.497	242	277	114	2.976	3.386	114
22.	Žakanje	-9.825	-15.614	271	160	59	2.868	3.514	123
Karlovačka županija		103.535	457.711	14.150	15.425	102	3.401	4.053	119

Izvor podataka: Fina i HGK – Županijska komora Karlovac

Analiza osnovnih financijskih rezultata po jedinicama lokalne samouprave ukazuje na koncentraciju broja poduzetnika, zaposlenih i ostvarenih financijskih rezultata u gradskim središtima Županije.

Slika 7.: Grafički prikaz osnovnih financijskih rezultata poduzetnika Karlovačke županije, 2005. i 2009. godine

Izvor: FINA i HGK – Županijska komora Karlovac

U posljednjih pet godina evidentan je lagani, ali nedovoljan porast udjela općina u financijskim rezultatima. Stoga je planskim dokumentima i poticajnim mjerama, nužno poticati ravnomjerniji razvoj svih područja Županije.

3.5.2. OBRtništvo

Obrtništvo na području Karlovačke županije ima veoma dugu tradiciju. Karlovac, kao najveći grad i središte naše županije, nastao je u 16. stoljeću kao vojnički (obrambeni) grad i od samoga početka je trebao zanatlije. Slično je i s drugim središtima.

Zanatlije, odnosno obrtništvo, nukleus su kasnijeg razvoja cjelokupnog gospodarstva. Obrtništvo je imalo presudnu gospodarsku ulogu do perioda industrijalizacije. Ono je i danas značajan oblik poduzetničkog djelovanja, kako u Republici Hrvatskoj tako i na području Karlovačke županije.

Obrt je, nakon društva s ograničenom odgovornošću, najčešći ustrojbeni oblik poslovanja u Hrvatskoj.

Krajem prvog polugodišta 2009. godine poslovalo je 95.908 obrta, što znači da obrti čine 48,5% svih poslovnih subjekata u Hrvatskoj. Od 2003. godine broj obrta se smanjivao, dok je snažno rastao broj društva s ograničenom odgovornošću te se udio obrta u ukupnom broju poslovnih subjekata smanjio za 12 postotnih bodova.

U većini županija udio obrta u ukupnom broju gospodarskih subjekata je iznad prosjeka Republike Hrvatske. Tako je i u Karlovačkoj županiji. To je posljedica velikog broja trgovačkih društava registriranih u Gradu Zagrebu. Možda najvažnija uloga obrtništva jest ta što ono omogućava zapošljavanje i samozapošljavanje velikom dijelu radne snage.

U obrtima je zaposleno oko 15% svih zaposlenih u Republici Hrvatskoj.

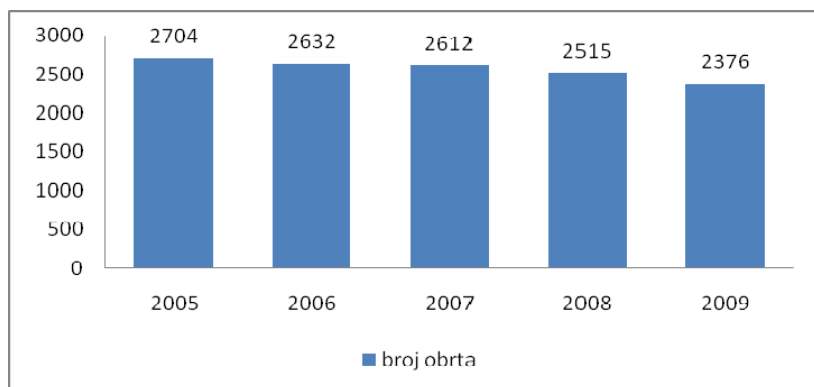
Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, koncem 2009. godine na području Karlovačke županije zaposleno je 2.043 obrtnika – osiguranika kojima je obrt prva i jedina djelatnost te s tog osnova plaćaju doprinos za mirovinsko osiguranje - te još 4.137 zaposlenih kod obrtnika. To je ukupno 6.180 osoba.

Treba naglasiti da je značaj obrta i mnogo širi. Obrt nam omogućava zadovoljenje mnogih naših malih i svakodnevnih potreba te na taj način popunjava niz tržišnih aktivnosti koji za veće gospodarske subjekte nisu dovoljno atraktivni. Nadalje, obrt pruža egzistenciju mnogima izvan velikih urbanih sredina, a isto tako čini lakšim i ugodnijim život stanovništva ruralnih područja i manjih urbanih središta. Specifične vrste obrta, kao što su tradicijski i umjetnički obrti, jamče opstanak tradicije i očuvanje nacionalnog identiteta te popunjavaju turističku ponudu unikatnim proizvodima i originalnim uslugama.

I konačno, obrti mogu biti važna podrška velikim gospodarskim subjektima, osobito u djelatnosti prerađivačke industrije, te za njih izrađivati proizvode koji zahtijevaju manje serije, ali mnogo ljudskog rada i umijeća, i pružati im specifične usluge.

Obrtništvo u Karlovačkoj županiji karakteriziraju slični pokazatelji kao i obrtništvo cijele Hrvatske. Ono dijeli sve teškoće ukupnog hrvatskog gospodarstva. U Karlovačkoj županiji registrirano je 31. 12. 2009. godine 2.376 obrtnika. Ukupno se broj obrta od 31. 12. 2005. godine do 31. 12. 2009. godine smanjio za 328, odnosno 12%. Tako smo na kraju 2005. godine imali 2.704 obrta, na kraju 2006. godine 2.632 obrta (-72 u odnosu na prethodnu godinu), na kraju 2007. godine 2.612 obrta (-20), na kraju 2008. godine 2.515 obrta (-97) te na koncu 2009. godine 2.376 obrta (-139).

Slika 8: Kretanje broja obrtnika u Karlovačkoj županiji od 2005. do 2009. g.

Izvor podataka: Hrvatska obrtnička komora

Obrtnici su organizirani u udruženja obrtnika; na razini Županije u Obrtničku komoru Karlovačke županije, a na razini Hrvatske, u Hrvatsku obrtničku komoru.

Tablica 18.: Broj obrtnika po udruženjima obrtnika Karlovačke županije na kraju 2009. g.

R. br.	Udruženje obrtnika	Stanje na dan 31. 12. 2009.g.	% u ukupnom broju obrtnika Karlovačke županije
1.	Karlovac	1.142	48,06
2.	Duga Resa	438	18,44
3.	Ogulin	370	15,57
4.	Ozalj	249	10,48
5.	Slunj (+Vojnić)	177	7,45
	Ukupno	2.376	100,00

Izvor podataka: Obrtnička komora Karlovačke županije

Iako su promjene svakodnevne i kontinuirano se obrti zatvaraju i otvaraju, analizirajući broj obrtnika na kraju nekoliko proteklih godina, može se vidjeti da se broj obrta smanjuje. Poseban problem obrtništva čini nedostatak kvalificirane radne snage, a istovremeno i nedovoljan interes učenika za upis u obrtnička zanimanja.

Veliki problem obrazovanja predstavlja nepostojanje interesa za određena zanimanja kao što je zidar, tesar, stolar, tokar, limar, strojobravar..., te prevelik interes za uglavnom suficitarna zanimanja. Također, ocjenjuje se da nije uspostavljena potpuna veza između broja naučnih mjesta u obrtničkim školama i potreba gospodarstva za kadrovima.

Dodatnu teškoću u funkcioniranju obrtničkog sustava čini neadekvatna povezanost i komunikacija obrtničkih institucija s obrtnicima, a u poslovanju obrtnika sve je veći problem rad na crno i nelojalna konkurencija.

3.5.3. TURIZAM

U kontinentalnom dijelu Hrvatske, ukoliko izuzmemo grad Zagreb kao posebnu turističku destinaciju, brojem dolazaka i ostvarenih noćenja u 2009. godini prednjači Karlovačka županija, kao najjača destinacija kontinentalnog turizma u Hrvatskoj.

Tablica 19.: Usporedba Karlovačke županije i županija RH u broju turista 2005.-2009. g.

Županija	Broj turista				
	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Zagrebačka	29.852	34.719	32.376	35.133	36.942
Krapinsko-zagorska	36.436	52.365	61.197	65.145	56.497
Sisačko-moslavačka	25.138	26.705	33.164	31.618	29.273
Karlovačka	166.208	172.958	160.958	164.883	161.277
Varaždinska	46.809	51.345	48.987	46.698	38.612
Koprivničko-križevačka	11.514	15.552	18.357	18.042	15.592
Bjelovarsko-bilogorska	11.111	13.478	14.669	14.776	12.719
Virovitičko-podravska	6.071	11.473	14.415	14.368	14.395
Požeško-slavonska	7.330	6.732	8.356	8.365	9.630
Brodsko-posavska	18.277	21.192	22.757	24.847	23.118
Osječko-baranjska	62.651	76.313	84.724	89.386	78.382
Vukovarsko-srijemska	31.314	31.694	38.355	39.765	33.828
Međimurska	14.230	21.960	28.909	35.019	32.351
Grad Zagreb	549.607	603.857	665.398	705.165	633.517
Primorske županije ukupno	8.978.522	9.244.578	9.929.784	9.967.599	9.758.341
UKUPNO	9.995.070	10.384.921	11.162.406	11.260.807	10.934.474

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku, 2010.

Iz podataka je vidljivo da je u 2009. godini došlo, nakon godina rasta dolazaka turista, do smanjenja broja turista u kontinentalnim županijama, ne samo u Karlovačkoj županiji već i u svim ostalima, osim Zagrebačke i Požeško-slavonske županije.

Kada se promatra ostvarenje broja noćenja turista u vremenskom razdoblju 2005. - 2009., vidljiv je uzlazni trend rasta ostvarenih noćenja zaključno s 2008. godinom, s obzirom da su se prvi znakovi svjetske gospodarske krize i recesije pojavili tijekom 2008. godine i imali određeni utjecaj na turistička putovanja i ukupno ostvarena noćenja.

Već sljedeća 2009. godina negativno se odrazila na rezultate turističke industrije, ne samo na Jadranu već i na kontinentu, što je u konačnici rezultiralo padom broja ostvarenih noćenja u skoro svim kontinentalnim županijama.

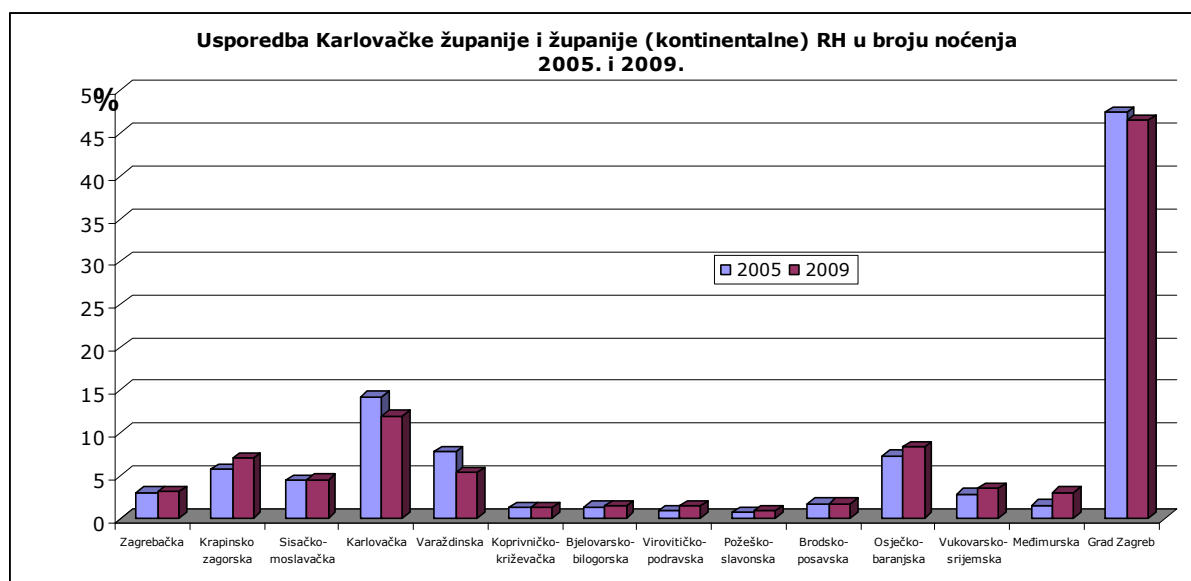
Tablica 20.: Usporedba Karlovačke županije i županija RH u broju noćenja 2005.-2009. g.

Županija	Noćenja				
	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Zagrebačka	59.577	69.764	67.332	69.545	69.809
Krapinsko - zagorska	113.082	146.504	173.423	186.709	159.056
Sisačko - moslavačka	86.894	80.025	96.833	101.072	100.995
Karlovačka	279.551	289.151	272.977	278.808	269.419
Varaždinska	152.468	153.845	143.928	137.548	121.017
Koprivničko - križevačka	23.876	30.947	35.396	32.519	28.126
Bjelovarsko - bilogorska	26.092	33.794	33.304	36.337	31.835
Virovitičko - podravska	16.472	28.971	34.294	38.171	32.219
Požeško -	12.730	14.188	15.746	16.720	19.623

slavonska					
Brodsko – posavska	34.001	37.649	40.414	42.231	38.901
Osječko – baranjska	143.774	163.363	176.856	188.926	187.422
Vukovarsko – srijemska	55.536	66.941	82.703	85.395	78.033
Međimurska	30.577	50.177	66.249	73.296	67.313
Grad Zagreb	934.143	1.018.549	1.133.172	1.182.917	1.047.937
Primorske županije ukupno	49.452.175	50.823.078	53.632.865	54.633.300	54.040.942
UKUPNO	51.420.948	53.006.946	56.005.492	57.103.494	56.299.647

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku RH, 2010.

Slika 9.: Usporedba Karlovačke županije i županija RH u broju noćenja, 2005. i 2009.g.

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku RH, 2010.

Tablica 21.: Dolasci i noćenja u Karlovačkoj županiji u 2009.

Gradovi i općine na području županije	Turisti	Noćenja	Prosječan br. noćenja po dolasku
Duga Resa	8.901	21.178	2,38
Karlovac	19.442	27.770	1,42
Ogulin	15.665	41.218	2,63
Ozalj	468	1.169	2,49
Slunj	8.166	10.544	1,29
Bosiljevo	256	291	1,13
Draganić	140	148	1,05
Josipdol	3.583	6.164	1,72
Krnjak	113	159	1,40
Rakovica	103.660	157.784	1,52
Vojnić	678	2.654	3,91
Ribnik	134	184	1,37
Žakanje	71	156	2,19
Ukupno	161.277	269.419	1,67

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku RH, 2010.

Iz navedenih podataka za 2009. godinu vidljivo je da je najjača turistička destinacija općina Rakovica, koja je ostvarila ukupno 103.660 dolazaka (64,27%) te 157.784 noćenja (58,56 %) od ukupnog broja noćenja ostvarenih u Karlovačkoj županiji.

Ukupno je na području Karlovačke županije zabilježeno skoro svako četvrto noćenje (22,25 % od ukupnog broja noćenja) u kontinentalnom dijelu Hrvatske (bez Grada Zagreba), koji uz Karlovačku županiju obuhvaća još 12 županija. Ono što i dalje zabrinjava, je dužina boravka turista u Karlovačkoj županiji. Prosječna dužina boravka je 1,67 dana, što sasvim sigurno ne zadovoljava turistički sektor.

Pri analizi stanja u sektoru turizma, bitno je naglasiti da je turizam vrlo ovisan ne samo o ponudi i potražnji na svjetskom tržištu već i o mnogim drugim čimbenicima koji na direktan ili indirektan način utječu na domenu turizma.

Prema podacima iz 2009. godine vidljiv je pad u broju ostvarenih dolazaka i broju noćenja. Više je razloga za ovakav rezultat - jedan od bitnih razloga, a koji je već 2003. godine bio sadržan u pretpostavkama za daljnji razvoj turizma, je i dovršenje modernih autocesta koje prolaze kroz županiju, i koje su veliki dio turista preusmjerile s dotadašnjih državnih cesta (prema Rijeci i prema Splitu) na novoizgrađene prometnice. Drugi značajni ograničavajući čimbenik daljnjeg rasta i razvoja turističkog sektora su nedostatni smještajni kapaciteti u takozvanim «čvrstim» objektima, odnosno hotelima i hotelskim naseljima, te svim vrstama objekata iz navedene kategorije.

Broj smještajnih jedinica od 2005. godine do 2009. godine u hotelima i hotelskim naseljima porastao je s 286 na 340 jedinica, a broj postelja sa 664 na 808, što je premalo u odnosu na rast smještajnih kapaciteta u neposrednom okruženju kontinentalnih i morskih županija. Pritom je potrebno naglasiti da se od ovog ukupnog broja postelja čak 384 nalaze u smještajnim kapacitetima HOC-a²³ Bjelolasica, odnosno da hotelsko naselje «Bjelolasica» čini čak 47,5% ukupnih smještajnih kapaciteta Karlovačke županije. Stoga smještajni kapaciteti u takozvanim «čvrstim objektima» (iz skupine hotela), odnosno povećanje njihovog broja i kvalitete postojećih smještajnih kapaciteta, ostaje glavno ograničenje budućeg razvoja turističkog sektora. Ostali smještajni kapaciteti na području Karlovačke županije nalaze se u kampovima, apartmanima i sobama za iznajmljivanje, i zauzimaju bitan udio u ukupnim smještajnim kapacitetima, osobito mjesta u kampovima (preko 2.900 mjesta) te sobama za iznajmljivanje (preko 1.300 kreveta).

Sadašnji prihod koji ostvaruje sektor ugostiteljstva Karlovačke županije nije takav da garantira i omogućava razvijanje novih kapaciteta te ulaganje u dodatnu ponudu u sektoru turističke potražnje. Ukupan prihod ugostiteljskih poduzeća, trgovačkih društava

²³ HOC - Hrvatski olimpijski centar

i ugostiteljskih obrtnika na području Karlovačke županije raste svake godine, ali s učešćem od samo 1,88% u Republici Hrvatskoj, nije značajan čimbenik u ostvarenju ukupnih financijskih rezultata ovog sektora.

Ono što je bitno obilježilo turistički razvoj i napredak same djelatnosti, bila su i konstantna ulaganja u razvoj novih turističkih proizvoda u destinacijama Karlovačke županije, kako javnog tako i privatnog sektora, te se očekuje njihovo aktiviranje u sljedećim godinama. Međutim, problem je što se ta ulaganje ne odnose na kvalitetne smještajne kapacitete, već na turističke proizvode i usluge koji su samo nadopuna hotelijerstvu.

Odlukom partnerskog odbora ROP-a Karlovačke županije i partnerskog odbora Ličko-senjske županije projekt izrade Master plana razvoja turizma izabran je i stavljen na listu prioriteta te je strateška važnost projekta prepoznata i od strane Europske komisije koja je za njega odobrila sredstva. U okviru Master plana turizma identificirani su prioritetni projekti, što je bio prvi korak u planiranju razvoja.

Deset prioritetnih projekata iz Master plana turizma su:

1. Izrada operativnog uputstva (Manuala) za razvoj i unapređenje ponude malih smještajnih objekata na području Karlovačke i Ličko-senjske županije, uključujući i razvoj edukativnih programa namijenjenih potencijalnim malim i srednjim poduzetnicima.
2. Razvoj jedinstvenog sustava turističkih informacijskih centara, „visitor information“ i interpretacijskih sadržaja na području Karlovačke i Ličko-senjske županije, uključujući i dovršenje sustava smeđe signalizacije.
3. Plan razvoja turističke ture na temu dvoraca i fortifikacija lociranih na području Karlovačke i Ličko-senjske županije.
4. Plan razvoja pješačkih i unapređenje biciklističkih ruta na području Karlovačke i Ličko-senjske županije.
5. Plan razvoja proizvoda „promatranje flore i faune“ na području Karlovačke i Ličko-senjske županije.
6. Plan razvoja malih smještajnih objekata duž magistralne ceste Senj - Karlobag.
7. Plan razvoja športskog ribolova na području Karlovačke i Ličko-senjske županije
8. Razvoj ruralnog turizma na području Karlovačke i Ličko-senjske županije.

9. Program podizanja svijesti lokalne populacije o razvojnim potencijalima i prilikama povezanim s razvitkom turizma na području Karlovačke i Ličko-senjske županije.
10. Izrada regionalnog akcijskog marketinškog plana za Karlovačku i Ličko-senjsku županiju.

Ključna obilježja turističkog sektora Karlovačke županije su manjak kvalitetnih smještajnih kapaciteta, izuzetno kratko vrijeme boravka turista, još uvijek nedovoljna podrška razvoju i promociji kontinentalnog turizma, nedostatak dodatne turističke ponude, odnosno novih turističkih proizvoda koji bi unaprijedili postojeći turistički sektor i financijski ih kapitalizirali, manjak kvalitetnih turističkih kadrova te nedovoljno afirmiran i kvalitetan sustav destinacijskog menadžmenta.

3.5.4. LOVSTVO

Životinjski svijet Karlovačke županije uvjetovan je obilježjima klime te vegetacijskih pojaseva na području Županije. Uz obale rijeka gnijezde se mnogobrojne vrste ptica - patke, guske, vodomari, ronci, liske, čavke, prepelice, jastrebovi, sove, orao ribar, srebrna čaplja, crna roda. Također, tu žive i vidre, žabe (posebno interesantna «cretna» žaba), kornjače, zmije (neotrovne - bjelouška i vodenjača te otrovne - poskok i riđovka), riječne školjke i rakovi; od riba - klijе, som, mrena, deverika, šaran, štika. Od lovne divljači nalazimo divlju patku, divlju svinju, srnu, jelena, fazana, zečeve, puhove, lisice, jazavce, kune, medvjede i risa.

Na teritoriju Karlovačke županije ustanovljena su 54 zajednička županijska otvorena lovišta, koja su u zakupu lovačkih društava, fizičkih i pravnih osoba kako s područja Karlovačke županije tako i iz najbližeg okruženja. Ukupna površina zajedničkih lovišta Karlovačke županije iznosi 226.879 ha. Na području Karlovačke županije ustanovljena su i 22 državna lovišta, koja su u zakupu ili koncesiji fizičkih i pravnih osoba. Ukupna površina državnih lovišta iznosi 135.321 ha. Krovna organizacija lovaca Karlovačke županije je Lovački savez Karlovačke županije, koji je organiziran u pet lovnih ureda – Karlovac, Ogulin, Duga Resa, Slunj i Ozalj. Lovački savez Karlovačke županije u članstvu objedinjava 53 lovačke udruge te više od 2.700 članova - lovaca i pripravnika.

Lovstvo je dosad neiskorišteni potencijal za dodatnu zaradu, prvenstveno u domeni turizma, s obzirom da je prije dvadesetak godina lov bio značajna gospodarska djelatnost, osobito zbog zanimljivog zemljopisnog smještaja Karlovačke županije, odnosno zbog blizine tržišta Austrije i Italije, u kojima lovni turizam ima vrlo dugu

tradiciju. Tradicionalni gosti s tog područja činili su konstantan dio turista koji su, što je najvažnije, dolazili i izvan glavne turističke sezone, odnosno u predsezoni i posezoni.

3.5.5. ŠUMARSTVO

Više od polovice površine Karlovačke županije pokrivaju šume i šumska zemljišta.

Većina šuma je u državnom vlasništvu i njima gospodari JP "Hrvatske šume" d.o.o. Zagreb, koje na području Karlovačke županije gospodari površinom od 179.000 ha, što je 8,9% od površine državnih šuma u RH, s prosječnim godišnjim etatom od 550.000 m³ drvene mase, što je 9,5% od etata državnih šuma u RH.

Privatne šume prostiru se na površini od 51.000 ha, što je 8,8 % od površine privatnih šuma u RH. Godišnje se u ovim šumama iskoristi oko 50.000 m³ drvene mase.

Ukupno se na području Karlovačke županije godišnje iskoristi oko 600.000 m³ drvene mase, što je 8,8% drvene mase u RH. U strukturi drvene mase prema vrstama drveta prevladavaju tvrde listače (bukva, hrast, grab...), a prema drvnim sortimentima 55% drvene mase je za preradu u pilanama, a ostatak od 45% je za ogrjev i kemijsku preradu. Posebno je interesantna količina od oko 270.000 m³ ogrjevnog drveta kao potencijalne biomase.

Količina drvene mase od 330.000 m³ godišnje veliki je potencijal za razvoj drvene industrije, a godišnja količina od 270.000 m³ ogrjeva, veliki je potencijal za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora.

Izvor: JP "Hrvatske šume" d.o.o. Šumarska savjetodavna služba, podružnica Karlovac

Šumarstvo mora biti osnova za podizanje posrnule drvene industrije kroz pojednostavljene isporuke, više prirasta i manjih troškova upravljanja.

3.5.6. POLJOPRIVREDA

Značajni prirodni resursi u vidu poljoprivrednog zemljišta, povoljne klime i obilja pristupačnih izvora vode, dobre su pretpostavke za razvoj stočarstva, posebice proizvodnje kravljeg mlijeka te, na određenim lokacijama, voćarstva, vinogradarstva i povrtlarstva na području Karlovačke županije. Velike površine neobrađenog poljoprivrednog zemljišta u Županiji predstavljaju idealne preduvjete za razvoj ekološke poljoprivredne proizvodnje.

Sukladno podacima iz Popisa poljoprivrede iz 2003. godine, poljoprivrednim zemljištem raspolaže 19.171 kućanstvo (39% od ukupnog broja kućanstava), sa 60.705 članova, (43% od ukupnog broja članova). Prosječna površina korištenog poljoprivrednog zemljišta po kućanstvima je 1,75 ha. Ukupno se koristi 33.523 ha poljoprivrednog

zemljišta. Ne obrađuje se 13.845 ha, što čini veliki udio od 29%. Korišteno zemljište koristi 18.892 kućanstava, a podijeljeno je u 86.348 parcela. Prosječna površina korištene parcele je 0,388 ha.

Prema podacima Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju Područni ured u Karlovcu, do kraja 2009. godine u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava upisano je 6.498 gospodarstava, što je skoro 900 više u odnosu na 2005. godinu.

Na području Karlovačke županije ne postoje veliki poljoprivredni konglomerati, jer nema preduvjeta u vidu većih površina okrupnjenog poljoprivrednog zemljišta.

Dohodovno najvažnija je proizvodnja mlijeka, iako je trend proizvodnje mlijeka i broja isporučitelja u razdoblju 2005. – 2009. godine u opadanju. Na području Karlovačke županije otkup mlijeka od proizvođača provode tri mljekare: «VINDIJA» d.d, «KIM» d.d. i «DUKAT» d.d.

Pregledom podataka navedenih u Godišnjem izvješću Hrvatske poljoprivredne agencije u 2008. godini udio isporučene količine mlijeka iz Karlovačke županije - u odnosu na ukupno isporučene količine mlijeka u RH - je 4,3%, odnosno Karlovačka je županija sedma županija u RH kako po isporučenoj količini mlijeka tako i po broju isporučitelja kravljeg mlijeka u 2008. godini.

Tablica 22.: Isporučene količine kravljeg mlijeka i brojno stanje isporučitelja u Karlovačkoj županiji

Godina	Isporučena količina mlijeka (kg) u Karlovačkoj županiji	Broj isporučitelja kravljeg mlijeka u Karlovačkoj županiji
2005.	29.814.299	3.036
2006.	28.514.796	2.350
2007.	28.123.543	1.764
2008.	28.220.916	1.475
2009.	26.161.748	1.240

Izvor podataka: Godišnje izvješće Hrvatske poljoprivredne agencije

O stanju i trendovima stočarske proizvodnje u Republici Hrvatskoj, razvrstano i sistematizirano po cjelinama, Hrvatska poljoprivredna agencija izvješćuje nas redovitim godišnjim izvješćem. U govedarstvu se nastavlja trend opadanja broja proizvođača s manjim brojem grla, a postojeća gospodarstva ne povećavaju osnovna stada u uzgoju. Povećava se interes proizvođača za uzgoj goveda u sustavu krava – tele. U svinjogojstvu je u posljednje dvije godine u Karlovačkoj županiji evidentiran blagi porast broja uzgojenih grla svinja, ali se u ovčarstvu nastavlja pad broja uzgojenih grla (na području Županije uzgaja se pet pasmina uzgojno valjanih ovaca: lička pramenka, travnička pramenka, merinolandschaf, romanovska i solčavsko-jezerska). Evidentirano je i nekoliko proizvođača ovčjeg mlijeka na području Županije, koji predaju mlijeko u dvije tvrtke:

«Vindija» i «Paška mljekara». Uzgoj koza u Karlovačkoj županiji je u opadanju, a uzgajaju se dvije pasmine koza: francuska alpina i burska pasmina. Broj pčelara i pčelinjih zajednica u porastu je u razdoblju od 2005. do 2007. godine, smanjuje se u 2008. godini, a zatim se ponovno povećava u 2009. godini.

Tablica 23.: Brojno stanje stoke na području Karlovačke županije

Godina uzgoja	Broj krava prema tipu kontrole (kontrola mliječnosti i rasploda)	Broj rasplodnih svinja	Broj rasplodnih grla ovaca	Broj rasplodnih grla koza	Broj pčelinjih zajednica
2008.	7.251	1.077	15.701	768	16.707
2009.	7.000	1.111	15.632	721	17.325

Izvor podataka: Godišnje izvješće Hrvatske poljoprivredne agencije

Uzgoj slatkovodne ribe na području Karlovačke županije provodi se, sukladno prirodnim uvjetima, na dva načina: uzgoj hladnovodnih (salmonidnih ili pastrvskih) i uzgoj toplovodnih (ciprinidnih ili šaranskih) vrsta. Potpore i pomoći za uzgoj slatkovodne ribe provodi Uprava za ribarstvo pri Ministarstvu poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. Na području grada Ogulina, te općina Josipdol, Plaški i Draganić potpisano je 9 Ugovora o koncesiji za korištenje kopnenih voda radi uzgoja pastrva te toplovodnih vrsta: šarana, amura, soma, linjaka, štuke, tolstolobika i dr. vrsta.

Tablica 24.: Brojno stanje značajnijih vrsta ribe u uzgoju

Godina uzgoja	Šaran (kg)	Štuka (kg)	Som (kg)	Amur (kg)	Pastrva (kg)	Ostale ribe (kg)
2006.	36.877	182	782	70.068	399.484	23.893
2007.	13.360	130	-	6.800	193.909	8.688

Izvor: Statističke informacije Karlovačke županije 2008. godine

Radi stabilizacije poljoprivredne proizvodnje u sušnim razdobljima, promjene strukture uzgajanih poljoprivrednih kultura, konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje i racionalnijeg gospodarenja vodnim i zemljišnim resursima, Karlovačka županija usvojila je Plan navodnjavanja na sjednici Županijske skupštine održanoj 28. 10. 2009. godine. Temeljni cilj navodnjavanja je redovita i dopunska uzgojna melioracijska mjera koja će osigurati nadoknadu nedostatka vode, koja se u većoj ili manjoj mjeri javlja kod uzgoja poljoprivrednih kultura. Prema usvojenom Planu u Karlovačkoj županiji postoji potencijal od 7.800 ha površine koje bi se mogle brzo pripremiti za navodnjavanje.

Od postojećih površina, koje imaju sustave za navodnjavanje, spomenut ćemo plasteničku proizvodnju povrća, a unatrag nekoliko godina manji broj gospodarstava uveo je ove sustave u 40-ak ha intenzivnih nasada jabuka, malina, borovnice, jagoda i kupina.

U biljnoj proizvodnji, koja je u najvećem dijelu osnova za stočarsku proizvodnju, najzastupljenija je proizvodnja žitarica i krmnog bilja. Među žitaricama dominira kukuruz s udjelom iznad 50%.

Tabelica 25.: Zasijane površine na području Karlovačke županije, 2005. – 2007. g.

Godina sjetve	Žitarice (ha)	Krmno bilje (ha)
2005.	11.740	7.689
2006.	11.763	7.826
2007.	8.255	6.131

Izvor: Statističke informacije Karlovačke županije 2008. godine

Povrtlarska proizvodnja intenzivira se u blizini većih centara. U porastu su površine plasteničkog uzgoja. Značajna kultura je autohtoni ogulinski kupus, koji je najznačajniji komercijalni proizvod na području Ogulina i Josipdola, a u zadnje vrijeme i Plaškog, gdje se ukupna proizvodnja ove autohtone sorte kreće i do 1.300 tona, a s ostalim sortama i preko 10 tisuća tona.

U voćarstvu interes za podizanje novih nasada voća stagnira, a u proteklih nekoliko godina podignuti su veći nasadi jabuka i šljiva. Povećan je interes za preradu voća na gospodarstvima. Novi nasadi vinograda podizani su kvalitetnim preporučenim sortimentom. Kvaliteta proizvedenog vina je na zadovoljavajućoj razini.

Karlovačka županija je u razdoblju od 2005. do 2009. godine, sukladno Programu prioriteta za poticanje poljoprivredne proizvodnje, a u suradnji s jedinicama lokalne samouprave, sufinancirala podizanje novih trajnih nasada vinograda i voćnjaka. U tabelarnom pregledu u nastavku, primjetan je porast površina posađenih trajnih nasada u navedenom razdoblju.

Tablica 26.: Površine posađenih trajnih nasada na području Karlovačke županije, 2005.–2009. g.

Vrsta trajnih nasada	Posađeno ha u 2005.	Posađeno ha u 2006.	Posađeno ha u 2007.	Posađeno ha u 2008.	Posađeno ha u 2009.	Ukupno ha
Vinogradi i voćnjaci	22,27	77,91	106,99	87,86	120,27	415,30

Izvor podataka: Navedeni podaci Upravnog odjela za poljoprivredu, šumarstvo i turizam Karlovačke županije usklađeni su s podacima Hrvatskog zavoda za poljoprivredno savjetodavnu službu u Karlovcu

Zaštita okoliša, zaštita zdravlja ljudi, zaštita i dobrobit životinja

Na području Županije veliki je broj poljoprivrednih gospodarstava koja nemaju riješeno zbrinjavanje organskog gnojiva sukladno Pravilniku o dobroj poljoprivrednoj praksi u korištenju gnojiva (N.N. br. 56/08).

Na području Županije registrirano je jedno sklonište za životinje čijim uslugama se koriste gotovo sve jedinice lokalne samouprave. Sklonište za životinje u vlasništvu je privatne tvrtke. Nekolicina ih koristi usluge Veterinarske stanice Rijeka. Temeljem stavka 5. članka 56. Zakona o zaštiti životinja (N.N. br. 135/06) jedinice lokalne samouprave financiraju obavljanje poslova skupljanja napuštenih i izgubljenih životinja, dok stavak 4. istog članka kaže da ako nije osnovano sklonište za životinje, njegovo osnivanje i rad financira jedna ili više jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave u skladu s njihovim potrebama, odnosno Grad Zagreb. S obzirom da niti jedna jedinica lokalne samouprave nije financijski dovoljno jaka za osnivanje vlastitog skloništa, a radi zaštite zdravlja ljudi, kao i zaštite i dobrobiti životinja, trebalo bi planirati izgradnju regionalnog skloništa za životinje ili financiranje postojećeg skloništa na regionalnoj razini.

Za područje zaštite zdravlja ljudi, kao i zaštite i dobrobiti životinja, u većini jedinica lokalne samouprave nedovoljno se provode potrebne mjere.

Prerada, pakiranje i otkup poljoprivrednih proizvoda

Prerada na domaćinstvima obuhvaća uglavnom proizvodnju vina, sira, kiselog kupusa, voćnih rakija i pčelinjih proizvoda.

Pokrenuti su projekti zaštite autohtonih sireva, ekološke proizvodnje i prerade domaćih žitarica.

Otkup poljoprivrednih proizvoda nije dostatno organiziran te većina proizvoda nema unaprijed poznatog kupca, s izuzetkom mlijeka.

Udruživanje poljoprivrednih gospodarstava

Na području Županije registrirano je 20 poljoprivrednih zadruga koje nisu organizirane na način da bi osiguravale članovima daljnji plasman ili preradu njihovih proizvoda, nego za ostvarenje nekih drugih ciljeva. Registrirano je više od 30 udruga poljoprivrednika.

Poljoprivredna proizvodnja u Karlovačkoj županiji ima tradiciju i značajni potencijal za povećanje proizvodnje. Postoji mogućnost razvoja skladišnih i prerađivačkih kapaciteta na temelju organiziranije i veće poljoprivredne proizvodnje. Poljoprivredna proizvodnja je ključ razvoja ruralnih područja Županije. Poljoprivredno zemljište je usitnjeno s nesređenim zemljišno-knjižnim stanjem, stoga obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG) nisu konkurentna niti prilagođena za ozbiljnu komercijalnu proizvodnju. Broj registriranih OPG-a od 2005. godine raste, ali ukupna proizvodnja u većini djelatnosti (broj grla stoke, litara mlijeka, ratarske kulture...) opada ili stagnira. Prisutna je zapuštenost poljoprivrednog zemljišta.

Postoje dobri prirodni preduvjeti za razvoj stočarske proizvodnje, posebice proizvodnje mlijeka, kao i proizvodnje autohtonih sireva, ovčarstva, kozarstva, pčelarstva i akvakulture.

Postoje dobri prirodni uvjeti za voćarsku, vinogradarsku i povrtlarsku proizvodnju na za to odgovarajućim lokacijama, s posebnim naglaskom na autohtone sorte (kupus). Pogodnost predstavljaju nezagađenost okoliša i obilje vode.

3.5.7. INVESTICIJE U GOSPODARSTVU

Investicije u gospodarstvu Karlovačke županije vrlo su skromne i postale su ograničavajući faktor razvoja gospodarstva u cjelini, ali i po sektorima posebno. U nastavku prikazujemo rekapitulaciju i odnose u ulaganju.

Tablica 27.: Investicije u dugotrajnu imovinu

u 000 kn

Grana djelatnosti	2005.	2009.	Index	Učešće
Karlovačka županija	491.836	416.704	84,72	100,00
Građevinarstvo	34.864	29.569	84,81	7,10
Trgovina	66.517	50.266	75,56	12,00
Prerađivačka industrija	286.388	237.478	82,92	56,90
Od toga - Proizvodnja hrane i pića	95.449	55.119	57,74	13,20
Proizvodnja metala i proizvoda od metala	46.485	47.778	102,78	11,50
Proizvodnja strojeva i uređaja	23.975	70.397	293,62	16,90
Ostalih 5 djelatnosti	89.711	73.017	81,39	17,52

Izvor podataka: Fina i HGK Karlovačke županije

Ukupna ulaganja u Županiji manja su u 2009. godini za 15,38% od 2005. godine, što znači da je došlo do podinvestiranja i zastoja razvoja za duže vrijeme.

Ukupna ulaganja gospodarstva Županije iznose 416.704.000 kuna i čine 5,4% ukupnog prihoda – potpuno nedovoljno za razvoj privredne aktivnosti.

Od tri najveće privredne grane (prerađivačka industrija, građevinarstvo, trgovina) najviše je uložila prerađivačka industrija, 56,90% - i to je nedovoljno za dinamičniji gospodarski razvoj. Unutar prerađivačke industrije ističu se: proizvodnja hrane, proizvodnja metala, proizvodnja strojeva. Proizvodnja strojeva ima 16,90% ulaganja svih grana. To je ohrabrujuće, ali nedovoljno. Djelatnosti kao što su stručne, znanstvene i tehničke te djelatnosti obrazovanja gotovo nisu niti investirale.

3.5.8. VANJSKOTRGOVINSKA RAZMJENA

Ukupna vanjskotrgovinska robna razmjena Karlovačke županije s inozemstvom u promatranom petogodišnjem razdoblju ostvarila je rastući trend, koji nije u potpunosti linearan, već u pojedinom razdoblju bilježi i lagani pad. Počevši od 2005. godine, ukupna robna razmjena iznosila je 394,4 milijuna USD, uz porast vrijednosti do 2008. godine kada je iznosila 573,6 milijuna USD. Izuzetak je 2009. godina, kada se bilježi pad vrijednosti robne razmjene u odnosu na prethodne dvije godine, a iste godine iznosila je 477,2 milijuna USD. To je posljedica pada unutrašnje i vanjske potražnje, čemu je primarni uzrok globalna financijska kriza, ali i zatečeno stanje hrvatskoga gospodarstva.

Analizirajući 2009. i 2005. godinu, bilježi se porast vrijednosti županijskog izvoza u 2009. godini za 30,8%, ali i porast županijskog uvoza od 8,6% u odnosu na 2005. godinu. Unutar navedenih kretanja ostvarena je pokrivenost uvoza nad izvozom u 2009. godini za 120,9%, a u 2005. godini za 100,3%. U promatranim razdobljima, 2009. godine je ostvaren trgovinski suficit od 44,6 milijuna USD, a 2005. godine znatno je manji i iznosi 0,7 milijuna USD.

Pozitivne stope rasta svih vrijednosti robne razmjene Karlovačke županije ostvarene su u 2008. godini, što se smatra povoljnim kriterijima za rast i razvoj gospodarstva. Prema pokazateljima ostvaren je izvoz roba u inozemstvo u vrijednosti od 300,7 milijuna USD uz porast od 21% u odnosu na prethodnu godinu, a uvezeno je roba u vrijednosti od 272,9 milijuna USD uz porast od 3% u odnosu na 2007. godinu. Time je pokrivenost uvoza izvozom iznosila 110,2% uz pozitivan saldo robne razmjene od 27,8 milijuna USD. Ukupna robna razmjena je iznosila 573,6 milijuna USD uz porast od 11% u odnosu na prethodno promatrano razdoblje.

Kretanje robne razmjene u 2009. godini obilježile su pozitivne vrijednosti: ukupne robne razmjene od 477,2 milijuna USD, ali uz pad od 16,8%; izvoza od 258,4 milijuna USD uz pad od 14,1% te uvoza od 213,8 milijuna USD uz pad od 21,7% u odnosu na 2008. godinu.

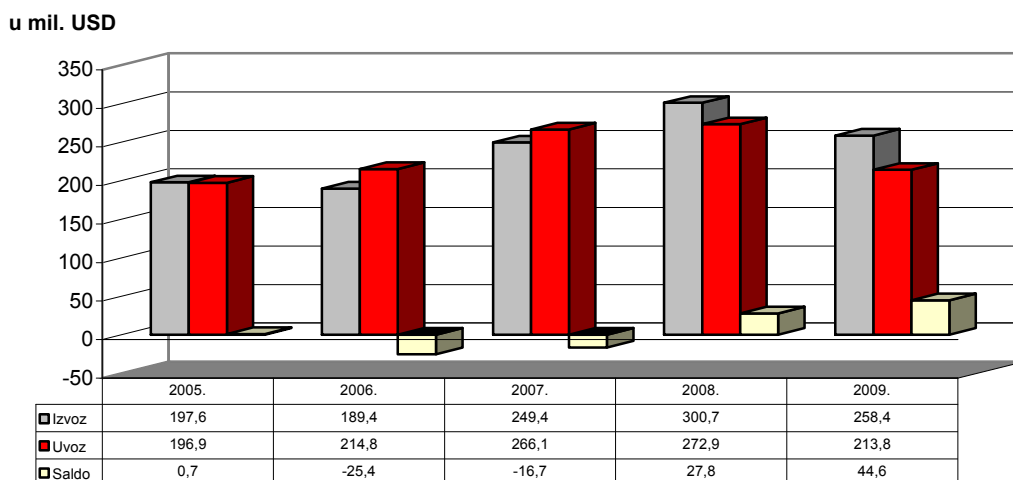
Tablica 28.: Robna razmjena Karlovačke županije s inozemstvom, 2005. – 2009. godina

tekući tečaj u 000 USD

Opis	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Ukupan izvoz	197.544	189.467	249.405	300.715	258.440
Ukupan uvoz	196.879	214.839	266.090	272.911	213.806
Ukupna VTR	394.423	404.306	515.495	573.626	477.246
VT-ski saldo	665	- 25.372	- 16.685	27.804	44.634
Pokrivenost uvoza izvoza	100,3	88,2	93,7	110,2	120,9

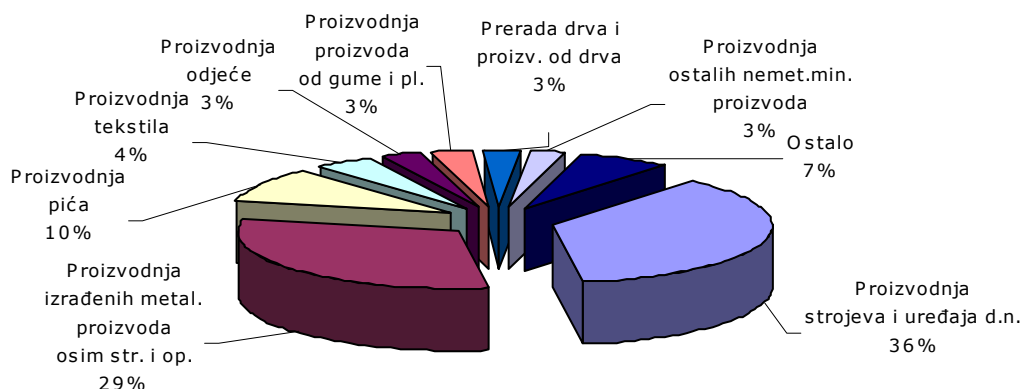
Izvor podataka: Državni zavod za statistiku RH, Obrada: HGK Županijska komora Karlovac

Slika 10.: Robna razmjena Karlovačke županije s inozemstvom, 2005. – 2009. godina

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku, Obrada: HGK Županijska komora Karlovac

Slika 11.: Struktura izvoza prerađivačke industrije Karlovačke županije u 2009. g.

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku, Obrada: HGK Županijska komora Karlovac

U strukturi izvoza prerađivačke industrije u 2009. godini najzastupljenije su proizvodnja strojeva i uređaja te metalna industrija s ukupnim udjelom od 65%. Slijede industrija pića, tekstilna i odjevna industrija, industrija gume i plastike, drvna industrija i ostale djelatnosti. U usporedbi kretanja indeksa vrijednosti izvoza dviju vodećih djelatnosti unutar prerađivačke industrije vidljivo je značajno povećanje u 2009. godini u odnosu na 2005. godinu, čime se opravdava svako buduće ulaganje u navedene djelatnosti kao okosnice gospodarskog razvoja.

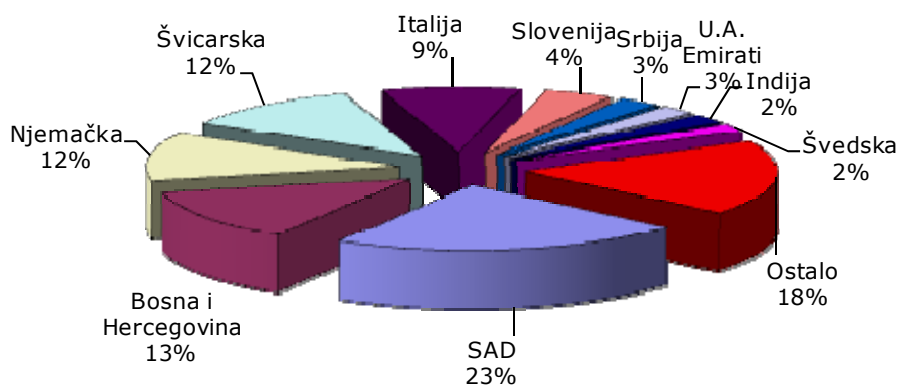
Tablica 29.: Usporedba vrijednosti izvoza prerađivačke industrije Karlovačke županije po djelatnosti
tekući tečaj u 000 USD

Djelatnosti	2005.	2009.	Indeks
Proizvodnja strojeva i uređaja	48.519	92.561	190,77
Proizvodnja izrađenih metalnih proizvoda	35.144	77.541	220,64
Proizvodnja hrane i pića*	14.339	27.803	193,90
Proizvodnja tekstila	17.202	11.184	65,02
Proizvodnja odjeće	12.537	7.875	62,81
Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	22.100	7.279	32,94
Prerada drva i proizvodi od drva	7.439	7.169	96,37
Proizvodnja ostalih nemet. min. proizvoda	7.116	6.596	92,70
Ostalo	9.462	15.296	161,66
Ukupno izvoz prerađivačke industrije	173.858	253.304	145,70

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku RH, Obrada: HGK Županijska komora Karlovac

*Nova odluka o nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti – NKD 2007. stupila je na snagu 1. siječnja 2008. godine s prijelaznim razdobljem, što znači da je 2005. godine po starom NKD-u 2002. proizvodnja hrane i pića bila u istom odjeljku DA15, a u 2009. godini klasificirane su odvojeno proizvodnja prehrambenih proizvoda C10 i proizvodnja pića C11. Poradi usporedbe navedenih razdoblja, u 2009. godini zbrojene su vrijednosti izvoza prehrambenih proizvoda i pića.

Slika 12.: Izvozna tržišta Karlovačke županije u 2009. godini

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku RH, Obrada: HGK Županijska komora Karlovac

Najznačajnije izvozno tržište Karlovačke županije u 2009. godini bilo je tržište SAD-a s udjelom od 23%. Slijede ga tradicionalna izvozna tržišta: Bosne i Hercegovine (13%), Njemačke (12%), Švicarske (12%), Italije (9%), Slovenije (4%) te ostala tržišta: Srbije, U.A. Emirata, Indije, Švedske i druga.

Tablica 30.: Pokazatelji robne razmjene Karlovačke županije i Republike Hrvatske u 2009. godini
tekući tečaj u mil. USD

Pokazatelji	Republika Hrvatska	Karlovačka županija	Udio u %
Ukupan izvoz	10.474	258	2,46
Ukupan uvoz	21.203	213	1,09
Ukupna VTR ²⁴	31.676	477	1,55
Vanjskotrgovinski saldo	- 10.729	44	
Pokrivenost uvoza izvozom	49,4	120,9	

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, Obrada: HGK Županijska komora Karlovac

Ukupna vrijednost izvoza Karlovačke županije u 2009. godini iznosi 258 milijuna USD ili 1.367,50 milijuna kuna prema srednjem tečaju HNB-a (1USD = 5,3004 kuna na dan 28. listopada 2010. godine), što čini 25,2% ukupnih prihoda Karlovačke županije. Pozitivan saldo vanjskotrgovinske robne razmjene iznosi 44,6 milijuna USD, a pokrivenost uvoza izvozom je 120,4%, za razliku od Republike Hrvatske, gdje iznosi 49,4%. Udio Karlovačke županije u vrijednosti ukupnog izvoza Republike Hrvatske iznosi 2,46%.

U strukturi izvoza najvažnijih djelatnosti Karlovačke županije prevladava prerađivačka industrija, prije svega s proizvodnjom strojeva i uređaja i metalnom industrijom, koje čine 65% vrijednosti izvoza prerađivačke industrije u 2009. godini.

Razvojnom strategijom treba omogućiti ona ulaganja koja podržavaju daljnji rast i razvoj prerađivačke industrije, kao okosnicu budućeg razvoja Karlovačke županije.

Koristi strukturne fondove za razvoj obrazovanja i sofisticiranih tehnologija, kao preteče osnove za inozemna ulaganja.

Pozitivna obilježja

Rast i razvoj prerađivačke industrije i usmjerenost prema izvozu
Pozitivan saldo vanjsko trgovinske razmjene
Mali poduzetnici čine 90% poduzetničke strukture
Povećan broj infrastrukturnih objekata
Poboljšan geoprometni položaja Županije
Bogati prirodni i poljoprivredni resursi

Razvojne potrebe

Više sredstava iz razvojnih i kohezijskih fondova EU
Gradnja novih infrastrukturnih objekata
Poticaji razvoju potpomognutih područja
Zaštita okoliša,
Stvaranje uvjeta za ekstenzivnu poljoprivrednu proizvodnju i ruralni turizam

Negativna obilježja

Pad proizvodnih aktivnosti u ostalim sektorima KŽ
Nedovoljna akumulacija sredstava u regiji
Nedostatna sredstva za razvojne planove
Sporo prilagođavanje obrazovnog sustava potrebama gospodarstva

Razvojni problemi

Investicije u gospodarstvo vrlo skromne
Koncentracija gospodarskih aktivnosti u gradskim centrima
Ulaganja u turizmu se ne odnose na kvalitetne smještajne kapacitete
Spora decentralizacija

²⁴ VTR – Vanjskotrgovinska razmjena

3.6. DRUŠTVENE DJELATNOSTI

3.6.1. OBRAZOVANJE

Na području Karlovačke županije djeluje ukupno 29 osnovnih, 13 srednjih škola i tri učenička doma. Grad Karlovac osnivač je 11 osnovnih škola na svom području, dok su osnivačka prava za sve ostale školske ustanove prenijeta na Karlovačku županiju. U sklopu matičnih osnovnih škola djeluje i 51 područna škola/odjel - 41 u nadležnosti Županije i 10 u nadležnosti Grada Karlovca.

Osim iz decentraliziranih sredstava državnog proračuna, kojima se financira minimalni standard u školstvu, osnivači za financiranje dodatnih programa izdvajaju sredstva iz vlastitih proračuna, te koriste i druge dostupne izvore financiranja državne ili međunarodne razine.

U školskoj godini 2010./2011. osnovne škole na području Županije pohađa 9.371 učenik, srednje škole 4.708 učenika, dok je u učeničkim domovima smješteno 235 učenika. U osnovnim i srednjim školama na području Karlovačke županije zaposleno je oko 1.800 nastavnika.

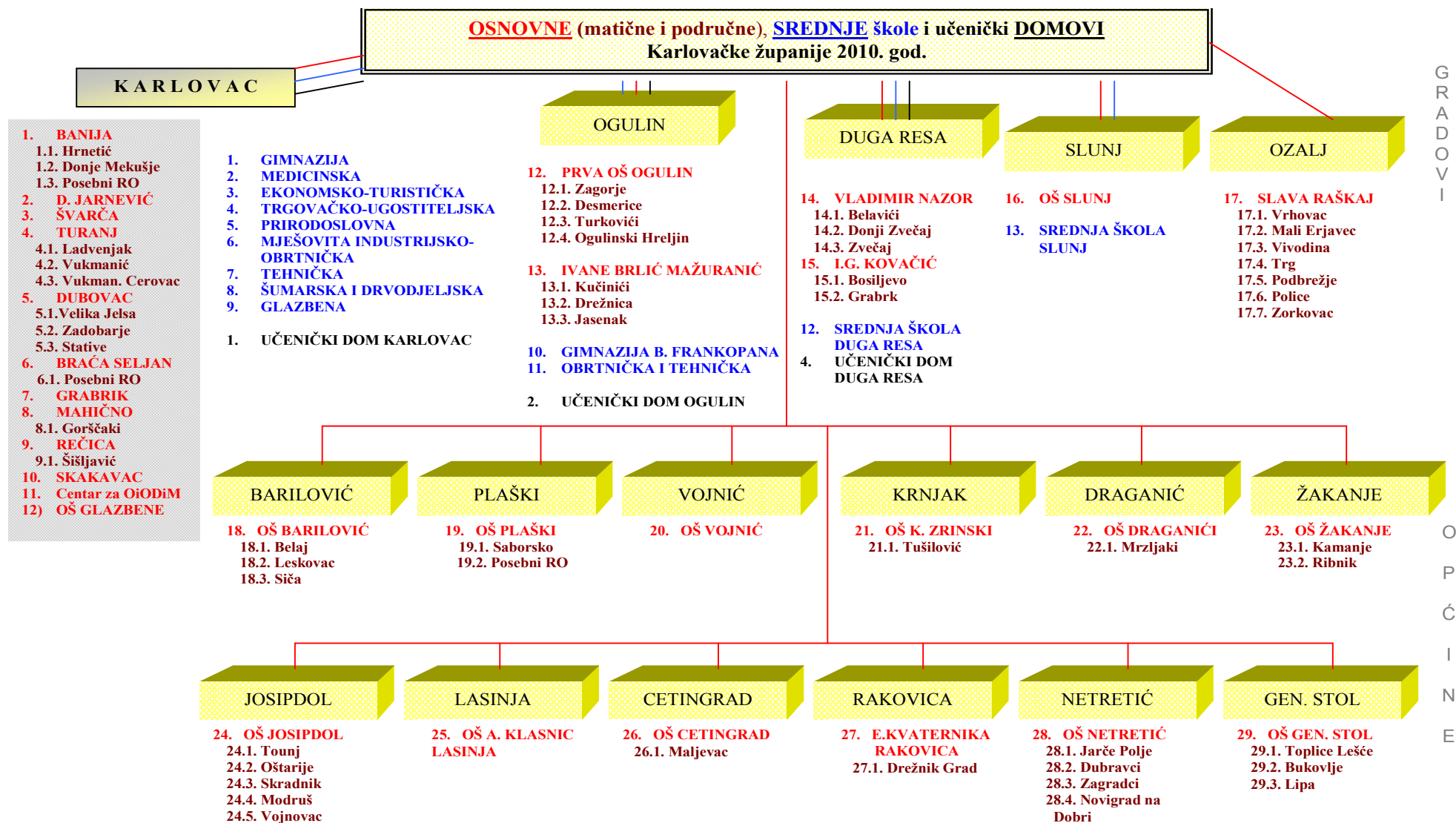
U većini osnovnih i srednjih škola Karlovačke županije učionički prostor potrebno je dodatno opremiti i modernizirati kako bi se prilagodio suvremenim uvjetima izvođenja nastave.

Od 29 osnovnih škola na području Županije, samo 14 ima organiziranu nastavu u jednoj smjeni, a od 12 srednjih škola (ne računajući Glazbenu školu za koju je rad u dvije smjene nužan) u jednoj smjeni radi njih pet. Da bi se rad u jednoj smjeni mogao organizirati u svim školama, potrebna su ulaganja u dogradnju postojećih ili izgradnju novih školskih objekata. Jednosmjenski rad omogućio bi organizaciju produženog boravka u većem broju škola; trenutno od 29 osnovnih škola samo njih šest imaju organiziran produženi boravak učenika.

Uvjeti rada u školama za provođenje nastave tjelesne i zdravstvene kulture, kao vrlo bitnog segmenta u razvoju djece i mladeži, u posljednjih su nekoliko godina poboljšani ulaganjima u izgradnju školskih športskih objekata, no još uvijek ima škola koje nemaju adekvatne uvjete.

Uslijed negativnih demografskih kretanja iz godine u godinu bilježi se sve veći pad broja učenika u školama. Školske godine 2002./03. osnovne škole pohađalo je 10.654 učenika, a ove školske godine 9.371, što je manje za 1.283 učenika, odnosno 74 razredna odjela.

Slika 13.: Osnovne škole, srednje škole i učenički domovi Karlovačke županije 2010. g.

Samo 18 zgrada osnovnih i srednjih škola sagrađeno je prije manje od 10 godina. Preko 70% zgrada srednjih škola Karlovačke županije izgrađeno je prije više od 30 godina, dok je taj postotak u osnovnim školama 50%. Neke škole djeluju u zgradama koje su izgrađene i prije više od stotinu godina. Starost školskih objekata uzrokuje znatne izdatke za financiranje stalnih ulaganja u njihovo održavanje. Stoga se znatan dio sredstava za financiranje školstva na području Županije troši upravo na održavanje postojećih školskih objekata, a tek manji dio ostaje na raspolaganju za modernizaciju i opremanje školskih prostora.

Jedina visokoškolska ustanova na području Karlovačke županije je Veleučilište u Karlovcu, koje obrazuje studente u sljedećim programima:

- stručni studiji: ugostiteljstvo, lovstvo i zaštita prirode, strojarstvo, mehatronika, sigurnost i zaštita, sestrinstvo, tekstilna i prehrambena tehnologija;
- specijalistički studiji: poslovno upravljanje, studij strojarstva i studij sigurnosti i zaštite.

Veleučilište u Karlovcu iz godine u godinu bilježi porast broja studenata, te se postojeći prostori pokazuju kao nedostatni. Potrebno je stoga osigurati dodatne prostore za rad Veleučilišta te ih na adekvatan način opremiti. Poticanje razvoja Veleučilišta važna je mjera u cilju promjene obrazovne strukture stanovništva Županije, koja udjelom visokoobrazovanih znatno zaostaje za prosjekom kako Hrvatske tako i Panonske regije.

Na području Karlovačke županije djeluje devet predškolskih ustanova, tj. vrtića, i to u Karlovcu, Ogulinu, Dugoj Resi, Ozlju, Slunju, Josipdolu i Vojniću. Od ukupno 17 općina na području Županije samo dvije imaju dječje vrtiće.

Nepostojanje dovoljnog kapaciteta u dječjim vrtićima otežava mogućnost zapošljavanja roditelja i njihovu fleksibilnost na tržištu rada, a osobito su ovime pogođene žene.

Na području Karlovačke županije trenutno postoji preko 80 objekata područnih škola/odjela u kojima se više ne odvija nastava, a uslijed negativnih demografskih trendova u skoroj budućnosti može se očekivati i povećanje tog broja. Ovi objekti uglavnom se ne koriste i ne održavaju te stoga iz godine u godinu sve više propadaju.

Dva ključna obilježja Karlovačke županije ukazuju na potrebu pojačanog ulaganja u kapacitete za brigu o djeci i mladeži: izrazito nepovoljni demografski trendovi i loša obrazovna struktura stanovništva, koja znatno zaostaje za prosjekom Republike Hrvatske. Kvalitetno organiziran i suvremen sustav školskog odgoja i obrazovanja najznačajniji je segment brige o djeci i mladeži, tim više što buduće generacije priprema na aktivno uključivanje u život i razvoj društva. Bolji uvjeti obrazovanja za djecu i mlade znače ulaganje u budućnost u smislu socijalne, kulturološke, a prije svega i ekonomske revitalizacije.

3.6.2. ZDRAVSTVO I SOCIJALNA SKRB

Na području Karlovačke županije djeluje ukupno 230 zdravstvenih ustanova koje sukladno važećim zakonskim i podzakonskim propisima, svaka u okviru svoje djelatnosti, skrbe o zdravlju stanovništva naše županije, odnosno pružaju usluge zdravstvene zaštite.

Tablica 31.: Pregled zdravstvenih ustanova Karlovačke županije

Zdravstvena ustanova	Broj ustanova
Opća bolnica	2
Specijalna bolnica	1
Dom zdravlja	6
Zavod za javno zdravstvo	1
Poliklinika	4
Ustanova za zdravstvenu njegu	4
Kućna njega i rehabilitacija	9
Privatne ordinacije	168
Laboratoriji	4
Ljekarne	31
Ukupno	230

Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo Karlovačke županije

Karlovačka Županija je osnivač 13 zdravstvenih ustanova na svim naprijed navedenim razinama zdravstvene djelatnosti: Opća bolnica Karlovac i Ogulin, Specijalna bolnica za produženo liječenje Duga Resa, šest domova zdravlja: Karlovac, Duga Resa, Ogulin, Ozalj, Slunj i Vojnić; Karlovačka ljekarna, Zavod za javno zdravstvo Karlovačke županije, Ustanova za zdravstvenu njegu u kući Karlovac i SUVAG – Poliklinika za rehabilitaciju slušanja i govora.

Županijska skupština je krajem svibnja 2010.g. donijela Odluku o osnivanju Zavoda za hitnu medicinu kao prvi korak u okviru reorganizacije Hitne medicinske službe.

Nabrojane zdravstvene ustanove sklapaju godišnje ugovore s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje i to im je najveći izvor sredstava što se tiče osnovne djelatnosti pružanja zdravstvenih usluga (plaće djelatnika, održavanje objekata, potrošni materijal, lijekovi, hrana, energenti). Kao osnivač, Karlovačka županija zdravstvenim ustanovama osigurava kroz decentralizaciju sredstva za investicijska ulaganja, te investicijsko i tekuće održavanje prostora, medicinske i nemedicinske opreme, prijevoznih sredstava i informatičke opreme

U Karlovačkoj županiji krajem 2008. godine bilo je i 168 privatnih ordinacija.

Tablica 32.: Privatne ordinacije krajem 2008. godine u Karlovačkoj županiji

Ordinacija opće medicine	64	Specijalistička pedijatrijska ordinacija	3
Zdravstvena njega bolesnika u kući	9	Specijalistička ginekološka ordinacija	7
Poliklinika za internu medicinu, pedijatriju, neurologiju i psihijatriju	1	Specijalistička dermatološka ordinacija	1
Specijalistička oftalmološka ordinacija	1	Stomatološka ordinacija	57
Specijalistička ortodonska ordinacija	5	Ordinacija medicine rada	5
Fizioterapija	2	Zubotehnički laboratorij	22
Laboratorij	4	Ljekarne	5

Izvor podataka: Hrvatski zavod za javno zdravstvo Karlovačke županije-Registar zdravstvenih djelatnika u Hrvatskoj na dan 31.12.2008. godine

Prema najnovijim dostupnim podacima iz Registra zdravstvenih djelatnika Republike Hrvatske, na području Karlovačke županije ima ukupno 1.553 zdravstvena djelatnika.

Unatoč činjenici da se po broju zdravstvenih radnika, u odnosu na broj stanovnika, nalazimo u okvirima prosjeka na razini Republike Hrvatske, važno je istaknuti da na području Županije nedostaje zdravstvenih radnika (primarna zdrav. zaštita, bolničke specijalnosti i supspecijalnosti).

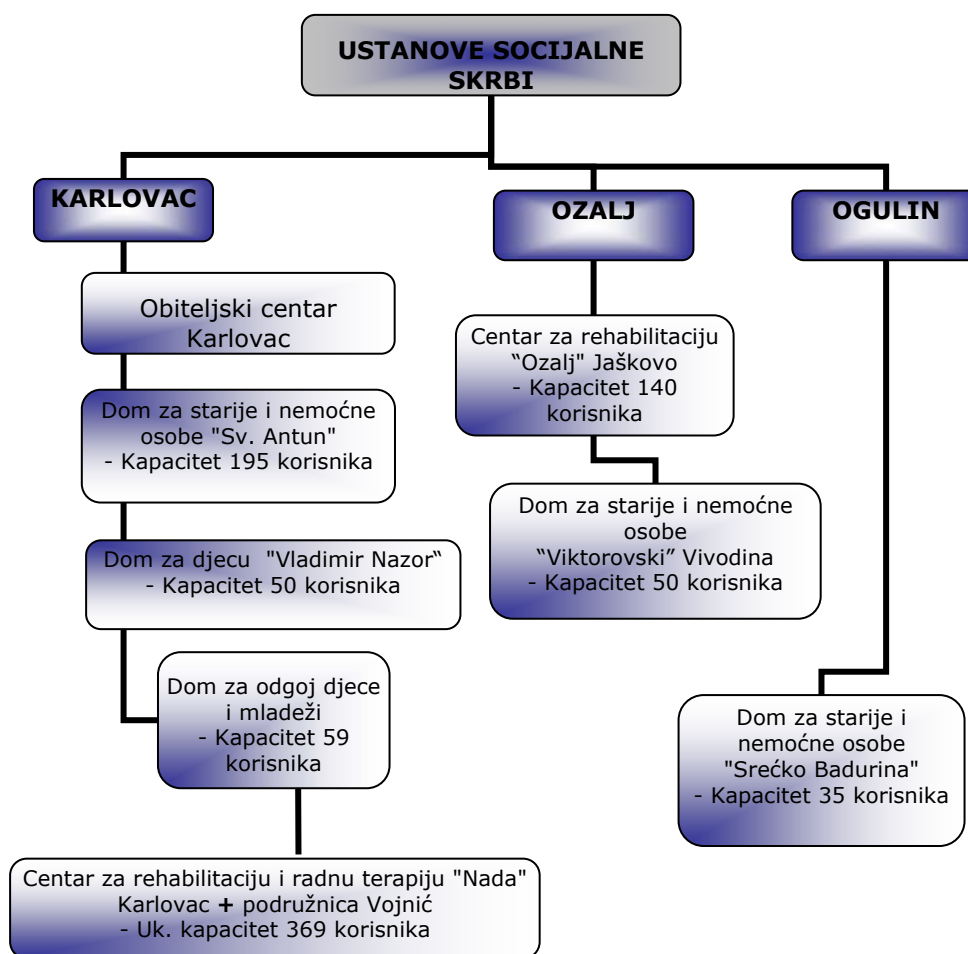
Liječnicima se omogućuje stalno usavršavanje i specijalizacija. Posebno se ističe nedostatak specijalista obiteljske medicine u ambulantama na području od posebnog državnog interesa. Nadalje, kao problem navodimo nedostatak motiviranosti zdravstvenih djelatnika za ostanak ili dolazak na rad u te male sredine.

Ako se ima u vidu broj stanovništva koji je u stalnom padu, broj rođenih i broj umrlih posljednjih godina, kao i činjenica da smo jedna od najstarijih županija u RH, sve to upućuje na potrebu za posebnom brigom o zdravstvenoj zaštiti stanovništva, zdravstvenom prosvjećivanju, preventivnim programima i promicanju zdravlja, uspostavljanju kvalitetne zdravstvene skrbi za kronične bolesnike kao i unapređenja zdravstvene skrbi na području Županije kroz uređenje i dogradnju postojećih kapaciteta i nabavku kvalitetne medicinske opreme i dijagnostičkih uređaja.

Djelatnost socijalne skrbi u Karlovačkoj županiji obavljaju centri i ustanove za socijalnu skrb. Centri za socijalnu skrb djeluju na području grada Karlovca (s dvije podružnice u Ozlju i Vojniću), Duge Rese, Slunja i Ogulina. Sredstva za financiranje centara za socijalnu skrb osiguravaju se u državnom proračunu i u proračunu jedinice područne (regionalne) samouprave na čijem području djeluju.

Ustanove socijalne skrbi raspodijeljene su prema sljedećem shematskom prikazu:

Slika 14.: Ustanove socijalne skrbi na području Karlovačke županije

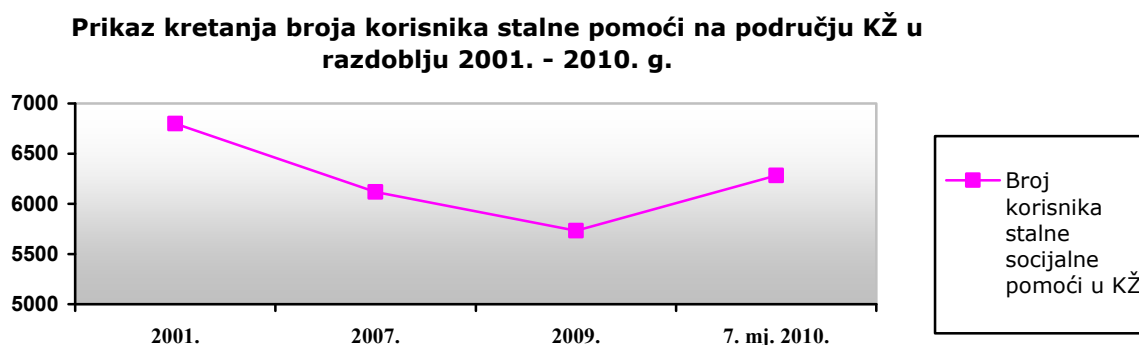

Izvor: Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb Karlovačke županije, 2010.

Dio socijalne skrbi provodi se i kroz gradska društva Crvenoga križa, te upravna tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (sredstva za ostvarivanje prava na pomoć za podmirenje troškova stanovanja i socijalne programe u gradovima i općinama) kao i mnogobrojne udruge koje svojim radom obuhvaćaju socijalno-humanitarnu djelatnost ili ljudska prava.

Na području Karlovačke županije nalazi se veliki broj domaćinstava koja se nalaze u stanju socijalne potrebe te nisu u mogućnosti zadovoljiti niti osnovne životne potrebe.

Slika 15.: Kretanje broja korisnika stalne pomoći na području Karlovačke županije 2001.-2010. g.

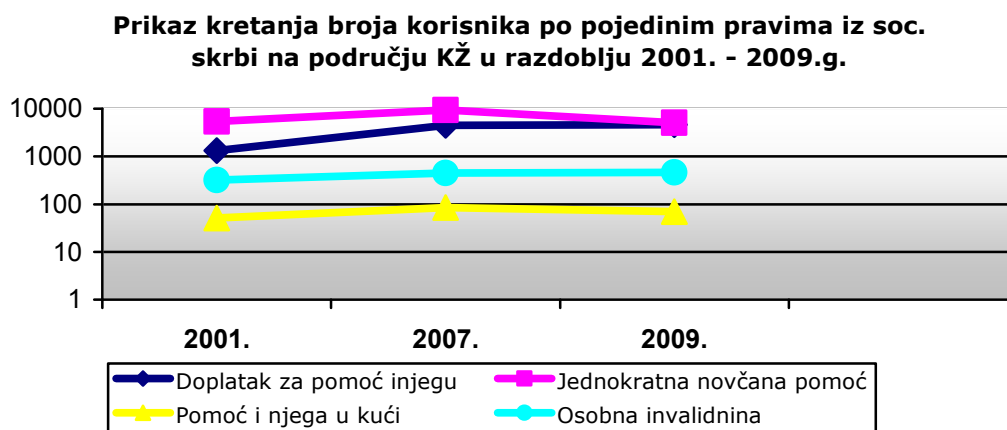

Izvor: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi RH

Po obuhvaćenosti stanovništva sa stalnom pomoći, koja u Republici Hrvatskoj u srpnju 2010. godine iznosi 2,2 %, Karlovačka županija se nalazi na 3. mjestu s 4.4%, a iza Šibensko-kninske (7,5%) i Međimurske (4,7%) županije. Broj korisnika stalne novčane pomoći prati ekonomske trendove društva i varira sukladno sezonskim varijacijama zaposlenosti i nezaposlenosti.

Evidentan je veliki porast broja korisnika doplatka za pomoć i njegu, koji je novčani oblik pomoći, a dodjela ovisi o zdravstvenom stanju i materijalnoj situaciji korisnika.

Slika 16.: Kretanje broja korisnika po pojedinim pravima iz socijalne skrbi na području Karlovačke županije 2001. – 2009. g.

Izvor: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi RH

Nasilje u obitelji i nasilje nad djecom nominalno je u porastu. Stoga se iskazala jasna potreba za osnivanjem i djelovanjem Obiteljskog centra (pruža društvenu potporu obitelji u cilju osnaživanja obitelji i jačanja društvene svijesti o obiteljskim vrijednostima). U okviru Ženske grupe Karlovac „Korak“ djeluje Sklonište za žrtve obiteljskog nasilja.

Karlovačka županija ubraja se među županije s najstarijim stanovništvom u Republici Hrvatskoj (prema popisu 2001. godine - 19,93% je udio osoba starih 65 i više godina, što je odmah iza Ličko-senjske županije s udjelom 22,68%). Na području Županije raste broj staračkih samačkih domaćinstava, te postoji velika potreba pružanja adekvatne brige i skrbi starijim i nemoćnim osobama, kao i psihički bolesnim osobama

Smještaj osobama starije životne dobi na području Karlovačke županije pruža se u domovima za starije i nemoćne osobe, kroz obiteljske domove i skrb izvan vlastite obitelji do 20 korisnika te kroz udomiteljske obitelji. U ovom trenutku na području Županije osnovano je 18 obiteljskih domova i dvije skrbi izvan vlastite obitelji do 20 korisnika. Sve je veća potreba za pružanjem svih oblika vaninstitucionalne skrbi, kako bi se starijim osobama omogućio što duži i kvalitetniji ostanak u vlastitom domu.

Oblici vaninstitucionalne skrbi za starije i nemoćne osobe su sljedeći :

1. Programi koji se financiraju sredstvima Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti (na području Karlovca provodi se program „Dnevni boravak i pomoć u kući starijim osobama“ – 200 korisnika, te program „Pomoć u kući starijim osobama“ – 200 korisnika, program pomoći u kući provodi se i na području Slunja, Rakovice, Krnjaka, Vojnića, Cetingrada i Lasinje – oko 575 korisnika).
2. Program koji se provodi u okviru izvaninstitucionalnog oblika skrbi u Domu za starije i nemoćne osobe „Sv. Antun“ Karlovac, a obuhvaća organizaciju prehrane u restoranu ili dostavu u kuću, pranje rublja i usluge pomoći i njege.
3. Programi koji se provode u okviru djelatnosti gradskih društava Crvenoga križa, a odnose se na programe pomoći u kući (koristi se i mogućnost mjere poticaja u zapošljavanju – javni radovi).
4. Zdravstvenu skrb pruža Ustanova za zdravstvenu njegu u kući Karlovac, koja kroz efikasan i relativno jeftin oblik zdravstvene zaštite brine o kroničnim bolesnicima, koji su često starije osobe.
5. Sklonište za beskućnike.

U Karlovačkoj županiji, prema podacima Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo, dana 14. 12. 2009. živi 17.379 osoba s invaliditetom, od čega su 9.960 muškarci (57%) i 7.419 žene (43%). Na taj način osobe s invaliditetom čine 12,3% ukupnog stanovništva Županije. Najveći broj osoba s invaliditetom, njih 8.532 (49,1%), je starije od 65 godina.

77,4% osoba s invaliditetom nema završenu osnovnu školu ili ima samo osnovnoškolsko obrazovanje, a samo 2,2% ima visoku ili višu stručnu spremu.

Prema podacima Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo, u siječnju 2010. u Karlovačkoj županiji je 241 zaposlena osoba s invaliditetom. Najčešća zvanja kod zaposlenih osoba s invaliditetom su NKV radnik, trgovac, medicinska sestra te automehaničar. U nezadovoljavajućim uvjetima stanovanja živi oko 25% osoba s invaliditetom. Oko 66% osoba, koje ostvaruju prava iz sustava socijalne skrbi, imaju potrebu za pomoći i njegom u punom opsegu.

U Karlovačkoj županiji živi 2.678 branitelja s invaliditetom te 791 osoba s posljedicama ratnih djelovanja iz II. svjetskog rata ili su civilni invalidi rata i poraća.

Najveći broj osoba s invaliditetom ostvaruje invalidska prava preko sustava socijalne skrbi.

Od razvojnih problema najizraženiji su sljedeći:

- nedostatno i neravnomjerno razvijeni izvaninstitucionalni oblici na području Županije
- nedovoljni smještajni kapaciteti u odnosu na potrebe te nedostatna informiranost građana o socijalnim pravima i ponudi socijalno-zdravstvenih usluga;
- nedostatan broj stručno osposobljenih djelatnika i smanjena mogućnost zapošljavanja novih stručnih djelatnika;
- nepostojanje mobilnih timova za pomoć i njegu te osnaživanje osoba iz ranjivih skupina (starije osobe, kronični bolesnici, osobe s invaliditetom i njihovih obitelji).

Prema analiziranom stanju u socijalnoj skrbi, iskazala se potreba razvijanja izvaninstitucionalnih oblika skrbi za starije i nemoćne osobe, osobito u ruralnim područjima naše županije, kako bi se starijim osobama omogućio što dulji i kvalitetniji boravak u vlastitom domu. Isto tako, važno je ojačati suradnju i koordiniranost između ustanova socijalne i zdravstvene skrbi, jedinica lokalne samouprave, civilnog sektora i drugih subjekata u pružanju socijalno-zdravstvenih usluga, kao i stvoriti bazu podataka o pružateljima socijalnih usluga na području cijele Županije. Potrebno je razvijati udomiteljstvo, volonterizam te kontinuirano informirati građane, poglavito osjetljive skupine, o pravima i uslugama koje su im na raspolaganju.

3.6.3. KULTURA

Na području Karlovačke županije djeluju sljedeće ustanove kulture: Gradski muzej Karlovac, Gradsko kazalište „Zorin dom“, Gradska knjižnica „I. G. Kovačić“ Karlovac, Državni arhiv, Pučko otvoreno učilište Ogulin, Knjižnica i čitaonica Ogulin, Pučko otvoreno

učilište Duga Resa, Gradska knjižnica i čitaonica Duga Resa, Knjižnica i čitaonica Slunj, Pučko otvoreno učilište Slunj, Pučko otvoreno učilište „Katarina Zrinska“ Ozalj, Gradska knjižnica i čitaonica I. Belostenca Ozalj, Zavičajni muzej Ozalj, Knjižnica i čitaonica Vojnić i Knjižnica i čitaonica Plaški. Osnivači ustanova kulture na području Županije su jedinice lokalne samouprave, pa se i njihovo djelovanje najvećim dijelom financira iz općinskih i gradskih proračuna.

U sklopu Zajednice amaterskih kulturno-umjetničkih djelatnosti Karlovačke županije djeluje 67 amaterskih udruga kulture, no broj ovakvih udruga na području čitave Županije znatno je veći. Na području Županije postoji velik broj zaštićenih i preventivno zaštićenih nepokretnih i pokretnih kulturnih dobara te arheološke baštine.

Kako na razini Županije kao jedinice regionalne samouprave tako i u svim jedinicama lokalne samouprave na području Županije, prisutan je problem nedostatka financijskih sredstava koja se izdvajaju za programe u kulturi i djelatnost ustanova kulture.

Posebni je problem nedostatak financijskih sredstava za očuvanje kulturnih dobara budući je riječ o projektima koji iziskuju znatna sredstva za istraživačke i konzervatorsko-restauratorske radove.

3.6.4. ŠPORT

Prema usvojenim kriterijima za programiranje i financiranje javnih potreba u športu na području Karlovačke županije prioritetno se podržava i financijski prati provođenje športskih aktivnosti djece, mladeži i studenata, djelovanje športskih udruga, športskih zajednica i saveza, zapošljavanje osoba za obavljanje stručnih poslova u športu, nabava športske opreme, organizacija i sudjelovanje na domaćim i međunarodnim natjecanjima te opća i posebna zdravstvena zaštita športaša, športske aktivnosti osoba s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom, planiranje, izgradnja, održavanje i korištenje športskih građevina značajnih za Karlovačku županiju, provođenje i financiranje znanstvenih i razvojnih projekata elaborata i studija u funkciji razvoja športa.

Savez športova Karlovačke županije osnovan je prije 13 godina i prvi je županijski športski savez u Republici Hrvatskoj. Savez u sastavu ima pet športskih zajednica (u Karlovcu, Ogulinu, Dugoj Resi, Ozlju i Slunju - s ukupno 183 kluba/udruga) i 13 strukovnih športskih saveza u različitim športovima.

Karlovačka županija neposredno ulaže i u športske objekte i igrališta te je jedinstvena po pilot-projektu tripartitnog financiranja, i to od strane države, županije i grada ili općine na

čijem se području nalazi objekt. U sklopu toga projekta do sada je obnovljeno ili izgrađeno 60 igrališta na području cijele Županije.

Šport se u našoj županiji nalazi pred velikim izazovima današnjice i rastuće konkurencije. Bez kvalitetnog i kontinuiranog rada, prvenstveno s mladima, kao i bez većeg ulaganja u objekte, kadrove i opremu, Karlovačka županija u budućnosti neće moći ići ukorak s ekonomski jačim sredinama.

Pozitivna obilježja

Razvijen sustav zdravstvenih ustanova
Organiziranost socijalne skrbi putem izvaninstitucionalnih programa
Ustanovljeni stručni timovi za udomiteljstvo
Programi za žrtve obiteljskog nasilja - osnovan
Obiteljski centar Karlovačke županije

Negativna obilježja

Nedostatak specijalista obiteljske medicine
Visok postotak primatelja stalne novčane pomoći
Nedostatak smještanih kapaciteta i stručnih djelatnika u području socijalne skrbi
Malo mobilnih timova za pomoć i njegu
Nedostatak stručnih kadrova za rad sa iz ranjivim skupinama

Razvojne potrebe

Preventivni programi zaštite zdravlja
Nabava kvalitetne dijagnostičke opreme
Daljnji razvoj izvaninstitucionalnih oblika socijalne skrbi
Unapređenje udomiteljstva
Bolja informiranost građane o socijalnim pravima i zdravstvenim uslugama

Razvojni problemi

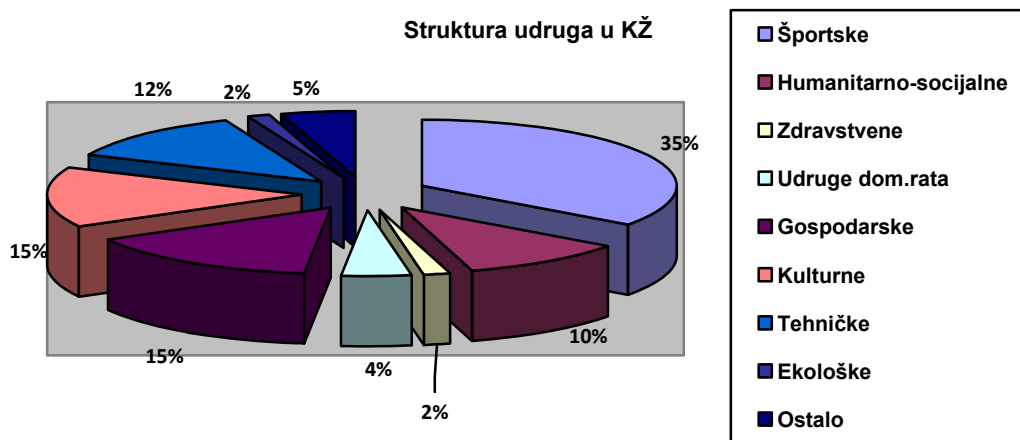
Nedostaje zdravstvenih radnika na PPD
Financijska ovisnost o državnom proračunu
Staro stanovništvo
Centraliziranost i dosta birokratiziranja
Dislociranost i slaba prometna povezanost s ruralnim područjima

3.7. CIVILNO DRUŠTVO

Civilno društvo je područje koje obuhvaća slobodno i nezavisno samoorganiziranje građana. Kako na lokalnoj tako i na regionalnoj razini dobrovoljno sudjelovanje građana u provedbi inicijativa i programa udruga predstavlja važan korak u rješavanju tekuće problematike svih članova zajednice, a osobito osoba s invaliditetom, kao i ukupni društveni kapital zajednice.

Na području Karlovačke županije registriran je veliki broj udruga, što govori o potrebama članova zajednice koje se ne mogu riješiti u okviru klasičnih institucionalnih sustava pomoći. Prema podacima Ureda državne uprave iz 2010. godine u Karlovačkoj županiji evidentirano je 1.211 udruga civilnog društva. Slijedi grafički prikaz strukture udruga na području Karlovačke županije.

Slika 17.: Struktura udruga na području Karlovačke županije

Izvor podataka: Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb Karlovačke županije, 2010.

Profesionalno zapošljavanje stručnog osoblja u udrugama građana zadnjih godina napreduje, ali je još nedovoljno iskorištena kategorija. Sve ovo govori o većoj potrebi razvoja kulture civilnog društva kroz prepoznavanje onih programa koji vode izravnom uključivanju građana u donošenje odluka važnih za cijelu zajednicu.

Ključna obilježja o radu i djelovanju udruga:

- veliki broj registriranih udruga, mali broj aktivnih
- ne postoji dovoljno razvijena kultura civilnog društva
- nerazvijena međusektorska suradnja
- nedovoljna educiranost udruga o upravljanju i planiranju
- trend povezivanja udruga u županiji.

Većina udruga nema dovoljan broj aktivno uključenih članova (iako možda imaju veliki broj korisnika). Vodstvo i upravljanje udrugama je u rukama nekolicine aktivnih pojedinaca, koji često niti sami nemaju dovoljno znanja iz neprofitnog poduzetništva u upravljanja.

Prevelik broj udruga razvija pretjeranu ovisnost o financiranju iz sredstava lokalnog i regionalnog sektora, a praksa pokazuje da ta količina sredstava nije dovoljna za obavljanje svih njihovih djelatnosti. Po svom ustroju udruge koje su registrirane u Karlovačkoj županiji su raznovrsne. Postoje samostalne udruge, savezi udruga, kao i neformalne mreže i koordinacije udruga.

Civilno društvo u posljednjih desetak godina doživjelo je značajan razvoj i postiglo suradnju s donatorima, sponzorima, jedinicama lokalne uprave i samouprave. Podrška u razvoju civilnog društva u Karlovačkoj županiji sve je intenzivnija kroz financiranja putem županijskih i gradskih natječaja, putem ministarstava, Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva, Regionalne zaklade za lokalni razvoj „Zamah“, kroz natječaje poduzeća iz drugih dijelova Hrvatske, stranih donatora i ambasada.

Značajna sredstva za institucionalizaciju udruga i provedbe projekata na raspolaganju su i od strane europskih pretpristupnih fondova.

Ohrabruje trend sve većeg međusobnog povezivanja udruga na području Karlovačke županije, ali i povezivanje s udrugama u drugim dijelovima Hrvatske kroz nacionalne saveze ili koordinacije i mreže. Primjetan je trend povezivanja udruga u svrhu razvoja kapaciteta, međusobnog obrazovanja i razmjene iskustava, strateškog i akcijskog planiranja, mobilizacije članstva, javne promidžbe, prikupljanja sredstava i pokretanja zajedničkih projekata.

Pozitivna obilježja

Veliki broj registriranih udruga,
Podrška institucija razvoju civilnog društva
Trend povezivanja udruga u Županiji

Negativna obilježja

Veliki broj registriranih udruga, mali broj aktivnih
Ne postoji dovoljno razvijena kultura civilnog društva
nerazvijena međusektorska suradnja
Nedovoljna educiranost udruga o upravljanju i
planiranju
Rad u udrugama isključivo je volonterski

Razvojne potrebe

Podrška programima civilnog sektora kroz proračunska
sredstva
Uključivanje kulturnih i športskih udruga u turističku
ponudu
Promoviranje volonterizma
Bolje umrežavanje postojećih udruga u Županiji
Povezivanje sa asocijacijama udruga iz prekograničnog
prostora

Razvojni problemi

Nedostatak adekvatnog prostora i opreme kod većine
udruga
Nema sustava valorizacije volonterskog rada
Nerazvijena međusektorska suradnja
Nedovoljna uključenost civilnog sektora u razvojno
planiranje

3.8. INSTITUCIONALNI OKVIR ZA UPRAVLJANJE RAZVOJEM

Karlovačke županija je jedinica regionalne samouprave sa sjedištem u Karlovcu. Sastoji se od 22 jedinice lokalne samouprave od kojih pet ima status grada (Duga Resa, Karlovac, Ogulin, Ozalj i Slunj), a 17 status općine (Barilović, Bosiljevo, Cetingrad, Draganić, Generalski Stol, Josipdol, Kamanje, Krnjak, Lasinja, Netretić, Plaški, Rakovica, Saborsko, Ribnik, Tounj, Vojnić, Žakanje).

Sukladno Zakonu o području od posebne državne skrbi (NN 86/08), gradovi i općine Karlovačke županije razvrstani su u tri skupine.

Gradovi, općine i naselja koja se nalaze u prvoj skupini područja posebne državne skrbi su: Cetingrad, Rakovica, Slunj i Vojnić.

Gradovi, općine i naselja koja se nalaze u drugoj skupini područja posebne državne skrbi su: Barilović, Josipdol, Krnjak, Lasinja, Plaški, Saborsko, Tounj, Karlovac i to naselja: Banska Selnica, Banski Moravci, Blatnica Pokupska, Brezova Glava, Brežani, Brođani, Cerovac Vukmanički, Donja Trebinja, Donji Sjeniĉak, Gornja Trebinja, Gornji Sjeniĉak, Ivanković Sela, Ivošević Selo, Kablar, Kamensko, Karlovac – dijelovi Gornje Mekušje, Sajevac i Turanj, Klipino Brdo, Kljaić Brdo, Knez Gorica, Lipje, Manjerovići, Okić, Popović Brdo, Ribari, Skakavac, Slunjska Selnica, Slunjski Moravci, Tušilović, Udbinja, Utinja, Vukmanić.

Općine koje se nalaze u trećoj skupini područja posebne državne skrbi su: Bosiljevo, Generalski Stol, Netretić i Ribnik.

U skladu s člankom 24. Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 153/09), jedinice područne (regionalne) samouprave razvrstavaju se prema indeksu razvijenosti u četiri skupine. Karlovačka županija spada u I. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 75% prosjeka Republike Hrvatske.

Temeljem članka 43. Zakona o službenoj statistici (NN 103/03) Državni zavod za statistiku određuje nacionalnu klasifikaciju prostornih jedinica za statistiku prema kojoj Karlovačka županija, zajedno s Bjelovarsko-bilogorskom, Virovitičko-podravskom, Požeško-slavonskom, Brodsko-posavskom, Osječko-baranjskom, Vukovarsko-srijemskom i Sisačko-moslavačkom, pripada Središnjoj i Istočnoj (Panonskoj) Hrvatskoj (NUTS II).

U skladu sa Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 114/01) Županija u svom samoupravnom djelokrugu vodi brigu o ravnomjernom razvoju i obavlja poslove od regionalnog znaĉaja, a osobito poslove koji se odnose na:

- školstvo
- zdravstvo
- socijalnu skrb
- prostorno –urbanistiĉko planiranje
- gospodarski razvoj.

Važnu ulogu u upravljanju razvojem imaju tijela Županije: Županijska skupština, župan, zamjenici župana i upravna tijela i službe (Ured župana, Tajništvo, Upravni odjel za proraĉun i financije, Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb, Upravni odjel za gospodarstvo, komunalnu infrastrukturu, obnovu i energetiku, Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo i turizam, Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, tehniĉku kulturu,

šport i informiranje, Upravni odjel za europske integracije i regionalnu suradnju, Upravni odjel za prostorno uređenje, građenje i zaštitu okoliša). Oni provode propise i aktivnosti u cilju unapređenja.

Jedinice lokalne samouprave u svom samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove lokalnog značaja koji se odnose na:

- uređenje naselja i stanovanja,
- prostorno i urbanističko uređenje,
- komunalne djelatnosti,
- brigu o djeci,
- socijalnu skrb,
- odgoj i osnovno obrazovanje,
- kulturu i šport,
- zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša,
- protupožarnu i civilnu zaštitu.

U gradovima i općinama djeluju gradska i općinska vijeća. Glavnu ulogu u upravljanju razvojem, pored tih tijela, imaju gradonačelnici i načelnici te njihovi zamjenici, kao i upravni odjeli i službe jedinica lokalne samouprave.

Kod općina uprava je najčešće organizirana putem jedinstvenog upravnog odjela koji obavlja sve poslove iz nadležnosti jedinice lokalne samouprave. Česti su problemi s kadrovima, što utječe na upravljanje razvojem tih jedinica.

Upravo kod takovih jedinica lokalne samouprave osjeća se potreba bolje povezanosti i suradnje sa županijskom upravom, a posebice s Razvojnom agencijom Karlovačke županije u cilju pripreme projekata od značaja za JLS i Županiju u cjelini.

Važan instrument provedbe razvojne politike je proračun. U skladu sa Zakonom o proračunu (NN 87/08) proračunski okvir donosi se za trogodišnje razdoblje, tj. proračun se donosi za jednu godinu, zajedno s projekcijama za sljedeće dvije godine. Upravo planovi razvojnih programa čine važan dio proračuna svake jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Pored toga, neophodno je vršiti vrednovanje rezultata i učinaka realiziranih projekata od važnosti za razvoj pojedine jedinice. Upravo o tim elementima treba voditi računa u planiranju i upravljanju razvojem u nadolazećem razdoblju.

Od izuzetne važnosti za razvoj su i prostorni planovi, kako Županije tako i jedinica lokalne samouprave na njenom području. Županija i sve općine i gradovi imaju donesene prostorne planove. Županija ima Plan zaštite okoliša kao i Program gospodarenja otpadom.

Značajnu ulogu u upravljanju razvojem trebale bi imati i udruge koje su na području

Županije registrirane u znatnom broju u različitim područjima (šport, kultura, tehnička djelatnost, gospodarstvo, humanitarna djelovanja i dr.), ali je tek manji broj aktiviran i organiziran na način da se može uključiti u pripremu i realizaciju pojedinih projekata.

Na području Karlovačke županije djeluje Veleučilište Karlovac, obrazovna institucija s pozitivnim utjecajem na ukupni razvoj u Županiji.

Za upravljanje razvojem važne su i turističke zajednice, s obzirom na brojne lokalitete i pretpostavke za razvoj turizma na području cijele Županije.

Pozitivna obilježja

Razvijeni upravljački sustavi Županije i JLS-a
Sve općine i Županija imaju prostorne planove
Pozitivan utjecaj obrazovnih institucija

Negativna obilježja

Veliki broj jedinica lokalne samouprave u području od posebne državne skrbi
Indeks razvijenosti KŽ manji od 75% prosjeka RH

Razvojne potrebe

Bolje povezivanje JLS-a sa županijskom upravom

Razvojni problemi

Slaba ekonomska moć JLS-a
Slaba kadrovska struktura u općinama

3.9. FINANCIJSKI IZVORI ZA RAZVOJNE PROJEKTE I FUNKCIONIRANJE ŽUPANIJE

Prihode Županijskog proračuna u najvećem dijelu čine sredstva koja se osiguravaju učešćem u zajedničkim porezima kroz porez na dohodak. Pored toga sredstva se ostvaruju i od poreza na cestovna motorna vozila, porez na plovila, automate za zabavne igre, na prihod od vlastite imovine, te drugi prihod u skladu s propisima.

Značajan izvor prihoda čine i pomoći iz državnog proračuna i fondova, ovisno o prijavljenim projektima.

Kako županija od srpnja 2001. godine provodi financiranje dijela decentraliziranih funkcija u školstvu, zdravstvu i socijalnoj skrbi, za ove aktivnosti osigurava sredstva u vidu dodatnog udjela u porezu na dohodak i sredstva izravnjanja iz državnog proračuna.

Općine i gradovi ostvaruju sredstva iz vlastitih prihoda od zajedničkih poreza, pomoći iz državnog i županijskog proračuna i drugih prihoda u skladu s propisima.

Proračun Karlovačke županije u 2009. godini ostvaren je u iznosu od 151,2 mil. kuna.

U strukturi ostvarenih prihoda proračuna Županije zastupljena su sredstva:

- porez na dohodak	105,9 mil. kuna	ili 70,03 %
- porez na cestovna motorna vozila	5,2 mil. kuna	ili 3.44 %
- pomoći iz državnog proračuna i fondova	15,5 mil. kuna	ili 10,25 %
- ostali prihodi	23,9 mil. kuna	ili 15,81 %

Rashodi županijskog proračuna ostvareni su u iznosu od 150,3 mil. kuna, a sredstva su usmjerena za sljedeće potrebe:

- gospodarstvo, komunalni poslovi i zaštita imovina i osoba	28,4 mil. kuna
- europske integracije i regionalna suradnja	0,3 mil. kuna
- gospodarenje energijom	1,5 mil. kuna
- prostorno uređenje, zaštita prirode i gospodarenje otpadom	1,4 mil. kuna
- osnovno i srednje školstvo, stipendiranje uč. i stud.	53,2 mil. kuna
- kultura, šport i udruge građana	4,4 mil. kuna
- zdravstvo	18,0 mil. kuna
- socijalna skrb	12,7 mil. kuna
- upravna tijela Županije	16,9 mil. kuna
- otplata kredita Županije	4,9 mil. kuna
- Županijska skupština i izbori	8,0 mil. kuna

Prihodi županijskog proračuna stječu se u najvećem dijelu iz zajedničkih poreza, zatim vlastitih prihoda, pomoći iz državnog proračuna i fondova.

Znatna sredstva ulažu se u gospodarstvo, komunalnu infrastrukturu i društvene djelatnosti (decentralizacija u školstvu, zdravstvu i socijalnoj skrbi).

U cilju financiranja projekata od značaja za Županiju, potrebno je udruživati sredstva županije, jedinica lokalne samouprave i državnog proračuna, odnosno fondova.

Potrebno je postići bolje informiranje zainteresiranih korisnika na području Županije oko predlaganja programa razvoja, kao i intenzivnije pripremati projekte za financiranje iz drugih izvora, osim Proračuna.

Pozitivna obilježja

Prihodi županijskog proračuna čine sredstva od poreza na ceste, motorna vozila, plovila, automate za zabavne igre, prihode od vlastite imovine te druge prihode
Pomoć iz državnog proračuna i fondova
Općine i gradovi ostvaruju sredstva iz vlastitih prihoda

Razvojne potrebe

Udruživanje sredstava iz Županije i JLS-a za zajedničke projekte
Racionalizacija korisnika proračuna
Povećanje prihoda kroz financiranje razvojnih projekata

Negativna obilježja

Prihodi nedovoljni i neredoviti
Općine i gradovi ne udružuju sredstva za zajedničke projekte
Mali broj projekata spremnih za financiranje

Razvojni problemi

Smanjenje prihoda iz državnog proračuna i poreza
Ukidanje županija
Mali vlastiti prihodi JLS-a

3.10. MEĐUREGIONALNA I MEĐUNARODNA SURADNJA

Od osnutka Karlovačke županije, međunarodna i regionalna suradnja je bila iznimno važno područje djelovanja. Spomenuta suradnja se počela institucionalizirati osnivanjem Odbora za europske integracije, međunarodnu, međugeneracijsku suradnju i lokalnu samoupravu i Savjeta za europske integracije, koji su intenzivirali i proširivali suradnju s raznim međunarodnim institucijama i regijama koje su promovirale ujednačeni regionalni razvoj EU regija.

S ciljem ubrzavanja regionalnog razvoja županije, osnovana su i posebna tijela u sklopu programa međunarodnih institucija koje su omogućavale financiranje razvojnih projekata; tako su se u županijama osnivali savjeti za praćenja programa Ujedinjenih Naroda, Program za razvoj (UNDP) i Program Svjetske banke za gospodarski oporavak (WB-PSGO).

Karlovačka županija je potpisala i brojne sporazume o suradnji s međunarodnim regijama i inicijativama i redovito organizirala međusobne posjete s ciljem jačanja suradnje i promocije.

Posebno treba istaknuti da nakon regionalne podjele Republike Hrvatske na statističke regije - NUTS 2 regije, Karlovačka županija je, kao dio regije Srednje i Istočne Hrvatske ili Panonske Hrvatske, pojačala suradnju sa županijama iz Panonske regije i započela planirati zajedničke i velike razvojne programe i projekte na nivou NUTS 2 regije.

Karlovačka županija, kao institucija regionalne samouprave, ima potpisane sporazume o suradnji s:

1. Provincijom Alessandria iz Italije,
2. Pokrajinom Štajerska iz Austrije,
3. Provincijom Zanzan iz Irana,
4. Gradom Münchenom – nema potpisanog sporazuma, ali suradnja traje,
5. Unsko-sanskim kantonom BiH,

kao i sporazume o suradnji s dvije hrvatske županije: Dubrovačko-neretvanskom i Ličko-senjskom.

S gospodarskog aspekta važno je spomenuti i sporazume o suradnji drugih institucija. Primjerice, HGK – Županijska komora Karlovac, koja je također uključena u aktivnosti međuregionalne suradnje, potpisala je sporazume o suradnji s predstavnicima gospodarskih komora iz regije²⁵:

1. Stopanska komora Skopje, Republika Makedonija, 1996. godine,
2. Češka gospodarska komora Trebič, Trebič, Češka - 1996. godine,
3. Slovačka komora za trgovinu i industriju, Regionalna komora Žilina, Slovačka, 1996. godine,
4. Trgovinska industrijska komora Plovdiv, Republika Bugarska, 1997. godine,
5. Privredna komora regije Tuzla, BiH, 1997. godine,
6. Wielkopolska Izba Przemyslowo - Handlowa w Poznaniu, Poljska (Gospodarska komora Poznan), 1997. godine,
7. Privredna komora Unsko-sanskog kantona, Republika BiH, 1998. godine (Memorandum o zaštiti okoliša s Privrednom komorom Unsko-sanskog kantona),
8. Gospodarska komora Herceg-Bosna, Mostar, BiH, 1998. godine,
9. Privredna komora Zeničko-dobojskog kantona, BiH, 2000. godine,
10. Industrijsko-trgovinske komore Somogy, Kaposvar, Mađarska, 2003. godine.

Značajan čimbenik međuregionalne suradnje su partnerstva u koje je uključena Razvojna agencija Karlovačke županije d.o.o. Prvo partnerstvo uspostavljeno je 2005. godine s razvojnim agencijama iz Slovenije i Hrvatske, a povod je bilo sudjelovanje u Programu Interreg IIIA. Tri agencije sa slovenske strane (Regionalni razvojni center Koper, Regionalna razvojna agencija Notranjsko-kraške regije d.o.o., Razvojni center Novo mesto d.o.o.) i tri s Hrvatske (Istarska razvojna agencija (IDA) d.o.o., Razvojna agencija Porin d.o.o. i Centar za poduzetništvo Karlovačke županije d.o.o.) potpisale su 26. siječnja 2005. u Rijeci pismo namjere o radu na zajedničkim projektima. Potpisnice pisma namjere uspostavile su zajedničku radnu skupinu za upravljanje projektnim aktivnostima, a rezultat dugogodišnje suradnje je više zajedničkih projekata.

²⁵

Izvor: www.hgk.hr

Želja za suradnjom na zajedničkim prekograničnim projektima bila je povod za partnerstvo Razvojne agencije Karlovačke županije d.o.o. sa sedam razvojnih agencija/institucija iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Sporazum o suradnji novog partnerstva potpisan je 24. 09. 2010. u Hotelu Kostelski Buk u Bihaću, BiH, a potpisnice Sporazuma su sljedeće agencije/institucije: PLOD Centar Bihać; Gradska razvojna agencija Banja Luka; Regionalna razvojna agencija RDA NW; Udruženje za razvoj NERDA; Razvojna agencija Sisačko-moslavačke županije SIMORA d.o.o.; CTR - Razvojna agencija Brodsko-posavske županije d.o.o.; Razvojna agencija Karlovačke županije d.o.o.; Agencija za ekonomski razvoj opštine Prijedor PREDA-PD.

ČLANSTVO U MEĐUNARODNIM INICIJATIVAMA I INSTITUCIJAMA

Svrha članstva u međunarodnim inicijativama i institucijama jest promocija regije, odnosno Županije, te što aktivnije uključivanje u aktivnosti međunarodnih institucija kojih je Županija član. Karlovačka županija je, u nastojanju da se uključi u razmjenu iskustava s prekograničnim regijama i međunarodnim institucijama, postala članica sljedećih međunarodnih i međuregionalnih institucija i inicijativa:

1. Skupštine europskih regija – AER (Assembly of European Regions) od 2004. godine sa sjedištem u Strassbourgu (Francuska).
2. Instituta regija Europe – IRE (Institut der Regionen Europas) sa sjedištem u Salzburgu (Austrija).
3. Srednjeeuropski koridor - Ruta 65 (CETC-65) – Županija je od 2010. godine članica ove međunarodne inicijative čiji je glavni cilj razvijanje multimodalnih infrastrukturnih i gospodarskih veza regija - članica inicijative, koja pokriva površinu od približno 30 tisuća km² te vodi od luke Malmö u Švedskoj do luke Rijeka u Hrvatskoj, a spaja europski sjever s Bliskim istokom i središnjom Azijom.
4. Ureda Panonske Hrvatske u Bruxellesu - Županija je članica Ureda od 2009. godine (od 2007. do 2009. Ureda hrvatskih regija), koji omogućava članicama (županijama i gradovima) promociju i informacije o europskim institucijama te umrežavanje u različite projekte, kao i sudjelovanje u međunarodnim događanjima u Bruxellesu (kao što je svake godine OPEN DAYS, ili kao što je bio primjerice događaj „Croatia-next EU-member“ 2010. godine).

PROJEKTI

Sudjelovanje Karlovačke županije u pripremi projektnih prijedloga te u programima prekogranične, međuregionalne i transnacionalne suradnje provodi se kroz uključenost u različite natječaje iz pretpristupnih i drugih fondova:

Pripremljeni su projekti u sklopu sljedećih programa: CARDS 2004, CARDS 2004 – socijalne usluge za javni sektor, CARDS 2004 – partnerstvo za zapošljavanje, PHARE 2006 – demokratizacija i ljudska prava, PHARE 2006 – uključivanje mladih, Program Jadran – novo susjedstvo - Adriatic New Neighbourhood Programme INTERREG/CARDS – PHARE, Program CARDS CBC, prekogranična suradnja, BIH-Hrvatska, Program IEE, inteligentna energija Europe, (Intelligent Energy Europe), PSGO, Europska investicijska banka – EIB II, IPA-program, IPARD - Instrument za pretpristupne pomoći, ruralni razvoj, UNDP - programi UN-a (Ujedinjenih naroda), Programi Zajednice otvoreni za Republiku Hrvatsku, Transnacionalni programi i drugi.

Od ukupno 167 pripremljenih projekata u prosjeku je oko 70% realizirano ili je još uvijek u provedbi na području Karlovačke županije.

U Upravnom odjelu za europske integracije Karlovačke županije, zajedno sa stranim konzultantima i predstavnicima predlagatelja, pripremljeno je sveukupno 10 projekata prema preporukama i odlukama Regionalnog partnerskog odbora Karlovačke županije u vrijednosti otprilike 14 milijuna kuna:

- Razvoj centra izvrsnosti u mehatronici,
- Regionalni vodovod Lička Jasenica-Plitvička jezera-Slunj,
- Master plan turizma Karlovačke i Ličko-senjske županije,
- Preporod karlovačke gradske zvijezde,
- Skriveni dragulji Korane,

kao i studije izvodljivosti za projekte:

- Ivanina kuća bajke u Ogulinu,
- Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda u Slunju,
- Gospodarenje otpadom za područje djelovanja Komunalnog poduzeća Ozalj,
- Sanacija odlagališta SODOL,
- Strategija razvoja Toplane – Karlovac,

46 projekata u programu Svjetske banke (PSGO) i Ujedinjenih naroda (UNDP) u vrijednosti otprilike 54 milijuna kuna, te sveukupno 107 projekata u okviru različitih programa EU-a, WB-a, EIB-a, UNDP-a i ostalih donatora koji su u skladu s mjerama, ciljevima i prioritetima Županijskog Regionalnog operativnog programa – ROP-a, u ukupnoj vrijednosti projekata od oko 110 milijuna kuna.

Kao što je evidentno, cilj aktivnosti koje se odnose na međunarodnu suradnju i prekogranične kontakte je da se kroz projekte financirane iz pretpristupnih fondova realiziraju razvojni potencijali Karlovačke županije i na taj način ojača Županija kao regija; da se kroz regionalnu suradnju sa županijama Panonske Hrvatske pripreme zajednički projekti za financiranje iz strukturnih i drugih fondova te, jačanjem međunarodne suradnje

i promidžbom kroz Ured Panonske Hrvatske u Bruxellesu, ojačaju tehnički i ljudski kapaciteti i potakne partnerstvo za međuregionalne projekte.

Pozitivna obilježja Institucionalizacija međuregionalne i međunarodne suradnje Praćenje programa EU-a i programa međunarodnih institucija za financiranje razvojnih projekata Sporazumi o suradnji s institucijama u RH i inozemstvu Članstvo u međunarodnim institucijama Stečeno iskustvo u pripremi i provedbi EU projekata i ostalih fondova	Negativna obilježja Ograničeni kontakti s partnerskim institucijama i organizacijama u inozemstvu Slabo korištenje mogućnosti koje omogućuje članstvo u međunarodnim institucijama Mali broj djelatnika JLS-a iz KŽ sudjeluje u radu Ureda u Bruxellesu
Razvojne potrebe Planiranje zajedničkih razvojnih projekata na nivou NUTS II regije Edukacija i prijenos znanja	Razvojni problemi Malo spremnih projekata za financiranje iz EU fondova Odlazak malobrojnih stručnih kadrova iz Županije Slabe mogućnosti zapošljavanje mladih i visokoobrazovanih osoba

3.11. RAZVOJNI PLANOVI I PROGRAMI

Strateški dokumenti i programi odnose se na rješenja, programe, alate i dokumente koji su neophodni za razvoj svake jedinice lokalne samouprave. Dvije su najčešće forme u kojoj jedinice lokalne samouprave na području Karlovačke županije izrađuju svoje strateške dokumente; Programi ukupnog razvoja (PUR) i Mape razvoja.

Program ukupnog razvoja je temeljni strateški dokument koji definira optimalne razvojne pravce lokalnog područja uzimajući u obzir obilježja, prednosti i ograničenja promatranog područja i njegovog okruženja.

Mapa razvoja je dokument koji se naslanja na već izrađeni Program ukupnog razvoja jedinice lokalne samouprave te na strategiju razvoja zadanu u Regionalnom operativnom programu.

Planiranje regionalnog razvoja u Karlovačkoj županiji do sada je rađeno jedino kroz **Regionalni operativni program** (ROP). Prije Regionalnog operativnog plana nisu postojale sveobuhvatne i za više godina izrađene strategije kojima se planirao razvoj. ROP je u tom smislu predstavljao prvi strateški dokument usklađen s terminologijom i metodologijom Europske Unije, koji je poslužio kao obrazac za izradu novih regionalnih strateških dokumenata, ponajprije Županijske razvojne strategije.

PUR- ovi i Mape razvoja - Jedinice lokalne samouprave

Određeni broj gradova i općina u Karlovačkoj županiji svoje je razvojne planove oblikovao kroz Programe ukupnog razvoja i Mape razvoja. Na taj način su bar donekle definirali svoje razvojne prioritete.

Tako se **Grad Slunj** kroz svoju Mapu razvoja nadovezuje na već izrađeni Plan ukupnog razvoja Grada Slunja te sve to povezuje s Regionalnim operativnom programom Karlovačke županije.

Treba spomenuti i da je **Grad Slunj** dao izraditi i Strategiju razvoja Grada Slunja koja je obuhvaćala razdoblje od 2004. do 2007. godine. Program ukupnog razvoja **Grada Duge Rese** usmjeren je na integrirani, odnosno održivi razvitak koji objedinjuje tri cilja: gospodarski, socijalni (društveno) i ekološki održivi razvitak na području Grada Duge Rese.

Mjere razvoja **Kamanja** predstavljaju najvažniji dio Mape razvoja Općine Kamanje. Definirane mjere su srednjoročni putovi za postizanje prioritetnih ciljeva, a njima se također omogućava iskorištavanje postojećih resursa. Mjere razvoja općine Kamanje također su povezane s mjerama strategije višeg ranga, Regionalnog operativnog programa Karlovačke županije.

Od općina koje su nastojale istaknuti svoje razvojne ciljeve, treba posebno istaknuti općinu **Rakovica**. Još 2003. godine oni su izradili Strategiju gospodarskog razvoja u kojoj se ističe da se Općina Rakovica odlučila za proces strateškog planiranja gospodarskog razvoja, svjesna mogućnosti da lokalna samouprava može stvoriti okruženje povoljno za gospodarski razvoj, promovirati ga i realizirati.

Općina **Generalski Stol** također je svoje razvojne prioritete uokvirila u Program ukupnog razvoja. Glavni ciljevi definirani ovim lokalnim razvojnim programom su: zaustaviti odlazak ljudi, otvarati nova radna mjesta za mlade i starije, privući školovane ljude i iz drugih krajeva, privući tehnološka znanja i inovacije, te ih prilagoditi potrebama i osobitostima područja.

I općina **Krnjak** izradila je Program ukupnog razvoja koji je uglavnom usmjeren na razvoj turističkih kapaciteta.

Grad Karlovac ima strategiju razvoja koja je rađena za razdoblje do 2010. godine i Gradski program za mlade, kao specifičnu strategiju koja je usmjerena na prioritete i mjere koje mogu popraviti standard mladih na području Grada Karlovca, a koje je teško zadržati nakon što završe školovanje. Trenutačno se nalazi u izradi nove strategije razvoja. U pripremi je još nekoliko značajnih dokumenata kao što je Strategija razvoja ruralnog područja grada, Strategija razvoja turizma, a provodi se i brendiranje grada.

Grad Ozalj izrađuje Strategiju razvoja za razdoblje do 2013. godine temeljem ažuriranja Strategije 2006.–2009. godine.

Tablica 33.: Prikaz razvojnih planova i programa po jedinicama lokalne samouprave Karlovačke županije

R. br.	Naziv jedinice lokalne samouprave	PUR-ovi/ Mape razvoja	Strategije i studije, Programi i akcijski planovi	Povelje o suradnji
1.	Grad Karlovac	–	Strategija razvoja grada Karlovca do 2010. g./Gradski program za mlade grada Karlovca 2008.-2012./ Studija održivog razvoja kulturnog turizma za Stari grad Dubovac/ Akcijski plan održivog gospodarenja otpadom, prostorno planiranje i uređenje okoliša/ Brendiranje Karlovca	Povelja europskih gradova i mjesta o održivosti (Oldborška povelja)
2.	Grad Duga Resa	Program ukupnog razvoja (2007.)		
3.	Grad Slunj	Plan ukupnog razvoja, Mapa razvoja (2007.)	Strategija razvoja Grada Slunja 2004.—2010.	
4.	Grad Ogulin	Program ukupnog razvoja (2008.)	Razvojni projekt kulturnog turizma "Ogulin – zavičaj bajke" (2006.)	
5.	Grad Ozalj		Strategija razvoja 2006. 2009.	
5.	Općina Lasinja	Mapa razvoja (2008.)		
6.	Općina Generalski Stol	Program ukupnog razvoja (2008.)		
7.	Općina Krnjak	Program ukupnog razvoja (2008.)		
8.	Općina Kamanje	Mapa razvoja (2008.)		
9.	Turistička zajednica Karlovačke županije		Master plan turizma Karlovačke županije (2008)	
10.	Karlovačka županija		Strategije održivog korištenja energije Karlovačke županije 2009.-2012. godine	
11.	Karlovačka županija		Strategija razvoja ljudskih potencijala Karlovačke županije za razdoblje od 2006. do 2012. godine	

Izvor podataka: Razvojna agencija Karlovačke županije, 2010. g.

Ova kratka analiza stanja razvojnih planova i strategija, iz kojih proizlaze razvojni projekti, pokazuje da je Karlovačka županija tek na početku s definiranjem planova lokalnog i regionalnog razvoja

Činjenice da su samo četiri općine od 16, koliko ih ima na području Karlovačke županije, definirale svoje razvojne ciljeve u strateškim dokumentima, da je najveći grad (Karlovac) trenutno bez dugoročne strategije razvoja, da jedan grad (Ozalj) još nije ni započeo posao izrade svoje strategije prema metodologiji EU-a, a da su strateški dokumenti ostalih

gradova zreli za ažuriranje, upućuje da u Karlovačkoj županiji tek slijedi ozbiljan posao izrada lokalnih i regionalnih strateških dokumenata.

Bitno je naglasiti i da su spomenuti planovi tek djelomično povezani s ROP-om kao planom višeg reda, koji je također kroz proteklo vrijeme trebalo osvježiti i ažurirati, a što se nije dogodilo.

Bez izrađenih strateških planova i njihove uzajamne povezanosti na području jedne regije koja ima zajedničke razvojne ciljeve, teško je očekivati i uspješno kandidiranje većih razvojnih projekta, što se automatski odražava na dinamiku gospodarskog razvoja.

Pozitivna obilježja

Razvojni programi oblikovani kroz PUR-ove i MR Sektorske strategije (turizam, okoliš, ljudski resursi) kao važni elementi lokalnog i regionalnog razvoja

Negativna obilježja

Mali broj JLS-a i drugih institucija ima sveobuhvatnu i uredno ažuriranu strategiju
Samo su 4 od 16 općina Karlovačke županije definirale svoje razvojne planove u strateške okumente
Određeni broj strategija i razvojnih planova nije izrađen prema metodologiji EU-a

Razvojne potrebe

Umrežavanje lokalnih i regionalnih strategija razvoja
Razvojne planove JLS-a povezati sa ŽRS-om i drugim razvojnim dokumentima višeg reda

Razvojni problemi

Malo sredstava za izradu strateških planova
Nema tradicije dugoročnog planiranja

3.12. PODRUČJA POSEBNE DRŽAVNE SKRBI

Poticanje obnove i razvitka slabije razvijenih područja na području Republike Hrvatske najopsežnije je regulirano Zakonom o područjima od posebne državne skrbi (NN 26/03). Područja posebne državne skrbi, što uključuje i znatan dio Karlovačke županije, zemljopisno su različita područja koja, uz zemljopisne, dijele još i neke druge razlike. Zajedničko obilježje svih tih područja jest značajno razvojno zaostajanje za ostalim dijelovima Hrvatske. Područja državne skrbi razvrstana su u tri skupine, prva i druga skupina prema okolnostima nastalima na temelju posljedica agresije na Hrvatsku, a treća skupina prema tri kriterija: kriteriju ekonomske razvijenosti, kriteriju strukturnih teškoća i demografskom kriteriju. Područje grada Vukovara određeno je posebnim zakonom.

Prvoj skupini pripadaju područja gradova i općina koja su bila okupirana za vrijeme Domovinskog rata i nalaze se neposredno uz državnu granicu, a gradsko, odnosno općinsko središte, nije udaljeno od granice više od 15 km zračne linije i nema više od 5.000 stanovnika prema popisu stanovništva iz 1991. godine, kao i sva preostala tada okupirana područja gradova, općina i naselja Hrvatskoga Podunavlja.

U prvu skupinu iz Karlovačke županije uključeni su općine Rakovica, Cetingrad, Vojnić i Grad Slunj.

U drugoj skupini su područja gradova, općina i naselja koja su bila okupirana za vrijeme Domovinskog rata, a nisu određena u prvoj skupini. U Karlovačkoj županiji to su slijedeće jedinice lokalne samouprave: Barilović, Josipdol, Krnjak, Lasinja, Saborsko i Tounj.

U drugu skupinu se ubrajaju i gradska naselja koja su bila okupirana. Tako tu spadaju i sljedeća naselja Grada Karlovca: Banska Selnica, Banski Moravci, Blatnica Pokupska, Brezova Glava, Brežani, Brođani, Cerovac Vukmanički, Donja Trebinja, Donji Sjeničak, Gornja Trebinja, Gornji Sjeničak, Ivanković Sela, Ivošević Selo, Kablar, Kamensko, Karlovac – dijelovi Gornje Mekuše, Sajevec i Turanj, Klipino Brdo, Kljaić Brdo, Knez Gorica, Lipje, Manjerovići, Okić, Popović Brdo, Ribari, Skakavac, Slunjska Selnica, Slunjski Moravci, Tušilović, Udbinja, Utinja i Vukmanić.

Trećoj skupini područja posebne državne skrbi pripadaju područja općina i gradova koja su ocijenjena kao dijelovi Hrvatske koji zaostaju u razvoju prema tri kriterija razvijenosti: ekonomskom, strukturnom i demografskom. Iz Karlovačke županije u ovu kategoriju su uključeni Bosiljevo, Generalski Stol, Netretić i Ribnik.

POTICAJNE MJERE

Nizom mjera i olakšica nastojalo se osigurati ravnomjeran i usklađen razvoj tih područja te potaknuti povratak, ostanak ili naseljavanje stanovništva.

Olakšice su mogle ostvariti pravne osobe koje imaju sjedište, odnosno obrtnici koji imaju prebivalište na područjima posebne državne skrbi i fizičke osobe koje imaju prebivalište i borave na tim područjima.

Porezni obveznici koji obavljaju djelatnost poljoprivrede i ribarstva na području posebne državne skrbi i zapošljavaju više od pet zaposlenika u radnom odnosu na neodređeno vrijeme, pri čemu više od 50% zaposlenika ima prebivalište i boravište na području posebne državne skrbi najmanje devet mjeseci, do ulaska Republike Hrvatske u Europsku Uniju, plaćaju porez na dobit kako slijedi:

Područja posebne državne skrbi	Stopa poreza na dobit
I. skupina	ne plaćaju porez na dobit
II. skupina	25% propisane porezne stope
III. skupina	75% propisane porezne stope

OSTALI AKTI I PROGRAMI USMJERENI NA PODRUČJA POSEBNE DRŽAVNE SKRBI

Uz navedenu regulativu koju pokriva Zakon o područjima od posebne državne skrbi (NN 26/03), postoji čitav niz drugih akata koji se odnose na područja Republike Hrvatske koja zaostaju u razvoju. To su: Zakon o otocima (NN 34/99, 32/02), Zakon o brdsko-planinskim područjima (NN 12/02, 32/02, 117/03) te Zakon o obnovi i razvoju Grada Vukovara (NN 44/01) i Zakon o Fondu za regionalni razvoj (NN 107/01).

U prosincu 2009. donesen je i Zakon o regionalnom razvoju kojim se, između ostalog, planira osigurati potpora slabije razvijenim područjima za povećanje i optimalno korištenje vlastitog razvojnog potencijala otklanjanjem uzroka razvojnih teškoća.

Mogućnosti koje proizlaze iz činjenice da je dosta veliko područje Karlovačke županije uključeno u područja od posebne državne skrbi, nije na najbolji način iskorišteno u financiranju pojedinih programa iz državnog proračuna. Iako se ne može reći da jedinice lokalne samouprave nisu dobivale sredstva za infrastrukturu, zaštitu okoliša i sl., spoznaja da se Karlovačka županija nalazi među nerazvijenijim regijama u Republici Hrvatskoj ukazuje da se moglo bolje i više.

Kako ne postoje dostupni i sistematizirani podaci o financiranim programima i realiziranim projektima u jedinicama lokalne samouprave, vrlo je teško vrednovati provedbu razvojnih programa koji su financirani na temelju činjenice da se podnositelji zahtjeva nalaze na području od posebne državne skrbi. Jedan od razloga zašto je tome tako je i da ne postoji organizirana baza podataka gdje se vode svi financirani projekti i sredstva dobivena od državnih institucija koja financijski potiču programe oporavka na slabije razvijenim područjima.

PROGRAM SOCIJALNOG I GOSPODARSKOG OPORAVKA (PSGO)

Nešto jasnija situacija, koja se odnosi na realizaciju projekata na područjima od posebne državne skrbi u Karlovačkoj županiji, odnosi se na Program socijalnog i gospodarskog oporavka (PSGO) koji je u Karlovačkoj županiji i na ostalim područjima posebne državne skrbi u Hrvatskoj financirala Svjetska banka.

Programa socijalnog i gospodarskog oporavka (PSGO) provodio se na područjima od posebne državne skrbi od 2007. do 2009. godine. To je program koji je Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva Republike Hrvatske provodilo sa Svjetskom bankom, koja je osigurala 35 milijuna eura kredita, a 25 milijuna eura je bilo osigurano iz proračuna Republike Hrvatske. Ta su sredstva bila usmjerena u više komponenti, od male infrastrukture, socijalne uključenosti i razminiranja, do gospodarstva. Dio sredstava bio je namijenjen i za nove zadruge formirane na područjima posebne državne skrbi. Za njih je odobreno 18 projekata s ukupnim iznosom od 5.600.000,00 kuna, u što su bile uključene i zadruge s područja Karlovačke županije.

Projekt se provodio u 13 županija na području posebne državne skrbi, a cilj programa je bio usmjeren na pomoć i oporavak ratom zahvaćenih područja, razvoj lokalne zajednice i gospodarstva, te povećanje stupanja socijalne kohezije stanovništva. Jedan od ciljeva PSGO-a je bio i izgradnja institucionalnih kapaciteta na središnjoj, regionalnoj i lokalnoj razini za poticanje aktivnog pristupa razvoju područja od posebne državne skrbi, kao i za osposobljavanje osoblja za upravljanje sredstvima europskih fondova i kreiranje regionalne razvojne politike.

PSGO je išao u dva kruga. U prvom krugu natječaja, u gospodarskom dijelu, ukupno je odobreno sedam projekata u Karlovačkoj županiji. Darovnice su dobili "Kaplant" iz Vojnića, „Orka Studio“ iz Zagreba, „Staklo Spudić“ Duga Resa, „Toner“ iz Barilovića, MPS-67 i Japa iz Slunja, i HEMA iz Generalskog Stola.

Vrijednost odobrenih darovnica je bila 4.607.925 kuna, a ukupna vrijednost predloženih projekata je oko 30 milijuna kuna, kada se računa i vlastito učešće firmi čiji su projekti odobreni.

U okviru PSGO-a na području Karlovačke županije osigurana su sredstva i za tri projekta male komunalne infrastrukture. Jedan je bio u općini Lasinja, a dva su se odnosili na dvije škole, Područnu školu Cerovac Vukmanički i OŠ Cetingrad. Za ova tri projekta osigurane su darovnice u ukupnoj vrijednosti 2.514.589,64 kune.

Devet tvrtki i obrta te sedam novih zadruga s područja Karlovačke županije ostvarili su pravo na korištenje sredstava iz drugog kruga natječaja PSGO-a. Ukupna vrijednost svih darovnica za Karlovačku županiju iznosila je 8,7 milijuna kuna (što je dvostruko više od prethodnog natječaja), od čega je 6,5 milijuna kn za tvrtke i obrte te 2,2 milijuna kuna za nove zadruge.

Gospodarstvenici koji su potpisali ugovore su: Autopromet Slunj, Kordun Slunj, DIL Vojnić, Proizvodno-trgovački obrt Plemić, Proizvodno-uslužni obrt Bišćan, Građevinski obrt Špelić, Klesarstvo Stanković, Poljoprivredna zadruga branitelja Barilović te Građevinski obrt Mežnar, a ugovore o darovnici su potpisale i braniteljske zadruge „Uzor“, „Četiri rijeke“, Ogulin, „Grom“, „Stela“, Ženska etno zadruga Karola i Zadruga Eko Tim.

Treba reći da je PSGO bio vrlo dobro organiziran i praćen u gradovima i općinama Karlovačke županije koja spadaju u područja od posebne državne skrbi, ali i šire, jer su projekte mogle predlagati tvrtke i institucije izvan Županije.

Lokalni dionici, institucije, ustanove i poduzeća privatnog, javnog i nevladinog sektora, prvi put su se tako masovno i organizirano uključile u jedan program koji je imao jasne kriterije i konkretna sredstva, do kojih su mogli doći podjednako udruge, zadruge, poduzeća, škole i sl.

Svjesna problema s područjima od posebne državne skrbi, a prilagođavajući se i EU modelu koji ne poznaje takav način pomoći, Vlada je donijela zakon kojim će se, nakon ulaska Hrvatske u EU, ukinuti područja od posebne državne skrbi, koja obuhvaćaju većinom ratom pogođena mjesta. Zamijenit će ih "potpomognute jedinice" u koje će ući općine i gradovi čiji stupanj razvoja ne doseže 75 posto hrvatskoga prosjeka. Kroz novi model pomaganja stanovnicima koji žive na slabije razvijenim područjima, pomoć će se dodjeljivati kroz projekte u koje će se uključivati partnerske institucije u lokalnoj zajednici.

Osnovni kriterij pomaganja zavisit će od indeksa razvijenosti, a on će se izračunavati na temelju stope nezaposlenosti, dohotka po stanovniku, proračunskih prihoda i općeg kretanja stanovništva. Odluku o tome koja županija, grad ili općina zaslužuje status "potpomognute jedinice" država će ubuduće donositi na temelju tog indeksa, a novac dijeliti ovisno o kvaliteti razvojnog projekta. Izračun po kojem se dolazi do indeksa razvijenosti radit će se jednom godišnje, tako da će se novčana pomoć dodjeljivati ovisno o padu ili rastu standarda.

Gradovi i općine Karlovačke županije ispod su prosjeka razvijenosti Republike Hrvatske. To nije neka pozitivna činjenica, ali kada se sagleda u svjetlu mogućnosti korištenja sredstava iz različitih fondova namijenjenih ujednačenom gospodarskom razvoju ruralnih i nerazvijenih područja, predstavnici javnog, privatnog i NGO²⁶ sektora dobivaju novu šansu da na učinkovitiji način realiziraju svoje razvojne programe i projekte nego što su to činili do sada kroz razvojne programe namijenjene područjima od posebne državne skrbi.

Pozitivna obilježja

Poticaji za razvitak slabije razvijenih područja KŽ
Karlovačka županija može koristiti dosta sredstava iz programa namijenjena za posebna područja
Olakšice za pravne i fizičke osobe na PPDS-u
Kroz PSGO financirano dosta projekata na području KŽ

Negativna obilježja

Neiskorištenost financijske potpore na temelju uključenosti KŽ u PPDS
Nepostojanje sistematiziranih podataka o provedenim projektima u JLS-u
Gradovi i općine KŽ ispod prosjeka razvijenosti u RH

Razvojne potrebe

Veća ulaganja države i EU fondova u područja od

Razvojni problemi

Slaba naseljenost u ruralnim područjima

²⁶ NGO – Non government organization – Nevladine organizacije

posebne državne skrbi
Zakonske promjene usmjerene na bolji tretman
područja od posebne državne skrbi

Nedostatna i neredovita sredstva za poticanje
gospodarskih aktivnosti na PPDS-u

4. REZULTATI PROVOĐENJA PRIJAŠNJIH STRATEGIJA

4.1. REGIONALNI OPERATIVNI PROGRAM KARLOVAČKE ŽUPANIJE

Proces izrade ROP-a, kao prve razvojne strategije u Karlovačkoj županiji, započeo je 2004. g. Regionalni operativni program Karlovačke županije je opsežan, ali i vremenski određen plan socijalnog i gospodarskog razvoja Županije (pokrivajući razdoblje od 2005. do 2012. godine). To je prvi opsežni razvojni plan kojeg su za našu županiju izradili Županija i njeni dionici tijekom 2004. godine. Kako se navodi u uvodnim napomenama, ROP nije rađen za Županiju niti je nametnut Županiji; ROP je plan koji je izrađen u Županiji i kojeg su izradili ljudi Županije. Iako se plan izravno zasniva na nacionalnim razvojnim prioritetima, on se prvenstveno odnosi na dobrobit ljudi i rada cijele Županije. Stoga ROP predstavlja prvi „poslovni plan“ Županije.

Provedba ROP-a planirana je putem projekata, odnosno projektnih prijedloga (jer su najveći dio njih bile samo projektne ideje), koji su identificirani, opisani i pripremljeni kao dio pripreme ROP-a. Implementacija projekata trebala je imati razvojni učinak na javni, privatni i civilni sektor u Karlovačkoj županiji.

Mnogi projekti odnose se na važne razvojne teme Europske Unije kao što su promoviranje informatičke tehnologije, održivo upravljanje okolišem, briga o spolnoj jednakosti i ljudskim pravima. Dio njih je financiran iz EU fondova.

Od ukupno dostavljenih projektnih prijedloga gotovo njih 99% bili su projektne ideje, a samo oko 1% su bili projektni prijedlozi koji su bili spremni za kandidiranje. Zato i nije bilo realno da se ukupni iznos predloženih projektnih ideja od **3.386.522.513,84 kn** temelji na dokumentaciji iza koje stoje jasno procijenjene potrebe, odnosno da je Županija sposobna za apsorpciju tolikih sredstva.

Priprema i provedba ROP-a uključivala je provođenje već spomenute Grant sheme kao važnog dijela procedure kroz koju će dionici u Karlovačkoj županiji moći sagledati cijeli proces pripreme, kandidiranja, odabira i provedbe njihovih projektnih prijedloga. Od prijavljenih projektnih ideja izabrani su projektni prijedlozi za financiranje u ukupnom iznosu od 2,5 milijuna eura osiguranih iz CARDS programa. Iz navedenih sredstava financirani su projekti Mehatronika - razvoj centra izvrsnosti u Karlovcu, Regionalni vodovod Karlovačke i Ličko-Senjske županije i Master plan turizma Karlovačke i Ličko-

Senjske županije. Znatno broj projektnih prijedloga spomenut u ROP-u kandidiran je kroz druge programe (EIB, UNDP, PSGO, PHARE..), a neki od njih su i dobili financijsku potporu.

Pozitivna obilježja

ROP - prvi strateški dokument u skladu sa metodologijom EU-a
Kandidiran 631 projektni prijedlog u bazu podataka ROP-a
Djelatnici Županije i JLS-a upoznali se sa metodologijom izrade strateških dokumenata

Negativna obilježja

Prije ROP-a nije bilo sveobuhvatnih strategija
Planovi razvoja JLS-a samo djelomično povezani s ROP-om
Donositelji odluka u Županiji ROP nisu doživjeli kao svoje "vlasništvo"
Vizija i ciljevi ROP-a samo su djelomično realizirani

Razvojne potrebe

Financiranje lokalnih i regionalnih programa razvoja kroz EU i druge međunarodne fondove
Umrežavanje lokalnih i regionalnih strategija razvoja
Praćenje indikatora razvoja kroz realizaciju zacrtanih razvojnih ciljeva i prioriteta

Razvojni problemi

Manja dostupnost programima iz pretpristupnih i drugih EU fondova
Nema akcijskih planova za provedbu strategija
Slabo poznavanje strateškog rukovođenja

4.2. MASTER PLAN TURIZMA KARLOVAČKE ŽUPANIJE

Uz jedinice lokalne samouprave, koje su svoje planove razvoja oblikovale u strateške dokumente, i Karlovačku županiju, koja je kroz ROP definirala viziju i svoje razvojne prioritete, i neke druge institucije u Karlovačkoj županiji su kroz različite projekte oblikovale određene sektorske strategije koje su postale vlasništvo svih dionika u Karlovačkoj županiji.

Tako je Turistička zajednica Karlovačke županije izradila Master plan turizma. Temeljni ciljevi Master plana turizma Karlovačke županije, koji je nastao kao rezultat zajedničkog projekta Ličko-senjske i Karlovačke županije, su: definirati jasnu viziju razvoja turizma na cijelom području obuhvata, stvoriti pretpostavke za uspješno tržišno pozicioniranje postojeće i buduće turističke ponude na turističkom tržištu, stvoriti osnovu za unapređenje i razvoj integralne turističke ponude, oblikovanje i razvoj novih proizvoda, maksimalno uvažavati principe održivog razvoja te zaštititi vrijedan turistički prostor, identificirati 25 kapitalnih projekata u funkciji ubrzavanja razvoja cijelog prostora obuhvata te pripremiti 10 projektnih prijedloga pogodnih za financiranje kroz EU fondove, predložiti implementacijsko tijelo i plan implementacije predloženih mjera i aktivnosti.

Osim analize situacije, analize tržišta i SWOT analize, projekt je definirao viziju, misiju i strateške ciljeve razvoja na cijelom području obuhvata, definirao ključne proizvode i

tržišne niše na koje valja igrati na srednji rok, definirao ključne razvojne projekte te, u sklopu akcijskog plana, predložio ključne projekte koje bi odmah trebalo inicirati. Nadalje, definirana je i implementacijska struktura bez koje se cijeli projekt ne može provesti. Konačno, u sklopu projekta izvršeno je i obučavanje osoba koje su predložene od naručitelja sa zadatkom da budu neposredno uključene u implementaciju projekta. Projekt je završen 2008. godine.

Pozitivna obilježja

Izrađen Master plan turizma Karlovačke županije
Definirana vizija razvoja turizma na području Županije

Negativna obilježja

Malo kapitalnih turističkih objekata

Razvojne potrebe

Stvoriti prostor za uspješno tržišno pozicioniranje
turističke ponude
Oblikovanje i razvoj novih turističkih proizvoda

Razvojni problemi

Slabo predstavljeni turistički programi u Karlovačkoj
županiji

4.3. STRATEGIJA ODRŽIVOG KORIŠTENJA ENERGIJE KARLOVAČKE ŽUPANIJE

Karlovačka županija je u okviru projekta Sustavno gospodarenje energijom u Karlovačkoj županiji, koji se provodio 2008. i 2009., izradila Strategiju održivog korištenja energije u Karlovačkoj županiji.

Osnovni cilj izrade i donošenja Strategije održivog korištenja energije Karlovačke županije je odrediti smjernice za uspješan gospodarski i energetske razvitak Županije, poštujući pritom načela održivosti i zaštite okoliša. Glavni naglasak je na učinkovitom korištenju energije i obnovljivim izvorima energije, kao područjima čiji razvitak može i treba značajno doprinijeti održivom razvoju čitave Županije..

Strategija je zajednički proizvod svih dionika (stakeholdera) na području Županije, te je sukladno tome prvi korak izrade predstavljao njihovu identifikaciju i grupiranje. Također se pri izradi Strategije posebno vodilo računa o usklađenosti županijskih ciljeva s nacionalnim i europskim zakonodavstvom i strateškim dokumentima, koji su sažeto prikazani u trećem poglavlju. Pregled stanja gospodarstva i zaposlenosti u Županiji, kao i mogući doprinos korištenja obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti gospodarskom razvitku, sastavni je dio Strategije.

Poglavljja o analizi energetskeg potencijala te ona o mjerama i preporukama za poboljšanje energetske učinkovitosti i veće korištenje pojedinih obnovljivih izvora energije predstavljaju ključni dio Strategije, na kojem se baziraju ciljevi te prijedlozi organizacijskih mjera i akcijskog plana za razdoblje od 2009. do 2011. godine u Karlovačkoj županiji.

Posebna pažnja posvećena je analizi energetske potrošnje u zgradama javne namjene u vlasništvu Županije i identifikaciji konkretnih mjera energetske učinkovitosti prema kategorijama zgrada za školske, zdravstvene i upravne ustanove.

Pozitivna obilježja

Izrađena strategiju održivog korištenja energije u Karlovačkoj županiji

Negativna obilježja

Slabo korištenje obnovljivih izvora energije

Razvojne potrebe

Poštivanje načela održivosti i zaštite okoliša

Razvojni problemi

Mali poticaji za korištenje energije iz obnovljivih izvora

4.4. STRATEGIJA RAZVOJA LJUDSKIH POTENCIJALA KARLOVAČKE ŽUPANIJE

Strategija razvoja ljudskih potencijala Karlovačke županije za razdoblje od 2006. do 2012. godine rezultat je projekta EU CARDS 2004. Lokalna partnerstva za zapošljavanje – faza 2, koji je vodio Hrvatski zavod za zapošljavanje – područna služba Karlovac, a usvojili su je Skupština Karlovačke županije, Poglavarstvo i Partnerski odbor za provedbu Regionalnog operativnog programa.

Ciljevi Strategije su poboljšanje vještina radne snage i poduzetnika, povećanje kvalitete ljudskih potencijala kroz sustave obrazovanja i osposobljavanja, smanjivanje društvene isključenosti te jačanje institucionalne sposobnosti javnih uprava i službi na nacionalnoj i lokalnoj razini.

Vizija strategije ljudskih potencijala je da do 2012. godine Karlovačka županija ima najveću stopu zapošljavanja u Republici Hrvatskoj, primjenjujući cjeloživotno učenje, poštujući jednake prilike za sve, koristeći suvremene tehnologije te prateći načela održivog razvoja.

Glavni prioriteti strategije su: promicanje i poticanje poduzetništva; promicanje i poticanje zapošljavanja kroz cjeloživotno učenje i poboljšanje povezanosti između tržišta rada i obrazovanja; aktivna politika tržišta rada; promicanje i poticanje jednakih mogućnosti za sve skupine u pristupu na tržište rada i promicanje i poticanje društveno odgovornog poslovanja. Strategija je već dala konkretne rezultate jer su na njenim temeljima osmišljena 23 projektna koncepta u skladu sa Strategijom razvoja ljudskih potencijala, a dva projekta pripremljena su za natječaj za bespovratna sredstva (Grant shema), objavljen početkom studenoga 2006. godine

Pozitivna obilježja

Određivanje vizije razvoja ljudskih potencijala u Karlovačkoj županiji
Osmišljena 23 projektna prijedloga u skladu sa Strategijom razvoja ljudskih potencijala

Razvojne potrebe

Poboljšati vještine radne snage i poduzetnika

Negativna obilježja

Slaba povezanost između tržišta rada i obrazovanja

Razvojni problemi

Mali postotak zapošljavanja kroz program cjeloživotnog učenja

5. SWOT ANALIZA

SNAGE	SLABOSTI
✓ povoljan geostrateški položaj i dobra prometna povezanost ✓ velik broj raspoložive radne snage niske i srednje stručne spreme ✓ prerađivačka industrija usmjerena prema izvozu ✓ obrtnička tradicija ✓ razvijene poduzetničke zone i druga poslovna infrastruktura ✓ turistički i poljoprivredni potencijali ✓ visoka opskrbljenost vodom ✓ bioraznolikost ekosustava ✓ razvijena mreža škola i raznovrsnost obrazovnih programa ✓ pokrivenost mrežom zdravstvenih institucija i dostupnost kvalitetne zdravstvene zaštite ✓ institucionalni i izvaninstitucionalni programi socijalne skrbi ✓ bogata kulturno-povijesna i prirodna baština ✓ razvijeno civilno društvo i pokrivenost mrežom kulturnih institucija ✓ razvoj strateškog planiranja ✓ institucionalizirana međunarodna, međuregionalna i prekogranična suradnja ✓ iskustvo u pripremi i provedbi projekata sufinanciranih iz nacionalnih i međunarodnih izvora financiranja	✓ minirana i minski sumnjiva područja ✓ pad gospodarske aktivnosti ✓ smanjenje broja stanovnika zbog negativnog prirodnog prirasta i odseljavanja ✓ nizak bruto domaći proizvod (BDP) po glavi stanovnika ✓ trajno visoka stopa nezaposlenosti s nepovoljnom strukturom nezaposlenih osoba ✓ neusklađenost gospodarskog i obrazovnog sustava ✓ nedovoljno ulaganje u ljudske resurse ✓ neravnomjerna razvijenost područja Županije ✓ nedovoljno razvijen sustav privlačenja novih investitora ✓ nedovoljno razvijena poduzetnička klima ✓ nedovoljno uređena poslovna infrastruktura ✓ dugotrajne i komplicirane birokratske procedure ✓ nerazvijena svijest o zajedničkom planiranju i partnerskoj suradnji ✓ nedovoljna suradnja znanstveno-istraživačkog, javnog i privatnog sektora ✓ niska razina ulaganja u nove tehnologije, istraživanje i razvoj ✓ nedostatak programa za razvoj ruralnog prostora ✓ neiskorišteni potencijali u turizmu i

	poljoprivredi ✓ zastarjela i nerazvijena cestovna i željeznička infrastruktura ✓ neadekvatna i nedovoljno izgrađena komunalna infrastruktura ✓ nedovoljno razvijen sustav gospodarenja otpadom ✓ nedovoljna razina svijesti i kapaciteta za upravljanje zaštitom okoliša i održivim razvojem ✓ nedovoljno iskorišteni obnovljivi izvori energije ✓ nedovoljno razvijeni kapaciteti lokalne i regionalne samouprave za korištenje europskih fondova i drugih izvora financiranja ✓ zdravstvene usluge nisu jednakomjerno rasprostranjene ✓ nedovoljna opremljenost zdravstvenih ustanova suvremenom medicinskom opremom ✓ nedostatak preventivnog rada i provođenja stručne edukacije zdravstvenih djelatnika i stanovnika ✓ nedovoljni institucionalni kapaciteti predškolskog odgoja ✓ nedostatak ljudskih i prostornih kapaciteta u sektoru civilnog društva ✓ nedovoljni i neredoviti proračunski prihodi
MOGUĆNOSTI (PRILIKE)	PRIJETNJE
✓ jačanje i iskorištavanje prednosti geostrateškog položaja ✓ korištenje programa nacionalne populacijske politike ✓ umrežavanje i razvojno povezivanje poduzetnika ✓ transfer znanja i tehnologije kroz obrazovne institucije i njihovo međunarodno umrežavanje ✓ stvaranje uvjeta za intenzivniji razvoj inventivnog rada ✓ korištenje nacionalnih i međunarodnih izvora financiranja ✓ prirodni resursi pogodni za poljoprivrednu proizvodnju i ruralni turizam ✓ razvoj i korištenje obnovljivih izvora energije ✓ vertikalno i horizontalno povezivanje lokalnih i regionalnih javnih tijela i civilnog društva ✓ uspostavljanje prekogranične suradnje u obrazovanju, kulturi, zdravstvu i civilnom sektoru ✓ različiti izvori financiranja za pružatelje socijalnih usluga ✓ razvoj neprofitnog poduzetništva	✓ nepovoljna demografska kretanja ✓ odljev mladih i stručnih kadrova ✓ siva ekonomija ✓ centralizacija ✓ neriješeni imovinsko pravni odnosi ✓ nedostatno financiranje iz nacionalnih i europskih fondova ✓ globalna ekonomska kriza ✓ rastuća konkurentnost na europskom i globalnom tržištu ✓ globalne klimatske promjene ✓ onečišćenje okoliša ✓ elementarne nepogode ✓ otpor prema promjenama i usvajanju novih znanja i vještina ✓ slabije uključivanje u opće razvojne trendove

✓ održivi razvoj, zaštita i upravljanje okolišem ✓ izgradnja plovnih putova i sustava navodnjavanja	
--	--

Analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji (SWOT analiza) za područje Karlovačke županije izvedena je iz Analize/Ocjene stanja razvoja, koja prikazuje glavna gospodarsko-socijalna obilježja Županije.

Karlovačka županija ima izrazito povoljan geostrateški položaj i dobru prometnu povezanost kao preduvjet gospodarskog razvoja, ali minirana i minski sumnjiva područja ograničavaju iskoristivost bogate prirodne osnovice. Bioraznolikost ekosustava te očuvana kulturno-povijesna i prirodna baština predstavljaju vrijedne potencijale značajne za održivi razvoj turizma i poljoprivrede, do sada nedovoljno razvijenih i međusobno povezanih sektora. Ukoliko se ne razvije sustav gospodarenja otpadom, potencijalne prirodne vrijednosti bit će ugrožene onečišćenjem. Globalne klimatske promjene imaju direktan utjecaj na ekosustav pa se ukazuje nužnost razvoja i korištenja obnovljivih izvora energije, kao i potreba povećanja razine svijesti i kapaciteta za upravljanje i zaštitom okoliša te održivim razvojem. Elementarne nepogode predstavljaju prijetnju razvoju poljoprivrede i s njom povezanih sektora, prerađivačke industrije i turizma.

Nizak bruto domaći proizvod po glavi stanovnika rezultat je niza međusobno povezanih čimbenika, kao što su: negativni prirodni prirast, odseljavanje stanovnika, trajno visoka stopa nezaposlenosti, neusklađenost gospodarskog i obrazovnog sustava, niska razina novih investicija te nedovoljno razvijena poslovna infrastruktura. Unatoč postojanju prerađivačke industrije usmjerene prema izvozu i obrtničke tradicije, evidentan je pad gospodarske aktivnosti i povećanje sive ekonomije. Zbog visokog postotka raspoloživog radno sposobnog stanovništva niske i srednje stručne spreme na tržištu i nedostatnih gospodarskih aktivnosti, trajno je visoka stopa nezaposlenosti s nepovoljnom strukturom nezaposlenih osoba. Uz to, nepovoljna demografska kretanja te kontinuirani odljev mladih i stručnih kadrova u druge županije, ili izvan zemlje, utječu na neravnomjernu razvijenost područja Županije i predstavljaju prijetnju uključivanju u opće razvojne trendove. Iako

ima razvijenu mrežu škola i raznovrsnost obrazovnih programa, obrazovni sustav ne prati potrebe gospodarstva te je potrebno potaknuti transfer znanja i tehnologije kroz obrazovne institucije i njihovo međunarodno umrežavanje. Otpor prema promjenama i usvajanju novih znanja i vještina se očituje u nedovoljno razvijenoj poduzetničkoj klimi i slabljenju strateškog planiranja.

Na nacionalnoj razini centralizacija predstavlja prijetnju kroz povećanje dugotrajnih i kompliciranih birokratskih procedura koje usporavaju i koče razvoj gospodarskih aktivnosti u Županiji. Neriješeni imovinsko-pravni odnosi uvećavaju problem nerazvijenog sustava privlačenja novih investitora u regiju, što rezultira niskom razinom ulaganja u nove tehnologije, istraživanje i razvoj. Kako bi se razvila svijest o zajedničkom planiranju i partnerskoj suradnji između znanstveno-istraživačkog, javnog i privatnog sektora, potrebno je razvijati kapacitete na lokalnoj i regionalnoj razini s ciljem intenziviranja korištenja nacionalnih i međunarodnih izvora financiranja.

Unatoč dostupnosti zdravstvene zaštite kao slabost ističe se nedostatak suvremene medicinske opreme te preventivnog rada i edukacije zdravstvenih djelatnika i stanovnika. Razvijeno civilno društvo i mreža kulturnih institucija predstavljaju snagu uz potrebu daljnjeg razvijanja ljudskih i prostornih kapaciteta.

Snaga Županije leži u razvijenoj i institucionaliziranoj međunarodnoj, međuregionalnoj i prekograničnoj suradnji te pripremi i provedbi zajedničkih projekata. Nedostatno financiranje iz nacionalnih i europskih fondova utjecat će na konkurentnost gospodarstva na europskom i globalnom tržištu.

6. VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI

VIZIJA

Županija razvijene
poduzetničke klime i
gospodarstva, kvalitetnih
ljudskih resursa, održivog
razvoja i kvalitetnog
življenja

Strateški cilj 1.

Oživljavanje ruralnog
prostora i uravnotežen
razvoj svih područja
Županije

Strateški cilj 2.

Konkurentno
gospodarstvo, razvoj
poljoprivrede, turizma i
infrastrukture

Strateški cilj 3.

Jačanje ljudskih resursa i
strateško planiranje
razvoja

Strateški cilj 4.

Održivo upravljanje
okolišem i prirodnim
resursima i kulturnom
baštinom

Županijskom razvojnom strategijom Karlovačke županije, planskim dokumentom jedinice područne (regionalne) samouprave, određuju se strateški ciljevi kojima se, stvaranjem uvjeta za jačanje konkurentnosti i realizaciju razvojnih potencijala, nastoji ostvariti održiv društveno-gospodarski razvoj svih dijelova Županije. Strateški ciljevi usklađeni su s određenim ciljevima u Strategiji regionalnog razvoja Republike Hrvatske i drugim planskim dokumentima Županije, a temelje se na Analizi/Ocjeni stanja razvoja i SWOT analizi Karlovačke županije.

Strateški cilj 1.

Oživljavanje ruralnog prostora i uravnotežen razvoj svih područja Županije

Svrha je strateškog cilja 1. da se u skladu s načelima politike regionalnog razvoja Republike Hrvatske i 1. strateškog cilja Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske na svim područjima Županije stvore uvjeti koji će svima omogućiti realizaciju vlastitih potencijala. Posebno se naglašava potreba oživljavanja ruralnog prostora poradi iskorištavanja specifičnih razvojnih potencijala i smanjivanja depopulacije tih područja. Ostvarenje ovog cilja je usko povezano s učinkovitim korištenjem postojećih instrumenata za smanjenje neravnomjerne razvijenosti područja Županije te raspolaganjem dostupnim sredstvima iz različitih izvora financiranja u skladu s definiranim prioritetima koji proizlaze iz ovog strateškog cilja.

Strateški cilj 2.

Konkurentno gospodarstvo, razvoj poljoprivrede, turizma i infrastrukture

Konkurentno gospodarstvo je cilj nacionalne i regionalne politike gospodarskog razvoja, a sukladno zaključcima Ocjene/Analize stanja razvoja i SWOT analize, Županija svoj gospodarski razvoj temelji na multisektorskom pristupu, odnosno na prerađivačkoj industriji usmjerenoj izvozu, obrtničkoj tradiciji te razvijanju poljoprivrednog i turističkog sektora. Ostvarenje ovog cilja podrazumijeva pojačano ulaganje u ljudske resurse, usklađivanje gospodarskog i obrazovnog sustava, razvoj poduzetničke klime i povećanu razinu ulaganja u nove tehnologije, istraživanje i razvoj. Realizacija ovog strateškog cilja vodila bi prema smanjivanju trajno visoke stope nezaposlenosti te povećanju kvalitete življenja na području Županije.

Postojeća dobra prometna povezanost ruralnih i urbanih područja predstavlja dobru osnovu za daljnji razvoj zastarjele i nerazvijene cestovne i željezničke infrastrukture, što je preduvjet postizanju uravnoteženog razvoja svih područja Županije. Suvremeni razvojni trendovi i način življenja zahtijevaju dodatna ulaganja u izgradnju neadekvatne i nedovoljno izgrađene komunalne infrastrukture, posebice sustava vodoopskrbe, odvodnje i sustava gospodarenja otpadom. Kvalitetna i uređena poslovna infrastruktura jedna je od bitnih pretpostavki za razvoj gospodarstva. Energetsku infrastrukturu Županije potrebno je razvijati u smjeru povećanja korištenja obnovljivih izvora energije te učinkovitog korištenja energije u skladu s načelima održivog razvoja i zaštite okoliša.

Strateški cilj 3.

Jačanje ljudskih resursa i strateško planiranje razvoja

Jačanje ljudskih resursa podrazumijeva prioritetno ulaganje u razvoj predškolskog, školskog, visokoškolskog obrazovanja, promicanje cjeloživotnog učenja, kao i unapređenje i prevenciju zdravlja te unapređenje socijalne sigurnosti. Kvalitetno obrazovanje, kontinuirano usklađivanje obrazovnog sustava s potrebama gospodarskog sektora i suvremenim razvojnim trendovima dugoročno doprinosi postizanju visoke zaposlenosti i jačanju socijalnog uključivanja te stvaranju moderne, učinkovite uprave.

Strateškim planiranjem razvoja stvaraju se uvjeti za otkrivanje promjena u okruženju te usmjeravanje raspoloživih resursa prema ostvarenju definiranih ciljeva, čime se omogućava održivi razvoj i poboljšanje kvalitete življenja svih stanovnika Županije. Strateško planiranje zahtijeva postojanje svijesti o važnosti zajedničkog planiranja i uključenosti svih ključnih sektora društva radi uspješne provedbe razvojne strategije i vrednovanja učinaka provedbe na regionalni razvoj.

Strateški cilj 4.**Održivo upravljanje okolišem i prirodnim resursima i kulturnom baštinom**

Radi očuvanja raznolikosti staništa i ekosustava, bogate prirodne baštine te visoke kvalitete vode, zraka i tla, potrebno je osigurati kvalitetan sustav upravljanja i zaštite okoliša i prirode te sustav gospodarenja otpadom, kao i vodovodni sustav te sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda na cijelom području Županije. Pretpostavka za ostvarenje ovog cilja je izgradnja kvalitetne komunalne infrastrukture te uspostavljanje djelotvornog upravljanja prirodom i okolišem. Suvremeni uvjeti života zahtijevaju podizanje svijesti o važnosti zaštite okoliša i učinkovitijem korištenju obnovljivih izvora energije.

7. PRIORITETI I MJERE**Strateški cilj 1.****Oživljavanje ruralnog prostora i uravnotežen razvoj svih područja Županije**

PRIORITETI	MJERE
1. Razvoj ruralnog prostora	1. Programi poticanja razvoja ruralnog prostora i prostornog planiranja
	2. Izjednačavanje kvalitete života ruralnih područja u odnosu na urbana područja i zaustavljanje procesa depopulacije
	3. Valorizacija i unapređenje autohtonih poljoprivrednih i turističkih proizvoda i usluga
	4. Restrukturiranje i modernizacija poljoprivrednih gospodarstava i

	poslovnih subjekata na ruralnom području
	5. Primjena LEADER pristupa
2. Civilno društvo, kultura i sport	1. Jačanje kapaciteta civilnog društva i povezivanje javnog i civilnog sektora
	2. Valorizacija i upravljanje materijalnom i nematerijalnom baštinom
	3. Unapređenje kulturnih i sportsko-rekreacijskih programa i infrastrukture
3. Jačanje kapaciteta za upravljanje regionalnim razvojem	1. Osposobljavanje kadrova za upravljanje regionalnim razvojem
	2. Unapređenje županijske, međuzupanijske, međuregionalne i međunarodne suradnje
4. Razvoj prometne povezanosti	1. Prometno povezivanje središta Županije s periferijom
	2. Razdvajanje tranzitnog i lokalnog prometa
	3. Poboljšanje dostupnosti sustava javnog prijevoza
	4. Razvoj novih prometnih pravaca
5. Razvoj ruralnog turizma	1. Usmjeravanje, informiranje i educiranje poljoprivrednika
	2. Diverzifikacija gospodarskih djelatnosti i izvora dohotka na ruralnom prostoru
	3. Poticanje i revitalizacija tradicijskih obrta
	4. Razvoj turističke infrastrukture na ruralnom prostoru
	5. Poticanje malog obiteljskog poduzetništva u turizmu

Strateški cilj 2.

Konkurentno gospodarstvo, razvoj poljoprivrede, turizma i infrastrukture

PRIORITETI	MJERE
1. Jačanje konkurentnosti gospodarstva	1. Ulaganje u nove tehnologije i istraživanje i razvoj
	2. Poticanje proizvodnje i usluga visoke dodane vrijednosti usmjerenih izvozu
	3. Unaprjeđenje inovacijske djelatnosti i komercijalizacija
	4. Promocija Županije i gospodarstva
	5. Unapređenje regionalne i međunarodne suradnje poduzetnika i poduzetničkih potpornih institucija
2. Poticajno okruženje za ulaganje i razvoj poduzetništva	1. Razvoj malog i srednjeg poduzetništva i obrtništva
	2. Razvoj tradicijskih obrta
	3. Privlačenje domaćih i stranih ulagača
	4. Unapređenje poduzetničke infrastrukture i potpornih institucija
3. Unapređenje održive poljoprivredne proizvodnje	1. Razvoj poljoprivrede i slatkovodnog ribarstva
	2. Razvoj održivog šumarstva i kvalitetno upravljanje šumskim zemljištem
	3. Poticanje razvoja ekološke poljoprivrede
	4. Unapređenje prerade u poljoprivrednoj proizvodnji
4. Unapređenje turističke ponude	1. Razvoj selektivnih oblika turizma
	2. Poboljšanje postojećih i osmišljavanje novih turističkih proizvoda

5. Razvoj infrastrukture	3. Komuniciranje imidža i prodor na emitivna tržišta
	4. Prodaja turističkih usluga
	5. Unapređenje destinacijskog menadžmenta i informacijskog sustava
	1. Razvoj prometnica na glavnim županijskim prometnim pravcima
	2. Razvoj komunalne infrastrukture
5. Razvoj infrastrukture	3. Razvoj energetske infrastrukture
	4. Razvoj poslovne infrastrukture
	5. Razvoj turističke infrastrukture

Strateški cilj 3.

Jačanje ljudskih resursa i strateško planiranje razvoja

PRIORITETI	MJERE
1. Unapređenje kvalitete odgojno-obrazovnog sustava	1. Izgradnja i opremanje objekata predškolskog odgoja i povećanje dostupnosti programa predškolskog odgoja
	2. Izgradnja i opremanje objekata u školstvu i poboljšanje osnovnoškolskih i srednjoškolskih programa obrazovanja
	3. Poboljšanje sustava stipendiranja
	4. Razvoj visokoškolskog obrazovanja
2. Usklađivanje obrazovnih programa s potrebama gospodarstva i razvoj cjeloživotnog učenja	1. Suradnja znanstveno-istraživačkog, javnog i privatnog sektora
	2. Poticanje cjeloživotnog učenja i usavršavanja u struci
	3. Razvoj obrazovnih programa u skladu s potrebama gospodarstva
	4. Izgradnja i opremanje objekata i institucija za programe cjeloživotnog obrazovanja i usavršavanja u struci
3. Unapređenje zdravlja i preventivne zdravstvene zaštite	1. Unapređenje zdravstvene zaštite
	2. Razvoj programa prevencije i ranog otkrivanja bolesti
	3. Unapređenje programa palijativne i hospicijske skrbi
	4. Razvoj dodatnih zdravstvenih usluga
4. Unapređenje socijalne sigurnosti	1. Poboljšanje kvalitete života socijalno osjetljivih skupina
	2. Unapređenje zaštite žrtava nasilja u obitelji
	3. Razvoj prevencije i zaštite od ovisnosti
	4. Programi potpore braniteljima i oboljelima od PTSP-a
5. Jačanje kapaciteta javne uprave za strateško i prostorno planiranje	1. Jačanje kapaciteta za strateško planiranje razvoja
	2. Prostorno planiranje u funkciji održivog razvoja
	3. Jačanje izvršnih kapaciteta i financijskog potencijala JLS-a

Strateški cilj 4.**Održivo upravljanje okolišem i prirodnim resursima i kulturnom baštinom**

PRIORITETI	MJERE
1. Jačanje kapaciteta za upravljanje zaštitom okoliša, prirodnim i kulturnim resursima	1. Podizanje svijesti i razvijanje kapaciteta za upravljanje zaštitom okoliša i prirodnim resursima i kulturnom baštinom
	2. Uspostava županijskog informacijskog sustava zaštite okoliša
	3. Zaštita okoliša kod izvanrednih zagađenja
2. Razvoj sustava gospodarenja otpadom	1. Razvoj sustava odvojenog prikupljanja otpada i reciklažnih dvorišta
	2. Sanacije službenih i ilegalnih odlagališta otpada i uspostava županijskog sustava gospodarenja otpadom s pripadajućim građevinama
	3. Poboljšanje gospodarenja otpadnim vodama
3. Zaštita prirodnih vrijednosti te očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti	1. Jačanje kapaciteta za očuvanje i upravljanje prirodnim vrijednostima
	2. Provođenje mjera zaštite staništa važnih za očuvanje biološke raznolikosti i krajobraza
4. Unapređenje korištenja obnovljivih izvora energije i energetska efikasnost	1. Informiranje, sustavno planiranje i upravljanje korištenjem obnovljivih izvora energije
	2. Iskorištavanje hidroenergije, biomase i bioplina
	3. Iskorištavanje solarne energije i energije vjetra
	4. Iskorištavanje ostalih obnovljivih izvora energije
	5. Energetska učinkovitost u zgradarstvu

HORIZONTALNA MJERA - Razminiranje**8. POLITIKA ŽUPANIJE PREMA POSEBNIM PODRUČJIMA**

Politika Županije prema područjima posebne državne skrbi nadopunjava postojeće programe s državne razine i daje dodatne impulse razvoju jedinica lokalne i mjesne samouprave. Karlovačka županija ima ukupnu površinu od 3.626 km², od čega na područja posebne državne skrbi otpada preko 65% ukupne površine Županije. Ta su područja podijeljena u tri skupine: prva i druga skupina temelje se na okolnostima vezanim uz ratna razaranja, a treća skupina temelji se na kriteriju ekonomske razvijenosti, kriteriju strukturnih teškoća i demografskom kriteriju.

Na tom velikom prostoru živi svega 38.841 stanovnik, odnosno na 60 % područja Županije živi 27,39% stanovnika, što je manje od 18 stanovnika po kvadratnom kilometru.

Županija nastoji pomoći u promjeni negativnih razvojnih trendova. To se prije svega odnosi na demografski prirast, poticanje i ravnomjernu rasprostranjenost gospodarskih potencijala i završetak programa obnove obiteljskih kuća na područjima od posebne državne skrbi. Usprkos tome što Karlovačka županija spada među jedinice regionalne samouprave sa skromnijim prihodima i mogućnostima u pružanju pomoći drugim jedinicama lokalne samouprave, kroz županijski proračun financira se komunalna infrastruktura u jedinicama lokalne samouprave, potiče se poljoprivredna proizvodnja i obrtništvo kroz različite poticaje i povoljne kredite, a znatna sredstva ulažu se u zdravstvene i obrazovne institucije na području cijele županije, što znači i na područjima koja spadaju u kategoriju posebne državne skrbi.

Jedan od načina podrške posebnim područjima odnosi se na poticanje poduzetništva te razvoj gospodarstva i poduzetništva, a sve u cilju stvaranja poduzetničke infrastrukture kao i osiguranja poticajnih sredstava za projekte kojima se potiče proizvodnja, izvoz, nove tehnologije ili poduzetništvo ciljnih skupina poduzetnika na cijelom području Županije. Potiče se razvoj poduzetničkih zona po gradovima i općinama, a pojedini poduzetnički projekti subvencioniraju se kroz kamate na kredite, za koje je samo u 2009. godini izdvojeno 4,2 milijuna kuna, a od početka provođenja projekata, odnosno od 2004. godine izdaci za subvenciju kamate iznose 24,8 milijuna kuna. U tim sredstvima županijski proračun participira s 48,5%, a državni s 51,5% (MINGORP – 41,5%, MOBMS – 10,0%).

Treba reći da zbog specifičnosti položaja i gospodarske razvijenosti, Karlovačka županija ne dijeli poticaje po kriteriju manje ili veće razvijenosti, već proračunska sredstva usmjerava svim jedinicama lokalne samouprave i gospodarskim subjektima ravnomjerno, uvažavajući njihove potrebe i posebnosti, s krajnjim ciljem da se pomogne ranjivim skupinama, poduzetnicima u pokretanju poljoprivredne proizvodnje, obrta, jedinicama lokalne samouprave, izgradnji komunalnih kapaciteta i sl. i na taj način doprinese i razvoju područja od posebne državne skrbi, koja trebaju veću pomoć od drugih.

Kao direktna pomoć koja doprinosi poboljšanju stanja i na područjima od posebne državne skrbi provode se i sljedeće mjere:

1. Kreditiranje poljoprivredne proizvodnje

2. Subvencije poljoprivrednim gospodarstvima

Kreditiranje poljoprivredne proizvodnje usmjereno je na fizičke i pravne osobe i provodi se u suradnji s tri odabrane poslovne banke sa sjedištem na području Županije, plasiranjem kredita sa subvencioniranom kamatnom stopom od 2%.

Subvencije poljoprivrednim gospodarstvima provode se kroz sljedeće programe:

- Sufinanciranje okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta novčanim poticajima u ukupnom iznosu od 4.000,00 kn.

- Sufinanciranje 100% nabavne cijene kvalitetnih voćnih i loznih sadnica
- Sufinanciranje 20% nabavne cijene sustava za navodnjavanje i sustava za zaštitu od tuče, za trajne nasade vinograda i voćnjaka (osim za nasade oraha i lijeske)
- Sufinanciranje 40% nabavne cijene sredstava za kalcizaciju tla
- Sufinanciranje proizvodnje cvijeća u zaštićenom prostoru, novčanim poticajima u ukupnom iznosu od 6 kn/m²
- Sufinanciranje uzgoja rasplodnih svinja pod selekcijskim obuhvatom, novčanim poticajima u ukupnom iznosu od 300,00 kuna po uzgojnom grlu
- Sufinanciranje osiguranja usjeva i nasada roda u 2010. godini, u ukupnom iznosu od 30 % plaćene premije po pojedinoj polici osiguranja kod osiguravajućeg društva koje djeluje u Republici Hrvatskoj
- Sufinanciranje osiguranja stoke u 2010. godini, u ukupnom iznosu od 30% plaćene premije po pojedinoj polici osiguranja kod osiguravajućeg društva koje djeluju u Republici Hrvatskoj
- Sufinanciranje 100% troškova stručnog nadzora i potvrđnice o sukladnosti u ekološkoj proizvodnji za poljoprivredna gospodarstva upisana u Upisnik ekoloških proizvođača
- Financijska pomoć za osnivanje i aktivnosti poljoprivrednih zadruga i udruga s područja Karlovačke županije, za pokriće dijela troškova organiziranja manifestacija koje promiču poljoprivrednu proizvodnju, te ostale financijske potpore u poljoprivredi.

Uz navedeno, jedinice lokane samouprave koriste iz županijskog proračuna sredstva za komunalnu infrastrukturu, školstvo, socijalu, kulturu, poboljšanje demografskog stanja, sport, tehničku kulturu, zdravstvo, i sl.

Tako su jedinice lokane samouprave s područja Karlovačke županije, koje spadaju u kategoriju posebnih područja, u 2010. godini dobile iz županijskog proračuna sljedeće sredstva²⁷:

²⁷ Navedeni iznosi nisu potpuni jer će se do kraja poslovne godine realizirati još neke transakcije

Tablica 34.: Sredstva iz proračuna Županije podijeljena u 2010. godini po JLS koja pripadaju područjima posebne državne skrbi

Red. broj	Naziv jedinice lokalne samouprave	Skupina	Iznos sredstava iz žup. proračuna
1.	Cetingrad	I	83.036,00 kn
2.	Rakovica	I	168.626,12 kn
3.	Slunj	I	252.852,48 kn
4.	Vojnić	I	183.667,83 kn
5.	Tounj	I	179.700,00 kn
6.	Barilović	II	100.127,10 kn
7.	Josipdol	II	81.202,72 kn
8.	Krnjak	II	182.801,92 kn
9.	Lasinja	II	75.833,19 kn
10.	Plaški	II	87.000,00 kn
11.	Saborsko	II	78.020,40 kn
12.	Karlovac ²⁸	II	2.824.846,37 kn
13.	Bosiljevo	III	75.000,00 kn
14.	Generalski Stol	III	101.784,79 kn
15.	Netretić	III	103.794,66 kn
16.	Ribnik	III	54.808,00 kn
UKUPNO			4.633.101,58 kn

Izvor: Karlovačka županija

Unatoč poticajnim mjerama Vlade Republike Hrvatske, Karlovačke županije kao i važećim pozitivnim zakonskim i podzakonskim propisima koji imaju za cilj poticanje gospodarskog razvoja ovih područja, povećanje stope nataliteta, kao i ostanak postojećeg, te naseljavanje novog stanovništva, razvidan je daljnji pad broja stanovnika, gospodarska i svekolika druga nerazvijenost, kao i visok udio samačkih staračkih domaćinstava.

Iz svih navedenih razloga i kroz aktivnu politiku različitih poticaja koje provodi Županija nastoji se potaknuti suprotan trend od postojećeg, a koji bi bio više od zadržavanja postojeće razine socijalne skrbi, zdravstvene zaštite i skromne gospodarske razvijenosti koja nije dovoljan razlog da na područjima od posebne državne skrbi Karlovačke županije ostanu mladi i obrazovani koji mogu potaknuti novi razvojni ciklus tih područja. Treba vjerovati da će se tako nešto početi i događati.

²⁸ Uključena su naselja koja su bila zahvaćena ratnim djelovanjima

9. FINANCIJSKI PLAN

Ključni element provedbe Županijske razvojne strategije je financijski okvir u kojem se opisuju potencijalni izvori financiranja provedbe strategije. Osnovni elementi financijskog okvira su izvori financijskih sredstava (županijski i lokalni proračuni, državni proračun, pretpristupni fondovi EU-a i drugi inozemni izvori, privatni izvori i drugi izvori) i financijski raspored sredstava prema vremenskim razdobljima (na godišnjoj razini i razini ukupnog razdoblja ŽRS-a).

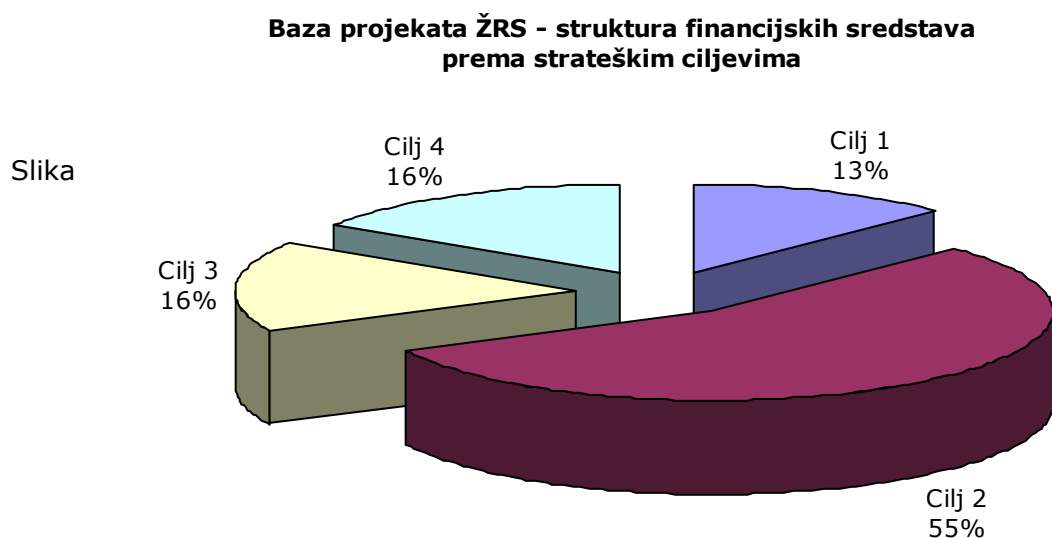
Karlovačka županija, kao nositelj razvojne strategije, ujedno ima i ulogu kontroliranja razvojnog procesa kao i privlačenja sredstva u projekte koji će podupirati razvojnu strategiju Županije. Kvalitetni projekti su prioritetni projekti koji ostvaruju razvoj u pravcu koji je utvrđen strategijom. Kod izrade razvojnih programa posebno je važno da su oni usklađeni s temeljnim prioritetima Europske Unije. Zajednički projekti razvoja na NUTS 2 razini koncipirani su tako da se vrlo precizno i jasno prepoznaju u pojedinom potencijalnom izvoru financiranja iz Europske Unije, odnosno prioriteti razvoja Panonske regije su u visokom stupnju kompatibilni s prioritetima Europske Unije.

Financijski i administrativni kapaciteti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave za razvoj projektnih ideja u tehnički spremne projekte za financiranje kroz EU fondove, te kasnije za njihovo sufinanciranje i provedbu, na različitoj su razini razvijenosti. Stoga će se u suradnji s Ministarstvom regionalnog razvitka, šumarstva i vodnog gospodarstva razmotriti mogućnosti osiguravanja tehničke pomoći za pripremu i provedbu projekata, koje potencijalno mogu uključivati i sufinanciranja izrade projektne dokumentacije te pružanje kvalitetne podrške lokalnim i regionalnim akterima za povlačenje što većih sredstava iz EU fondova. Financijski okvir sadrži indikativni, okvirni pregled financijskih sredstava raspoređenih prema ciljevima, prioritetima i mjerama definiranih u Poglavlju 6. i 7. i odnosi se na cjelokupno razdoblje strategije.

Baza projekata u okviru Županijske razvojne strategije 2011. - 2013. trenutno sadrži oko 370 projekata i projektnih ideja, koje je potrebno evaluirati i odrediti prioritete prema definiranim kriterijima, a na temelju kojih se izrađuje akcijski plan s detaljnim financijskim planom i procjenom alokacije sredstava. Trenutno je moguća tek gruba procjena potrebnih sredstava, temeljena na okvirnoj analizi Baze projekata.

Prema navedenom, financijski okvir Županijske razvojne strategije iznosi četiri mlrd kuna, raspoređenih prema ciljevima, prioritetima i mjerama. U nastavku slijedi grafički prikaz strukture financijskog okvira temeljen na Bazi projekata i potrebnih sredstvima:

Slika 18.: Baza projekata ŽRS – struktura financijskih sredstava prema strateškim ciljevima

Izvor: Razvojna agencija Karlovačke županije d.o.o.

Kako se financijski okvir usklađuje svake godine, sukladno tome će se izrađivati i financijski raspored sredstava prema vremenskom razdoblju na godišnjoj razini. S obzirom da su u vrijeme izrade Županijske razvojne strategije u postupku izrade bili i proračun (i planovi razvojnih programa) Županije i jedinica lokalne samouprave s projekcijama do 2013. godine, nužne će biti dopune i ispravke.

Kao mogući izvori financiranja razvojnih projekata i programa, mogu se predvidjeti:

- ☒ sredstva proračuna Županije i jedinica lokalne samouprave i sredstva lokalnih komunalnih poduzeća
- ☒ sredstva državnog proračuna, odnosno resornih ministarstava i fondova, sredstva javnih poduzeća
- ☒ sredstva dostupna temeljem pretpristupnih fondova EU i programa zajednice, a nakon priključenja Hrvatske EU, i strukturni, kohezijski i poljoprivredni fondovi,
- ☒ sredstva na temelju bilateralne, multilateralne i regionalne suradnje,
- ☒ sredstva domaćih i međunarodnih financijskih institucija – domaće financijske institucije, Hrvatska banke za obnovu i razvoj, Svjetska banke, Europska banka za obnovu i razvoj, Europska investicijska banka,
- ☒ sredstva iz privatnih izvora.

Analiza projekata i pregled Baze projekata

Paralelno s izradom Razvojne strategije prikupljani su projekti i projektne ideje u Bazu projekata. Objavljen je Javni poziv za prikupljanje projekata i projektnih ideja u Bazu projekata Razvojne strategije Karlovačke županije 2011. - 2013. U svrhu informiranja šire javnosti, kao i prikupljanja i identificiranja što većeg broja relevantnih projekata i projektnih ideja, obrasci su objavljeni na web stranicama Regionalne razvojne agencije. Baza projekata i projektnih ideja izrađena je u svrhu identificiranja i prikupljanja razvojnih projekata i ideja na području Županije. U bazi projekata nalaze se projekti i projektne ideje koji su usklađeni sa strateškim ciljevima, prioritetima i mjerama Razvojne strategije, kao i prioritetima i mjerama Panonske Hrvatske. Kao što je ranije navedeno, obuhvaćeno je oko 370 projekata i projektnih ideja, u različitim fazama pripremljenosti za realizaciju. Ukupna vrijednost projekata u bazi je **4.092.189.335 kn**.

Pregledom Baze projekata dostupne su sve potrebne informacije o pojedinom projektu:

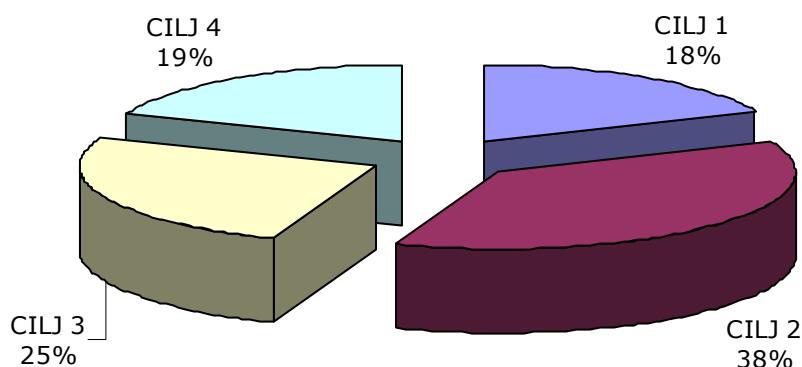
- naziv i nositelj projekta,
- razvrstavanje projekata po prioritetima i mjerama Panonske Hrvatske
- razvrstavanje projekata po strateškim ciljevima, prioritetima i mjerama Razvojne strategije Karlovačke županije
- stanje projektne dokumentacije (dozvole, UPU, imovinsko-pravni odnosi)
- status projekta (spreman, djelomično spremna, nije spreman, projektna ideja)
- proračun projekta
- pregled izvora financiranja kroz moguće izvore financiranja.

Preko 60% pristiglih projekata predložile su jedinice lokalne uprave i samouprave, pri čemu prednjače grad Ogulin (61), Karlovac (58) i Slunj (22), te općina Kamanje (s čak 30 projektnih prijedloga).

Gledano po prioritetima Panonske Hrvatske najviše projektnih prijedloga pristiglo je za razvoj infrastrukture, razvoj ljudskih kapaciteta te povećanje konkurentnosti gospodarstva.

Prema strateškim ciljevima Strategije, najviše je projektnih prijedloga pristiglo za cilj broj 2 (Konkurentno gospodarstvo, razvoj poljoprivrede, turizma i infrastrukture) sukladno prethodnom grafičkom prikazu financijske strukture, te cilj 3 (Jačanje ljudskih resursa i strateško planiranje razvoja).

Slika 19.: Pregled projektnih prijedloga prema strateškim ciljevima

Pregled projektnih prijedloga prema strateškim ciljevima

Izvor: Razvojna agencija Karlovačke županije

Pojedine neujednačenosti s obzirom na ciljeve, mjere i prioritete, u znatnoj se mjeri mogu objasniti činjenicom da među predlagateljima pristiglih projekata i projektnih ideja dominiraju jedinice lokalne samouprave, koje su poslale veliki broj projekata i projektnih ideja. Stoga se najveći broj projekata odnosi na razvoj i unapređenje (komunalne) infrastrukture, koja je od velikog značaja svim jedinicama lokalne samouprave. Slabije su zastupljeni projekti trgovačkih društava, obrta, komunalnih društava i ostalih.

Važno je istaknuti da se radi o kontinuiranom procesu prikupljanja i dopunjavanja projekata i projektnih ideja, te je ovaj financijski okvir stoga podložan promjenama i dopunama.

Županijska baza projekata predstavlja prvi korak za uvrštavanje projekata u Središnju elektroničku bazu razvojnih projekata, uz nalaženje mogućih izvora financiranja za realizaciju projekata.

10. PROVEDBA ŽUPANIJSKE RAZVOJNE STRATEGIJE

Izradi Županijske razvojne strategije Karlovačke županije pristupilo se sukladno odredbama Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske. Metodologija izrade planirana je na temelju Pravilnika o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija, sa ciljem da se na što bolji način identificiraju razvojni problemi i ponude rješenja kroz viziju, prioritete i mjere koje će odražavati razvojne potrebe različitih dionika u Karlovačkoj županiji.

Kako učinkovita provedba Županijske razvojne strategije u dobrom dijelu zavisi od transparentnog procesa njene pripreme, što se prije svega odnosi na kvalitetno partnerstvo različitih sudionika koji su važni za razvoj Karlovačke županije, treba se podsjetiti koji su se postupci primjenjivali prilikom njene izrade, tko je za što bio nadležan, te o kakvim se kapacitetima i rokovima provedbe radi.

Rokovi za pripremu Županijske razvojne strategije bili su vrlo kratki. Iako su se vršile pripreme za njenu izradu tijekom cijele 2010. godine stvarni posao započeo je nakon odluke Vlade RH da se do kraja godine trebaju završiti županijski strateški dokumenti (ŽRS). Tako da je stvarni posao na pripremi Strategije započeo krajem rujna 2010. godine, što je uvjetovalo neku vrstu kampanje s vrlo kratkim rokovima koji su bili na raspolaganju županijskim službama i djelatnicima Razvojne agencije.

Ipak, uvjereni u važnost strateških dokumenata ovakve vrste, a istovremeno svjesni kratkoće vremena u kojem je trebalo pripremiti Županijsku razvojnu strategiju, kao i ograničenosti njenog trajanja, djelatnici Karlovačke županije na čelu sa županom Ivanom Vučićem odlučili su mobilizirati sve potrebne kapacitete da se ŽRS napravi na vrijeme i da to bude kvalitetan dokument koji će poslužiti svrsi, a ona je prije svega usmjerena na ujednačen i dinamičan razvoj Karlovačke županije.

U pripremama za izradu Županijske razvojne strategije župan Karlovačke županije definirao je kao ključne nositelje tog procesa Razvojnu agenciju Karlovačke županije, županijske upravne odjele, a u cijeli proces su se uključile i druge važne institucije koje raspolažu relevantnim podacima i znanjima važnim za ocjenu stanja razvoja Karlovačke županije. Koordinatorom aktivnosti na izradi Županijske razvojne strategije imenovan je Upravni odjel za gospodarstvo Karlovačke županije.

Nakon obavljenih pripremnih aktivnosti župan Karlovačke županije donosi Odluku o osnivanju Županijskog partnerskog vijeća (12. 07. 2010.) u koje su uključeni predstavnici jedinica lokalne samouprave, privatnog i nevladinog sektora, imenuju se članovi Radne skupine (30. 08. 2010.) i raspisuje se javni poziv za izbor ex ante evaluatora za pripremu

ŽRS-a (7/2010). Nakon što su obavljene svi potrebni pripremni poslovi župan je sazvao prvi sastanak članova Radne skupine (1. 09. 2010.) na kojem je utvrđen terminski plan i podjela poslova oko pripreme osnovne analize i drugih aktivnosti povezanih s izradom Županijske razvojne strategije.

U skladu s dogovorenim terminima i planiranom podjelom poslova započelo se s pripremom osnovne analize/ocjene stanja razvoja Karlovačke županije u okviru koje su se prikupljali podaci o gospodarstvu Županije, tržištu rada, komunalnoj i društvenoj infrastrukturi, s posebnim naglaskom na prikupljanje podataka o slabije razvijenim područjima Županije.

Nakon prikupljanja, izvršena je analiza i selekcija podataka, koji su razvrstani po poglavljima u skladu sa smjernicama Pravilnika o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija.

Djelatnici Razvojne agencije Karlovačke županije, kao tehnički nositelji posla pripreme ŽRS-a, tijekom cijelog procesa se konzultiraju s djelatnicima ex ante evaluatora (Micro projekt d.o.o.) koji ih savjetuju, usmjeravaju i ocjenjuju pojedine dijelove osnovne analize. Usporedo s radom na osnovnoj analizi započinje se s izradom SWOT analize pomoću koje se definiraju stvarni čimbenici i potencijali za razvoj Karlovačke županije te identificiraju ograničenja i prijetnje koje mogu usporiti razvoj Županije.

U cijeli proces aktivno su uključeni župan i zamjenici, s kojima se vrše svakodnevne konzultacije, ex ante evaluator, članovi radne skupine, pročelnici upravnih odjela Karlovačke županije, djelatnici drugih javnih institucija i ustanova kao što su HZZO, HGK, Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Karlovačke županije, Turistička zajednica Karlovačke županije, Obrtnička komora, Veleučilište, i posebno članovi Županijskog partnerskog vijeća koje se okuplja na svojoj prvoj sjednici 1. 12. 2010., kada se usvaja Poslovnik o radu ŽPV-a i raspravlja o pripremljenoj ocjeni stanja razvoja i SWOT analizi.

Nakon završetka rada na ocjeni stanja razvoja i SWOT analizi, određuje se vizija i strateški ciljevi, na osnovu kojih se definiraju prioriteti i mjere. Usporedo s tim procesom teče i priprema javnog poziva za prikupljanje projektnih prijedloga radi formiranja indikativne liste projekata u okviru područja intervencije, na osnovu kojih će se formirati baza podataka razvojnih projekata Karlovačke županije.

Sve navedene aktivnosti pridonose završetku rada na izradi Županijske razvojne strategije, koja dobiva podršku Županijske skupštine kao poslovni plan Županije u razdoblju do 2013. godine. One su istovremeno uvod u provedbu koja započinje njenim usvajanjem od strane Županijske skupštine Karlovačke županije.

Institucije i mehanizmi provedbe

Provedba Županijske razvojne strategije ovisi o institucijama koje će biti uključene u taj proces. S obzirom da su u njenu pripremu bili uključeni predstavnici svih jedinica lokalne samouprave u Karlovačkoj županiji i djelatnici županijskih upravnih odjela, oni će biti vrlo važni dionici u implementaciji Županijske razvojne strategije.

Uz gradove i općine u provedbi će aktivno sudjelovati predstavnici javnog, privatnog i civilnog sektora kao ravnopravni partneri usmjereni na realizaciju definiranih razvojnih ciljeva i prioriteta s osnovnom svrhom da se gospodarski razvoj Karlovačke županije dinamizira, i to osobito na područjima od posebne državne skrbi.

Različite potporne institucije važne za razvoj gospodarstva kao što su Hrvatska gospodarska komora, Obrtnička komora Karlovačke županije, Udruženje obrtnika i drugi, također će imati vrlo važan doprinos u ostvarenju zacrtane razvojne vizije.

Provedba Županijske razvojne strategije bit će usmjerena na nastojanje da se realiziraju osnovni strateški ciljevi, a oni se odnose na (1) oživljavanje ruralnog prostora kroz uravnotežen razvoj svih područja, (2) na konkurentno gospodarstvo, razvoj poljoprivrede, turizma i infrastrukture, (3) na jačanje ljudskih resursa i strateško planiranje razvoja, te konačno, (4) na održivo upravljanje okolišem, prirodnim resursima i kulturnom baštinom.

Sastavni dio Županijske razvojne strategije Karlovačke županije su razvojni projekti koji se odnose na intervencije u prioritetnim područjima. Njihov veći broj (374) i raznovrsnost ukazuje na velike potrebe i velika očekivanja od dokumenta kroz koji se nastoje definirati najbolji razvojni modeli Karlovačke županije.

Od pristiglih projektnih prijedloga formirana je baza projektnih prijedloga, koju će voditi djelatnici Razvojne agencije Karlovačke županije. Kroz bazu projektnih prijedloga na najučinkovitiji način će se pratiti provedba Županijske razvojne strategije, jer će tako biti vidljivo koji se projekti najviše kandidiraju i koji projektni prijedlozi su dobili financijsku potporu.

Osnovni cilj provedbe ŽRS-a usmjeren je na realizaciju što većeg broja predloženih projekata, za čiju će pripremu trebati značajni tehnički kapaciteti. Kroz pripremu za natječaje i financiranje projekata iz različitih prioritetnih područja mjerit će se i uspješnost provedbe Županijske razvojne strategije. Zato odmah nakon njenog završetka započinje intenzivna komunikacija zainteresiranih dionika na definiranju akcijskog plana kroz koji će se jasno definirati nositelji i rokovi realizacije određenih aktivnosti.

Za provedbu ŽRS-a nadležan je župan Karlovačke županije i Županijska skupština, odnosno stručne službe Karlovačke županije, te posebno Razvojna agencija Karlovačke županije kao institucija koja je bila najviše angažirana u njejoj pripremi, zajedno s predstavnicima gradova i općina koji su njeni osnivači i vlasnici. Bitan segment provedbe

ŽRS-a je Radna skupina i Županijsko partnersko vijeće kao radno tijelo i forum na kojem se raspravlja i odlučuje o najboljim prijedlozima i inicijativama koje će doprinijeti realizaciji zacrtanih ciljeva i ostvarenju vizije ŽRS-a. Svi oni zajedno usmjerit će zajedničke napore u kvalitetniju provedbu ovog važnog strateškog dokumenta Karlovačke županije.

Karlovačka županija

Karlovačka županija u svom samoupravnom djelokrugu obavlja poslove od područnog (regionalnog) značaja, a osobito poslove koji se odnose na: obrazovanje, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova, izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata vezanih uz gradnju te provedbu dokumenata prostornog uređenja za područje Županije izvan područja grada Karlovca.

Županija sa svojih 87 zaposlenih djelatnika, 4 dužnosnika, i godišnjim proračunom od 130 milijuna kuna za 2011. godinu, predstavlja značajan kapacitet koji može utjecati na uspjeh provođenja ŽRS-a kao njenog trogodišnjeg poslovnog plana. Kao institucija od posebnog regionalnog značaja, s razvijenom infrastrukturom i djelatnicima koji poznaju probleme regionalnog i lokalnog razvoja, Karlovačka županija, koju zastupa i predstavlja župan Ivan Vučić, važan je faktor u provedbi Županijske razvojne strategije. Uloga Županije je u koordinaciji jedinica lokalne samouprave, poticanju na realizaciju zacrtanih razvojnih prioriteta i u podršci razvojnim projektima kroz županijski proračun i partnerstvo u provedbi projekata.

Jedinice lokalne samouprave – gradovi i općine

Gradovi i općine Karlovačke županije, pet gradova i 17 općina, kao aktivni dionici u pripremi razvojne strategije zainteresirani su i za njenu provedbu. Zastupljeni kroz veliki broj kandidiranih projektnih prijedloga u bazi projekata, predstavnici jedinica lokalne samouprave bit će aktivni sudionici njene provedbe kroz rad u Partnerskom vijeću i zajedničko kandidiranje i provedbu projekata od zajedničkog interesa.

Razvojna agencija Karlovačke županije

Razvojna agencije Karlovačke županije d.o.o. je pravna osoba koja ima sedam zaposlenih, osnovala ju je Županijska skupština Karlovačke županije, a od početka 2011. godine njeni suvlasnici su većina gradova i općina Karlovačke županije. Agencija prati stanje i obavlja stručne, analitičke, informacijske, organizacijsko-tehničke i druge poslove u svrhu regionalnog razvoja, korištenja EU i drugih fondova, prekogranične suradnje, usklađivanja aktivnosti gospodarstva i društvenih djelatnosti Županije u svrhu privlačenja stranih i nacionalnih investicija te potpora Europske unije.

Agencija ima obvezu raditi na pripremi Županijske razvojne strategije, pripremi Akcijskog plana ŽRS-a, te što je najvažnije, aktivno raditi na provedbi ŽR-a. Posebna pažnja u tom smislu bit će usmjerena na tehničku pomoć jedinicama lokalne samouprave koje zaostaju u odnosu na druge u razvoju i neophodna im je pomoć za pripremu i provedbu razvojnih projekata. Djelatnici Razvojne agencije bit će na raspolaganju i svim drugim dionicima zainteresiranim za realizaciju svojih razvojnih projekata.

Županijsko partnersko vijeće - ŽPV

Županijsko partnersko vijeće, koje broji 40 članova i sastavljeno je od predstavnika javnog, civilnog i privatnog sektora, najvažnije je tijelo koje će se baviti provedbom ŽRS-e. Županijsko partnersko vijeće u najvećem broju čine predstavnici (dionici) jedinica lokalne samouprave. kao osobito zainteresirani dionici, te javnog, privatnog i civilnog sektora. Članovi Županijskog partnerskog vijeća su nositelji interesa različitih institucija i kao takvi su važni dionici razvoja Županije. Tijekom provedbe ŽRS-a članovi Partnerskog vijeća djelovat će kao savjetodavna skupina koja će se redovito sastajati i davati preporuke koji su projektni prijedlozi kvalitetniji za kandidiranje, odnosno, s realizacijom kojih projekata se postižu bolji razvojni učinci.

Javni sektor

U provedbi Županijske razvojne strategije bit će angažirani i predstavnici javnih ustanova koje se financiraju iz državnog proračuna i proračuna lokalne samouprave. Od njihove ažurnosti, odgovornosti i transparentnosti ovisi kako će se pojedini investitori odnositi prema projektnim prijedlozima, investicijskim programima i poslovnim angažmanima s dionicima iz Karlovačke županije.

Civilni sektor

Civilni sektor, brojne udruge koje pokrivaju različite inicijative i grupe samoorganiziranih građana, važni su akteri u provedbi Županijske razvojne strategije. Na području Karlovačke županije, a posebno se to odnosi na grad Karlovac, predstavnici civilnog sektora iskazali su se kao aktivni dionici neprofitnog poduzetništva od kojih i mnoge institucije imaju što naučiti. Različite udruge, poput onih čija je djelatnost usmjerena na zaštitu ljudskih prava, prirode i okoliša, poboljšanje položaja ratnih vojnih invalida, prognanika, branitelja, stvaranje boljih uvjeta za život osobama s invaliditetom i s posebnim potrebama, i drugi, aktivno su doprinijeli izradi Županijske razvojne strategije kroz brojne projektne prijedloge koji se odnose na niz područja važnih za stanovnike cijele Županije, a posebno članova udruga. Njihova priprema i provedba, za što predstavnicima udruga u pravilu nije potrebna tehnička pomoć, već partnerstvo s lokalnim i regionalnim institucijama i minimalna proračunska podrška, bit će značajan doprinos realizaciji zacrtanih prioriteta definiranih u Županijskoj razvojnoj strategiji Karlovačke županije.

Privatni sektor

Provedba Županijske razvojne strategije podrazumijeva vrlo usku suradnju javnih institucija i privatnog sektora, kao najvažnijeg faktora od kojeg ovisi pokretanje dinamičnog županijskog razvojnog ciklusa. Privatni sektor je glavni pokretač razvoja koji će se očitovati kroz otvaranje novih radnih mjesta. Da bi se to dogodilo, privatnim poslodavcima treba omogućiti dovoljno fleksibilan okvir i djelotvornu i odgovornu potporu države. Zajedno s potporom i većim razumijevanjem lokalnih institucija za potrebe gospodarstvenika, povećat će se konkurentnost lokalnog gospodarstva, a to znači otvaranje novih radnih mjesta. Projekti gospodarstvenika Karlovačke županije također su dio baze projekata Županijske razvojne strategije i od njihove kvalitetne prezentacije i povezivanja sa zainteresiranim investitorima zavisi uspjeh provedbe ŽRS-a.

Ključni dionici

Provedba Županijske razvojne strategije podrazumijeva partnerstvo i suradnju širokog spektra dionika, kao i institucija koje djeluju na državnoj razini. Zbog činjenice da se većina prigovora vanjskih partnera i investitora odnosi na probleme s raznim institucijama, Akcijski plan provedbe ŽRS-a mora biti usmjeren na detektiranje i rješavanje problemskih sklopova koji ograničavaju realizaciju planiranih razvojnih projekata. U sljedećoj tablici navedeni su glavni dionici, njihov status, uloga u provedbi ŽRS-a kao i procjena vremena potrebnog za realizaciju planiranih aktivnosti.

Tablica 35.: Ključni dionici u provedbi ŽRS-a

Naziv	Status	Uloga i odgovornost u implementaciji ŽRS-a	Vremenski okvir i potrebni resursi
Karlovačka županija/župan	Izabrano zastupničko i izvršno tijelo Županije,	Usvaja nacrt i konačnu verziju ŽRS-a; upravlja provedbom i vrednovanjem rezultata	Usvajanje ŽRS-a: 2011. Provedba: 2011. - 2013.
Gradovi i općine Karlovačke županije	Predstavnička i izvršna tijela jedinica lokalne samouprave	Koordiniraju s predstavnicima Županije i Razvojne agencije u realizaciji projektnih prijedloga sa svoga područja, sudjeluju u partnerskim projektima i radu ŽPV-a	Kontinuirano, tijekom cijelog razdoblja na koje se odnosi strategija; ljudski resursi i vlastita proračunska sredstva za sufinanciranje projektnih prijedloga
Razvojna agencija Karlovačke županije	Osnovana od strane Županije i gradova i općina, ima ključnu ulogu u izradi ŽRS-a	Pružanje potpore predstavnicima javnog, privatnog i civilnog sektora u	Kontinuirano; jačanje ljudskih resursa i sposobnosti

		pripremi projekata sa smjernicama i ograničenjima EU-a	
Županijsko partnersko vijeće Karlovačke županije	Savjetodavno tijelo, sudjeluje u pripremi i provedbi ŽRS-a	Savjetodavno tijelo župana i Županijske skupštine; definira zajedničke razvojne prioritete, predlaže razvojne projekte na razini Karlovačke županije, sudjeluje u izradi i provedbi programskih dokumenata	Kontinuirano, tijekom cijelog razdoblja na koje se odnosi Strategija. Sredstva za organizaciju sastanaka, pripremu materijala i osnovno osoblje
Javni sektor	Institucije koje se financiraju iz državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne samouprave	Razvijanje i promocija suradnje na razvojnim projektima važnim za zajednicu, privlačenje sredstava iz vanjskih izvora	Kontinuirano; ljudski resursi, sredstva dostupna kroz zajmove investicijskih i razvojnih banaka
Civilni sektor	Nevladine organizacije s iskustvima u procjeni potreba zajednice	Pokretači i nositelji neprofitnog poduzetništva na lokalnoj razini	Kontinuirano; vlastiti kapaciteti i stručni ljudski resursi; sklonost partnerstvu s predstavnicima ostalih sektora
Privatni sektor	Samostalni gospodarski subjekti iz različitih područja: poduzeća, OPG, obrti, itd.	Pokretanje investicija, stvaranje prihoda i održivih radnih mjesta; uključenost u implementaciju ŽRS-a kroz partnerstvo i druge modele	Kontinuirano; postojeći resursi i otvorenost za komunikaciju s drugim dionicima iz javnog i civilnog sektora
Nadležna ministarstva	Državne institucije uključene u pripremu i provedbu ŽRS-a	Upravljaju procesom kroz osnovne smjernice i regulativnu podršku; koordiniraju razne izvore financiranja; nadzor ukupnog rada i provedbe ŽRS-a; praćenje rezultata i daljnje smjernice u skladu s Nacionalnom strategijom regionalnog razvoja RH	Kontinuirano; pravni akti, strateški dokumenti višeg reda; stručni ljudski resursi; konzultantska pomoć

11. PRAĆENJE I IZVJEŠTAVANJE

Radi učinkovitijeg planiranja i praćenja provedbe politike regionalnog razvoja, a sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, ustrojena je Središnja elektronička baza razvojnih projekata koju vodi Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva. Obveznici upisa podataka u Središnju bazu su nositelji razvojnih projekata, a kroz nju će se pratiti sve inicijative sa središnje, regionalne i lokalne razine.

Aдекватno praćenje provedbe Županijske razvojne strategije Karlovačke županije i pravovremeno izvještavanje zadatak je Županije. U praćenju provedbe i izvještavanju će sudjelovati Razvojna agencija Karlovačke županije d.o.o., koja će preuzeti zadatak prikupljanja i analiziranja pokazatelja i njihove usporedbe na lokalnoj razini.

Praćenje osigurava sustav odgovornosti za rezultate različitih projekata, a ujedno se prate učinci provedbe politike Županijske razvojne strategije Karlovačke županije, kao i Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske. Kako bi se dobila što realnija slika postignutih rezultata, prate se indikatori na razini ciljeva, prioriteta i mjera na lokalnoj, odnosno županijskoj razini. Pokazatelji se prikupljaju, analiziraju i uspoređuju, te se na taj način formira rezultat koji može poslužiti za usporedbu sa zacrtanim ciljevima i predviđenim projektnim prijedlozima iz baze razvojnih projekata.

Prema Pravilniku o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija, Razvojna agencija Karlovačke županije d.o.o. će pratiti sljedeće osnovne skupine pokazatelja: stupanj ostvarenja utvrđenih ciljeva prioriteta i mjera, ostvarene rezultate i učinke na razvoj, učinkovitost i uspješnost u korištenju financijskih sredstava, ostvarenje prema utvrđenom financijskom okviru, sudjelovanje i doprinos partnerstva. Također, prati i učinkovitost rukovođenja i organizacije provedbe, te vidljivost ŽRS-a u javnosti s područja županije.

Praćenje provedbe ŽRS-a se obavlja kontinuirano, tijekom čitavog razdoblja provedbe, a predviđeno je da će se održati najmanje tri sjednice Županijskog partnerskog vijeća na kojima će Razvojna agencija Karlovačke županije d.o.o. podnositi izvješće. Također, o rezultatima provedbe Županija podnosi izvješće jednom godišnje, najkasnije do 31. ožujka tekuće godine za prethodnu godinu, Ministarstvu regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva i Županijskom partnerskom vijeću Karlovačke županije.

12. DODACI

DODATAK 1. - REZULTATI KONZULTACIJA S ŽUPANIJSKIM PARTNERSKIM VIJEĆEM TIJEKOM IZRADE ŽRS-a TE OPIS KAKO ĆE BITI UKLJUČENO U PRAĆENJE PROVEDBE

Županijsko partnersko vijeće je osnovano u srpnju 2010. godine kao savjetodavno tijelo Karlovačke županije na čelu sa županom, s ciljem definiranja zajedničkih prioriteta jedinica lokalne samouprave s područja Karlovačke županije te predlaganja razvojnih projekata na razini Županije. U Županijsko partnersko vijeće su imenovani predstavnici javnog, privatnog i civilnog sektora, odnosno predstavnici Županije, jedinica lokalne samouprave,

gospodarskih subjekata, znanstvene zajednice, socijalnih partnera i organizacija civilnog društva.

Županijsko partnersko vijeće je aktivno djelovalo u izradi ŽRS-a, a bit će uključeno u sve faze njezine provedbe, od odabira razvojnih projekata do praćenja realizacije pojedinih ciljeva, prioriteta i mjera.

U radu se Županijsko partnersko vijeće rukovodi sljedećim načelima:

1. načelom konsenzusa - poticanjem napretka u postizanju sporazuma kroz pregovarački konsenzus,
2. načelom jednakosti – niti jednom članu nije omogućen dominantan utjecaj u radu partnerstva,
3. načelom transparentnosti – svi dionici potpuno su upoznati i informirani o aktivnostima u radu.

Uključenost Županijskog partnerskog vijeća u izradu ŽRS-a realizirana je kroz četiri održane sjednice. Komunikacija između članova Županijskog partnerskog vijeća, radne skupine za izradu ŽRS-a, Razvojne agencije Karlovačke županije d.o.o. i prethodnog vrednovatelja Micro projekt d.o.o., se odvijala putem e-maila i web stranice Razvojne agencije Karlovačke županije d.o.o.

Tijekom provedbe ŽRS-a Županijsko partnersko vijeće će poticati razvoj jedinica lokalne samouprave na području Karlovačke županije, definirati zajedničke razvojne prioritete jedinica lokalne samouprave na području Karlovačke županije, predlagati Razvojnoj agenciji Karlovačke županije d.o.o. razvojne projekte na razini Karlovačke županije, sudjelovati u izradi i praćenju učinaka programskih dokumenata namijenjenih razvoju područja Karlovačke županije te davati smjernice pri izradi županijskih razvojnih strategija.

Predviđeno je da će se sjednice Županijskog partnerskog vijeća održavati najmanje tri puta godišnje tijekom razdoblja provedbe ŽRS-a.

Na sjednicama će Županijsko partnersko vijeće biti uključeno u proces praćenja provedbe ŽRS-a putem redovitog, tekućeg izvješća Razvojne agencije Karlovačke županije d.o.o. Osim toga, Razvojna agencija Karlovačke županije d.o.o. podnositi će izvješće o rezultatima provedbe Županijskom partnerskom vijeću jedanput godišnje, najkasnije do 31. ožujka tekuće godine za prethodnu godinu.

**Izvještaj o prethodnom
vrednovanju
(ex ante evaluacija)
Županijske razvojne strategije
Karlovačke županije**

Pitanja u vezi sa sadržajem Izvještaja prethodnog vrednovanja Županijske razvojne strategije Karlovačke županije molimo uputiti na adresu:

MICRO projekt d.o.o.
Stepinčeva 38, 21 311 Stobreč
T: 021 555 400
F: 021 555 419
E: info@microgrupa.com
W: www.microgrupa.com

Zaštita prava

Sadržaji što su ovdje izneseni izrađeni su isključivo za Karlovačku Županiju. Društvo s ograničenom odgovornošću MICRO projekt d.o.o. izradilo je Izvještaj u skladu sa zahtjevima Naručitelja, Karlovačke županije, samo za njegovu specifičnu primjenu.

Ostale osobe koje koriste informacije iz Izvještaja o prethodnom vrednovanju Županijske razvojne strategije Karlovačke županije čine to na vlastitu odgovornost i vlastiti rizik.

© MICRO projekt d.o.o., 2010.

Sva prava pridržana.

Sadržaj ovoga dokumenta zaštićen je autorskim pravima. Izmjene, kraćenja, proširenja i nadopune moguće su samo uz prethodnu pisanu suglasnost društva s ograničenom odgovornošću MICRO projekt d.o.o., Split.

Umnožavanje je dopušteno samo uz uvjet da na svakom primjerku ostane otisnuta gornja napomena o autorskim pravima.

Objavljivanje ili prevođenje dopušteno je samo uz prethodni pisani pristanak društva s ograničenom odgovornošću MICRO projekt d.o.o., Split.

U Splitu, 18.01.2010.

SADRŽAJ

Zaštita prava.....	133
1. UVOD.....	135
2. PARTNERSKI PRISTUP	136
3. OCJENA STANJA RAZVOJA	138
4. STRATEŠKE ODREDNICE RAZVOJA U BUDUĆNOSTI	140
5. PROVEDBA.....	141
6. UKUPNA OCJENA	143
7. POPIS TABLICA, SLIKA I GRAFOVA	146

UVOD

Osnovna svrha prethodnog vrednovanja je poboljšanje kvalitete svake Županijske razvojne strategije (u daljnjem tekstu ŽRS), a time ujedno i kvalitete cjelokupnog procesa programiranja. Vrednovanje treba doprinijeti postizanju nužne povezanosti ŽRS-a sa Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske te osigurati usklađenost s drugim županijskim i nacionalnim strateškim razvojnim dokumentima kao i onima na razini EU-a. Prethodnim vrednovanjem osigurava se da svaka ŽRS bude ocijenjena na temelju sljedećih osnovnih kriterija:

- opravdanost (utvrđivanje opravdanosti ŽRS-a);
- relevantnost (važnost i snaga informacija te njihova potpunost);
- konzistentnost (dosljednost ciljeva);
- koherentnost (unutarnja: ocjena postojanja sinergije između ciljeva ŽRS-a, te vanjska: ocjena usklađenosti izrađene strategije s drugim razvojnim programima).

Dodatni elementi prethodnog vrednovanja koji se ocjenjuju su uspješnost i korisnost ŽRS-a za razvoj županije. Prethodno vrednovanje provodi se tijekom svih faza izrade ŽRS-a a završava prije njenog usvajanja. Županija organizira izradu prethodnog vrednovanja ŽRS-a, koje provodi nezavisno stručno tijelo. Prethodno vrednovanje ŽRS-a Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva uzima u obzir prilikom ocjene usklađenosti ŽRS-a sa Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske.²⁹

Metodologija prethodnog vrednovanja Županijske razvojne strategije usklađena je s Pravilnikom o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja ŽRS NN 53/10.

²⁹ 53 30.04.2010 Pravilnik o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja ŽRS

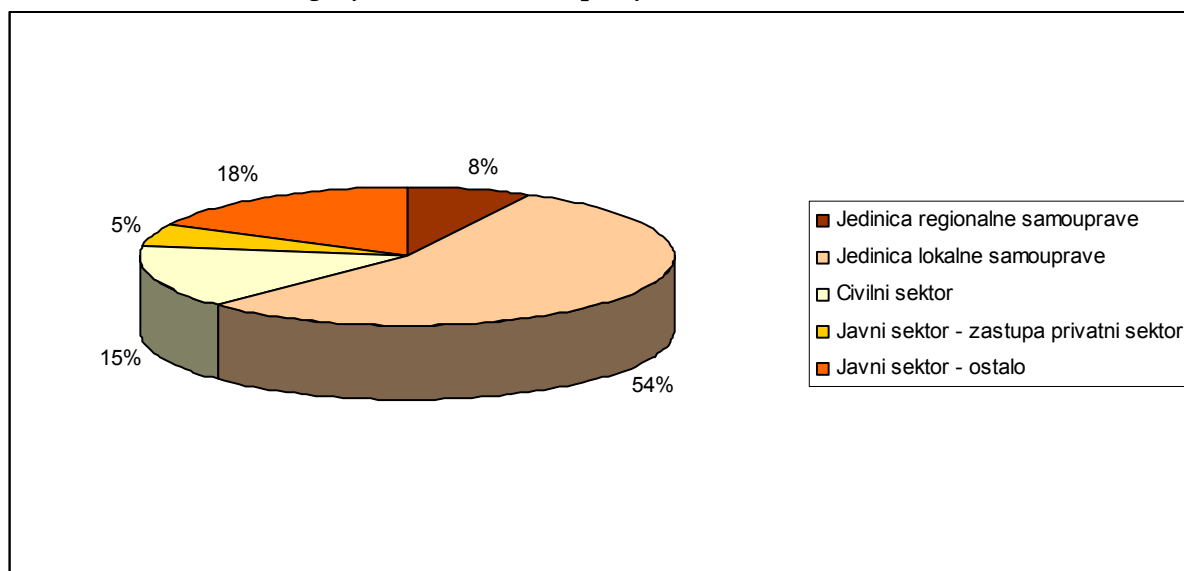
PARTNERSKI PRISTUP

Partnerstvo za izradu i provedbu ŽRS-a ostvaruje se kroz Partnersko vijeće (u daljnjem tekstu: partnerstvo). Partnerstvo djeluje kao forum za dijalog i postizanje konsenzusa između različitih skupina dionika i ima savjetodavnu ulogu u izradi i provedbi planskih dokumenata politike regionalnog razvoja. Partnerstvo se u svom radu rukovodi sljedećim načelima:

- konsenzus – poticanjem napretka u postizanju sporazuma kroz pregovarački konsenzus;
- jednakost – niti jednom članu nije omogućen dominantan utjecaj u radu partnerstva;
- transparentnost – svi dionici potpuno su informirani i upoznati s aktivnostima koje partnerstvo poduzima u svom radu.

Partnersko vijeće za Županijske razvojne strategije Karlovačke županije sastavljeno je od 40 članova. U vijeću je zastupljen javni, privatni i civilni sektor.

Slika 1 Sastav Partnerskog vijeća Karlovačke županije

Izvor: Popis članova partnerskog vijeća Karlovačke županije, obrada MICRO projekt d.o.o.

Vijeće se u svom radu vodilo Pravilnikom Partnerskog vijeća za izradu i provedbu Županijske razvojne strategije Karlovačke županije 2011.-2013.

U procesu izrade ŽRS organizirana su tri (3) sjednice Partnerskog vijeća. Nakon svakog sastanka svi članovi Partnerskog vijeća dobivali su putem e-mail komunikacije na uvid dijelove ŽRS-a koji su ili bili prezentirani na sastancima ili izrađeni od strane glavnog koordinатора³⁰ u suradnji s Radnom skupinom. Članovi Partnerskog vijeća bili su poticani da daju svoje komentare, prijedloge i dopune u svrhu izrade kvalitetnog dokumenta. Isti su bili raspravljani u konzultacijama s njima te uvrštavani u nacrt dokumenta.

Županijska radna skupina (na operativnoj razini zadužena za izradu ŽRS-a) konzultirala je Partnersko vijeće tijekom svih glavnih faza izrade ŽRS-a: izrade osnovne analize, razvojne strategije, određivanja prioriteta, mjera kao i proračuna. Vrednovatelji su prisustvovali na dva od tri sastanka partnerskog vijeća te su ocijenili pristup pozitivnom ocjenom.

Rb	Sastavnice ŽRS	Vrednovanje	Ocjena
1.	Partnerski pristup		
	<i>Konsenzus</i>	Odluke Partnerskog vijeća donose se konsenzusom	√
	<i>Jednakost</i>	Zastupljeni predstavnici svih dijelova društva	√
	<i>Transparentnost</i>	Metoda izrade dokumenta participativna i transparentna	√

³⁰ Razvojna agencija Karlovačke županije

Legenda:

√	Zadovoljena
Θ	Djelomično zadovoljena
x	Nije zadovoljena

Ocjena vrednovatelja je pozitivna za partnerski pristup. Osiguran konsenzus, jednakost i transparentnost.

OCJENA STANJA RAZVOJA

Definiranjem vrste podataka, izvora i načina njihovog prikupljanja osigurava se kvaliteta statističke i analitičke osnove za izradu ŽRS-a. Time se standardizira proces prikupljanja i obrade podataka za sve županije. O kvaliteti ulaznih podataka ovisi i kvaliteta ocjene stanja razvoja županije, što je osnova za utvrđivanje vizije, strateških ciljeva, prioriteta i mjera njezinog budućeg razvoja.

Poglavlje ocjena stanja razvoja sadrži slijedeće sastavnice:

- Analiza/ocjena stanja
- Rezultati provođenja prijašnjih strategija
- SWOT analiza

Rb	Sastavnice ŽRS	Vrednovanje	Ocjena
2.	Ocjena stanja razvoja		
2.1.	Prikupljanje i obrada podataka		
	<i>Izrađen popis osnovnih društveno-gospodarskih područja i podataka</i>	Izrađen popis osnovnih društveno-gospodarskih područja i podataka	√
	<i>Izrađen popis izvora podataka</i>	Izrađen popis izvora podataka	√
	<i>Odabrani kvalitetni podatci odnosno pokazatelji</i>	Odabrani kvalitetni podatci odnosno pokazatelji	√
	<i>Utvrđeni statički i dinamički pokazatelji</i>	Utvrđeni statički i dinamički pokazatelji	√
	<i>Odabran sadržajan prikaz podataka i pokazatelja</i>	Prikaz podataka i pokazatelja je sadržajan i jasan putem tablica, grafikona i karata	√
	<i>Organizirana elektronska baza</i>	Organizirana elektronska baza	√
	<i>Organizirano distribuiranje podataka i pokazatelja korisnicima</i>	Organizirano distribuiranje podataka i pokazatelja korisnicima	√
2.2.	Osnovna analiza		
	<i>Prostorna distribucija resursa</i>	Prostorna distribucija resursa elaborirana i prikazana kartografski	√
	<i>Dinamika promjena, trendove (najmanje 5 zadnjih godina)</i>	Dinamika promjena prati se kroz razdoblje od 5 godina	√
	<i>Procjenu konkurentnosti županije</i>	Procjena konkurentnosti županije napravljena je na razini NUTSII i NUTS I regije	√
	<i>Ocjena unutar županijskih razlika prema gospodarskoj i društvenoj</i>	Napravljena je ocjena unutar županijskih razlika prvenstveno prema elementima izračuna indeksa razvijenosti	√
	<i>Usporedba razvijenosti</i>	Usporedba razvijenosti napravljena je unutar županije, na razini NUTS II te na razini NUTS I regije	√
	<i>Vrednovanje ostvarenja rezultata i učinaka po razvoj županije prethodne generacije razvojnih strategija</i>	Napravljeno je kvalitativno vrednovanje Regionalno operativnog programa, Master plana razvoja turizma, Strategije održivog korištenja energije u Karlovačkoj županiji, Strategije razvoja ljudskih potencijala Karlovačke županije za razdoblje od 2006. do 2012.	√
	<i>Vrednovanje provedbe razvojnih programa za posebna područja</i>	Napravljeno vrednovanje provedbe razvojnih programa za posebna područja: brdsko-planinska, od posebne državne skrbi III. Kategorije	√
	<i>Istaknuta pozitivna i negativna obilježja</i>	Pozitivna i negativna obilježja su istaknuta i jasno elaborirana te imaju uporište u analizi	√
	<i>Istaknuti razvojni problemi i razvojne potrebe</i>	Razvojni problemi i potrebe su istaknuti i jasno elaborirani te imaju uporište u analizi	√
2.3.	SWOT analiza		
	<i>Istaknute snage, slabosti, prilike, prijetnje</i>	Istaknut, proizlaze iz osnovne analize	√
	<i>Snage i slabosti povezane s unutarnjim područjima, resursima...</i>	Povezane i tekstualno elaboriranje	√
	<i>Prilike i prijetnje povezane sa županijskim okruženjem</i>	Povezane	√

Rb	Sastavnice ŽRS	Vrednovanje	Ocjena
	<i>Prilike povezane sa snagama i/ili slabostima</i>	Povezane	√
	<i>Prijetnje povezane sa snagama i/ili slabostima</i>	Povezane	√

Legenda:

√	Zadovoljena
Θ	Djelomično zadovoljena
x	Nije zadovoljena

Ocjena vrednovatelja je pozitivna za ocjenu stanja razvoja. Ocjena stanja razvoja sadrži sve potrebne elemente, jasno elaborirane, istaknuta pozitivna i negativna obilježja, istaknuti razvojni problemi i potrebe. SWOT analiza proizlazi iz osnovne analize, istaknuta je i povezana s osnovnom analizom.

STRATEŠKE ODREDNICE RAZVOJA U BUDUĆNOSTI

Vizija razvoja županije je sažeta i jasna zamisao o željenom i predvidljivom postignuću u razvoju županije. Zasniva se na rezultatima osnovne analize, SWOT analize, razvojnih trendova u užem i širem okružju te idejama o budućnosti županije. Iz vizije se izvode strateški ciljevi i prioriteti.

U poglavlju Strateške odrednice razvoja u budućnosti obrađuju se:

- Vizija i strateški ciljevi
- Prioriteti i mjere
- Politika županije prema posebnim područjima

Rb	Sastavnice ŽRS	Vrednovanje	Ocjena
3.	Strateške odrednice razvoja u budućnosti		
3.1.	Vizija, strateški ciljevi, prioriteti i mjere		
	<i>Vizija jasna, sažeta, zasnovana na analizi, swot-u, trendovima</i>	Vizija je jasna i sažeta te je napravljena participativnim pristupom	√
	<i>Strateški ciljevi : mjerljivi, ostvarivi, jasno formulirani, određeni rokom, usklađeni, sveobuhvatni, prihvatljivi, strukturirani</i>	Strateški ciljevi su jasno formulirani, određeni su rokom, postavljeni su pokazatelji mjerenja ostvarenja cilja, sveobuhvatni, prihvatljivi i strukturirani	√
	<i>Prioriteti: mjerljivi, ostvarivi, jasno formulirani, određeni rokom ostvarenja, međusobno sukladni, sveobuhvatni, prihvatljivi, u skladu s prioritetima</i>	Prioriteti jasno formulirani, određeni rokom ostvarenja, sveobuhvatni, prihvatljivi u skladu s prioritetima na nacionalnoj razini. Međusobno sukladni i ostvarivi.	√
	<i>Mjere: mjerljive, ostvarive, jasno formulirane, s određenim rokom, međusobno sukladne, sveobuhvatne, prihvatljive, konzistentne</i>	Mjere su mjerljive jasno formulirane, određene rokom, međusobno sukladne, sveobuhvatne, prihvatljive i konzistentne	√

Legenda:

√	Zadovoljena
Θ	Djelomično zadovoljena
x	Nije zadovoljena

Ocjena vrednovatelja je pozitivna za strateške odrednice razvoja u budućnosti. Strateške odrednice razvoja u budućnosti zasnovane su na osnovnoj i SWOT analizi, razvojnim trendovima i idejama o razvoju županije. Istaknuta vizija, ciljevi, prioriteti i mjere, elaborirani prema Pravilniku i usklađeni sa strateškim dokumentima višeg reda.

PROVEDBA

Financijski okvir sadrži indikativni, okvirni pregled i alokaciju financijskih sredstava po cijevima, prioritetima odnosno mjerama.

Županija prati i učinkovitost rukovođenja i organizacije provedbe, te vidljivost ŽRS-a u javnosti županije i jedinica lokalne samouprave s područja županije. Po potrebi, lista pokazatelja se može dopuniti i drugim pokazateljima.

Akcijski plan služi za operacionalizaciju i provedbu ŽRS-a, a omogućuje cjelovit pregled i strukturu svih aktivnosti potrebnih za provedbu ŽRS-a u određenom razdoblju.

Komunikacijska strategija za ŽRS izrađuje se sukladno Komunikacijskoj strategiji politike regionalnog razvoja Republike Hrvatske te njenom akcijskom planu.

Poglavlje Provedba obrađuje slijedeće elemente:

- Financijski plan
- Provedba ŽRS-a
- Praćenje i izvještavanje
- Akcijski plan
- Komunikacijska strategija

Rb	Sastavnice ŽRS	Vrednovanje	Ocjena
4.	Provedba		
4.1.	Financijski okvir		
	<i>Sadrži osnovne elemente</i>	Sadrži osnovne elemente	√
	<i>Usklađen s Planom razvojnih programa</i>	Financijski okvir nije usklađen s planom razvojnih programa budući da je plan razvojnih programa donesen prije izrade financijskog okvira. Potrebno je u 2011. napraviti usklađenje.	x
4.2.	Institucionalni okvir		
	<i>Sadrži popis dionika</i>	Sadrži popis dionika	√
	<i>Sadrži načine njihove komunikacije i koordinacije</i>	Sadrži načine njihove komunikacije i koordinacije	√
4.3.	Praćenje provedbe i izvještavanje		
	<i>Praćenje stupnja ostvarenja</i>	Uspostavljen temelj za praćenje stupnja ostvarenja	√
	<i>Praćenje učinkovitosti rukovođenja i organizacije provedbe</i>	Uspostavljen okvir praćenja učinkovitosti	√
	<i>Vidljivost ŽRS u javnosti</i>	Postavljeni elementi za vidljivost	√
	<i>Kontinuitet (najmanje jednom godišnje)</i>	Određen kontinuitet praćenja	√
4.4.	Akcijski plan		
	<i>Ciljevi</i>	Postavljeni prema Pravilniku	√
	<i>Predviđene aktivnosti</i>	Nisu postavljene predviđene aktivnosti, slijede usklađenja u 2011.	x
	<i>Razdoblje provedbe plana i pojedinih aktivnosti</i>	Nisu postavljene predviđene aktivnosti, slijede usklađenja u 2011.	x
	<i>Izvršitelji aktivnosti</i>	Nisu postavljene predviđene aktivnosti, slijede usklađenja u 2011.	x
	<i>Međusobna povezanost aktivnosti</i>	Nisu postavljene predviđene aktivnosti, slijede usklađenja u 2011.	x
	<i>Prioritizacija aktivnosti</i>	Nisu postavljene predviđene aktivnosti, slijede usklađenja u 2011.	x
	<i>Troškovi provedbe pojedinih aktivnosti</i>	Nisu postavljene predviđene aktivnosti, slijede usklađenja u 2011.	x
	<i>Izvori financiranja aktivnosti</i>	Nisu postavljene predviđene aktivnosti, slijede usklađenja u 2011.	x
	<i>Načini i indikatori praćenja ostvarivanja plana</i>	Nisu postavljene predviđene aktivnosti, slijede usklađenja u 2011.	x

Rb	Sastavnice ŽRS	Vrednovanje	Ocjena
	Kontrola provedbe plana	Nisu postavljene predviđene aktivnosti, slijede usklađenja u 2011.	x
4.5.	Komunikacijska strategija		
	Ciljevi	Postavljeni prema Pravilniku	√
	Mjere	Postavljene prema Pravilniku	√
	Aktivnosti	Postavljene prema Pravilniku	√
	Nositelji	Postavljeni prema Pravilniku	√
	Ciljne skupine	Postavljeni prema Pravilniku	√
	Vremenski raspored	Postavljen prema Pravilniku	√
	Akcijski plan	Postavljen prema Pravilniku	√

Legenda:

√	Zadovoljena
Θ	Djelomično zadovoljena
x	Nije zadovoljena

U okviru izrade financijskog okvira Županijske razvojne strategije tri su ključna odstupanja od standardne metodologije izrade:

1. izrađeni financijski okvir nije usklađen s Planom razvojnih programa za 2011. godinu koji županija donosi sukladno Zakonu u proračunu.

Kako se financijski okvir usklađuje svake godine, sukladno tome će se izrađivati i financijski raspored sredstava prema vremenskom razdoblju na godišnjoj razini. Obzirom da su u vrijeme izrade Županijske razvojne strategije u postupku izrade bili i proračun (i Planovi razvojnih programa) Županije i jedinica lokalne samouprave s projekcijama do 2013. godine nužne će biti dopune i ispravke.

2. u proračunu potrebnih sredstava i izvora financiranja za realizaciju mjera nisu pripremljene financijske projekcije i
3. prikupljeni projekti nisu kategorizirani prema prioritetu provedbe i slijedu izvođenja

Odstupanja 2. i 3. su rezultat činjenice da financijske projekcije ovise o procesu decentralizacije državne uprave i povećanja ovlasti županija i jedinica lokalne samouprave u prikupljanju i raspolaganju sredstvima na lokalnoj razini. Uz to, Županijska razvojna strategija je, radi zakonskih odredbi, rađena u izrazito kratkom roku te su paralelno prikupljeni projektni i projektne ideje u Bazu projekata. Strategija obuhvaća 380 projektnih prijedloga, no radi se o broju koji nije konačan i proces prikupljanja još uvijek je u tijeku. Obzirom da je veliki broj projektnih prijedloga bez definiranih troškova provedbe, izvora i dinamike financiranja, u narednom razdoblju će biti aktivnosti biti usmjereno na obradu projekata, njihovu evaluaciju i kategorizaciju.

Ocjena vrednovatelja je pozitivna za Provedbu iako postoje određena odstupanja od Pravilnika. Navedena odstupanja su proizašla iz nemogućnosti prikazivanja realnog stanja te se navode načini rješavanja odstupanja. Iako ne sadrži sve potrebne elemente Izrađivač je istakao sva odstupanja od metodologije, razloge odstupanja kao i načine njihova rješavanja.

UKUPNA OCJENA

Prethodno vrednovanje Županijske razvojne strategije Karlovačke županije provedeno tijekom svih faza izrade. Metoda procjene zasniva se na ocijeni:

- sukladnosti s Pravilnikom o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja ŽRS NN 53/10,
- nužne povezanosti ŽRS-a sa Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske,
- usklađenost s drugim županijskim i nacionalnim strateškim razvojnim dokumentima kao i onima na razini EU-a,
- poštivanja partnerskog pristupa,
- poštivanja metodologije i pravila struke.

Rb	Sastavnice ŽRS	Vrednovanje	Ocjena
1.	Partnerski pristup		
	<i>Konsenzus</i>	Odluke Partnerskog vijeća donose se konsenzusom	√
	<i>Jednakost</i>	Zastupljeni predstavnici svih dijelova društva	√
	<i>Transparentnost</i>	Metoda izrade dokumenta participativna i transparentna	√
2.	Ocjena stanja razvoja		
2.1.	Prikupljanje i obrada podataka		
	<i>Izrađen popis osnovnih društveno-gospodarskih područja i podataka</i>	Izrađen popis osnovnih društveno-gospodarskih područja i podataka	√
	<i>Izrađen popis izvora podataka</i>	Izrađen popis izvora podataka	√
	<i>Odabrani kvalitetni podatci odnosno pokazatelji</i>	Odabrani kvalitetni podatci odnosno pokazatelji	√
	<i>Utvrđeni statički i dinamički pokazatelji</i>	Utvrđeni statički i dinamički pokazatelji	√
	<i>Odabran sadržajan prikaz podataka i pokazatelja</i>	Prikaz podataka i pokazatelja je sadržajan i jasan putem tablica, grafikona i karata	√
	<i>Organizirana elektronska baza</i>	Organizirana elektronska baza	√
	<i>Organizirano distribuiranje podataka i pokazatelja korisnicima</i>	Organizirano distribuiranje podataka i pokazatelja korisnicima	√
2.2.	Osnovna analiza		
	<i>Prostorna distribucija resursa</i>	Prostorna distribucija resursa elaborirana i prikazana kartografski	√
	<i>Dinamika promjena, trendove (najmanje 5 zadnjih godina)</i>	Dinamika promjena prati se kroz razdoblje od 5 godina	√
	<i>Procjenu konkurentnosti županije</i>	Procjena konkurentnosti županije napravljena je na razini NUTSII i NUTS I regije	√
	<i>Ocjena unutar županijskih razlika prema gospodarskoj i društvenoj</i>	Napravljena je ocjena unutar županijskih razlika prvenstveno prema elementima izračuna indeksa razvijenosti	√
	<i>Usporedba razvijenosti</i>	Usporedba razvijenosti napravljena je unutar županije, na razini NUTS II te na razini NUTS I regije	√
	<i>Vrednovanje ostvarenja rezultata i učinaka po razvoj županije prethodne generacije razvojnih strategija</i>	Napravljeno je kvalitativno vrednovanje Regionalno operativnog programa, Master plana razvoja turizma, Strategije održivog korištenja energije u Karlovačkoj županiji, Strategije razvoja ljudskih potencijala Karlovačke županije za razdoblje od 2006. do 2012.	√
	<i>Vrednovanje provedbe razvojnih programa za posebna područja</i>	Napravljeno vrednovanje provedbe razvojnih programa za posebna područja: brsko-planinska, od posebne državne skrbi III. Kategorije	√
	<i>Istaknuta pozitivna i negativna obilježja</i>	Pozitivna i negativna obilježja su istaknuta i jasno elaborirana te imaju uporište u analizi	√
	<i>Istaknuti razvojni problemi i razvojne potrebe</i>	Razvojni problemi i potrebe su istaknuti i jasno elaborirani te imaju uporište u analizi	√
2.3.	SWOT analiza		
	<i>Istaknute snage, slabosti, prilike, prijetnje</i>	Istaknut, proizlaze iz osnovne analize	√

Rb	Sastavnice ŽRS	Vrednovanje	Ocjena
	<i>Snage i slabosti povezane s unutarnjim područjima, resursima...</i>	Povezane i tekstualno elaboriranje	√
	<i>Prilike i prijetnje povezane sa županijskim okruženjem</i>	Povezane	√
	<i>Prilike povezane sa snagama i/ili slabostima</i>	Povezane	√
	<i>Prijetnje povezane sa snagama i/ili slabostima</i>	Povezane	√
3.	Strateške odrednice razvoja u budućnosti		
3.1.	Vizija, strateški ciljevi, prioriteti i mjere		
	<i>Vizija jasna, sažeta, zasnovana na analizi, swot-u, trendovima</i>	Vizija je jasna i sažeta te je napravljena participativnim pristupom	√
	<i>Strateški ciljevi : mjerljivi, ostvarivi, jasno formulirani, određeni rokom, usklađeni, sveobuhvatni, prihvatljivi, strukturirani</i>	Strateški ciljevi su jasno formulirani, određeni su rokom, postavljeni su pokazatelji mjerenja ostvarenja cilja, sveobuhvatni, prihvatljivi i strukturirani	√
	<i>Prioriteti:mjerljivi, ostvarivi, jasno formulirani, određeni rokom ostvarenja, međusobno sukladni, sveobuhvatni, prihvatljivi, u skladu s prioritetima</i>	Prioriteti jasno formulirani, određeni rokom ostvarenja, sveobuhvatni, prihvatljivi u skladu s prioritetima na nacionalnoj razini. Međusobno sukladni i ostvarivi.	√
	<i>Mjere: mjerljive, ostvarive, jasno formulirane, s određenim rokom, međusobno sukladne, sveobuhvatne, prihvatljive, konzistentne</i>	Mjere su mjerljive jasno formulirane, određene rokom, međusobno sukladne, sveobuhvatne, prihvatljive i konzistentne	√
4.	Provedba		
4.1.	Financijski okvir		
	<i>Sadrži osnovne elemente</i>	Sadrži osnovne elemente	√
	<i>Usklađen s Planom razvojnih programa</i>	Financijski okvir nije usklađen s planom razvojnih programa budući da je plan razvojnih programa donesen prije izrade financijskog okvira. Potrebno je u 2011. napraviti usklađenje.	x
4.2.	Institucionalni okvir		
	<i>Sadrži popis dionika</i>	Sadrži popis dionika	√
	<i>Sadrži načine njihove komunikacije i koordinacije</i>	Sadrži načine njihove komunikacije i koordinacije	√
4.3.	Praćenje provedbe i izvještavanje		
	<i>Praćenje stupnja ostvarenja</i>	Uspostavljen temelj za praćenje stupnja ostvarenja	√
	<i>Praćenje učinkovitosti rukovođenja i organizacije provedbe</i>	Uspostavljen okvir praćenja učinkovitosti	√
	<i>Vidljivost ŽRS u javnosti</i>	Postavljeni elementi za vidljivost	√
	<i>Kontinuitet (najmanje jednom godišnje)</i>	Određen kontinuitet praćenja	√
4.4.	Akcijski plan		
	<i>Ciljevi</i>	Postavljeni prema Pravilniku	√
	<i>Predviđene aktivnosti</i>	Nisu postavljene predviđene aktivnosti, slijede usklađenja u 2011.	x
	<i>Razdoblje provedbe plana i pojedinih aktivnosti</i>	Nisu postavljene predviđene aktivnosti, slijede usklađenja u 2011.	x
	<i>Izvršitelji aktivnosti</i>	Nisu postavljene predviđene aktivnosti, slijede usklađenja u 2011.	x
	<i>Međusobna povezanost aktivnosti</i>	Nisu postavljene predviđene aktivnosti, slijede usklađenja u 2011.	x
	<i>Prioritizacija aktivnosti</i>	Nisu postavljene predviđene aktivnosti, slijede usklađenja u 2011.	x
	<i>Troškovi provedbe pojedinih aktivnosti</i>	Nisu postavljene predviđene aktivnosti, slijede usklađenja u 2011.	x
	<i>Izvori financiranja aktivnosti</i>	Nisu postavljene predviđene aktivnosti, slijede usklađenja u 2011.	x
	<i>Načini i indikatori praćenja ostvarivanja plana</i>	Nisu postavljene predviđene aktivnosti, slijede usklađenja u 2011.	x
	<i>Kontrola provedbe plana</i>	Nisu postavljene predviđene aktivnosti, slijede usklađenja u 2011.	x
4.5.	Komunikacijska strategija		
	<i>Ciljevi</i>	Postavljeni prema Pravilniku	√
	<i>Mjere</i>	Postavljene prema Pravilniku	√
	<i>Aktivnosti</i>	Postavljene prema Pravilniku	√
	<i>Nositelji</i>	Postavljeni prema Pravilniku	√
	<i>Ciljne skupine</i>	Postavljeni prema Pravilniku	√
	<i>Vremenski raspored</i>	Postavljen prema Pravilniku	√

Rb	Sastavnice ŽRS	Vrednovanje	Ocjena
	Akcijski plan	Postavljen prema Pravilniku	√

Legenda:

√	Zadovoljena
Θ	Djelomično zadovoljena
x	Nije zadovoljena

Županijska razvojna strategija Karlovačke županije je opravdana. Opravdava cilj i svrhu njezina donošenja.

Županijska razvojna strategija Karlovačke županije je relevantna. Informacije su potpune te imaju važnost i snagu.

Županijska razvojna strategija Karlovačke županije je konzistentna. Ciljevi su dosljedni.

Županijska razvojna strategija Karlovačke županije je koherentna. Postoji unutarnja sinergija između ciljeva ŽRS, te vanjska usklađenost s drugim razvojnim programima.

Vrednovatelj: MICRO projekt

Pečat:

Direktor:
Antonela Alvir

Potpis

Vrednovanje izvršila:
Ivana Bujas Rupiće

Potpis

POPIS TABLICA, SLIKA I GRAFOVA

Slika 1 Sastav Partnerskog vijeća Karlovačke županije	136
---	-----

DODATAK 3. – AKCIJSKI PLAN

KARLOVAČKA ŽUPANIJA

A K C I J S K I P L A N
RAZVOJNA STRATEGIJA
KARLOVAČKE ŽUPANIJE
2011. - 2013.

siječanj 2011.

SADRŽAJ

1.UVOD	149
2. Svrha Akcijskog plana	149
3. STRATEŠKI CILJEVI, PRIORITETI I MJERE	150
3.1. Indikatori mjerenja uspješnosti provedbe Žžupanijske razvojne strategije.....	154
4. PROVEDBA AKCIJSKOG PLANA	156
4.1. Obrada baze podataka.....	156
4.2. Utvrđivanje kriterija	157
4.3. Ocjenjivanje i rangiranje (prioritetizacija) projekata	158
4.4. Analiza dostupnih financijskih sredstava	158
4.5. Nadzor i vrednovanje	159
DODATAK : Tabelarni prikaz bodovanja projekata	160

1. UVOD

Na temelju članka 6. Pravilnika o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načina vrednovanja županijskih razvojnih strategija (Narodne novine 53/10), u svrhu provedbe ŽRS-a, Županija donosi Akcijski plan za provedbu ŽRS-a, koji omogućuje cjelovit pregled zadaća potrebnih za provedbu ŽRS-a, njihove izvršitelje, financijska sredstva te rokove i pokazatelje izvršenja.

Akcijski plan služi za operacionalizaciju i provedbu ŽRS-a, a omogućuje cjelovit pregled i strukturu svih aktivnosti potrebnih za provedbu ŽRS-a u određenom razdoblju.

Akcijski plan sadrži sljedeće glavne sastavnice:

- ciljeve;
- predviđene aktivnosti;
- razdoblje provedbe plana i pojedinih aktivnosti;
- izvršitelje aktivnosti;
- međusobnu povezanost aktivnosti;
- prioritetnost aktivnosti;
- načine i indikatore praćenje ostvarivanja plana;
- kontrolu provedbe plana.

2. Svrha Akcijskog plana

Održivi razvoj Županije zahtjeva od svih sudionika uključenih u razvojni proces strateško i široko promišljanje pri razumijevanju potreba i predlaganja rješenja problema na lokalnoj i županijskoj razini, što traži provedbu aktivnosti. U tom kontekstu postoji potreba povezivanja lokalnih potreba s proračunskim mogućnostima, ali i s nacionalnim i EU prioritetima.

Razvojna strategija Karlovačke županije time postaje temeljni planski dokument županijske razine, koji povezuje lokalne i regionalne razvojne potrebe s nacionalnim i EU razvojnim prioritetima i dostupnim EU i nacionalnim financijskim sredstvima.

Ona sadrži analizu postojećeg stanja odnosno socioekonomske situacije u Županiji te SWOT analizu (analizu snaga, slabosti, mogućnosti i prijetnji) na temelju koje su identificirana četiri (4) strateška cilja s pripadajućim prioritetima i mjerama. Prikupljeno je preko 380 projektnih prijedloga ukupne vrijednosti preko četiri milijarde kuna za razdoblje do 2013. godine.

Osnovna svrha Akcijskog plana je osigurati provedbeni okvir Razvojne strategije. Akcijski plan ima za cilj osigurati transparentnost generiranja projekata kroz njihovu evaluaciju i rangiranje, a nakon provedbe evaluacije i kategorizacije projekata, osigurati i transparentnost procesa alokacije sredstava za projekte.

Posebno je važno istaknuti dva ključna odstupanja od zadane metodologije izrade Strategije:

1. u proračunu potrebnih sredstava i izvora financiranja za realizaciju mjera nisu pripremljene financijske projekcije i
2. prikupljeni projekti nisu kategorizirani prema prioritetu provedbe i slijedu izvođenja.

Odstupanja su rezultat činjenice da financijske projekcije ovise o procesu decentralizacije državne uprave i povećanja ovlasti županija i jedinica lokalne samouprave u prikupljanju i raspolaganju sredstvima na lokalnoj razini. Uz to, Županijska razvojna strategija je, poradi zakonskih odredbi, rađena u izrazito kratkom roku, te su paralelno prikupljani projektni i projektne ideje u Bazu projekata. Strategija obuhvaća 380 projektnih prijedloga, no radi se o broju koji nije konačan i proces prikupljanja je još uvijek u tijeku. S obzirom da je veliki broj projektnih prijedloga bez definiranih troškova provedbe, izvora i dinamike financiranja, u narednom razdoblju će suština aktivnosti biti usmjerena na obradu projekata, njihovu evaluaciju i kategorizaciju.

3. STRATEŠKI CILJEVI, PRIORITETI I MJERE

U okviru Županijske razvojne strategije određeni su sljedeći strateški ciljevi, prioriteti i mjere za poticanje razvoja Karlovačke županije u razdoblju od 2011. do 2013. godine

Strateški cilj 1.

Oživljavanje ruralnog prostora i uravnotežen razvoj svih područja Županije

PRIORITETI	MJERE
1. Razvoj ruralnog prostora	1. Programi poticanja razvoja ruralnog prostora i prostornog planiranja
	2. Izjednačavanje kvalitete života ruralnih područja u odnosu na urbana područja i zaustavljanje procesa depopulacije
	3. Valorizacija i unaprjeđenje autohtonih poljoprivrednih i turističkih proizvoda i usluga
	4. Restrukturiranje i modernizacija poljoprivrednih gospodarstava i poslovnih subjekata na ruralnom području
	5. Primjena LEADER pristupa
2. Civilno društvo, kultura i sport	1. Jačanje kapaciteta civilnog društva i povezivanje javnog i civilnog sektora
	2. Valorizacija i upravljanje materijalnom i nematerijalnom baštinom
	3. Unaprjeđenje kulturnih i sportsko-rekreacijskih programa i infrastrukture
3. Jačanje kapaciteta za upravljanje regionalnim razvojem	1. Osposobljavanje kadrova za upravljanje regionalnim razvojem
	2. Unaprjeđenje županijske, međuzupanijske, međuregionalne i međunarodne suradnje
4. Razvoj prometne povezanosti	1. Prometno povezivanje središta Županije s periferijom
	2. Razdvajanje tranzitnog i lokalnog prometa
	3. Poboljšanje dostupnosti sustava javnog prijevoza
	4. Razvoj novih prometnih pravaca
5. Razvoj ruralnog turizma	1. Usmjeravanje, informiranje i educiranje poljoprivrednika
	2. Diverzifikacija gospodarskih djelatnosti i izvora dohotka na ruralnom prostoru
	3. Poticanje i revitalizacija tradicijskih obrta
	4. Razvoj turističke infrastrukture na ruralnom prostoru
	5. Poticanje malog obiteljskog poduzetništva u turizmu

Strateški cilj 2.

Konkurentno gospodarstvo, razvoj poljoprivrede, turizma i infrastrukture

PRIORITETI	MJERE
1. Jačanje konkurentnosti gospodarstva	1. Ulaganje u nove tehnologije i istraživanje i razvoj
	2. Poticanje proizvodnje i usluga visoke dodane vrijednosti usmjerenih izvozu
	3. Unaprjeđenje inovacijske djelatnosti i komercijalizacija
	4. Promocija Županije i gospodarstva
	5. Unaprjeđenje regionalne i međunarodne suradnje poduzetnika i poduzetničkih potpornih institucija
2. Poticajno okruženje za ulaganje i razvoj	1. Razvoj malog i srednjeg poduzetništva i obrtništva
	2. Razvoj tradicijskih obrta
	3. Privlačenje domaćih i stranih ulagača

poduzetništva	4. Unapređenje poduzetničke infrastrukture i potpornih institucija
3. Unapređenje održive poljoprivredne proizvodnje	1. Razvoj poljoprivrede i slatkovodnog ribarstva
	2. Razvoj održivog šumarstva i kvalitetno upravljanje šumskim zemljištem
	3. Poticanje razvoja ekološke poljoprivrede
	4. Unapređenje prerade u poljoprivrednoj proizvodnji
4. Unapređenje turističke ponude	1. Razvoj selektivnih oblika turizma
	2. Poboljšanje postojećih i osmišljavanje novih turističkih proizvoda
	3. Komuniciranje imidža i prodor na emitivna tržišta
	4. Prodaja turističkih usluga
	5. Unapređenje destinacijskog menadžmenta i informacijskog sustava
5. Razvoj infrastrukture	1. Razvoj prometnica na glavnim županijskim prometnim pravcima
	2. Razvoj komunalne infrastrukture
	3. Razvoj energetske infrastrukture
	4. Razvoj poslovne infrastrukture
	5. Razvoj turističke infrastrukture

Strateški cilj 3.

Jačanje ljudskih resursa i strateško planiranje razvoja

PRIORITETI	MJERE
1. Unapređenje kvalitete odgojno-obrazovnog sustava	1. Izgradnja i opremanje objekata predškolskog odgoja i povećanje dostupnosti programa predškolskog odgoja
	2. Izgradnja i opremanje objekata u školstvu i poboljšanje osnovnoškolskih i srednjoškolskih programa obrazovanja
	3. Poboljšanje sustava stipendiranja
	4. Razvoj visokoškolskog obrazovanja
2. Usklađivanje obrazovnih programa s potrebama gospodarstva i razvoj cjeloživotnog učenja	1. Suradnja znanstveno-istraživačkog, javnog i privatnog sektora
	2. Poticanje cjeloživotnog učenja i usavršavanja u struci
	3. Razvoj obrazovnih programa u skladu s potrebama gospodarstva
	4. Izgradnja i opremanje objekata i institucija za programe cjeloživotnog obrazovanja i usavršavanja u struci
3. Unapređenje zdravlja i preventivne zdravstvene zaštite	1. Unapređenje zdravstvene zaštite
	2. Razvoj programa prevencije i ranog otkrivanja bolesti
	3. Unapređenje programa palijativne i hospicijske skrbi
	4. Razvoj dodatnih zdravstvenih usluga
4. Unapređenje socijalne sigurnosti	1. Poboljšanje kvalitete života socijalno osjetljivih skupina
	2. Unapređenje zaštite žrtava nasilja u obitelji
	3. Razvoj prevencije i zaštite od ovisnosti
	4. Programi potpore braniteljima i oboljelima od PTSP-a

5. Jačanje kapaciteta javne uprave za strateško i prostorno planiranje	1. Jačanje kapaciteta za strateško planiranje razvoja
	2. Prostorno planiranje u funkciji održivog razvoja
	3. Jačanje izvršnih kapaciteta i financijskog potencijala JLS-a

Strateški cilj 4.

Održivo upravljanje okolišem i prirodnim resursima i kulturnom baštinom

PRIORITETI	MJERE
1. Jačanje kapaciteta za upravljanje zaštitom okoliša, prirodnim i kulturnim resursima	1. Podizanje svijesti i razvijanje kapaciteta za upravljanje zaštitom okoliša i prirodnim resursima i kulturnom baštinom
	2. Uspostava županijskog informacijskog sustava zaštite okoliša
	3. Zaštita okoliša kod izvanrednih zagađenja
2. Razvoj sustava gospodarenja otpadom	1. Razvoj sustava odvojenog prikupljanja otpada i reciklažnih dvorišta
	2. Sanacije službenih i ilegalnih odlagališta otpada i uspostava županijskog sustava gospodarenja otpadom s pripadajućim građevinama
	3. Poboljšanje gospodarenja otpadnim vodama
3. Zaštita prirodnih vrijednosti te očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti	1. Jačanje kapaciteta za očuvanje i upravljanje prirodnim vrijednostima
	2. Provođenje mjera zaštite staništa važnih za očuvanje biološke raznolikosti i krajobraza
4. Unapređenje korištenja obnovljivih izvora energije i energetska efikasnost	1. Informiranje, sustavno planiranje i upravljanje korištenjem obnovljivih izvora energije
	2. Iskorištavanje hidroenergije, biomase i bioplina
	3. Iskorištavanje solarne energije i energije vjetra
	4. Iskorištavanje ostalih obnovljivih izvora energije
	5. Energetska učinkovitost u zgradarstvu

HORIZONTALNA MJERA - Razminiranje

3.1. Indikatori mjerenja uspješnosti provedbe županijske razvojne strategije

Indikatori su osnova za praćenje provedbe strategije. Prilikom definiranja indikatora poželjno je voditi računa kako o kvalitativnim tako i o kvantitativnim indikatorima. U skladu s navedenim u nastavku su prikazani okvirni indikatori mjerenja uspješnosti provedbe Županijske razvojne strategije prema definiranim strateškim ciljevima:

Tablica br. 36.: Okvirni indikatori mjerenja uspješnosti provedbe ŽRS-a prema strateškim ciljevima

Red. Br.	CILJ	INDIKATOR
1.	CILJ 1: Oživljavanje ruralnog prostora i uravnotežen razvoj svih područja	-broj novozaposlenih u ruralnom području -povećanje broja stanovnika kojima je dostupan javni prijevoz -broj inicijativa, programa i projekata civilnog društva -površina izgrađene infrastrukture u sportu, kulturi -broj uključenih u sportsko-rekreacijske i kulturne programe -broj posjetitelja sportskih i kulturnih programa -broj novoregistriranih OPG-a za ruralni turizam -povećanje kapaciteta putnika u željezničkom i cestovnom prometu (javnom prijevozu) -broj kilometara obnovljenih i novih unutaržupanijskih prometnica
2.	CILJ 2: Konkurentno gospodarstvo, razvoj poljoprivrede, turizma i infrastrukture	-broj i veličina novih investicija u proizvodnim i uslužnim djelatnostima - povećanje broja poslovnih subjekata i start up-ova -broj novoosnovanih poljoprivrednih i ribarskih udruga/zadruga -povećanja broja obradivih hektara pod eko poljoprivredom -porast broja certificiranih ekoloških poljoprivrednih proizvođača

		-površina novouređenog javnog prostora (parkovi, šetnice, trgovi, biciklističke staze i sl.) -smanjenje broja nezaposlenih -površina poduzetničke infrastrukture u funkciji -povećanje broja noćenja -kreirani turistički proizvodi -broj projekata poduzetnika i institucija
3.	CILJ 3: Jačanje ljudskih resursa i strateško planiranje razvoja	- broj osoba uključenih u proces cjeloživotnog učenja -povećani kapaciteti obrazovnih insititucija (opremljenost objekata, nastavni kadar, veći prihvati učenika...) -broj novih nastavnih i predškolskih programa -broj informatički pismenih osoba -broj zdravstvenih djelatnika -dostupnost zdravstvenih usluga -broj socijalnih usluga -broj objekata za socijalno osjetljive skupine -izrađeni strateški dokumenti i akcijski planovi JLS-a
4.	CILJ 4: Održivo upravljanje okolišem i prirodnim resursima	-izgrađenost vodovodne mreže i mreže odvodnje -izgrađenost energetskog sustava i pokrivenost stanovništva energijom -broj izrađenih uređaja za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda -povećanje proizvodnje i primjene korištenja obnovljivih izvora energije -broj saniranih divljih deponija -uspostavljen informacijski sustav zaštite okoliša

Izvor: Razvojna agencija Karlovačke županije d.o.o.

Navedeni pokazatelji su okvirni, nisu konačni i podložni su dopunama i izmjenama. Uz to, oni nisu vremenski određeni s obzirom na okolnosti izrade financijskog i akcijskog plana.

Vanjski stručnjaci za pojedina područja će u suglasju s Partnerskim vijećem definirati konačne indikatore. Bez točno određenih pokazatelja za svaku mjeru Županijske razvojne strategije, odgovornost je na procjeniteljima ili evaluatorima projekata da procijene, sukladno pruženim informacijama, učinak projekata na dobrobit zajednice.

4. PROVEDBA AKCIJSKOG PLANA

Akcijski plan se izrađuje za trogodišnje razdoblje, kao i Županijska razvojna strategija zajedno s Komunikacijskom strategijom, tj. planom provedbe promotivnih aktivnosti Komunikacijske strategije na godišnjoj razini.

Provedba Akcijskog plana stoga predviđa i promotivne aktivnosti, koje započinje u prosincu 2010. praćenjem sjednica Županijskog partnerskog vijeća putem novinskih članaka i objavama priopćenja na internet stranicama Razvojne agencije Karlovačke županije. Ostale promotivne aktivnosti predviđene su u dokumentu Komunikacijska strategija.

Akcijski plan definira proces provedbe Županijske razvojne strategije za naredno razdoblje prema sljedećim koracima:

1. obrada baze podataka
2. utvrđivanje kriterija
3. ocjenjivanje i rangiranje (prioritetnost) projekata
4. analiza dostupnih financijskih sredstava
5. nadzor i vrednovanje

Navedeni koraci nužno su potrebni kako bi se provedba Županijske razvojne strategija mogla operacionalizirati kroz realizaciju projekata. Predviđeno je da se ti preduvjeti stvore tijekom prve godine provedbe Strategije (tijekom 2011.), nakon čega slijedi provedba projekata krajem 2011., te dalje tijekom 2012. i 2013. godine, odnosno u razdoblju provedbe Županijske razvojne strategije.

4.1. Obrada baze podataka

Projektni prijedlozi prikupljeni su putem javnih poziva, na za to pripremljenom obrascu. Pristigli projekti se, u odnosu na prvu prijavu, mogu dalje razvijati od strane korisnika i/ili uz pomoć Razvojne agencije Karlovačke županije. Ukoliko dođe do promjena u statusu

dokumentacije i/ili u samom projektu, u odnosu na postojeće podatke u bazi, nositelj projekta treba pisanim putem obavijestiti Razvojnu agenciju o nastalim promjenama.

Razvojna agencija Karlovačke županije će za prikupljene projektne ideje napraviti procjenu značaja za provedbu Razvojne strategije, neovisno o razini dostavljenih informacija u prijavnom obrascu. Ukoliko je projekt od ključnog značaja za razvoj Županije, prikupit će se dodatne informacije potrebne za kompletiranje projekata za fazu ocjene prioritetnosti. Ukoliko određeni projekt nije u skladu s prioritetima Strategije, on se u programskom razdoblju ne može naći na popisu prioritenih projekata i neće biti dalje ocjenjivan, no kao takav neće biti brisan iz baze projekata. Za taj postupak bit će zadužena Razvojna agencija Karlovačke županije.

4.2. Utvrđivanje kriterija

Projekti moraju zadovoljavati nekoliko osnovnih kriterija da bi postigli status prioriteta:

1. Odražavanje Županijske razvojne strategije i Razvojne strategije Panonske Hrvatske – proizlaze iz ciljeva i prioriteta
2. Doprinos poboljšanju sektora (osnovna analiza i SWOT)
 - a) ruralni prostor; b) gospodarstvo; c) infrastruktura; d) zaštita okoliša; e) društvene djelatnosti
3. stupanj spremnosti i realizacije (tehnička dokumentacija, izvedivost u tri godine, dozvole i sl.)
4. Financijska konstrukcija definirana
5. Predviđen projekt u proračunskoj stavci JLS-a ili nositelja projekta

Osnovni kriterij je da su projekti u skladu s Županijskom razvojnom strategijom, odnosno oni bi trebali odgovarati na probleme iz osnovne analize i SWOT analize, te moraju proizlaziti iz prioriteta i mjera. Također, moraju biti u skladu s nacionalnim sektorskim i/ili međunarodnim operativnim programima u provedbi (IPA), te u skladu s ostalim usvojenim planovima kao što su: nacionalni, županijski, lokalni prostorni planovi, PUR-ovi i LAG-ovi, gdje je to primjenjivo. Tamo gdje ne postoje usvojeni planovi lokalnog razvoja ili prostorni planovi, za referentan plan uzet će se plan višeg stupnja.

Dodatna procjena važnosti projekata odnosi se na projekte koji će svojim djelovanjem doprinijeti ujednačenom regionalnom/lokalnom razvoju, odnosno oni koji su prvenstveno usmjereni na smanjenje razlika ruralnih područja u odnosu na razvijene dijelove Županije (prema indeksu razvijenosti).

4.3. Ocjenjivanje i rangiranje (prioritetnost) projekata

Odluka o prioritetnosti projekta donosi se na osnovu ocjenjivanja kriterija koji su međusobno ovisni. Kako bi se ocjenjivanje moglo objektivno provesti, potrebno je utvrđene kriterije ponderirati, te će na taj način biti moguće projekte rangirati po broju dodijeljenih bodova. Projekt može ostvariti maksimalno 95 bodova.

U prilogu ovog Akcijskog plana predložen je tabelarni pregled bodovanja. Uz ocjenu putem bodovanja, projekt će se ocijeniti i komentarima vezanim za potrebne aktivnosti za poboljšanje projekta, zadane rokove i odgovornosti u finalizaciji te moguće rizike.

Način ocjenjivanja, popis prioritetnih projekata i prijedlozi za aktivnosti na svakom projektu bit će prezentirani na sjednici Županijskog partnerskog vijeća, koje će usvajati popis prioritetnih projekata za tekuću godinu.

Razvojna agencija će Partnerskom vijeću podnositi izvješće o rangiranju prioritetnih projekata ili će rangiranje izraditi zajedno s Partnerskim vijećem.

Prihvaćenim prioritetnim projektnim idejama se dodjeljuje prvenstvo:

- Tehnička pomoć u fazi pripreme projektne dokumentacije ovisno o tipu i vrsti natječaja (izvoru sredstava financiranja)
- Dodatna tehnička pomoć, ako je dostupna (npr. od strane ministarstava)
- Angažiranje sredstava/stručnjaka za dodatnu dokumentaciju (npr. za studije izvedivosti i natječajnu dokumentaciju)
- Daju se ovlasti predstavnicima županije za prioritet pri evaluaciji projekata na pojedinim natječajima ukoliko je njihovo sudjelovanje u odboru za evaluaciju predviđeno u samom programu.

Kako je potrebno vrednovati projekte i izvršiti rangiranje sukladno njihovom značenju za razvoj zajednice odnosno provedbu Županijske razvojne strategije, potrebno je uskladiti popis s financijskim proračunima jedinica lokalne samouprave i Županije.

4.4. Analiza dostupnih financijskih sredstava

Točniju financijsku alokaciju sredstava za prioritet, među ostalim, omogućuju i nacionalne sektorske smjernice određene u resornim ministarstvima. Postoji mogućnost da one neće biti primjenjive do kraja provedbe ovog Akcijskog plana, te će se stoga, u predviđanjima

raspoloživih financijskih sredstava, oslanjati na proračunska sredstva jedinica lokalne samouprave, institucija te Županije, dok će sredstva nacionalnih fondova te resornih ministarstava biti procijenjena na osnovu dosadašnjih iskustava o udjelu financiranja pojedinih sektora u relativnom postotku, i to prema broju stanovnika Karlovačke županije u odnosu na stanovništvo Republike Hrvatske i ukupna godišnja proračunska sredstva. U obzir će se uzeti i raspoloživa sredstva pretpristupnih fondova EU-a, konkretno IPA (kao najznačajniji), dostupni programi Zajednice (FP7, CIP, Equal, Natura....), sredstva ostalih donatora te bilateralna sredstva pomoći (Danska, Švedska, Japan...).

Za analizu je potrebno izraditi usporedbu projekata s dostupnim sredstvima u tabelarnom prikazu, što će omogućiti pregled realno dostupnih sredstava iz vanjskih izvora, te će biti znatno lakše usporediti i koncentrirati sredstva Županije i JLS-a te ostalih institucija za pripremu i angažman oko odabira i nominiranja prioriternih projekata iz postojeće Baze projekata (project pipeline). Tabelarni prikaz sadržavat će informacije o:

- do sada uloženim sredstvima
- vlastitim sredstvima
- sredstvima iz državnog proračuna i proračuna državnih ustanova
- sredstvima iz EU fondova
- sredstvima drugih inozemnih izvora
- sredstvima komercijalnih kredita
- sredstvima iz privatnih izvora i ostalim sredstvima.

Razvojna agencija Karlovačke županije će Partnerskom vijeću iznijeti plan potpore prioriternim projektima i u smislu stručne pomoći za izradu odgovarajuće popratne dokumentacije, te prijavnih obrazaca za financiranje iz fondova EU-a (pretpristupnih i eventualno strukturnih fondova), resornih ministarstava, itd., ili eventualno izrade akcijskog plana za svaki projekt, kako bi se time nositeljima projekata olakšao, gdje je to potrebno, uvid u sve korake koje moraju poduzeti do ostvarenja zacrtanih rokova za provedbu.

Partnersko vijeće Karlovačke županije će odobriti plan aktivnosti Razvojne agencije i usvojiti odluku za preporuku Županiji.

4.5. Nadzor i vrednovanje

Nadzor provedbe Akcijskog plana vršit će se na godišnjoj osnovi, dok će se vrednovanje aktivnosti financiranih u kontekstu ovog Akcijskog plana obaviti krajem 2013. godine. Izradit će se izvješća koja će osigurati informacije o provedenim aktivnostima s podacima

o nositeljima provedbe, uključenim financijskim sredstvima (i njihovim izvorima) te rezultatima.

Vrednovanje, koje će se provesti krajem 2013. godine (ex-post evaluacija), ocijenit će postignute rezultate Razvojne strategije i kvalitetu procesa odabira projekata i njihovog upravljanja, kao i provedbu Akcijskog plana. Ono će objediniti kvartalna i polugodišnja izvješća o provedbi, tzv. interim vrednovanje (vrednovanje tijekom provedbe), koje će se izraditi početkom 2012. godine, i završno (ex-post) vrednovanje.

Za praćenje provedbe i izvješćivanje zadužena je Razvojna agencija, koja izvješće podnosi Županijskom partnerskom vijeću najmanje jednom godišnje.

DODATAK : Tabelarni prikaz bodovanja projekata

RED. BR.	KRITERIJ	MAXIMALNI BODOVI
1	2	3
1.	Utjecaj projekta na prioritete	20
	Od velikog značenja	20
	Od srednjeg značenja	10
	Od malog značenja	5
2.	Realno dostupna sredstva financiranja u promatranom razdoblju za:	10 (+10)
	Izvođenje projekta (radovi, usluge, nabava)	10
	Izradu tehničke dokumentacije/studija	5
	Dodatno*	10
3.	Pripremljenost dokumentacije projekta	15
	Spreman za provedbu	15
	Spreman do natječaja	10
	Djelomično gotova dokumentacija	5
	Dokumentacija nije spremna	0
4.	Osigurani kapaciteti za kvalitetnu provedbu i održivost	20
	Osigurani kadrovski kapaciteti za vođenje i provedbu	2
	Iskustvo u rukovođenju sličnih projekata	2
	Kvalitetan i iskusan partner	2
4.1.	Vlastita financijska sredstva	6
	Osigurano 35-50% potrebnih sredstava	6
	Osigurano 20-35% potrebnih sredstava	4
	Osigurano 10% potrebnih sredstava	2
	Osigurano manje od 10% potrebnih sredstava	0
4.2.	Održivost projekta	8
	Postoje financijski preduvjeti za održivost	2
	Institucionalni preduvjeti	2
	Teritorijalni obuhvat	2
	Značajan učinak na ciljane skupine	2
5.	Procjena učinka projekta na	10

5.1.	Okoliš	6
	Doprinos održivom upravljanju i očuvanje okoliša	6
	Nema veliki negativan utjecaj na okoliš	0
	Ima značajke mogućih rizičnih utjecaja po okoliš	-6
5.2.	Socijalnu uključenost, ravnopravnost spolova	4
	Promovira socijalnu uključenost i ravnopravnost spolova	4
	Ne uzima u obzir	2
	Narušava pravila jednakosti i uključenja	0
6.	Utjecaj na uravnotežen održivi razvoj	10
SVEUKUPNO BODOVI:		95

*ukoliko su sredstva dostupna u skorijoj budućnosti, te su poznati uvjeti za dodjelu sredstava, iznosi i ostalo, dodjeljuje se dodatnih 5 bodova

POJAŠNJENJE:

Kriterij: Realno dostupna financijska sredstva financiranja

Ukoliko postoje realno dostupna sredstva za financiranje projekta (i to značajna strukturnih fondova ili nacionalna) u skorije vrijeme, projekt će dobiti višu ocjenu. Jedan od kriterija za ovu stavku jest da je projekt prepoznat u proračunu JLS-a, Županije ili državnom proračunu. Niža ocjena se dodjeljuje projektima koji imaju izgledna sredstva financiranja limitiranog opsega (soft mjere, izrade studija, istraživanja manjih obima, itd).

Kriterij: Pripremljenost dokumentacije projekta

U procjeni obuhvaćena dokumentacija odnosi se na tehničku dokumentaciju (idejni, glavni provedbeni projekt), dozvole (lokacijska, građevinska) te studije izvedivosti CBA, EIA... Ukoliko je procijenjeno da je dokumentacija potrebna za obuhvat projekta moguće spremna do realnih rokova natječaja za predlaganje projekta, projekt se svrstava u prvu grupu - „sva dokumentacija spremna“. 5 bodova se dodjeljuje projektima koji će moguće imati spremnu dokumentaciju za 12 - 18 mjeseci. Projekti za čiju je pripremu dokumentacije potrebno više od 18 mjeseci ne dobivaju bodove u ovoj kategoriji.

DODATAK 4. – KOMUNIKACIJSKA STRATEGIJA

**KOMUNIKACIJSKA STRATEGIJA
ŽUPANIJSKE RAZVOJNE STRATEGIJE
KARLOVAČKE ŽUPANIJE 2011. - 2013.**

studeni 2010.

SADRŽAJ

1.	UVOD	164
2.	PROMOTIVNA STRATEGIJA ŽRS-a Karlovačke županije	165
2.1	PROMOTIVNI CILJEVI	165
2.1.1	Opći ciljevi	165
2.1.2	Posebni ciljevi	165
2.1.3	Temeljna načela provedbe.....	165
2.1.4	Osiguravanje načela partnerstva	165
2.1.5	Pristup informacijama.....	166
2.2	RAZINE KOMUNIKACIJE	166
2.3	CILJNE SKUPINE I METODE KOMUNIKACIJE	167
2.3.1	Partneri u provedbi Županijske razvojne strategije.....	167
2.4	Šira zajednica i potencijalni korisnici	168
2.4.1	Javnost	168
2.4.2	Mediji.....	168
2.5	STRATEGIJE PROMOCIJE	168
3.	PLAN PROMOTIVNIH AKTIVNOSTI	168
3.1	VIZUALNI IDENTITET ŽRS-a	169
3.2	PROMOTIVNI MATERIJALI ŽRS-a	169
3.3	PROMOTIVNE AKTIVNOSTI	169
3.3.1	Letak i knjiga ŽRS-a.....	170
3.3.2	Priopćenja za tisak	170
3.3.3	Konferencije za novinare.....	170
3.3.4	TV i radioemisije	170
3.3.5	Informativni seminari	170
3.3.6	Članci u novinama	170
3.3.7	Odnosi s javnošću	170
4.	MARKETINŠKI PRORAČUN	171
5.	PLAN PROVEDBE PROMOTIVNIH AKTIVNOSTI	171
6.	PRAĆENJE, POKAZATELJI, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJA.....	171

UVOD

U skladu sa Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske (SRR RH) izrađena je Županijska razvojna strategija Karlovačke županije (ŽRS KŽ) za trogodišnje razdoblje od 2011. do 2013. godine. Za potrebe promocije izrađena je Komunikacijska strategija Županijske razvojne strategije (u daljnjem tekstu Komunikacijska strategija) usklađena s Komunikacijskom strategijom za Strategiju regionalnog razvoja RH te njenim Akcijskim planom.

Razvojna agencija Karlovačke županije d.o.o. regionalni je koordinator razvoja ŽRS-a, a koja mora biti usklađena s prioritetima NUTS 2 regija, utvrđenim u SRR RH.

Komunikacijska strategija se izrađuje za trogodišnje razdoblje, kao i ŽRS zajedno s Akcijskim planom, tj. planom provedbe promotivnih aktivnosti Komunikacijske strategije na godišnjoj osnovi.

Provedba Komunikacijske strategije započet će u prosincu 2010. godine, a glavni ciljevi su priopćavanje informacija na razini područne (regionalne) i lokalne samouprave koja je potrebna za izradu i provedbu ŽRS-a, podizanje svijesti i razumijevanja u javnosti o ulozi i ciljevima ŽRS-a za razvoj Županije i jedinica lokalne samouprave te informiranje javnosti o mogućim izvorima financiranja namijenjenih regionalnom razvoju.

Komunikacijska strategija sadrži ciljeve, mjere, aktivnosti, nositelje, ciljne skupine te vremenski raspored. Promotivne aktivnosti bit će podijeljene u dvije faze, odnosno bit će usmjerene na promociju tijekom same pripreme i konačne izrade dokumenta, a potom na kontinuiranu promociju provedbe ŽRS-a.

Komunikacijska strategija doprinit će upoznavanju i uključivanju zajednice u realizaciju i implementaciju samog dokumenta.

Dokument će se sastojati od sljedećih poglavlja:

1. Uvod
2. Promotivna strategija ŽRS-a opisuje ciljeve strategije, razine komunikacije, ciljne skupine i metode komunikacije te strategije promocije,
3. Plan promotivnih aktivnosti daje pregled vizualnog identiteta ŽRS-a, promotivnih materijala i aktivnosti te komunikacijskih alata za pružanje općih i detaljnih informacija,
4. Marketinški proračun, odnosno proračun Komunikacijske strategije za godišnje razdoblje,
5. Plan provedbe promotivnih aktivnosti odnosno vremenski period trajanja svake aktivnosti – vrijeme pripreme i provođenja,
6. Praćenje i izvještavanje koje govori o načinu praćenja provedbe Komunikacijske strategije.

Komunikacijska strategija kao ključan dokument kojim će se definirati promotivne aktivnosti vezane za ŽRS Karlovačke županije, odnosit će se na razdoblje od prosinca 2010. do prosinca 2013.

PROMOTIVNA STRATEGIJA ŽRS-a Karlovačke županije

PROMOTIVNI CILJEVI

Opći ciljevi

Opći ciljevi Komunikacijske strategije su priopćavanje informacija na razini područne (regionalne) i lokalne samouprave, podizanje svijesti i razumijevanja u javnosti o ulozi i ciljevima ŽRS-a za razvoj Karlovačke županije i jedinica lokalne samouprave te informiranje javnosti o mogućim izvorima financiranja namijenjenim regionalnom razvoju. Provedba Komunikacijske strategije doprinijet će transparentnosti provođenja i mjerenja učinaka ŽRS-a te omogućiti njenim nositeljima, kao i krajnjim korisnicima, da budu svjesni njene uloge u društveno-gospodarskom razvoju Županije.

Posebni ciljevi

Kako bi bili ostvareni ciljevi ŽRS-a, godišnji akcijski planovi za provedbu Komunikacijske strategije razradit će mjere koje će pridonijeti ispunjavanju sljedećih posebnih ciljeva:

1. cilj: Informirati javnost o ulozi ŽRS-a u ostvarivanju ciljeva ravnomjernog društveno-gospodarskog razvoja te jačanju konkurentnosti Karlovačke županije;
2. cilj: Informirati dionike i potencijalne korisnike na razini područne (regionalne) i lokalne samouprave o dostupnim mogućnostima financiranja razvojnih projekata;
3. cilj: Osigurati stalnu transparentnost provedbe ŽRS-a;
4. cilj: Usklađivati sve komunikacijske aktivnosti koje provode partnerske institucije obuhvaćene ŽRS-om.

Temeljna načela provedbe

Sve aktivnosti koje će se poduzimati u okviru Komunikacijske strategije i njenog Akcijskog plana povodit će se prema sljedećim načelima:

- Informacije će biti prezentirane u jasnom, pristupačnom i razumljivom obliku;
- Aktivnosti će biti temeljene na usmjeravanju svih relevantnih poruka ciljanim skupinama;
- Ciljane skupine bit će uzete u obzir već prilikom razvijanja i korištenja komunikacijskih alata. Navedeno obuhvaća vrijeme koje ciljna skupina ima na raspolaganju za prihvaćanje informacija, kontekst u kojem primaju informacije i kapacitet za primanje informacija, kao što je primjerice pristup internetu;
- Sve će aktivnosti biti komplementarne i konzistentne te će težiti uspostavljanju nadopunjavajućih komunikacijskih alata i odašiljanju cjelovite poruke;
- Uspostavit će se sistem praćenja i ažuriranja informacija, kako bi bile u tijeku s vremenom i potencijalnim promjenama situacije.

Osiguravanje načela partnerstva

Komunikacijska strategija osigurava održanje načela konsenzusa već uspostavljenog prilikom izrade ŽRS-a. Kako se diskusije o razvojnim strategijama, projektima i aktivnostima na županijskoj razini nastavljaju, koristit će se svi potrebni komunikacijski alati kako bi se osigurala potpuna informiranost svih uključenih strana o daljnjem napretku, što će pomoći međusobnoj koheziji i održavanju partnerskih odnosa.

Pristup informacijama

U skladu s hrvatskim zakonodavstvom Komunikacijska strategija ističe potrebu osiguranja jednakog pristupa informacijama. Invaliditet, etničko podrijetlo, spolne i dobne razlike bit će uzete u obzir pri oblikovanju komunikacijskog pristupa. Slijedom navedenog, neće postojati samo jedan komunikacijski modul, odnosno pristup, te će svi materijali biti dostupni u prikladnim formatima.

RAZINE KOMUNIKACIJE

Mjere informiranja, promidžbe i vidljivosti imaju stalnu ulogu u podizanju svijesti i prepoznatljivosti regionalnog razvoja općenito i posebnih mogućnosti financiranja razvojnih projekata. Mjere su prilika za stvaranje boljih neposrednih rezultata, i za politiku regionalnog razvoja i za pojedine razvojne projekte.

Kako bi ispunile prethodno navedene ciljeve, komunikacijske potrebe Karlovačke županije dijele se na tri razine:

- I. Karlovačka županija i Razvojna agencija Karlovačke županije
- II. Županijsko partnersko vijeće Karlovačke županije
- III. Ustrojstvene jedinice lokalne (regionalne) samouprave te drugi ključni dionici i institucije uključene u razvoj Županije

Uspješno ostvarivanje ciljeva i upravljanje komunikacijom vezanom uz ŽRS zahtijeva učinkovitu unutarnju komunikaciju i izvještavanje u okviru sustava upravljanja i provedbe.

I. razina:

Karlovačka županija je odgovorna za izradu i provođenje ŽRS-a. Nastavljajući na to, Županija izrađuje ovu Komunikacijsku strategiju i zadužena je za koordinaciju komunikacije i promidžbenih aktivnosti poduzetih od strane partnera. Županija usko surađuje s ostalim tijelima državne uprave koja pridonose regionalnom razvoju u Županiji te s regionalnim i lokalnim inicijatorima i provoditeljima razvojnih projekata.

Agencija je, temeljem prijedloga Županije, upisana u Upisnik upravnih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, agencija i drugih pravnih osoba osnovanih s ciljem učinkovite koordinacije i poticanja regionalnog razvoja. Ona ima vitalnu ulogu u osiguravanju djelotvornog prijenosa informacija na sve institucije izravno uključene u provedbu projekata usmjerenih k postizanju ciljeva ŽRS-a.

U tom smislu, a s obzirom na ulogu Županije i Agencije, oni će obavljati sljedeće poslove:

1. Pripremiti i usuglasiti godišnje akcijske planove za provedbu Komunikacijske strategije i osigurati provedbu svih komunikacijskih aktivnosti utvrđenih u Akcijskom planu te revidirati postojeću Komunikacijsku strategiju;
2. Ažurirati i održavati internetsku stranicu www.kazup.hr i www.ra-kazup.hr, kao središnji izvor informacija i upita o ŽRS-u;
3. Voditi i koordinirati proaktivne sastanke za medije o ŽRS-u (što uključuje objave za medije, konferencije i aktivno predstavljanje vijesti);
4. Press clipping vijesti vezanih uz provedbu ŽRS-a;
5. Povezivati se s Europskom komisijom (i u Bruxellesu i s Delegacijom EU-a u Zagrebu) o pitanjima informiranja i promidžbe;
6. Oformiti i koordinirati rad osoba zaduženih za informiranje javnosti o ŽRS-u, nominiranih od strane Županije i Agencije, koje će redovno i stalno razmjenjivati informacije elektroničkom poštom i sastajati se najmanje četiri puta godišnje radi pregleda najnovijih događanja i provedbe planova u nadolazećem razdoblju.

II. razina:

Županijsko partnersko vijeće savjetodavno je tijelo koje je osnovano za područje Karlovačke županije, s ciljem definiranja zajedničkih prioriteta jedinica lokalne samouprave s područja Karlovačke županije te predlaganja županijskih razvojnih projekata. U njegovu radu sudjeluju predstavnici jedinica lokalne samouprave, gospodarskih subjekata, udruga civilnog društva te drugi ključni dionici i institucije uključene u razvoj Županije.

Osnovni zadatak Županijskog partnerskog vijeća, a u vezi Komunikacijske strategije, je informiranje javnosti o radu Vijeća vezano uz definiranje zajedničkih prioriteta jedinica lokalne samouprave na području Županije i predlaganja razvojnih projekata.

Također, značajno je podizanje svijesti o važnosti provođenja načela partnerstva i suradnje, temeljem kojeg je i osnovano Županijsko partnersko vijeće.

III. razina:

Na 3. razini, informiranje i promidžba zadaće su ustrojstvenih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i drugih pravnih osoba osnovanih s ciljem učinkovite koordinacije i poticanja regionalnog razvoja.

One su nadležne za osiguranje ispunjavanja ciljeva Komunikacijske strategije na županijskoj i lokalnoj razini, te za proaktivno sudjelovanje osoba zaduženih za informiranje javnosti o ŽRS-u, čijim radom koordiniraju osobe zadužene za informiranje javnosti u Županiji i Agenciji.

Osnovni zadatak osoba zaduženih za informiranje javnosti pri jedinicama lokalne (regionalne) samouprave i drugih pravnih osoba je stalno informirati Karlovačku županiju i Razvojnu agenciju Karlovačke županije o svim informacijama i mjerama promidžbe, posebice o pokretanju novih inicijativa i svim važnijim novostima ili događanjima povezanim s provedbom ŽRS-a, kako bi se omogućilo ažuriranje web stranice www.kazup.hr i www.ra-kazup.hr.

CILJNE SKUPINE I METODE KOMUNIKACIJE

Komunikacijske aktivnosti usmjerene su prema širokom i raznolikom krugu pojedinaca i institucija s lokalne razine, gdje svi imaju različite potrebe koje zahtijevaju posebne metode komunikacije. Ovo poglavlje pokušava grupirati potencijalne ciljne skupine u kategorije te dati kratke analize potreba grupe, informacije koje se žele prenijeti i očekivane metode komunikacije.

Partneri u provedbi Županijske razvojne strategije

Ova kategorija obuhvaća institucije uključene u upravljanje i provedbu ŽRS-a.

- Radna skupina za izradu ŽRS-a Karlovačke županije i Županijsko partnersko vijeće Karlovačke županije
- Ustrojstvene jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave te drugi ključni dionici i institucije uključene u razvoj Županije
- Razvojna agencija Karlovačke županije d.o.o.

Partneri u provedbi Županijske razvojne strategije zahtijevat će jasne informacije, kako bi im se omogućila aktivna uloga u njejoj provedbi. Stoga će im trebati detaljne informacije o ŽRS-u, jasno razumijevanje o tome kako funkcioniraju različiti izvori financiranja (hrvatski, EU i drugi međunarodni izvori), zajedno s uputama o tome kako i gdje se prijaviti za financiranje. Navedena potpora bit će im pružena kroz različite metode i komunikacijske kanale, a pritom će internetske stranice Karlovačke županije www.kazup.hr i Razvojne agencije Karlovačke županije www.ra-kazup.hr, kao ključni komunikacijski kanali, olakšavati dobivanje potrebnih informacija.

ŠIRA ZAJEDNICA I POTENCIJALNI KORISNICI

Osim institucija izravno uključenih u upravljanje i provedbu ŽRS-a, potrebno je s njom upoznati i širu zajednicu, kako bi se uočilo gdje ona nadopunjuje njihove aktivnosti. Šira zajednica uključuje:

- Privatni sektor i poslovne organizacije (HGK, HOK, HZZ, TZ KŽ...)
- Sindikate
- Znanstveni i istraživački sektor
- Nevladin sektor

Ovo je značajna ciljna skupina, čiji članovi mogu imati važnu ulogu kod određivanja uspjeha provođenja ŽRS-a. S obzirom na različitosti članova skupine, bilo bi nemoguće primijeniti jednu metodu komunikacije. Stoga su identificirane sve podgrupe unutar ciljne skupine te se, za svaku podgrupu, razvija odgovarajuća metoda komunikacije.

Javnost

Upoznavanje javnosti s ŽRS-om, njenim ciljevima i dodanoj vrijednosti koju će dati putem jačanja konkurentnosti Županije, od iznimnog je značaja. Internetske stranice će biti dostupne javnosti, s mogućnošću slanja upita koji će biti proslijeđeni osobama unutar Karlovačke županije i Razvojne agencije. Mediji će također imati značajnu ulogu u prijenosu informacija ciljnoj skupini, posebice putem objava u regionalnom i lokalnom tisku te emisija i promidžbi na radiju i televiziji, kako bi se podigla svijest o značaju i učincima provedbe ŽRS-a.

Mediji

Rad s medijima će biti uređen tako da osigura širenje informacija o ŽRS-u i dopire do različitih ciljnih skupina. Mediji (posebice lokalni) služit će i kao komunikacijski kanali za prijenos informacija, i to ne samo široj javnosti nego i potencijalnim korisnicima. Sukladno navedenom, neophodno je da komunikacija s medijima bude proaktivna, te će uključivati izradu priopćenja, letaka i obavijesti za novinare, a koji će omogućiti osobi koja je zadužena za odnose s javnošću unutar Karlovačke županije i Razvojne agencije, pravovremeno pružanje traženih informacija novinarima.

STRATEGIJE PROMOCIJE

Strategija promocije ŽRS-a odnosit će se na ostvarenje prethodno definiranih ciljeva te će se stoga provoditi više komunikacijskih strategija, odnosno pristupa. Tijek izrade, a potom i sama implementacija ŽRS-a, bit će predstavljena javnosti i široj zajednici te će se nastojati stvoriti pozitivna slika o aktivnostima u provedbi. Jedan od ciljeva koji će se ostvariti, je podizanje opće razine svijesti različitih dionika o potrebi izrade i implementacije ŽRS-a, odnosno njene uloge i značaja za razvoj Županije, jedinica lokalne samouprave te žitelja Županije.

PLAN PROMOTIVNIH AKTIVNOSTI

Temeljem prethodno postavljenih ciljeva Komunikacijske strategije, predložit će se promotivne aktivnosti za ŽRS, a koje će obuhvatiti izradu vizualnog identiteta te niz aktivnosti i događaja. Plan promotivnih aktivnosti usklađen je s krovnom Komunikacijskom strategijom za Strategiju regionalnog razvoja Republike Hrvatske.

Razdoblje provođenja planiranih promotivnih aktivnosti je od prosinca 2010. do prosinca 2013. godine, odnosno do kraja trajanja provedbe dokumenta.

U okviru predstavljanja Županijske razvojne strategije, godišnje će se održavati konferencija o regionalnom razvoju s ciljem pružanja smjernica za lokalne dionike, prepoznajući uspjehe koji su postignuti pri ostvarivanju ciljeva Strategije i razmjene iskustava u vođenju politike regionalnog razvoja.

VIZUALNI IDENTITET ŽRS-a

Razvojna strategija Karlovačke županije će za potrebe razvijanja identiteta izraditi logo i smjernice za sve materijale koji će se koristiti u vezi sa strategijom. Dizajniranje identiteta uključuje sve vizualne elemente, od odabira prikladnih karakterističnih boja koje će predstavljati ŽRS do dizajniranja logotipa i izrade dokumenata i materijala uz obavezno korištenje elemenata vizualnog identiteta.

Osmišljavanje vizualnog identiteta ŽRS-a uključuje:

Logotip - Kako bi se razvio vizualni identitet ŽRS-a, Razvojna agencija će, kao glavni koordinator provedbe Komunikacijske strategije, sprovesti javni natječaj za prikupljanje ponuda za idejno rješenje logotipa. Agencija će definirati osnovna obilježja (boje, oblici i sl.) koja logo mora sadržavati.

PROMOTIVNI MATERIJALI ŽRS

Promotivni materijali - bit će dostupni kako bi se podigla svijest o značenju Strategije, promoviralo korištenje internetskih stranica Karlovačke županije i Razvojne agencije te povećala vidljivost potpore regionalnom razvoju. Konačna verzija Županijske razvojne strategije bit će objavljena na web stranicama u PDF formatu (kako bi u njezinoj izradi sudjelovala šira javnost) te tiskana u prikladnom formatu (A5) u nakladi od 500 komada.

Promotivni materijali će uključivati:

- ☒ blokove,
- ☒ uredske tiskalice,
- ☒ kemijske olovke,
- ☒ džepne kalendare,
- ☒ posjetnice i slično.
- ☒ CD-ROM

PROMOTIVNE AKTIVNOSTI

Aktivnosti koje će biti predložene, bit će usmjerene na ciljne skupine, odnosno jedinice lokalne samouprave, gospodarstvenike, obrazovne i druge institucije na području Karlovačke županije i širu javnost.

Za realizaciju plana promotivnih aktivnosti primijenit će se sljedeći instrumenti:

Promocija ŽRS-a kroz suradnju s različitim institucijama, JLS-om, organizacijama i udruženjima;

Odnosi s javnošću;

Internet i e-mail marketing.

A. KOMUNIKACIJSKI ALATI ZA PRUŽANJE OPĆIH INFORMACIJA

Letak i knjiga ŽRS-a

Letak će pružati osnovne informacije o ŽRS-u te će predstavljati jednostavnu metodu pružanja informacija ciljnim skupinama navedenog dokumenta. Po završetku izrade ŽRS-a letak će biti tiskan u 1.000 komada te će obuhvatiti učinke ŽRS-a, vremenski okvir, predviđene mjere, ciljne skupine te ostale relevantne informacije. Knjiga ŽRS-a bit će tiskana u 500 primjeraka.

Priopćenja za tisak

Priopćenja za tisak najvažniji su oblik pisane komunikacije koja se upućuje medijima. Koristit će se za širenje redovitih informacija poput, primjerice, objavljivanje natječaja, rezultata, kao i u situacijama kad se krajnje korisnike žurno mora o nečemu obavijestiti (npr. produženje trajanja natječaja), a nema vremena za prosljeđivanje informacija drugim kanalima. Priopćenja će se redovito upućivati svim relevantnim medijima u Županiji (tiskanim - Karlovački tjednik, Jutarnji list, Večernji list, Vjesnik; elektronskim - KA TV, TV 4 rijeke, Radio Karlovac, Radio Mrežnica, Radio Ogulin, Radio 047 i ostalim lokalnim radijskim postajama, web portalima gradova i općina).

Konferencije za novinare

Konferencije za novinare namijenjene su predstavnicima medija koji djeluju u Karlovačkoj županiji, a bit će sazivane u skladu s provedbom aktivnosti vezanim uz ŽRS, odnosno vezano uz važne datume i događanja.

TV i radio emisije

Promidžba na televiziji i radiju vršit će se putem oglasa i reportaža, odnosno specijaliziranih emisija usmjerenih na promociju ŽRS-a. Predviđeno je održavanje emisija na lokalnim i regionalnim TV postajama: KA TV, TV 4 rijeke te radijskim postajama u županiji – Radio Karlovac, Mrežnica, Ogulin, 047.

Učestalost emitiranja prikazana je u detaljnom Godišnjem akcijskom komunikacijskom planu. Radio spot/priopćenja bi pružio opće informacije o ŽRS-u, kao i informacije o kontaktima i adresama na kojima se može dobiti više informacija.

B. KOMUNIKACIJSKI ALATI ZA PRUŽANJE DETALJNIH INFORMACIJA

Informativni seminari

Prema planu nacionalne Komunikacijske strategije provodit će se županijski informativni seminari, a u suradnji s Ministarstvom regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva zaduženog za koordinaciju komunikacijskih i promidžbenih aktivnosti.

Članci u novinama

Informacije o ŽRS-u objavljivat će se u redovitim vremenskim razmacima u lokalnim dnevnim i tjednim novinama (Karlovački tjednik, Večernji list).

Odnosi s javnošću

Razvojna agencija Karlovačke županije d.o.o. nastojat će razviti pozitivan, proaktivan pristup odnosa s javnošću u pogledu ŽRS-a. Komunikacijska strategija ponudit će politiku otvorenih vrata po pitanju informiranja medija, odnosno javnosti. Navedeno će biti ostvareno putem redovitih konferencija za novinare, priopćenja za medije te općenite pristupačnosti osoba zaduženih za provedbu Komunikacijske strategije i promocije ŽRS-a.

MARKETINŠKI PRORAČUN

Indikativni proračun za promidžbene aktivnosti i aktivnost komunikacije izrađivat će se na godišnjoj osnovi. Detaljiziran je u poglavljima pojedinih individualnih troškova u priloženom Komunikacijskom akcijskom planu za 2010. godinu.

PLAN PROVEDBE PROMOTIVNIH AKTIVNOSTI

Komunikacijski akcijski plan u Dodatku 1 razrađuje u detalje specifične akcije, temeljene na SMART načelima (one će biti specifične, mjerljive, dostižne, realne i pravodobne), koje će biti poduzete kako bi se osigurala učinkovita komunikacija o ŽRS-u. Komunikacijski akcijski plan donosi se godišnje, kako bi se osiguralo pravovremeno i odgovarajuće usmjeravanje svih komunikacijskih i promidžbenih aktivnosti, a kanali komunikacije i ciljane publika će se nadovezati na njih kako bi se osigurao detaljan plan aktivnosti za implementaciju. On je u skladu s pravilima EU-a i najboljom praksom zemalja članica koje ga izrađuju.

PRAĆENJE, POKAZATELJI, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJA

Praćenje, evaluacija i pregled kvalitete izvedbe provedbe ŽRS-a provodit će se na kraju godine, kada će se evaluirati realizacija unaprijed postavljenih aktivnosti, te njihovih učinaka, a o čemu će se izvješće sačiniti u siječnju svake godine za prethodnu godinu.

Aneks 1 – Komunikacijski akcijski plan

VREMENSKI PERIOD - VELJAČA 2011. - LIPANJ 2011. GODINE							
Akcija		Ciljana skupina ³¹	Metoda	Vodeće odgovorno tijelo	Strateški patner	Vrijeme izvršenja	Mjerljivi dokazi uspješne implementacije
1	Jasno postaviti komunikacijsku strukturu koja će doprinijeti širenju i dostupnosti informacija određenih Županijskom razvojnom strategijom	3.2 3.3 3.4 3.5 3.6	- U sklopu web stranice Razvojne agencije izraditi dio koji se odnosi na provođenje politike regionalnog razvoja ŽRS-a - Imenovati kontakt osobu za sve upite vezane uz promidžbu i komunikaciju	Razvojna agencija Karlovačke agencije	ARR, MRRŠVG	veljača 2011. godine	- Informacije na web stranici su pravovremene i svrsishodne - Broj ulazaka na web stranicu koji se prate kvartalno - Na svaki poslani e-mail odgovara se u roku sedam radnih dana
2	Pobuditi svijest o politici regionalnog razvoja	3.2 3.3 3.4 3.5 3.6	- Kreirati identitet Županijske razvojne strategije - Izraditi i podijeliti	Razvojna agencija Karlovačke županije	ARR	ožujak 2010. godine	- Izrađen identitet - Razni promidžbeni materijali su izrađeni i podijeljeni

³¹ Ciljana skupina' je odabrana i detaljno pojašnjena u Poglavlju 3 Strategije regionalnog razvoja RH, a odnosi se na:

- 3.2 Provedbene partnere Strategije regionalnog razvoja (+ jedinice lokalne uprave i samouprave)
- 3.3 Širi ekonomski razvoj zajednice i potencijalni korisnici
- 3.4 Javnost
- 3.5 Mediji
- 3.6 Nacionalne organizacije
- 3.7 Šira europska publika

VREMENSKI PERIOD - VELJAČA 2011. - LIPANJ 2011. GODINE							
Akcija		Ciljana skupina ³¹	Metoda	Vodeće odgovorno tijelo	Strateški partner	Vrijeme izvršenja	Mjerljivi dokazi uspješne implementacije
			promidžbene materijale vezane uz Strategiju (brošure, letci, newsletter, baneri ...)				
3	Predstavljanje Županijske razvojne strategije (i Strategije regionalnog razvoja)	3.2 3.3 3.5 3.6	- jedna godišnja konferencija o regionalnom razvoju - info događanja na NUTS III i II razini - Organizacija sastanaka Partnerskih vijeća – 5 sastanaka godišnje - Četiri okrugla stola s aktualnim temama u okviru regionalnog razvoja - Info radionice za prekograničnu suradnju - Info radionice za IPA III c komponentu - Monitoring seminari - Forumi za traženje partnera	Razvojna agencija Karlovačke županije	ARR	1. kvartal 2011. godine - Kontinuirano - Kontinuirano - Kvartalno - Kvartalno - Kontinuirano - Kontinuirano - Kontinuirano	- Dokazi o medijskoj popraćenosti na lokalnoj i regionalnoj razini (prije i poslije održavanja događaja) - Broj događanja vezanih uz predstavljanje ŽRS-a - Broj sudionika - Rezultati evaluacije događaja od strane sudionika događaja

VREMENSKI PERIOD - VELJAČA 2011. - LIPANJ 2011. GODINE						
Akcija		Ciljana skupina ³¹	Metoda	Vodeće odgovorno tijelo	Strateški partner	Mjerljivi dokazi uspješne implementacije
4	Praćenje i evaluacija implementacije promidžbe, Komunikacijske strategije i pripadajućeg Akcijskog plana	3.2.	- Redovita recenzija izvedbe promidžbenih i komunikacijskih mjera - Izvještaj o napretku mora biti uključen u Godišnje implementacijsko izvješće	Razvojna agencija Karlovačke županije	ARR	Siječanj iduće godine za prethodnu godinu: ocijeniti napredak i dostaviti rezultate MRRSVG-u putem Godišnjeg implementacijskog izvješća
		3.6				
5	Osigurati da sva tijela uključena u provedbu Strategije posjeduju potrebne alate kako bi mogle odgovoriti na sve komunikacijske i promidžbene zahtjeve	3.3	- Osigurati knjigu standarda ŽRS-a - Osigurati radionice, gdje je to potrebno, o promidžbenim i komunikacijskim potrebama za osobe zadužene za informiranje javnosti nominiranih	Razvojna agencija Karlovačke županije	ARR	1. kvartal 2011. - Kontinuirano
						Sva tijela uključena u provedbu ŽRS-a posjeduju potrebne alate kako bi mogla odgovoriti na sve komunikacijske i promidžbene zahtjeve

Aneks 2 – Indikativni budžet za 2011. godinu

Aktivnost	Stavke troškova	Količina	Cijena (HRK)	Izvor financiranja
Identitet Strategije	Grafički dizajn, logo, slogan	1	15.000	Proračun
Predstavljanje ŽRS-a	Organizacijski troškovi	1	7.000	Proračun
• 1 godišnja konferencija o regionalnom razvoju				
• Info događaj na NUTS II i NUTS III razini	Organizacijski troškovi	5	15.000	Proračun
Promidžbeni materijali	Letci	1.000	25.000	Proračun
(priprema, tiskanje i distribucija)	Knjiga ŽRS-a	500		
	CD romovi	300		
	Ostalo (bolkovi, uredske tiskalice, kemijske olovke)	1.000		
Zakupljenost medijskog prostora	Televizija (prilozi)		30.000	Proračun
	Radio (u sklopu svakog događanja kratka najava, te prilozi u informativnim emisijama)			
	Novine (u sklopu svakog događanja kratka najava - pet plaćenih oglasa i nakon događanja – članak)			
	Web portali (u sklopu svakog događanja kratka najava i članak nakon događaja)			

Aktivnost	Stavke troškova	Količina	Cijena (HRK)	Izvor financiranja
Web stranica	Ažuriranje web stranice	po potrebi	1.000	Proračun
Press clipping	Evaluacija press clippinga, sastavljanje materijala "Press clipping"	svakodnevno	1.000	Proračun
Edukacijske radionice (o regionalnom razvoju) - četiri okrugla stola na temu regionalnog razvoja (kvartalno): • Info radionice za prekograničnu suradnju • Info radionice za IPA III c komponentu • Monitoring seminari • Forumi za traženje partnera • Seminari za sekundarnu nabavu	Organizacijski troškovi (4x)	4	20.000	Proračun EU fondovi
Ukupno			114.000	

DODATAK 5. – POPIS ČLANOVA ŽUPANIJSKOG PARTNERSKOG VIJEĆA KARLOVAČKE ŽUPANIJE

Odlukom župana Karlovačke županije o osnivanju Županijskog partnerskog vijeća Karlovačke županije od 12. srpnja 2010. godine te izmjenom Odluke od 02. studenoga 2010. godine u Županijsko partnersko vijeće Karlovačke županije imenuju se:

Tablica br. 37.: Popis članova Županijskog partnerskog vijeća KŽ

R. br.	Ime i prezime	Funkcija	Institucija
1.	Ivan Vučić	predsjednik	Karlovačka županija
2.	Josip Šafar	član	Karlovačka županija
3.	Mladen Kobasić	član	Karlovačka župan
4.	Nikola Rogoz	član	Grad Karlovac
5.	Tone Radočaj	član	Grad Ogulin
6.	Kristina Luketić	član	Grad Duga Resa
7.	Zdenka Kovačević	član	Grad Slunj
8.	Mirjana Vidiček	član	Grad Ozalj
9.	Robert Biturajac	član	Općina Bosiljevo
10.	Dražan Jarnević	član	Općina Ribnik
11.	Nikola Sopčić	član	Općina Žakanje
12.	Franjo Franjković	član	Općina Rakovica
13.	Marijana Horvat	član	Općina Draganić
14.	Damir Mateljan	član	Općina Kamanje
15.	Mirko Jušinski	član	Općina Lasinja
16.	Đurđica Špehar	član	Općina Saborsko
17.	Branko Ereimić	član	Općina Vojnić
18.	Milan Gašparin	član	Općina Cetingrad
19.	Rade Kosanović	član	Općina Krnjak
20.	Dražan Peraković	član	Općina Barilović
21.	Ivan Škrtić	član	Općina Generalski Stol
22.	Ivica Gračan	član	Općina Netretić
23.	Davor Vuković	član	Općina Josipdol
24.	Ivica Sopek	član	Općina Tounj
25.	Damir Šalov	član	Općina Plaški
26.	Viktor Šegrt	član	Razvojna agencija Karlovačke županije d.o.o.
27.	Damir Furdek	član	HGK Karlovac
28.	Vlado Jelkovic	član	Obrtnička komora Karlovačke županije
29.	Nikola Badovinac	član	Gospodarsko socijalno vijeće Karlovačke županije
30.	Aleksandar Horvatić	član	HZPSS Karlovac
31.	Ana Pozderac	član	Hrvatski zavod za zapošljavanje
32.	Mirjana Pogačić	član	Centar za socijalnu skrb Karlovac
33.	Dina Begić	član	Turistička zajednica Karlovačke županije
34.	Nina Popović	član	Veleučilište u Karlovcu
35.	Marko Bubaš	član	Udruga inovatora Karlovačke županije
36.	Zoran Vuičić	član	Savez športova Karlovačke županije
37.	Blaženka Presečan	član	Savez udruga osoba s invaliditetom Karlovačke županije
38.	Dražan Perković	član	Zbor udruga ratnih postrojbi
39.	Marijo Mateša	član	Koordinacija braniteljskih udruga
40.	Ivan Mužar	član	Ekološke udruge

Izvor: Karlovačka županija

DODATAK 6. – POPIS ČLANOVA RADNE SKUPINE ZA IZRADU ŽUPANIJSKE RAZVOJNE STRATEGIJE KARLOVAČKE ŽUPANIJE

Odlukom župana Karlovačke županije o osnivanju Radne skupine za izradu Županijske razvojne strategije Karlovačke županije od 30. kolovoza 2010. godine te Izmjenama i dopunama Odluke od 02. studenoga 2010. godine u Radnu skupinu za izradu ŽRS-a imenuju se:

Tablica br. 38.: Popis članova Radne skupine za izradu ŽRS-a

R. br.	Institucija/UO	Voditelj	Zamjenik/ca voditelja
1.	Karlovačka županija – Upravni odjel za gospodarstvo, komunalnu infrastrukturu, obnovu i energetiku	pročelnik Mladen Kobasić	voditeljica Odsjeka Barka Cvjetičanin
	Institucija/UO	Član	Zamjenik/ca člana
2.	Karlovačka županija – Upravni odjel za proračun i financije	pročelnica Marija Gemberi	viša stručna referentica za analitičko-planske poslove i decentralizaciju Martina Mikaš
3.	Karlovačka županija – Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb	pročelnica Višnja Jović	stručna suradnica za pripremu projekta za zdravstvo i socijalnu skrb Ksenija Jambrošić Cvitković
4.	Karlovačka županija – Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, tehničku kulturu, šport i inform.	pročelnik mr. sc. Željko Šančić	voditeljica Odsjeka mr. sc. Marija Medić
5.	Karlovačka županija – Upravni odjel za europske integracije i regionalnu suradnju	pročelnica Eva Sobotik - Pavan	voditeljica Odsjeka mr.sc. Marijana Tomić
6.	Karlovačka županija – Upravni odjel za prostorno uređenje, građenje i zaštitu okoliša	pročelnik Marinko Maradin	voditeljica Odsjeka Vjeruška Stanišić
7.	Karlovačka županija – Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo i turizam	pročelnik Vilim Magdić	stručna suradnica Kristina Magdić
8.	Razvojna agencija Karlovačke županije d.o.o.	direktor Viktor Šegrt	voditeljica strategija i programiranja Andreja Jurković Vogrinc
9.	Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Karlovačke županije	ravnateljica Darka Spudić	stručna voditeljica Martina Petrak
10.	Hrvatski zavod za zapošljavanje – Područna služba Karlovac	pročelnica Ana Pozderac	stručna savjetnica Ivana Mehle
11.	Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Karlovac	predsjednik mr. sc. Zlatko Kuzman	viša stručna suradnica mr.sc. Brigita Palajsa - Škarjak
12.	Obrtnička komora Karlovačke županije	predsjednik Ivan Podvorac	tajnik mr. sc. Vlado Jelkovic
13.	Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu – Područni odjel Karlovačke županije	rukovoditelj Aleksandar Horvatić	viši stručni savjetnik Nikola Gržan
14.	Turistička zajednica Karlovačke županije	direktorica Dina Begić	stručni suradnik Željko Blagović
15.	Gospodarsko-socijalno vijeće Karlovačke županije	predsjednik Ivan Banjavčić	zamjenik predsjednika Nikola Badovinac
16.	Grad Karlovac	Pomoćnica pročelnice UO za poduzetništvo i	

		poljoprivredu Andreja Vrbane	
17.	Grad Karlovac	Savjetnica za europske integracije mr. sc. Marina Grčić	
18.	Razvojna agencija Karlovačke županije d.o.o.	Suradnica za financije Daniela Peris	

Popis izvora podataka

1. Studija razvoja komunalnih djelatnosti Karlovačke županije – gospodarenje komunalnim otpadom (EKONOVA, 1996.)
2. Studija gospodarenja opasnim otpadom (APO d.o.o. Zagreb, lipanj 2002.)
3. Izvješće o stanju okoliša Karlovačke županije (Glasnik KŽ 42/04.)
4. Program zaštite okoliša Karlovačke županije (Službeni glasnik KŽ 8/00, 11/00.)
5. Plan sanacije i zatvaranja odlagališta komunalnog otpada «Ilovac» Karlovac (IPZ Uniprojekt MCF, siječanj 2004.)
6. Studija izbora lokacije za odlagalište otpada – Grad Karlovac (IPZ Uniprojekt MCF, travanj 2005.)
7. Izvješće i Program mjera za unaprjeđenje stanja u prostoru (Glasnik KŽ 35/06.)
8. Izmjene i dopune PPKŽ (Glasnik KŽ 31/08.)
9. Stručna podloga zaštite prirode za reviziju PPK Županije, Državni zavod za zaštitu prirode, Zagreb 2007.
10. Stručna podloga sa smjernicama za upravljanje zaštićenim područjem (ZK Slunčica), DZZP
11. Valorizacija zaštićenih područja Karlovačke županije
12. Hrvatski zavod za javno zdravstvo Karlovačke županije, ljetopis 2008.
13. Hrvatski zavod za javno zdravstvo – Registar zdravstvenih djelatnika u Hrvatskoj, 2008.
14. Hrvatski zavod za javno zdravstvo – Registar za rak 2007.
15. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi
16. Hrvatski zavod za javno zdravstvo RH
17. Državni zavod za statistiku, 2002. - 2010.
18. Državna geodetska uprava
19. Hrvatski zavod za zapošljavanje
20. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje
21. JP «Hrvatske šume» d.o.o. Šumarska savjetodavna služba, podružnica Karlovac
22. Statističke informacije Karlovačke županije, 2008.
23. Popis poljoprivrednika 2003., Državni zavod za statistiku
24. Hrvatska gospodarska komora

25. Financijsko izvješće poduzetnika, FINA, 2005. - 2009.

26. Državni zavod za zaštitu prirode